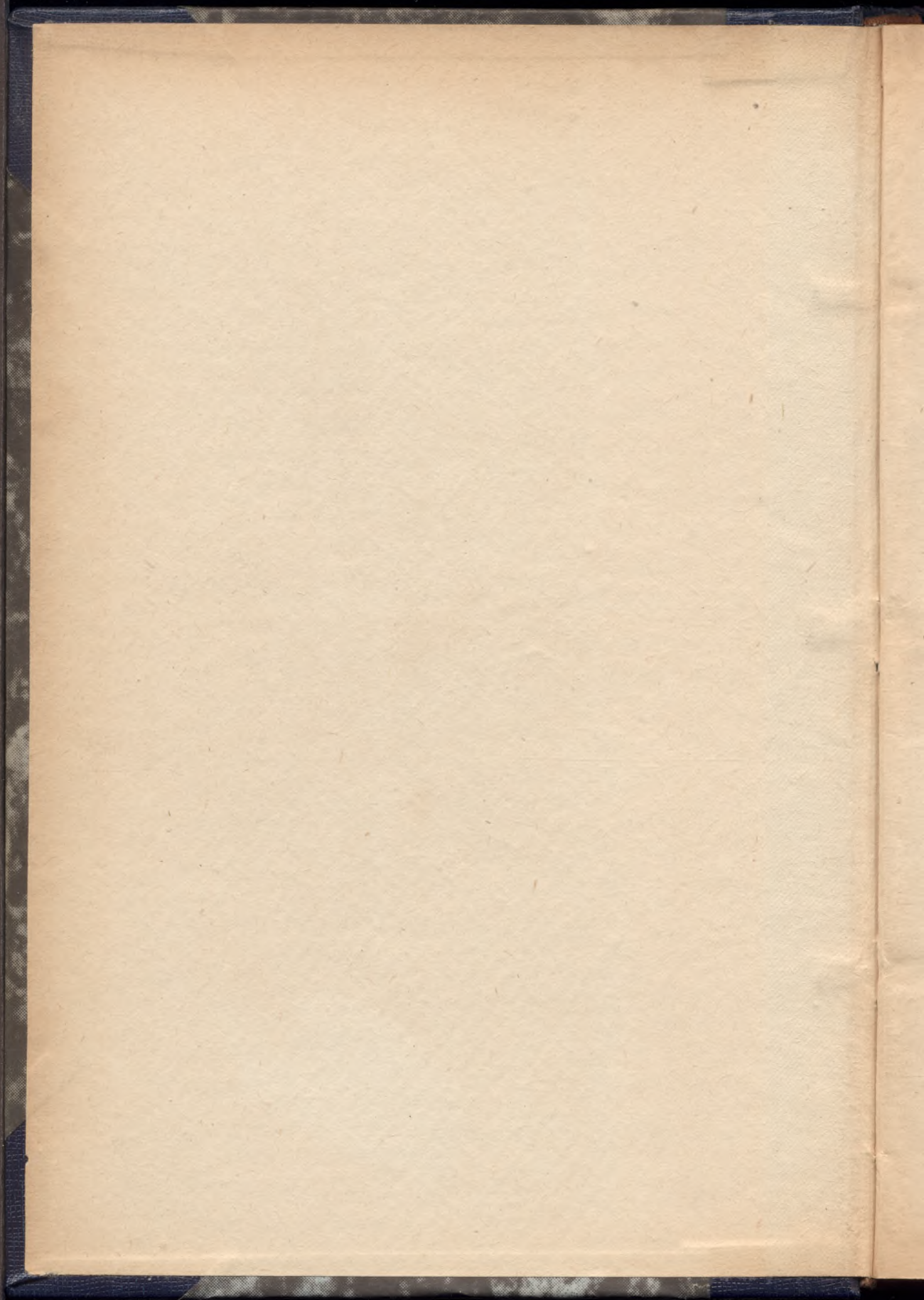

312.552

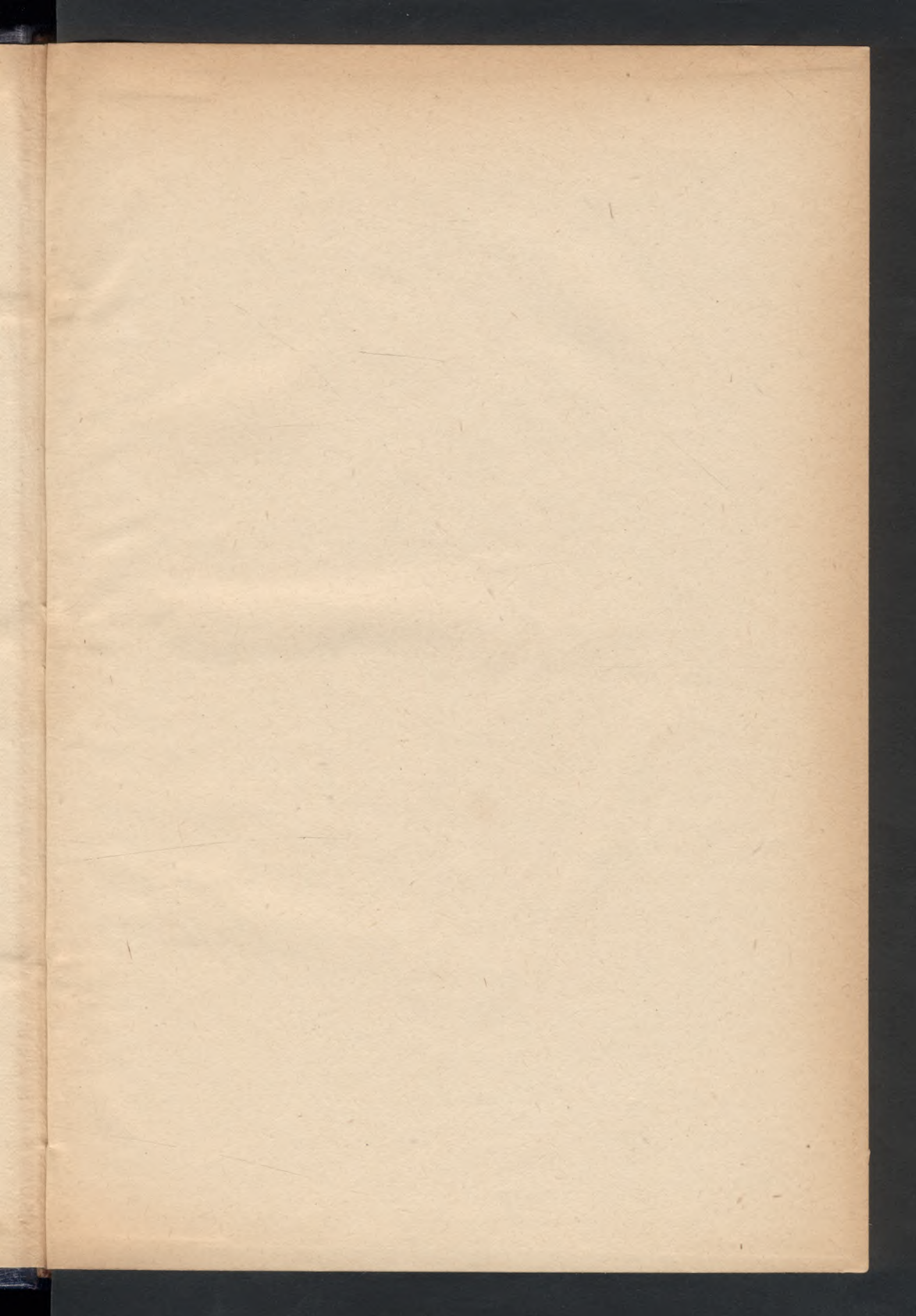
83ZK

.....

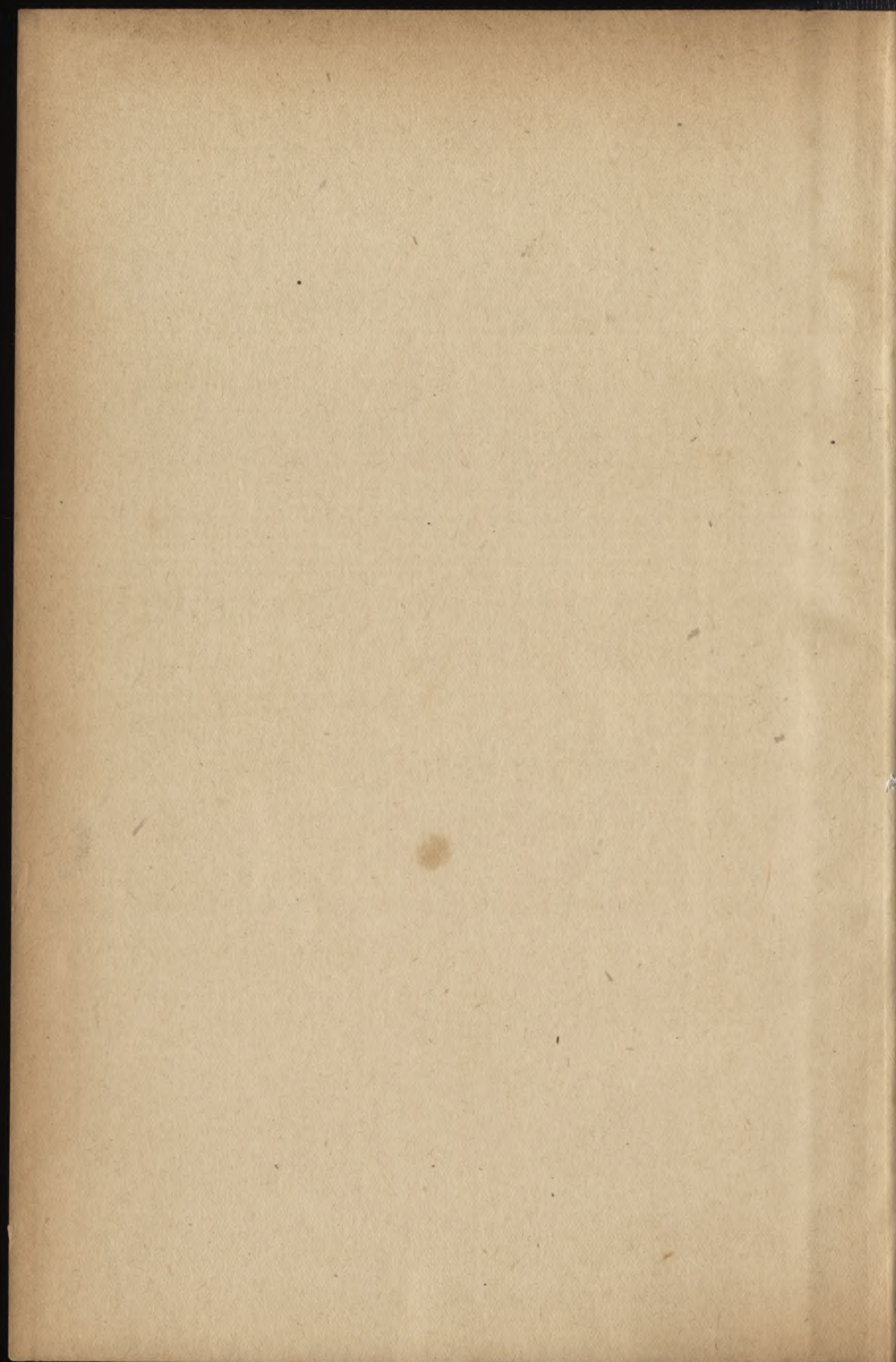

812552

628

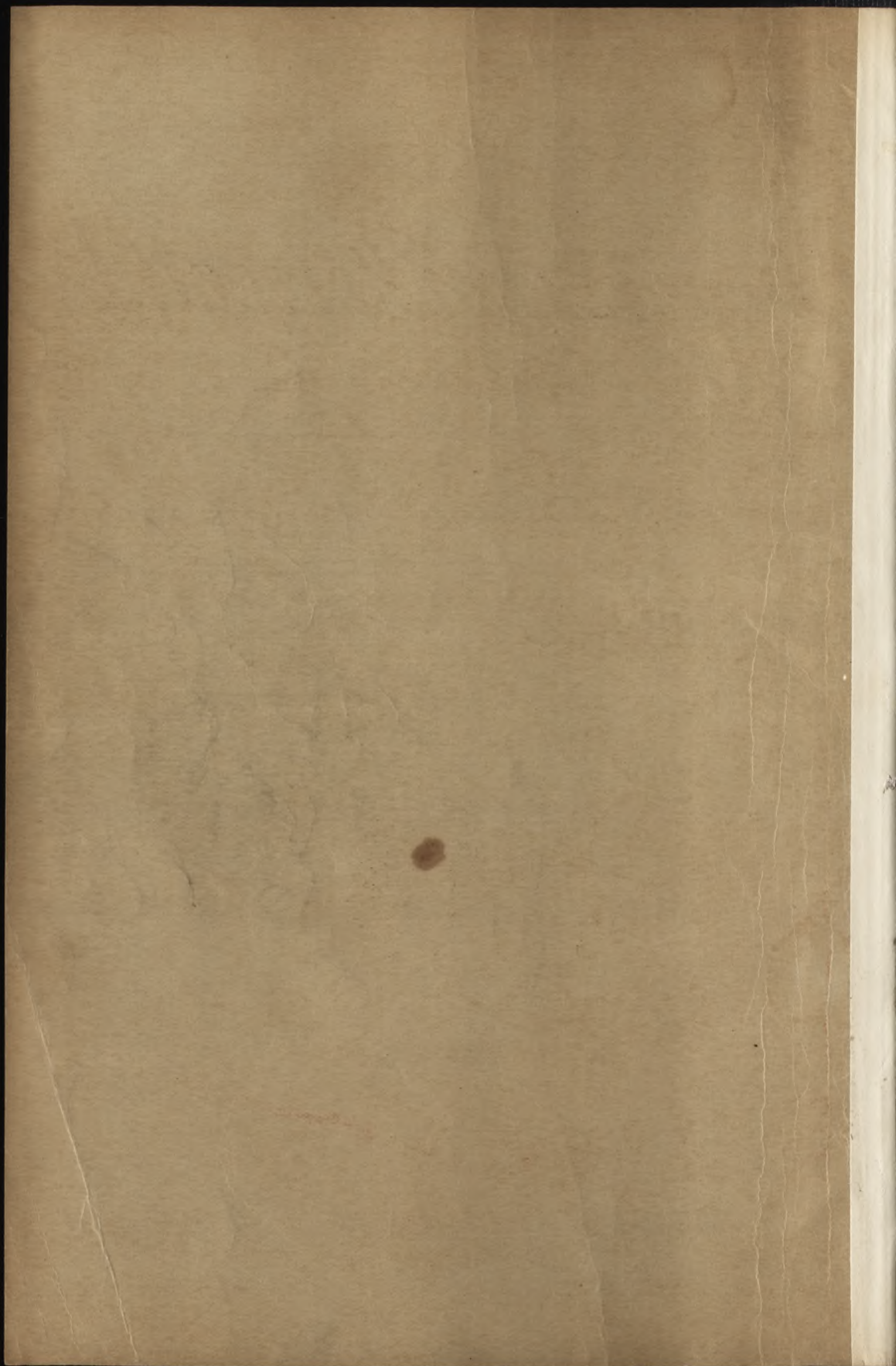
2003

Tűzön Véren Keresztül

A DÁNOSI RABLÓGYILKOS
KÓBOR CIGÁNYOK TÖRTÉNETE

Tűzön-Véren Keresztül

A dánosi rablógyilkos
kóbor cigányok története

Regény

Irta: PÉTERFY TAMÁS
volt esküdtszéki tag

NYOMATOTT A SZABADSÁG KÖNYVNYOMDAJÁBAN
1435 E. 12th St., Cleveland, O.
1930.

312552

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
B Növekedéskönyvtár
1958. évf. 5173. sz.

VISSZAPILLANTÁS.

— 1908—1928 —

HUSZ év előtt történt és még ma is mély titok fedi a daniosi rablógyilkos cigányok történetét. 1907 július 21-én éjjel Dánospusztán, az országút melletti "Szarvascsárdát" kirabolták. Szarvas István csárdást, meg a feleségét és a 17 éves Teréz leányukat megölték. Tabányinak, a tejeskocsisnak hátulról kést szurtak a nyakába. Tehát négy embert gyilkoltak meg és kirabolták a csárdát. Aztán, hogy a rettenetes büntettnék még a nyomát is eltüntessék, kora reggel a négy sarkán felgyújtották, a "Szarvascsárda" zsupfedelét és futva, rohanva, cigányosan elmene-kültek, szétszaladtak.

A büntény azonban kiderült, mert a csárda nem égett le földig, ahogy a cigányrablók tervezték. Sundler Rikárd gazdatiszt gyorsan kivontatta a fecskendőt a csárdához. A hullák nem égtek hamuvá, ahogy a gyilkosok számították, mert a tanyák közeli népe bőséges vizet hozott az égő csárda tüzének oltásához. A ház teteje a lángok marta-léka lett, azonban ott maradtak a véres hullák a csárda romjai alatt, némán vádolni, véresen tanuskodni a szörnyű bűnről...

A csendőrség a békebeli erővel indította meg a nyomozást. Egyik bűnjelt a másik után keritette elő. A csárdás gazda ezüst óráját, láncát. A fiatal Szarvas Teréz arany függőjét. És a rabolt pénzt, mely véres volt és megmosták, de ezért a mosás után is maradtott vérfolt rajta...

Az elfogott cigányok ellen mégis a legbiztosabb tanu az ujjlenyomat volt. A véres dráma után mulatozó cigányok ujjainak ott maradtott a lenyomata a csárda asztalán, az üveg poharakon...

A büntény kiderült, de egyetlen rablógyilkos cigány sem került az akasztófára!...

Miért? Miért?

Az országban mindenfelé ez a nehéz kérdés morajlott végig. Városokon, falvakban és a tanyákon — mezőkön csak erről beszéltek az emberek százezrei. S a beszéd vége mindig egy volt: vajjon miért?... vajjon miért nem volt cigányakasztás!...

Husz év előtt megdőbbentette az emberek százezreit a látszólagos lanyha ítélkezés, a gyöngye igazságtétel, mint-

ha a népek millióinak lelkiismerete szólalt volna meg az 1908 évi május 27-én kimondott esküdtbirósági ítélet ellen...

Pestvármegye székházának zsufolt nagytermében kezdődött az igazságot számonkérő moraj...

...Nem lesz akasztás!... Négy ártatlan ember életéért nem lakolnak meg a gyilkos kóborcigányok!?... Halálatlan!...

Az egész országban zugott a vád az ítélet ellen.

Először a polgárság köréből alakult esküdtszéki tagok ellen fordult a kérdőrevonás. Gyanusították a polgári esküdteket...

— Gyávák voltak! Nem merték halálraitélni a rabló-gyilkos cigányokat, mert féltek a kóborcigányok véres bosszujától!...

Ez a gyanusítás igaztalanul érte a derék esküdteket, akik 41 napig figyelték a dánosi rablógyilkosság nehéz tárgyalását, ahová tizenhét vádlott, tizenhét védő, tizen-négy esküdtszéki tag, a törvényszék és egyszázhuszonkét tanu vonult fel, hogy fényt derítsen a sötét bűnre.

A dánosi rablógyilkosság esküdtszékének polgárbírái voltak: Várkonyi Bálint molnármester Dömsöd (a kommun alatt kivégezték), Erdélyi Mihály szerkesztő Erzsébetfalva, Luzsányi Károly szikvizgyáros Nagykáta, Illés Sándor Erzsébetfalva, Nagy Lajos segédjegyző Pécel, Éliás Adolf kereskedő Ujpest, Noszkay János dr. ügyvéd Budafok, Magyar Kossa Sámuel földbirtokos Tápiószentmárton, Koronkay Jenő építész Erzsébetfalva, Beliczey Tamás magántisztviselő Ujpest, Ziller Imre Vác, Péterfy Tamás szerkesztő (az esküdtek előadója) Rákospalota, Wattay Gusztáv ügyvéd (az esküdtek elnöke) Pomáz.

1908 május 26-án délelőtt bezárkóztunk a vármegye-ház nagytermébe 10 órakor és egész éjjel, másnap reggel tíz óráig ott voltunk bezárva az ítélet meghozatalára.

Összesen 336 kérdésre kívánt feleletet az esküdtektől a törvényszék. Csak este 9 óráig szavaztunk, irtunk, jegyeztünk. Az esküdtszék polgári tagjait nem érhetette a gyöngeség, a félelem vádja, mert május 7-én délelőtt 10 órakor Wattay Gusztáv az esküdtek elnöke csendesen, nyugodtan olvasta fel a döntést, a polgári bírák kemény ítéletét.

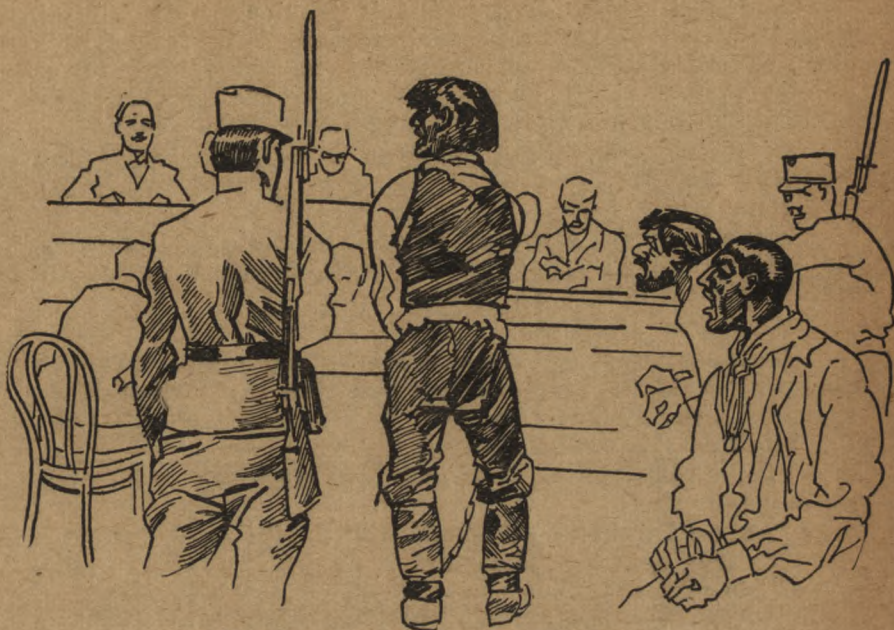
Halálos csendben ejtette ki a szavakat:

“az elsősorban vádolt hat rablógyilkos cigányra a törvényszék kérdésére 8-nál több igen!...”

— “Hat akasztást kíván az esküdtszék!” — szörnyülködtek a védő ügyvédek.

Alig érintette a cigányok fülét az ügyvédek magyarázata, mert hiszen ők nem értették az első kérdésre a “8-nál több igen” jelentőségét, de a hat akasztás kimondását az ügyvédektől azonnal meghallották. És lett bögés,

— Sijjedjen el az esküdtszék!! Sijjedjen el!!!...

ordítás. Borzalmas vadállatias üvöltésbe tört ki a tizenhét cigány. Tombolt, sirt, jajgatott valamennyi.

Rónay Kamil a tárgyalást vezető törvényszéki elnök alig birta lecsillapítani a jajgató, ordító cigányokat. Mikor végre csillapodtak, Wattay elnök ott a polgári esküdtek élén folytatta az esküdtek döntését a kérdések tömegére, 336 kérdésre.

Az iratok átadása megtörtént. A törvényszéki elnök és a bírák átlapozták az esküdtek iratát és alakilag rendben találták.

A törvényszék visszavonult ítélethozatalra. Addig szünetelt a tárgyalás. A vádlottakat is kivezették a meleg teremből az elzárt hűvös folyosóra, mert nekik nagyon befűtöttek az esküdtek... Hat akasztást ítélték...

Az ügyvédek odasiettek a védenceik mellé és vigasztalták, váltig biztatták, hogy a törvényszék enyhíti az esküdtek súlyos döntését!...

Az a híres Balog Tuta még visszafordult kimentében és fekete szeméit villogtatva kiáltotta az esküdtek felé:

— Sijjedjen el az esküdtszék!! Sijjedjen el!!!...

De mi mégsem sülyedtünk el, hanem kétnapi zárka után kivonultunk a szabad levegőre, a folyosóra.

A törvényszék röviden végzett a döntés feldolgozásával. Másfélóra múlva ítélethirdetésre került a sor.

A dánosi rablógyilkos cigányok tizenheten odá állottak Pestvármegye székházának nagytermében a törvényszék elé. Rónay Kamil a törvényszék elnöke kihirdette az ítéletet... Szavai után általános csodálkozás, elhülés, szinte megdöbbenés morajlott át a nagyterem közönségén:

...Egyet sem ítéltek halálra a dánosi rablógyilkos cigányok közül!?

Nem lesz akasztás!?

Az elképedés, a moraj kihatolt a zsufolt teremből a folyosókra, hol az érdeklődő, kíváncsi emberek százai adták tovább-tovább ki az utcára:

Nem lesz akasztás!...

Budapest székesfőváros utcáin 1908 május 27-én a délutáni órákban csoportokban állottak az emberek és a dánosi rablógyilkos tárgyalás érthetetlenül gyenge ítéletét bírálták.

"Lehetetlen! Ilyen ítélkezés még soha sem volt ebben az országban..."

"Az esküdteket megfélemlítették...!"

"És még sem lesz akasztás?..."

"Csodával határos ez az ítélet!"

"Ugyan ki hitte volna? Megölték Szarvas Istvánt, a csárdást!... Megölték a feleségét!... Késsel vágták el a nyakát a csárdás tizenhét éves gyönyörű lányának, Teréznek!... A tejes kocsist reggel ölték meg, hátulról baltával vágta a fejébe, aztán kétszer belelőttek hátulról és két kést szurtak a nyakába s otthagyták a késeket beszurva!... Rettenetes, borzalmas!"

"És még sem lesz akasztás!"

"Balog Tuta, a Parnó, a Dola, Trokár Marcsa, ezek a vérengző fenevadak élve maradnának?"...

Estére már a legutolsó faluban is megdöbbenve hallották az emberek, hogy a pestvidéki törvényszék, mint esküdtbíróság, nem ítélte halálra a becsstelen gyilkosokat... Előbb hangos szóval tárgyalták az emberek milliói. Majd halkan, suttogva beszéltek az érthetetlenül enyhe büntetésről.

Találgatták az okát... hiába! Keresték a megfajtását... hasztalan!... És ime, husz év után, végre-valahára előáll egy esküdtszéki tag, akinek kettőszáz oldalas följegyzések vannak a kezében, amit a tárgyalás alatt és az enyhe ítélet után felírt a dánosi rablógyilkos cigányokról. És végre megtudja az a husz év óta várakozó közönség azt, hogy Balog Tuta és társai miként kerültek el a kötélhalált?

Az akasztófa sötét árnyékát, szerető szívek igaz szerelme háritotta el a dánosi rablógyilkos cigányok feje fölül...

Hat akasztást elhessegetett lágyan surranó szellős szárnyaival a szerelem tiszta angyala... És ez az angyal

“Véren-tüzön keresztül” kísérte őket győzelmesen az ítélet-hirdetésig...

Hiszen nem bizonyos, hogy a cigányok mind cigányok voltak!... A tárgyalás alatt a Jani gyerek szemébe mondotta az egyik vádlott cigánynak, hogy:

“Ez nem Kuna!”

De még két cigány tanu sem ismerte fel Kunában a vádolt Surányi Sztojka Jánost. És a törvényszéki tárgyalás hosszú ideje alatt ez a Kuna olyan különösen viselkedett, mintha valóban nem lett volna cigány, mintha igazán nem tartozna szoros vérbeli kapcsolattal a rablóbandához, a dánosi cigányokhoz?

Talán kiderül végre a titok, amit husz év óta hiába várnak az emberek milliói. Talán megtudják végre azt, amit csak sejtettek, de ki nem mondtak: azt, hogy mégis csak szerelem, igaz szerelem volt a dologban és a dánosi rablógyilkossággal vádolt kóbor cigányok nem voltak mind cigányok!...

Oh, az igaz szerelem vak volt mindig, mindenütt!...

I. Fejezet.

“ÉDES ANYÁM NEM AKAR JÁTSZANI!”

Kislévárdon temetésre szólt a harang. Busan kongott, szomorúan szólott, mert fiatal édes anyát siratott bugó ércszavával. Dobi Jánosné, született Nagy Eszter volt a halott, az urasági béres felesége.

A cselédházak között hirtelen élénkség támadott. Futott a hír szájról-szájra, egyik cselédlakás ajtójából a másikba és azt ujságolta, hogy jön a fiatal báró!... Lévárdy Béla!...

Dobiéknál a lakásajtón kívül a falhoz volt támasztva a feliratos koporsófedél. Aranyos papirbetükkel örökitették meg kétoldalán a koporsófedélnek, hogy:

“DOBI JÁNOSNÉ, SZÜL. NAGY ESZTER”

“ÉLT 26 ÉVET. (1880—1906.)”

A fiatal báró gyalog jött a cselédlakások felé. Könnyen rátalált a halottas házra, mert arra mentek az emberek és a koporsófedél is ki volt téve, odaállítva a ház falához.

Lévárdy Béla báró fiatal, alig mult husz éves. Alakja karcsu, termete magas. Lovagló ruhájában jött a halott-hoz bucsuzni, mert holnap a temetésen nem lesz itthon. Eljegyzésre utazik a fiatal báró, de mégis eljött az urasági cselédhez halottnézőbe.

Mély alázattal köszöntötték a méltóságos ifju urat, amint a cselédházak előtt elhaladt. Majd többen jöttek utána a cselédasszonyok.

Dobiéknál megállt az ifju báró és elolvasta a koporsófedél feliratát. Aztán belépett a cselédlakásba.

A szoba közepén volt felravatalozva a halott. Olcsó tüll szemfedő takarta le a koporsóban pihenőt. És a ravatal körül két kis lányka játszadozott. Fogócskát játszottak

az édes anyjuk szemfedőjének lecsüngő fátyolával... Elbujtak és kukucskát kiáltottak egymásnak...

— Ártatlan gyermekek, — szólta a fiatal báró, amint belépett, — a ti szivecskétek még nem tudja felfogni a nagy veszteséget!

A kis Rózsika, a három éves lányka, játék közben neki-szaladott a fiatal báró térdének. Lévárdy Béla kiméletesen megfogta a játszó gyermeket, nehogy elessék.

— Bocsásson meg, méltóságos ur! — kérte Dobi János a gyászoló férj, az ifju bárót!

— Gyermekek. Ártatlan gyermekek! — ismételte báró Lévárdy Béla és fölemelte a kis Rózsikát. Ekkor a másik játszó lányka is előjött a ravatal mellől, megnézni, hogy miért nem játszik tovább a hugocskája?

És a kis Rózsika, amikor az ifju báró fölemelte, oda-tekintett a koporsóban pihenő édes anyjára és beszélt:

— “Édes anya nem akar játszani!...”

Lévárdy Béla letette a hároméves Rózsikát.

— Játszál tovább gyermekem! — mondá reszkető hangon az ifju báró, — még sokáig ne érezd, ne tudd meg, hogy miért nem akar játszani az édes anya!

És az ifju báró elővette zsebkendőjét. Szemeiből könnyet törült le. Meghatotta az ártatlan gyermek panasza, akinek csak az fájt, hogy: “Édes anya nem akar játszani!”

Megsimogatta az öt éves, nagyobb lányka fejét és arcát és szeretettel megkérdezte:

— Hogy hívnak?...

A lányka illedelmesen meghajtotta magát és úgy felelt:

— Dobi Esztike, szolgálatára...

— Jársz iskolába? — tudakolta az ifju báró.

— Még nem. Csak öt éves vagyok! — felelte kedves hangon a leányka, aztán nekibátorodott, mert a fiatal báró az ő arcát is megsimogatta. És a gyermek megkérdezte a jó bácsitól:

— Méltóságos bácsi, mondja meg, hogy miért nem játszik az édes anya?...

Lévárdy Béla báró megrezzen a fájdalomtól. Szomorúan tekintett a kislányra és felelt.

— Mert alszik az édes anya. Nem is fog többé felébredni. Ti csak játszatok tovább...

— Nyugodjon békével! Pihenjen csendesen Eszter!

Szemeit megtörülte és a béreshez szólt:

— János, figyeljen ide!

— Parancsoljon méltóságos ur!

— A temetést én rendezem. Költségre itt egy kis pénzt hoztam.

— Csókolom a kezeit méltóságos ur! — rebegette há-lásan a gyászoló cseléd.

— Holnap nem leszek itthon a temetésre. De ha valami szüksége volna, keressen fel János még ma.

— Köszönöm szépen méltóságos uram kegyes jószágát. Az a jó Isten fizesse meg és adjon boldogságot a báró urnak.

Mégcsak a szemfedő fátyolát lebbentette föl Lévárdy Béla a halott arcáról és azt mondotta:

— Nyugodjon békével! Pihenjen csendesen Eszter!

Dobi János nem birt ellenállani érzelmének. Meg-fogta és megcsókolta azt a kezet, amely az ő eltűnt bol-dogságának szemfedőjét megemelte.

— Sohasem fogom elfelejteni a jóságát méltóságos ur.

Lévárdy Béla mély meghatottsággal távozott a halottas házból. A cselédség sorfalat állt s úgy üdvözölte, köszöntötte a nemeslelkű ifju bárót, amig elhaladott a cselédlakások között.

Odébb a fasorban egy öreg cigányasszonynyal találkozott a báró. A cigányné elvonult az utszéli fák mögé, de Lévárdy báró meglátta és utána szólt.

— Elhord magad az uradalom területéről! Különben a kutyákkal tépetlek szét!...

— Menek már, menek! — beszélt az öreg cigányasszony és a cselédházak irányába elsietett.

* * *

Alkonyatkor sietve rohant Dobi János a kastélyba. Még az inasokkal sem akart szót váltani annyira sietett. A fiatal méltóságos urat kereste. Vele kívánt beszélni...

Bejelentették. Az ifju báró fogadta.

Dobi János, amint belépett az ifju báró szobájába, siró hangon, szinte zokogva kezdett a mondokájába.

— Jaj, jaj! Méltóságos uram! Segitsen, segítsen...

— Mi baj János?

— Ellopták a kislányomat, a szép ötéves Esztikémet!

— Oh, jaj-jaj! A holtat temetem. Az élő!t siratom! Kegyelmezzzen, sajnáljon meg méltóságos uram! Segítsen megkeresni a kedves gyermekemet! A drága Esztikémet! ... Oh, jaj-jaj...

Lévárdy Béla báró megértéssel hallgatta a panaszt. Széket tett a fájdalomtól remegő férficseléd elé és leültette.

— Üljön le János. Valóban megható az eset. De a fejünket nem kell elveszíteni!

— Méltóságos uram! Ugy érzem, hogy megbolondulok...

— Maradjon csendesén János. Ez komoly eset. Mondja el a történeteket.

— Istenem! Istenem! Hogy is kezdjem?...

— Üljön le János és higgadtan, átgondolva mondja el, ami történt! — biztatta a fiatal báró.

A remegő ember leült. Megsimogatta a homlokát, de csak reszketett a szerencsétlen. Lévárdy báró megsajnálta és kisegítette, az az belesegítette a baj elmondásába.

— Délután ott jártam. Akkor még a két kislányka a ravatal körül bujócskát játszott...

— Igen — igen méltóságos uram. Akkor még játszottak... A kegyesen adott temetési költséget elzártam a szekrénybe... Közben jöttek mentek a halottnézők... Aztán csak hiába kerestem Esztikét... Eltűnt... Elveszett... Ellopták az én gyermekemet...

Nincs... hasztalan kerestük... Minden cselédlakást felkutattunk... Esztike eltűnt... Még a kutba is bele szurkáltunk hosszú karóval... Ott se volt. Esztike elveszett... Nincs Esztike...

A fájdalomtól lesujtott ember fejét lecsüggesztve, nézte — nézte a padlón a finom szőnyeget. Kezeit tördelte. Nyögött a nagy szenvedés alatt...

Lévárdy Béla báró föl és alá sétált a szobában és elgondolta a dolgot, mérlegelte a szörnyű esetet, aztán hirtelen megállt a könnyező cseléd előtt.

— Megvan! Már tudom, hogy mi történt!... — szólt határozottan a fiatal báró.

— Istenem! Atyám! Légy áldott! — rebegte Dobi János csendesesen.

— Figyeljen Dobi János!

A cseléd felállt a székről és szinte oda görbülve hallgatta a fiatal báró szavait.

— Amikor önöktől eltávoztam, a fasorban találkoztam egy öreg cigányasszonnyal... A gyermeket a cigányasszony lopta el!...

Dobi János a fejéhez kapott.

— Megölték a kis Esztikémet?!...

— A megölés nem bizonyos, de a gyermekrablás valószínűnek látszik.

— Mit tegyek? Mit csináljak?... tépelődött a cseléd.

— Azonnal menjen a cselédházakhoz vissza. Minden épkézláb férfi vasvillával, cséppel, doronggal felszerelve készen várjon. Telefonálok a járési csendőrségnek, hogy a hivatalos kutatást még az éj folyamán megindítsák az elrabolt gyermeklány érdekében; Siessen János! Minden perc késő lehet!...

A béres kezét csókolt az iju bárónak, aztán elrohant. A kastélybeli belső cselédségnek nem is köszönt, nem mondott jó éjszakát, csak futott sebesen...

Most már tudta, hogy mi történt, hiszen azt az öreg cigányasszonyt látták a majorban délután... De hogy is nem jutott eszébe hamarabb?!... Mindegy már... Nyomon vannak... Az ifju báró mozgósítja a csendőrséget... Az udvari cselédség talpra áll vasvillákkal, doronggal... A cigányok nem rabolhatják el a kis Esztikéjét!...

II. Fejezet.

ÉG A NÁDAS.

A kislévárdi cselédházaktól délre az erdő alatt több százholdas nádas terült el. Ott lengedezett a tavalyi száraz náderdő suttogva, zörgetve, az esti szélről hajlongva.

Dobi János alig érkezett a cselédlakások közelébe, kiáltozva adta ki a parancsot.

— Mindenki vasvillára, fejszére emberek! Ez a fiatal báró ur parancsa!

A cselédházakból egymásután kerültek elő az emberek. Félbehagyták a vacsorát, a munkát, mert Dobi tovább kiáltotta a parancsot.

— A parancsot add tovább! Minden ember vasvillára! A fiatal báró ur vezet. Mindjárt itt lesz! Siesetek!!

Benépesedett a major tája. 25—30 férficseléd jött elő rövid percek alatt és sorakoztak, mintha kaszálni indulnának, csak hogy vasvilla és hatalmas dorong, meg fejszék pótolták a kaszák helyét vállaikon.

Dobi Jánost körül állották, amint ujságolta, hogy az a cigányasszony rabolta el kis Esztikéjét. A méltóságos ur kitalálta, mert látta a vén cigánynét. Valóságos hadászati készülődés lett erre a cselédség között. Még az asszonyok is kézbelit ragadtak, botot, nyársat, kapát és verekedésre alkalmas szerszám nélkül egy se maradott, aki birta.

Nemsokára lovak dobogása hallatszott a kastély felől. Vadászfegyverrel a vállukon jöttek. Elöl az ifju báró lovagolt. Mellette Bakháti tisztartó és hátul a gazdasági

irnok és két urasági inas. Mind az öten vadászfegyverrel a vállukon.

Utközben a tisztartóval megbeszélte az ifju báró, hogy miként kezdődjön a cigányvadászat. Három irányba vonuljanak szét. Az erdőt a nagyobb csapat kutassa át és onnan visszafelé a nádasat verjék fel. A két inas lesz hirtvivőhozó. A csapatvezetők a tisztartó, az irnok és a báró ur lesznek.

Mire a cselédlakásokhoz érkeztek, még a cigányhajtóvadászatnak az irányát is meghatározták. A terv készen volt. Három felé sugár alakban szétmennek, aztán nagy kört képezve visszafelé átkutatnak mindent. Különösen a kis erdőbe igen bizott a tisztartó, amely alig ötszázholdas terület.

* * *

Mig a kislévárdi major táján folyt a rajtaütés készüllete, azalatt a nádas felé sietett egy sötét alak. Mikor Dobi béres erős hangon elkiáltotta a parancsot, a sötét alak meghuzódott egy bokor mellett az erdei ösvény szélén. Minden szóra figyelt.

...Vasvillára? ... Fejszére? ... Jön a báró ur fegyveresen? ...

— Ennek fele se tréfa! — beszélt magában elég hangosan az erdő felé siető sötét alak.

Azután tovább hallgatózott és hallotta a cselédség fegyverkezését. Észre vette a kastélyból jövő lovasok lödöbögését. Sietve tovább ment, arra kifelé a határba, de egy-két perc múlva bagolyhuhogást hallatott...

Igen különös volt ez a huhogó bagoly... Hol többször, hol kevesebbszer szólt egymás után és közbe-közbe szünetet tartott. Később csak egyet-egyet huhogott.

Különös volt ez a bagolyhang, de a nagy készülődés közben senki sem figyelt az éjszakai rémes madárra ideát a cselédlakások táján, hiszen cigányvadászatra készültek. Bakháti tisztartó osztályozta, sorakoztatta az embereit. És sietve indította utnak az erdő bekerítésére, átkutatására. Amint elindultak, elült a zaj, amit az asszonyok csináltak itt a cselédlakások környékén. Az esti szél tisztán hozta a bagolyhuhogás hangját errefelé. De már csak az egyes huhogást. A végét a jeladásnak.

A tisztartó, mint afféle erdőn-mezőn élő uri ember,

különösnek találta a hangot. Átszólt a csendben más irányba haladó csoport felé a báróhoz:

— Méltóságos báró ur!

— Halló! halló!

— Alighanem elkéstünk! A cigányok bagolyjelet adtak le éppen most.

— Az lehetetlen! Csak előre a terv szerint!

— Parancsa szerint, báró ur! — felelte a tiszttartó.

Ezzel megszakadt a két szélső csoport között az érintkezés. Esti szürkületben, csendben vonultak a kitűzött utakon előre. Elöl a lovas... fegyveres vezető és nyomában egymásután a vasvillás férfiak.

Tízpercnyi nesztelen előrevonulás után hirtelen világgosság támadt a nádas felől. Az esti szélben több helyen felgyújtották a nádaszt az innenső oldalán. A tűz futólépésben terjedt, vitte a szél és a nádas égő lángjai egyszerre messzi helyen bevilágították a tájat.

A kislévárdi kastély falai piros tüzfényt vertek vissza. A kiserdő vörösén izzott a lángoló nádas fényétől. A tüznyelvek vigan csapkodtak föl a nádas ringó tengeréből. Valami borzalmas rémületet mutatott a táj. Vörvörös lett az ég a hatalmas lángoktól. A cigányüldözésre kivonuló vasvillás nép megállt mind a három utvonalon. Bámultak a gyorsan harapódzó tűzbe és szemlélték a váratlan tüzze megvilágított tájt. Rémesen csodás volt ez...

Fejük felett a kizavart vízi szárnyasok százai röpködtek és lármáztak, vijjogtak félelmetesen. A nádasból menekülő vadak itt-ott kitörtek a lángtengerből. Égett a nádas ropogva, csapongva, tüzes lángnyelvekkel és az emberek belebámultak az éjszakai szabad tűz borzalmasan gyönyörködtető szépségébe.

* * *

A fiatal Lévárdy báró mögött hirtelen hang hallatszott.

— Méltóságos uram! Jó estét!

A báró visszafordult a lóháton és a közelben fegyveres csendőröket látott.

— Ah, Ön az, Bere őrmester?!

— Itt vagyunk méltóságos uram! de a cigányok, azok elmenekültek egyelőre.

— Hogyan? — érdeklődött Lévárdy báró.

— A nádas felgyújtása csak félrevezetés. Elterelték a figyelmet magukról. Ők az ellenkező irányba menekültek.

— No, de ilyet?! Becsaptak?...

— Egészen bizonyosan, méltóságos uram: Jó estét kívánok! — köszönt az őrmester, amint egészen közel érkezett a lóháton ülő báróhoz.

A báró kezét nyújtott Bere őrmesternek.

— Önnek igaza lehet, őrmester.

— Hallottam a bagoly huhogást, méltóságos uram és tudtam, hogy gyujtogatás lesz a fedezék.

— Tehát mégis igaz, amit Bakháti tisztartó mondott?

— Mit mondott, méltóságos uram?

— Azt, hogy alighanem elkéstünk! A cigányok bagoly-jelt adtak!...

— Ez a helyes méltóságos uram! A készülődést észrevette a cigány hátvéd és jelt adott.

Az ifju báró felkacagott.

— Azt észrevehette, hiszen messziről kiabálta a béres a parancsot, a vasvillára kelést, a fegyverkezést... És mi elrontottuk a cigányfogás sikerét!...

— Még nem egészen méltóságos uram! Egy ütközetet elvesztettünk, de még rövid egy-két óra alatt a másodikat megnyerhetjük!...

— Valószínű méltóságos uram, de az időt nem vesztegethetjük. A nádas ég, és égni fog éjjelig, azonban a gyermekrabló cigányok arra járnak, ahonnan a szél fúj és éleszti a nádas égését. Menjünk utánok!

Az ifju báró valami különöset érzett. Vágyott az ellenkező irányba, mint a csapongó lepke, hogy ide-oda repül. A derék csendőr számítását azonban nem kívánta rontani.

— Őrmester ön végezze a feladatát teljes erejével. Rendelkezésére bocsájtom a fegyveres népet, de én mégis a fény felé vágyom, ahol a lángok égnek, ahol a nádas lángol...

— Arra csakis éjjeli lepkéket talál méltóságos uram, — mondá az őrmester, — akik a világosság felé csapongnak. Ott sötét arcu, rabló cigány nem lesz. Kérném rendelkezéseit.

Lévárdy báró gyorsan intézkedett. Mindenki követte

Bere László csendőrőrmestert, csak Dobi János maradt az ifju báró mellett.

A csendőrök vezetésével megkezdették az éjszakai hajtóvadászatot a cigányokra, hogy a kis Dobi Esztikét visszavegyék a gyermekrablók kezéből. A fegyveres népesség elvonult. Lévárdy báró ott maradt és mellette állott hűséges cselédje Dobi János.

Sokáig néztek az elvonulók után. A csendőrök pontos beosztással, katonás rendben vezették a vasvillás, baltás férficselédséget az égő nádasból ellenkező irányban. Sorakoztak. Elvonultak, és teljes csendesség borult az égő nádas környékére az emberek részéről. De annál vészkiáltóbb hangokat használtak a vizi szárnyasok, amelyeket a tűz kikergetett a lakásaikból. A vadkacsák már nem győzték várni a lángok kihamvadását. Fáradtan csaptak le a már leégett nádas vizére. Leszálltak a tűz után elsötétülő tóra. A víz nem égett el. Oda menekültek a madarak.

A nádas még tovább égett, hiszen volt a tűznek gerendája, még messzi vala a száraz nádas széle, ahol kiapad az égni való a száraz tavalyi nádtenger. Az ég vörös a tüztől. Az erdő vérszinűre vala festve.

Az égő nád zsarátnokát messzire hordotta a szél.

Lévárdy báró és hűséges cselédje Dobi János hosszú ideig maradtak az égő nádastól kivilágított területen. — Előbb a béres unta meg a szörnyűségesen szép nádégés nézését. Illő tisztelettel és kérő hangon szólt a gazdájához.

— Méltóságos uram! Nem parancsol valamit?!...

Az ifju báró összerezzent, mert igen belemélyedett az égő nádas nézésébe. Különös vonzalom kötötte oda tekintetét és egész lényét a gyönyörű látványhoz, a nádas égéséhez... Zavart volt. Határozatlanul felelt.

— Nem, azaz hogy igen... Várjon János egy kevés ideig... Gondolkozom...

Pedig dehogy gondolkozott... Ismeretlen erő húzta valamerre... Érezte és nem bírta kimondani, hogy mit akar... Vezette a sors...

3. Fejezet.

LUTERNICA.

Lévárdy Béla megszorította lovának kantárszárát és szinte öntudatlanul elindult. Olyan szép volt az égő nádas. Olyan csodás volt a lángoktól kivilágított tűzvörös világ. És ő ment, lovát arra irányítva, ahol még van száraz nád, ami éghet. . Arra az erdő felé, amerre a szél viszi a lángokat tovább-tovább.

Az erdő és a száraz nádtenger között jókora darab földnyelv vonult el. A tűz nem kaphatott bele az erdőbe. De hátha mégis? . . . Az ifju báró erre felé léptetett lovával. Dobi János kísérte néhány lépésről. Vállán vasvillát vitt és figyelt, keresett valakit, aki neki édeskéje, Esztikéje volt, akit a térdén ringatott és akit cigányok elraboltak!

A nádas oldalán haladva közeledtek az erdő felé. Itt ott már bokrok állottak az ösvény mellett és sötét pirosan mintha égtek volna, bevilágította azokat is a lángoló tűz. A fiatal báró előre léptetett. Dobi János néhány lépéssel még hátrább maradt. Egyszerre csak megrántotta lova kantárszárát Lévárdy Béla báró és kezével hátra intett Jánosnak, a vasvillás kísérőnek, hogy álljon meg.

A ló megtorpant a zabla szorításától. A béres megállt, de vasvilláját válláról lekapva, marokra szorította, hogy szurásra készen, előre rohanhasson vele, ha hívják. . .

Galagonya bokor állott az ösvény mellett. Dobi János nem mert előre rohanni, mert megállást intett az ő ura, az ifju báró. Kezét fölemelve, tenyerével jelezte a vesztegmaraadást Lévárdy Béla. Majd soká nézett a galagonya bokor tulsó oldalára, ahová a bokron át János nem láthatott, pedig nappali fényben uszott minden a nádas égő világától.

Csodálatos látvány jelent meg Lévárdy Béla báró előtt. Az első pillanatra elbűvölte, elnémitotta, megállásra készítette. A galagonya bokor mellett az égő nádas lángjaitól fényesen kivilágítva egy fiatal cigány leány állott és merőn nézte a rávilágító tüzet, a nádas magas lángokkal felfelcsapó égését. Mintha nem is élt volna. Mintha csak egy tündéri jelenség lenne, olyan szép volt ez a fiatal cigány leány.

Lévárdy báró pár percig nézte némán, hallgatagon a tündéri jelenséget.

A lovas látára meg se mozdult. Csak belebámult a lobogó nádas tűzébe, amelynél még fényesebben a leány szemei égtek, tüzeltek, ragyogtak. Csoda kék szemei voltak és azokat még büvölőbbé tették a koromfekete, hosszú szempillák, amint körülfogták sötéten. De a kiemelő sötét szemkeretet a bársonyszerű sötét szemöldök tette még elragadóbbá.

És a gyönyörű cigány leány meg se mozdult, meg se rebbent a fiatal báró megjelenésére. Mintha meg se látná, mintha észre se vette volna az idegent, az érkezőt. Merőn, vonzón belebámult ragyogó kék szemeivel a nádas lobogó tűzébe. Nézte-nézte a felcsapó lángokat és mást nem vett észre semmit... senkit...

Csodálatosan szép volt ez az ifju cigány leány!

Lévárdy báró pár percig nézte némán, hallgatagon a tündéri jelenséget. Lova meg sem mozdult, csak a szemei ragyogtak csodálatos fényvel.

...Az elbűvölés megtörtént, ott az égő nádas vöröstűz fényénél. Az ifju báró leszállt a nyeregből és kantár-

szárát hátra adta Jánosnak. A béres, amint előre jött a lovat megfogni, a kantárt átvenni, megpillantotta a cigány leányt. Vasvilláját gyorsan lekapta a válláról és dőfésre készen rohant a galagonya bokor felé átszurni az elsőt a gyermek rablók közül...

A kétszeres bánattal sujtott béres első felindulásában embert akart ölni és át is dőfte volna négyágu villáját a fiatal cigány leány szívére, ha Lévárdy báró gyors mozdulattal, szemfényes ügyességgel félre nem tolja a béres kezében a vasvilla nyelét.

— Mit akarsz szerencsétlen?!... — és elragadta a vasvillanyelet a cigány leány mozdulatlan alakja elől.

A béres az urára, parancsolójára bámult.

— Hát cigányt ölni nem szabad? — kérdezte bambán bámulva a fiatal báróra.

— Embert nem ölünk! Fogd a ló kantárát és vezesd odébb. Én kikérdezem a cigány leányt.

Dobi János szinte kelletlenül teljesítette a parancsot.

Magában mormogott, beszélt, de parancsszerint vezette a lovat visszafelé az ösvényen.

... Nem jó lesz az így, uram!... A cigányt nem kell kérdezni, hanem vallatni, verni, ütni... Addig kinezni, amíg előadják az én aranyos gyermekemet...

A kis Esztkémet... Aztán ha előadták, akkor vasvillával átdöfni tizszer valamennyit a beste fajzatból!...

De ezeket csak mormogta, gondolta Dobi János, amíg a fiatal báró lovát hátra vezette az ösvényen. A gazdája mitsem hallott az ő véleményéből, mert ha hallotta volna is, most mással volt elfoglalva!...

Lévárdy báró előtt ott állott a gyönyörű cigány leány. Félkarjával a bokorra támaszkodott és nézte a felcsapkodó lángokat. A nádas gyönyörűen égett, szikrázva világított a fiatal cigány leány arcába. A báró hirtelen elkapta a cigány leány karját, nehogy elszaladjon. A gömbölyű kar meleg, szinte forró vala. És a cigány leány nem vonakodott, nem huzakodott. Engedte megfogni a karját, de aztán ránézett fényesen ragyogó kék szemeivel Lévárdy báróra...

Merőn, erősen nézett rá az ifju báróra, mint az elébb az égő nádas felcsapkodó lángjai. Nem reszketett. Nem félt az idegen kézfogásától, de a szemeiből mintha fénysugarak

lőveltek volna, — bűvölte az ígézet a bárót, aki szólni akart, de nem tudott. Meg akarta kérdezni, hogy "te szépségesen csodás cigány leány, mit keresel itt?!! — De nem birt szólni. Ajkait a varázslat lezárta, szemeit a ragyogás elkápráztatta, hanem azért nem engedte el a leány gömbölyü, meleg vértől tüzes karját, mert félt, hogy elszalad és örökre eltűnik előle ez a gyönyörű cigány leány.

Nézték egymást és telt az idő. Égett a nádas messze világító lobogással. Ragyogtak a szemek. Dobogtak a szívek, különös hangos veréssel. De végre a férfi az önuralmát visszanyerte. A fiatal báró úgy érezte, hogy megkérdezi ennek az ígézően szép cigány leánynak a nevét, hogyha mégis elszaladt, hát tudja vissza hívni. És megkérdezte valóban, de csendesen, suttogó szavakkal.

— Hogy hívnak?...

— Luternica... — ejtette ki édesen a cigány leány és porcellánfehér fogai gyönyörű sorban villogtak elé, amint a nevét kimondotta.

Ő volt tehát: Sztojka Luternica, a Kolompár-Sztojka cigánynemzetség legszebb leánya. Fiatal, üde, tizenhat éves karcsu gyerekleány, akinek a cigányok között még ország-szerte is kivitték a hírét a szépségéről.

Itt lesekedett az égő nádas rémségesen lobogó lángjaira. Nézte a tüzet. Hallgatta az égő nádastól felzavart, kiperzselt vizimadarak, csapongó, siró panaszát, amint a lobogó nádas felett vijjogtak, zokogtak, röpködtek. Gyönyörködött a fényes tüzlángokban, a pusztulásban... Vajjon mit keresett itt a legszebb cigány leány, — Luternica?

---

4. Fejezet.

CIGÁNYVALLATÁS.

Bere őrmester azalatt messze járt a fegyveres cselédséggel. Bakháti tisztartó urat egyenesen a szőlőcsőszház mögé küldötte. A hatkilométeres utat egy óráig tették meg a vasvillás férfiak. A gazdasági őrök, egy csendőrrel és kilenc férficseléddel a szőlőhegy aljához irányult, ahol

szokás volt a sátorverés. A kóbor cigánynép itt tartott néha pihenőt. Hátha itt lepik meg a kis Dobi Eszti elrablót.

Bere őrmester pedig két csendőrrel és hat férficseléddel Egerszalókra ment át. Ott a faluvégen már a tél folyamán is több idegen cigány volt látogatóba, a helybeli cigányoknál. Hátha itt talál rá az elrabolt gyermeke.

A vasvillás emberek oly csendben vonultak fel az utakon, mintha csak árnyak lennének. Bere őrmester szigorúan megtiltotta a beszélgetést, hogy semmi hangot ne adjanak. Hollétüket el ne árulják. Ha szükség lesz, majd szól a csendőrsip és adja a jelt, az értesítést, a parancsot.

Az egerszalóki felsővégen hirtelen jelentek meg a csendőrök. A vasvillás férfiak jó távolból körülvették a cigányok putriházát. Bere őrmester a kerítésen át lépett be az udvarra és hátulról kémlelte a világos kis ablakot. Amint a kerítésen belül lépett, egyszerre távoli bagolyhuhogás hallatszott a szőlő felől.

Hirtelen megtorpant és hallgatott a bagolyhuhogásra, mert hiszen jól ismerte a cigányok jeladását. Nappal kakuk hangot utánoznak nyáron, télen holló károgást hallatnak. Éjjel a bagoly rémes huhogását utánozzák, de olyan hűségesen, hogy az egyszerű nép sohasem bír különbséget tenni a cigányok és az igazi bagoly hangja között. Most azonban Bere László csendőrőrmester füléhez került ez a cigányhuhogás, aki nemcsak különbséget tudott tenni az igazi bagoly és a cigány huhogása között, hanem még azt is tudta, hogy mit jelez körülbelül az az őrtálló cigány?...

A bagoly háromszor hármat huhogott, mindig elhallgatva a három után. Bere őrmester úgy tudta, mintha csak írásból olvasná... Tehát elárultak: három uton, három irányból jövünk!... — gondolta az őrmester és állt mozdulatlanul. Várva a további jelt.

A következő jel késett, de jött. Csak egyet huhogott a cigánybagoly hangja, de igen-igen rövidet...

...A gazemberek!?... — gondolta át a jelt hirtelen az őrmester — jelentették az ittlétünket.

Ekkor a cigányputri nyitott ablakából egy emberi feltest hajolt ki figyelve, óvatosan és széttekintett az udvaron. Bere őrmester látta, de bízott a sötétség védelmében. Nem mozdult a sövénykerítés mellett. Ugy gondolta, hogy

az a cigánynő a lámpavilágról jött kitekinteni s a sötétbe nem látja meg őt, ha nem mozdul...

Csalódott. A cigányné szeme úgy lát éjjel, mint nappal. Hirtelen visszahúzódott a kisablakból és sebesen kezdett beszélni cigányul. Mintha rendelkezett, mintha parancsolt volna odabent többeknek. Bere őrmester az ablakhoz lépett. Az ajtó előtt a másik csendőr tartotta szuronyosfegyverét. Az őrmester szuronya bevillant a nyitott ablakon.

— Csendőrök vannak itt! Jertek ki! — parancsolta kemény szóval az őrmester.

Az előbbi cigányasszony odajött a nyitott kisablakhoz és olyan természetes hangon, mintha tudta, várta volna a csendőröket, kiszólt.

— Jövünk szépen ermester ur!

Azután cigányul kezdette opré morézni a bentlevőket. Az ajtót nyitották és jöttek kifelé egyenként, miként az ürgék. Közben a vasvillás férfiak is odaléptek öten. A csendőr ott az ajtóban megkötözte valamennyi cigányt. Három cigány és négy cigányasszony volt már összekötözve láncsal, amikor Bere őrmester fegyverszuronyát előre tartva belépett a cigányviskó ajtaján.

Odabenn bűzös petroleum lámpa égett a gerendára felakasztva. A vacokban több cigánygyerek borzas feje kukucskált elő és rábámultak a fényes szuronyos fegyverre, de azért még veszekedtek egy kis ruhadarab felett. Amolyan ünnepi pruszlik volt, de gyerekeknek való.

Az őrmester körülnézett. Majd betekintett a kamrába. Közbe pedig hallgatta a cigánygyerekek veszekedését. Mari nénit. Marcsa nénit emlegették igen gyakran a borzas rajkók, amint cigányul kötekedtek. Az őrmester azt is meglátta, hogy a pruszlik felett tört ki a háboru. Oda lépett a gyermekkel telt vacokhoz.

— Kié ez a pruszlik? — kérdezte Bere őrmester.

— Az enyém! szólt egy borzas leányka, a legerősebb a gyermekek közül.

— Nem a tied! Az enyém! — erősítette egy kisebb leányka.

Kivülről az egyik cigány asszony cigányul szólt be a civakodókhoz: asipé! kánsuvipé!

— Nekem adta Marcsa néni! — beszélt a kisebb cigány lányka panaszosan, de a nagyobb leintette:

— Kánsuvipé!...

És egyszerre elhallgattak, hiszen hallgatást parancsoltak odakint az udvarról, de cigányul: ásipé! kánsuvipé...

Bere őrmester kiszólt a kuckóból.

— András! Hozza be azt a cigány asszonyt, aki beszólt a rajkókhoz.

A csendőr bekisérte az őrmester elé. Fiatal, alig harminc évesnek látszó, erős testű, barna haju cigány asszony volt. Fekete villogó szemekkel. Odaállították az őrmester elé, de úgy, hogy a petróleumlámpa bevilágított az arcába.

— Parancsoljon őrmester ur!...

— Te nem vagy szalóki lakos!... — szólt rá az őrmester.

— Itt lakom én kérem szépen őrmester ur riges-rigen.

Bere őrmester az első hazugságra úgy képen vágta a cigány asszonyt, hogy elterült a sárral síkárólt földpadlón.

Csak annyit mondott, hogy jaj! aztán eldőlt nagyhirtelen. Lett erre bőgés, ordítás a kuckóban. Kilenc rajkó, kilenc hangon üvöltött egyszerre. De az őrmestert nem hozta zavarba a gyermek sikoltozás. Ismerte a cigányokat. Kapta a vízzel tele kantát és egy gyors mozdulattal végig locsantotta a kuckó töltelékén, a cigány gyermekeken.

Ugy elhallgattak a hideg víz zuhanyától, mintha elvágták volna valamennyinek a hangszálát. Mint az ázott ürgék úgy siettek takaró alá bujni a további hideg víz elől, mert az őrmester újra telehozatta egyik vasvillás férficseléddel a rocskát.

Következett a gyermekek betelepítése a kamrába. Bere őrmester parancsára, úgy a mint voltak takaróstól, rajkóstól együtt bedobálták a kamrába őket és kezdődött a cigányvallatás. Csupán csak azt a kis pruszlikot tartotta itt Bere őrmester, amín a cigány gyerekek veszekedtek. Láta, hogy új szerzemény. Talán a Dobi Esztike testéről huzták le a beste cigány asszonyok, hogy a rajkók részére elhozzák. No, azt majd kivallatja belőlük.

A képenteremtett cigány asszony még a padlón hevert. De egyelőre nem sirt, nem kiabált. Ugy tett, mintha elájult volna a hatalmas pofontól. Az őrmester egy kis előkészületet csinált a vallatáshoz. Lecsatolta derekáról a szí-

Kapta a vízzel telt kantát és egy gyors mozdulattal végig locsantotta a kuckó töltelékén, a cigány gyermekeken.

jat. Hüvelyestől letette a kardját külön, aztán a derékszíjjal derekasan verni kezdte a heverő cigánynét.

— A gyermekrabló teremtedet! Nem azért jöttem én, hogy előttem heverj! Várj! még nem dögöltél meg!...

És míg ezeket elmondogatta, a széles derékszíjjal ütötte, verte a cigány asszonyt.

Az addig sunyi, csendes elájult cigány asszony rémes jajgatásban tört ki. Fölugrott a sikárolt földpadlóról és futni akart, de el nem szaladhatott, mert az ablak előtt csendőrszurony villogott be fenyegetőleg, ha kiugrik hát belefut. Az ajtóban két hegyes vasvilla meredezett előre, kemény és bosszus férficselédek kezében tartva, szorítva.

A cigány asszony csak ide-oda s körben futhatott volna, de a hatalmas derékszíj ütések hol hátulról, hol előlről érték. Elöl a lábát, a lábszárát vágta, Hátul a hátát, az inát sujtotta kegyetlenül és oly gyors egymásutánban, ahogy csak birta a hatalmas erejű Bere őrmester. A cigányverés-

ben, a cigányvallatásban nem akadályozta meg az őrmestert a rémes sikoltás, jajgatás és sirás.

Végre összeroskadt a cigány asszony és akkor Bere őrmester hirtelen végigöntötte a rocska hideg vízzel.

Egyszerre elhallgatott. Nem sikoltott, nem bőgött, hanem levegő után kapkodott a zuhany alól. A víz lecsurgott róla. És ott térdepelt a vacok mellett szepegeve a valatott cigány asszony.

— Hogy hívnak? — kérdezte az őrmester.

— Trokár Mari . . . — nyögte fájdalmasan.

— Az az Marcsa! — egészítette ki a vallomást Bere őrmester.

— Az a gunyos, csuf nevem instálom . . . — szepegett a cigányné.

— Mikor érkezted Szalókra?

— Szüret után . . .

— Hányan jöttetek ide?

A cigányné gondolkozott. Vontatottan felelt:

— Hárman . . .

— Kik azok?

A cigányné ismét késlekedett a felelettel, de az őrmester gyorsította a felfogását. A derékszijja végig sujtott a hátán.

— Jaj, ne üssön ermester ur! Ne üssön! Megmondom! . . .

— Hát beszélj, ebadta! Nem az ünnepi imádságot kéredezem! Ezt nem kell kigondolni, betanulni! . . .

— Jaj, beszélek, mondom már . . .

— Kik azok, akikkel Szalókra jöttél?

— Kolompár Mari . . .

— Az a Bujer?! — vágott szavába az őrmester.

— Az az, instálom ermester ur. A Lakatos Bujer . . .

— És a másik kettő?

— Lakatos János a Sztojkáé . . .

— A Kuna? . . .

— A csuf neve, kérem alásan ermester ur.

— Azt jó tudni! Te sem az igazi neveden vagy itt, hanem a gunyneveden!

— Trokár Mari az igazi nevem, kérem alásan . . .

Bere őrmester hatalmasat vágott a cigány asszony hátára a derékszijjával.

— Jaj, jaj! ne üssön agyon ermester ur! . . .

— Nem Trokár Marit ütöttem most, hanem Német Vranát! — biztatta Bere őrmester a cigány asszonyt és még egyszer jót vágott rá. — Ez a Bihar Gusztinénak ment a hátára, nem neked! Nem bántom én Trokár Marit!

— Jaj, jaj! őrmester ur! Kegyelmezzen!

— Miért nem mondod meg a nevedet rendesen? . . .

— Hát ha olyan sokféle nevem van! — panaszkolta sirva a cigányné. — Honnan tudom én, hogy melyik nevemet akarja az őrmester ur?!

— Hogy hívják a harmadikat?

— Balog József, a Kolompár Balog! . . .

— A Tuta! . . . — jegyezte meg az őrmester gunyosan.

Trokár Marcsának tágra nyíltak a nagy fekete könyves szemei. Bere őrmester jól ismerte a cigányok családfáját.

— Honnan jöttetek?! De vigyázz! Ne hazudj nagyot! — figyelmeztette az őrmester, mert a lópakszuson meg nézem.

— Maklárról. Odavalósiak vagyunk. . .

— Nincs nektek illetőségi helyetek. Kóbor cigányok vagytok, lopásból, rablásból éltek! — mondotta rá Bere őrmester.

— Egész nyáron, őszön dolgoztunk kérem alássan.

— Aztán a télen háromszor próbáltatok lovat lopni, hogy elvándoroljatok innen.

— Nincs róla tudomásom kérem alásan.

— Nem is kívánok erre tőled feleletet Német Vrana. De azt mond meg, hogy hová tettétek a kislévárdi béres leánykáját?

— Fojjon ki a két szemem világa, ha láttam! . . .

Bere őrmester meg sem várva a tagadás végét, hanem elkezdte a cigányvallatást a második hatalmas pofonnal. El is dült volna a cigány asszony tőle, de az őrmester a másik oldalról megtámogatta a párjával. Így a páros kétoldali pofoncsapás egyensúlyba tartotta Trokár Marcsát, de szikrát hánytak a szemei az arculütéstől és nem nézhette meg hirtelen az eléje tartott kislányka pruszlikot?

— Honnan hoztad ezt a kis pruszlikot? — kérdezte keményen Bere őrmester. A cigány asszony a szemeit dörzsölte. Az őrmester elősegítette a gyorsabb látásban és újra a derékszíjjal nógatta. A háta suppogott ismét, de a cigány asszony az ájulást választotta a válaszadás helyett. És erre

jött a hidegtus. Bere őrmester arcul öntötte hideg vízzel Trokár Marcsát. Kapkodott is a levegő után, de a pruszlikot mégsem látta...

A cigányvallatás újabb fordulata következett. Bere őrmester beszólitotta a csendőrt és a gerendára kötelet kötettett. A cigány asszony lábát a bokájánál hozzá bogozták és nádpálcát vettek elő.

Német Vrana még mindig az ájulásnál tartott, ebben bizott, hátha sikerül a színlelés. De az őrmester igen jól ismerte a cigányokat. Megfogta a kötél végét és a két lábát ülőszék magasságra emelve, a csendőrrel csapatni kezdte. A pálca suhant és ütötte a cigányné meztelen talpát. A bögés úgy tört elő Német Vranából, mint a disznóból amikor ölik. Ordított, jajgatott. Az ötödik talpverés után szünet következett.

— Honnan van ez a gyermek-pruszlik?! — kérdezte az őrmester kis szünet után.

A cigánynő tovább ordított és újra egy rocska hidegvizet kapott csillapítónak. Az őrmester megismételte a kérdést, előmutatta a kislányka pruszlikot, melyet a cigánygyermekektől vett el.

Német Vrana az ájulást akarta ismételni a hideg víz után, de az őrmester komolyan figyelmeztette jó előre.

— Ne ájuldozz Trokár Mari! Itt vallani kell, vagy tüzes vassal égetlek addig, amíg a pruszlikról beszélni fogsz.

A cigánynő sikoltozott. Ordított, de hasztalan. Bere őrmester nyomra akadt és azon nyomon hajtotta a gyermekrablót vadaként erőlyesen.

— Hová tettétek a kis Dobi Esztikét? Vald be Trokár Marcsa! Hiszen nem öltétek meg, csak elloptátok. Miért kinoztatod magadat halálra ilyen semmiségért? Értsd meg Trokár Marcsa! A kislévárdi báró három vármegyére leadta telefonon a gyermekrablást. El nem vihetitek. Nyomorékká nem tehetitek, hogy nektek kolduljon... Mond meg és ne kinoztasd magad ilyen csekélységért!

— Nem tudom! — nyögte a cigánynő.

A külső csendőr hirtelen bejött jelentést tenni.

— Őrmester urnak jelentem, vallott a Borcsa néni!

Bere őrmester félrevonult a kuckóban és a csendőr halkán jelentette a Borcsa cigány asszony vallomását.

— Az elrabolt kislánykát levitték az Alföldre cigánykocsin. Utirány Maklár.

— Ez mentő hazugság — sugta Bere őrmester, — hogy a további vallatást megszüntessük. De színleg elfogadom, hogy vallomásra birjam ezt a bestiát. Hátha megmondja az igazat az elrabolt gyerekekről.

A csendőr tisztelgett és Bere őrmester hangosan beszélt ismét.

— Nagyon jól végezte dolgát! Az Esztike hollétét már tudjuk, és rövidesen intézkedem az elhozásáról. De Trokár Marcsának is be kell vallani, amit tud, hogy megerősítse az első vallomását.

Német Vrana cigány asszony jól hallotta az őrmester szavait, de konokul tagadott. És következett az igazi cigányvallatás. Trokár Marcsa lábujjai közé papír lapokat tettek és meggyújtották. Égették a lábát és mégse vallott. Igazi vérbeli cigány volt. Megkötözött lábait rángatta, sikoltott, bögött, ordított, csak vallani nem akart...

Bere őrmestert szinte bántotta az eset, az eredménytelenség. Hiszen már biztos volt a nyomozás utja. A kis pruszlik mindent elárult. De mégis félbenhagyta a cigányvallatást. A megkinzott Trokár Marcsa csuklott a sok sirás és bögés után. Bere őrmester megvigasztalta.

— Reggelig pihenj. Itt őriztetlek, de reggel folytatom a vallatást. Tudod, hogy mi következik!? A tűzre a víz!...

Bere őrmester kiadta a parancsot a csendőr részére elég hangosan.

— Reggel idehozzák a laktanyából a fürdő nagykadat és telehordják vízzel az udvaron. Holnap vizes vallatás következik, mert a gyermekpruszliknak gazdája nincs!

Az udvaron vallatott cigányok szörnyűködve hallgatták a parancsot. A vizes vallatást ismerték. A cigány fejét belenyomták a víz alá, aztán ha már eleget ivott, nem engedték megfulladni, hanem kiemelték és a fejével lefelé a lábát felkötötték, s így a víz kifolyt belőle.

Bere őrmester a viskó ablakát átszegezte fadarabokkal, hogy ott kimenni, távozni ne birjanak és két vasvillás őrt állított az ajtó elé. A megkinzott cigányokat feloldozta és pihenni tértek a viskójukba. De figyelmeztette előre, hogy a szökést meg ne próbálják, mert a csendőrök lelővik a szökevényt odakint azonnal.

5. Fejezet.

A NÁZÁRÉNUM MOLNÁR

Kislévárdtól keletre fekszik Némás, ez a csendes falu, melynek a népe részben názárénus. Bibliát olvasnak, sokat imádkoznak és sohasem káromkodnak. Kint a falutól negyed órányira öreg szélmalom áll, tetejében gólyafészek. Ebben lakik a remete Molnár, a híres jószívű Szováti József, akit a vidéken csak úgy ismernek, hogy a "názárénus molnár." 1906 egyik nyáreleji napján uri fogat állott meg a gólyafészkes malomház előtt. A hintóból fiatal urinő szállt ki és egyenesen a názárénus molnár lakásába ment be. A várakozó örletők megbámulták a csinos uri nőt, mert fiatal volt és szép, de az uraknál nem úgy van a viselkedés, mint a közönséges asszonyféléknél, nem lehet kívülről megismerni róla, hogy lány-e, vagy asszony?

Alighogy bemént a fiatal urinő a názárénus molnár lakásába, mindjárt kijött a malomba a felesége és behívta a malomból a molnárt.

Szováti József bemént, de már az ajtóban megállt elébb, mondván:

— Áldott az Ur neve, ki téged ide vezetett, Ha hozám jöttél jó szándékkal, lészen néked tisztelettel az Ur által...

Aztán az asztalon lévő bibliához lépett és fölnyitotta a szentírást.

— A bánatosak pedig megvigasztaltatnak!... — mondá ki hangosan, rövid néma olvasás után a názárénus molnár. És oda ment a fiatal nagyuri nőhöz egészen közel.

— Isten az igazság!... — mondá.

A fiatal urnő nem éppen zavar nélkül hallgatta meg a názárénus molnár bibliai szavait. Arcán gyöngye pirfuttott át és érezte, hogy a szíve is hevesebben, gyorsabban dobog. Hangja reszketett, amint kimondotta:

— Szepessy Melánia grófnő vagyok. Szováti Józsefet a názárénus molnárt keresem. Vele kívánok beszélni...

— Kegyes volt az Ur, hogy ide küldött. A názárénus molnár én vagyok. Áldottak mindazok, akik jót akarnak!

A fiatal grófnő hirtelen sirni kezdett és az asztal mellé a székre roskadott. Reszkető hangon könyörögve szólt a názárénus molnárhoz:

— Józsi bácsi!... Ha hiszen az Istenben! . . . Segítsen rajtam!!...

A názárénus molnár várt egy keveset, aztán lassan odanyult, megfogta a grófnő kezét és elvonta az arcáról.

— Enged szabadon folyni könnyeidet, mert az Ur rendelte azt úgy, a megkönnyebbülésre vágyakozónak...

Nyugodtan a szemébe nézett a siró grófnőnek, aztán halkan, szinte suttogva beszélt hozzá:

— Mond el jöveteled okát. A vigasztalás, a segítség az Urnál van a jó emberek által...

— Józsi bácsi... — és körül nézett a szobában, hogy nincs-e fültanuja a beszédjének, aztán folytatta kérő hangon az ifju grófnő, — Józsi bácsi... engem a kislé-
várdi béres, a Dobi János irányított ide....

Ismerem... Nem régen temette a feleségét, akit az Ur magához szólított kegyesen... És eltűnt Esztikéje, eltűnt titkos módon, de az Ur előtt titkok nincsenek... A lánykát nem az Ur hívatta és elő került az élők közül...

— Dobi Esztikét megtalálták?... — kérdezte repeső örömmel a grófnő.

— Az édes apa még nem tud róla, de rövidesen, egy-két nap múlva apai keblére fogja szorítani...

— Hála néked édes jó Istenem! — rebegte a grófnő.

— Amen... — mormogta rá názárénus molnár csendesen.

— Oh, Józsi bácsi! maga olyan jó ember! Először látom életemben és máris érzem, hogy jó emberhez jöttem...

— A jók az Urral vannak, aki az Igazság... De mond el, hogy miért jöttél. Ül le az asztal mellé oda és én emitt hallgatlak.

Melánia grófnő átült oda, az asztal tulsó végére. Az öreg názárénus molnár ide ült, szembe vele. Aztán rákönyökölt mindkét karjával az asztallapra. Odahajolt a Szent Biblia fölé. Fölnyitotta és hangtalanul olvasott, de előbb biztató szavakat intézett a grófnőhöz.

— Testvérem az Ur által! Mond el bajaidat, melyek megsokasodának... Mond el úgy, amint történtenek, amint jövének azok. De titkod ne legyen, mit elhallgatandasz, mert az Ur mindent lát, mindent tud és szereti gyermekeit, akik nyílt szívűek. Amen...

A názárénus molnár fejét lehajtotta a kinyitott Szent Írás lapjaira és megcsókolta a szent lapot.

Melánia grófnő átült oda, az asztal tulsó végére.

— Az Ur veled vagyon. Veled marad, Amen...

Néma csend következett. A názárénus molnár szemeit föl nem emelte a szent könyv lapjairól. Melánia grófnő elébb maga elé bámult szinte elmerengett ebben a malomházi lakószobában, amelynek falai tiszta fehérek valának, mint a fertőtlen lélek. A lakója pedig remete, aki senki-nek soha rosszat nem akart és csak jót, mindig csak jót cselekszik... Bizalmas melegség szállta meg a grófnő szívét. Már nem is dobogott olyan hevesen, mint az elébb. Elgondolkozott és homlokát elsimitva, szintén lekönyökölt az asztalra, mert úgy érezte, hogy könnyebben tudja elbeszélni mindazt, amiért jött... Könnyedén belekezdett a panaszába és a hangja sem reszketett, hiszen ott ült vele szemben a remete, a názárénus molnár, aki valóban csak szeretni tud, de gyűlölni nem!...

...Mult héten lett volna a kézfogóm Lévárdy báróval.... De az eljegyzés elmaradott. . . A báró nem jött el. . . Harmadnapra eljött bocsánatot kérni elmaradásáért. Okul azt hozta fel, hogy a béres kislányát elrabolták a kóbor cigányok és az üldözésben vett részt. A késedelem

okát elfogadtam és későbbi határidőt adtam az eljegyzés a gyűrűváltás ünnepére... Ezt a határnapot be sem várta a báró... Eltűnt... Ez a hír lesujtott, kétségbeejtett, mert szeretem,... igazán szívből szeretem Lévárdy Béla bárót....

Itt kevés szünetet tartott a grófnő, aztán folytatta.

—...Az ifju báró szülei mindent megtettek a Béla felkutatására, de nyoma veszett, eltűnt valóban... Magam is beálltam a kutatók, keresők közé titokban. Csak a szívem sugalata után mentem. Így találtam fel Dobi Jánost, a szomorú fiatal bérest, aki egy napon vesztette el ifju feleségét, akit eltemetett és az Esztiike leánykáját, az öt éves gyermekét, akit a cigányok elraboltak...

A grófnő igen csendesen beszélt. Mégis pihenőt tartott. A názárénus molnár a Szent Biblia lapjairól nem emelte fel a tekintetét. Olvasott és hallgatta a panaszkodót.

Kevéske szünet után folytatta a grófnő, mert úgy tapasztalta, hogy a remete ember nem szól közbe, nem kérdez semmit. Tehát elmondja magától, faggatás nélkül a panaszokat.

...Dobi Jánostól megtudtam, hogy Lévárdy Béla báró a gyermekrablást követő éjjelen, az égő nádas mellett találkozott egy cigány leánnyal, aki megigézte az ifju bárót... Ezt a fiatal cigányleányt keresem, mert ahol ő van, ott találom fel a jegyesemet...

A názárénus molnár lassan fölemelte arcát a Szent Biblia lapjairól. Tekintete jóságos volt, nézése találkozott a Melánia grófnőével. Nézte, nézte nyugodtan és rezgő, kedves hangon szólt a remete:

— Jó, avagy rossz szándékból keresed azt a cigány leányt?...

— Még nem tudom... Egyelőre csak a jegyesemet kívánom látni. Vele beszélni... Vissza hívni...

— Magad sem tudod?... — mondá csendesen a názárénus molnár. — A néember mindig ingerlékenyebb, mert úgy teremte nagybölcsen az Ur! De néked, testvérem, többszörösen okod van minden harag leküzdésére. Légy óvatos és jó. Lemondó és alázatos. Az elbizakodás veszteted hozná rövidesen. Mit akarsz még tőlem? — kérdezte nyugodtan a názárénus molnár.

— Kicsoda az a cigány leány? És hol találom meg őt? Csak ezt mond meg, ha igazán jó vagy hozzám...

Szováti József megsimogatta szépen nevelt szürkés bajuszát és úgy tett, mintha elmerülne gondolataiba, de rövidesen válaszolt.

— Az első kérdésre felelek.

Melánia grófnő sóhajtott. Nem szólt semmit, de várta a feleletet.

— Hogy kicsoda az a cigány leány? — kérdezéd. — Hát tudd meg testvérem az Ur által. Az a leány az országban legszebbnek tisztelt cigány leány. A Sztojka nemzetségből való. Még nincs tizenhét éves és a neve Luternica. Szivéért és kezéért Moszkvától Madridig, tehát Oroszországtól-Spanyolországig versenyeznek a cigány fejedelmi sarjak fiai, gazdag öreg vajdák unokái. Vagyonos orosz, román, szerb, olasz, spanyol cigányok járnak Magyarországra, rongyosan öltözve, hogy megismerjék és elnyerjék a Luternica kezét. De a leányka még gyermekes. Szeszélyes. Butaságig szép. És tüzimádó... Szereti a ragyogó, égő szemeket és imádja a lobogó lángot, mely fölfelé tör a magasba... Ezt a féltett cigánykincset bántani, vagy őt megharagítani: veszélyes. Luternicáért hét ország cigánynépe rohan vérbosszura. A vérbosszu nagy és hatalmas az emberek életében, akiknek az Ur nem küldött még Megváltót a lélek tisztítására...

Második kérdésedet ismételd meg nyolc Napkelte után testvérem. Az Ur van veled és marad veled az Ur...

Fölállott a názárénus molnár az asztaltól. Becsukta a Szent Biblia lapjait, azután odament és megcsókolta a grófnő homlokát, de ez a csók igazi remete csókja volt. Ajkai alig érintették a homlokot. És többé nem szólt, hanem kiment a malomba. A felesége nyomban bejött, de nem beszélt ez az asszony sem, hanem a bibliát felnyitotta. Mindkét lapját ajkaival érintette és munkája után nézett. Főzte az ebédet.

Melánia grófnő fölállt a székről. Oda hajolt a Szent Bibliára. Érintette ajkával és szó nélkül távozott, mert ezt így mondotta volt Dobi János, aki ide irányította a grófnőt.

A gólyafészkes szélmalom előtt várta a fogat. Beült és elhajtattott. Ugy érezte, hogy már nem is boldogtalan...

6. Fejezet.

KI VAGY TE?...

Lévárdy Béla báró azon a mozgalmas éjjelen megkérdezte a csodásan szép cigány leánytól a nevét: hogy hívnak?

És az igézően szép leány kimondotta, hogy Luternica...

Azután még néhány bizalmas kérdés és felelet következett. A gyönyörű cigány leány gyerekes bohósággal beszélt, ártatlanul édes volt minden suttogó szava. Kedves a beszédje, hiszen egyik sem tudta, hogy mit akar... Mind a kettő meggabalyodott egymástól. Mégis előbb a cigány leány ébredett fel a valóságra. Megkérdezte az égő, tüzes szemű bárótól csendesen:

— Ki vagy te?

Olyan édesen kérdezte, mintha nem is volna kíváncsi rá. Mintha babával játszanának és egy urfi babának kelle-ne nevet adni. S valóban nevet adtak.

— Senki! Te vagy a mindenem... — felelt az ifju báró szenvedéllyel.

— Ha nincs neved. akkor adok neked nevet... ajánl-koztott játszói kedvességgel a szép cigány leány.

— Elfogadom! — mondotta a báró.

— Kuna legyen a neved. Én úgy szólítlak. Érted?

— Értem. Ezután te Luternica vagy. Én pedig Kuna.

— Szereted a tüzet? A lobogó vörös lángot?...

— Csodálom... — beszélt a báró.

— Én imádom, mert ennél tisztább, ennél szebb nin-csen.

— A tűz kormos... — jegyezte meg az ifju báró.

— De a tűz tisztít! — mondotta rá Luternica teljes meggyőződéssel. — Tűz nélkül nincs meleg. Meleg nélkül nincs élet!...

— Ugy igaz, — beszélt a báró.

— Hol lakol te? — kérdezte játszó kedvvel a szép ci-gány leány.

— Ahol kívánod! — jelentette ki határozottan Lévárdy Béla báró.

— Velem jössz?... — suttogta a cigány leány.

— Amig élek, mindig csak veled! — ígérte a báró.

Most a galagonya bokor mögül előjött Dobi János, a

hüséges béres. Mindent hallott. Megértette azt is, hogy az ő gazdáját a cigány leány elcsábította. Akarta is megzavarni a cigányigézést, — de már későn.

— Báró ur! Nem megyünk haza? — kérdezte előtöppanva.

— Küld el ezt az embert Kuna! Mért zavar minket?...

— suttogta édesen a cigány leány.

Lévárdy báró a cselédhez lépett és parancsolt.

— János! A lovamat vezesse haza. A gyermeket mi nem találtuk meg. Talán Bere őrmester szerencsésebb volt. A temetésen nem vehetek részt. Majd mondja el a részleteket, ha találkozunk ismét.

— A báró ur itt marad? — kérdezte a béres.

— Dehogy itt maradok, csak együtt maradok. Maga vezesse haza a lovamat. Értette?! Üljön fel a Hókára.

Amint parancsolja, báró ur...

— Üljön fel. A fegyverem itt marad. Talán majd jövők én is...

A hüséges cseléd mindent tudott. Mindent értett, de a parancsra engedelmeskedett. Felült a lóra és vissza szolt a gazdájához:

— Jó éjszakát, báró ur!...

— Legyen hozzám hüséges János és vigyázzon mindenre! Jó éjszakát!...

És visszafordult az ifjú báró. Megfogta Luternica kezét szépen, finoman. Szinte párás volt a teste a cigány leánynak. A szemeiből tűz fénylett elő. Lévárdy Béla báró már nem volt többé a maga ura... Elvesztette az eszét a csodásan szép cigány leány látásától...

Csupán az vala a szerencséje, hogy a gyönyörű cigány leány sem volt különben... Az okossága ennek a szépséges állatnak is a fejéből a szívébe szállott. Nem ő vezette a történendőket, hanem a sors...

Luternica megéhezett. Soká bolyongott már a határon. És éhségét csillapítani vissza vágyott a cigányokhoz, a sátor alá.

Még utána néztek Dobi Jánosnak, hogy csakugyan eltávozott-e a lovával. A béres ellovagolt a báró lován. De nem messzire, hanem csak addig, ameddig gondolta, hogy a lódobogást meghallják. Ott aztán hirtelen leszállt a lóról. Odakötötte a kantárát egy bokor tövéhez és gyalogszerrel visszajött kilesni, hogy mi történik az urával? Bo-

Odakötötte a kantárszárat egy bokor tövéhez és gyalogszerrel visszajött kilesni, hogy mi történik az urával?

kortól-bokorhoz osonva közelítette meg a szerelmeseket. De azok már utban voltak az erdő felé. A szépséges cigány leány suttogott, csicsergett, úgy beszélt, mint a siró-bugó gerlice. És a fiatal báró mellette ment. Fogta a kezét, azt a parázsló kezeckét. És nézett a szemébe a nádas világító égése mellett.

Majd mindinkább sötétebb lett, amint távoztak a lobo-gó nádastól. János már nem is látta őket, olyan sötét lett az erdőben. Vissza fordult, mert okosabbat gondolt.

Imígyen gondolta át a hűséges béres: Az uramat hasz-talan kísérem a sötétben. Nem látok. Messzire úgy sem mehetnek. Itt van a cigányszállás valahol a közelben. Se-gítséget hozok a kiszabadítására. Talán az öreg bárót?... No, ezt még meggondolom. Az öreg méltóságának nem szo-moritom meg a szivét egyelőre. Elégséges lesz, ha Bere ör-mester urat értesitem a történetekről... No, az érti a mód-ját! Majd átkutatja az erdőt és rátalál a cigányszállásra. Előhozza az ifju bárót onnan a szép cigányleánnyal együtt...

Még sok mindent átgondolt Dobi János, míg a bokorhoz megakasztott lovához ért. A nemes állat figyelt minden neszre. Hallotta a béres közeledő lépéseit, vagy talán a

föld dobogásán át érezte meg és röviden nyerített. Hivta a gazdáját.

Ez a lónyerítés nem az a hangos volt, hanem a közeli, a kedveskedő, a hívogató hang az ember részére, amit csak a ló tud kihozni a nemes állati érzéséből.

— Hóka! Jövök már! — szólt János béres biztatólag a vágyakozó, várakozó lóhoz messziről, száz lépésről. De a nemes állat tovább hívogatta az ismerősét, nehogy eltévedjen a sötétben. Hogy rátaláljon a bokor mellett, ahol őt hagyta.

Dobi János szeretettel megveregette Hóka lapockáját. És beszélt hozzá, mintha tudná, hogy megérti a nemes állat:

— No Hóka! Elszerették a gazdádát. Tudod-e, hogy cigány leány szerette el?!... Jere Hóka hazafelé. Ment-sük meg a kicsi bárót, a gazdádát, mert baj lesz ebből a varázslatos szerelemből!... Hóka, te olyan hűséges vagy a gazdához, amilyen én vagyok, hát vigyél haza...

A béres, amíg ezeket mondotta elég hangosan, a nyergét megigazította, a hasszijját leszorította, a kantárt megtapogatta. Mindent rendbe csinált. Aztán ballábát a kenyelbe dugva, fölszállt a lóra.

Még vissza tekintett az égő nádas tájékára, ahonnan a tüzfény már gyöngén világított idáig. De mégsem volt sötét, mert a tűz lángjától pirosuló ég levilágított a tájra. Viszszaverte a magasból a vörös fényt a földre. Dobi János a kastély felé elléptetett a fiatal báró Hóka lován.

És a nádas tovább égett. Még volt legalább másfélórás tüzanyaga a száraz, tavalyi nádból. Majd elalszik, ha nem lesz tüzgerenda, ha kifogy a száraz nád. És akkor sötétség borul a tájra. Leszállanak az otthonukat vesztett vizi madarak a nádas vizére, de a partok felé még zsarát-nok marad füstölögve, a zsombékos részen.

* * *

A meggabalyodott szerelmesek az erdőcskébe érkeztek. Lévárdy báró nem látott az erdő sötétjében, mert ide nem birt behatolni sem az égő nádas feltörő lángja, sem a nádas tüzétől vörös fellegek visszatérő fénye. Az erdő sötét volt és titkos.

A fiatal báró nem látott semmit. Fekete sötétség fogta körül. De a cigányleány vezette. Luternica úgy látott

a sötétben is, mint nappal. Cigányszeme volt. És vigyázott az ifju báróra. Figyelte a lépéseit szüntelen. Ügyelt arra is, hogy a kiálló ágak meg ne sérthessék. A cigányleány éjjel is látó szemmel úgy vezette a bárót, mint a vakokat szokás vezetni.

Közben kiérkeztek az erdei csapásra. Itt azután bátrabban haladtak előre, mert a sűrűség nem akadályozta a haladásukban.

Luternica hűséges figyelemmel vezette szerelmesét. De rajta is kitört a szerelmi láz. Nem az okos, nem a számító cigányleány volt többé, hanem az igazi szerelmes. Az igazi buta, miként az éjjeli lepke, mely nászutján beleszáll a fényes lángokba és ott megsemmisül a boldogságtól.

A gyönyörűséges cigányleánynak itt nem láthatta a ragyogó szemeit Lévárdy Béla báró, de a sötétben is érezte parázsló ifju testét. Hangosan dobogó szívét. Hallotta sutogó, de mégis zenélő hangját.

... És a gyönyörűséges cigányleány többször átkarolta a nyakát, szeretettel szorítva és ajkait csókolva édesen...

— Kuna... Kuna... Te vagy az édes Kuna...

Az igazi csókot kapják, de vissza is adják önkénytelenül, akaratlanul, mert mind a kettő csak lopni akar, csókot lopni, édes mézet rabolni a másik ajkáról... A fiatal báró édes mámorában adta vissza, lopta vissza a parázstestű cigányleány csókjait.

De a cigányleány tovább nem engedte a tüzet, csak a forró édes csókig. Aztán mentek, haladtak, az erdő sötétjében előre, mindig előre. Fáradságot egyik sem érzett, hiszen boldogságra vágyott mind a kettő, azt kereste, azért fáradott tovább az igazi kis fészek felé, ahol megpihennek, ahol összebujnak és összeölelkeznek a földi üdvösség kéjes gyönyörében elmerülve.

... Bagoly huhogott a sötétben. A halálmadár hangja közelről szólt. Luternica hirtelen megállt és visszatartotta Lévárdy bárót. A cigányleány figyelt a hangra, hiszen cigányjelzés volt... Hívtak valakit... Olvasta a huhogásokat és megértette... Őt hívták, Luternicát... Nem akarta hinni, hogy egyedül hívják... Várt, várt... És csakugyan megjött a jelzés... "Más is jöhet veled!" Ezt adta tudtára a szépséges cigányleánynak a bagolyhuhogás a sötét éjszakában, az erdő fái között.

— Várnak. Siessünk! — szólt suttogva a cigányleány szerelmeséhez.

— Honnan tudod? — kérdezte Lévárdy báró.

— Jelezték nekem...

— A bagoly huhogott... — jegyezte meg az ifju báró.

— Jelbeszédet váltottunk, — magyarázta Luternica, — ti dróton kopogtok messzire, mi a madarak hangján értekezünk. Hiszen az mindegy. A hangot átküldjük így is. Az üzenetet megértjük így is, úgy is...

— Engem is várnak? — érdeklődött a báró.

— Hogyne várnának, hiszen külön jelezték, hogy jöjünk már... Mindjárt ott leszünk... Nézz csak előre Kuna! — biztatta a cigányleány.

A fiatal báró abba az irányba tekintett és gyöngye tűzvilágot látott pislogni. Luternica ezalatt előkészítette a fiatal bárót, nehogy meglepetés érje a fogadtatásnál.

— Ott is cigányok vannak. A Bihar bandája, de ne félj. Te Kuna vagy és megvédelmezlek még a szóbántalmazástól is. Kézzelem nem érinthetnek. Ez az én hatalmam...

— Hiszen ott sátorot látok, — beszélt Lévárdy báró.

— Édes az alatt is aludni, de én elvezetlek majd kényelmesebb helyre. A sátnál megismered Bihart, a banda fejét. Balog Mihálynak hívják. Szólítsd csak Mihály bácsinak! Sokat ne kérdezz senkitől. Az nem szerencsés, ha sokat beszélsz. Majd kérdeznek ők. Te felelj rá amit akarsz de nézz rám és rajtam meglátod, hogy mondj-e még valamit, vagy hallgass róla mélységesen.

— Megmondjam, hogy szeretlek?!...

— Ha akarod... Ők nem a szüleim... Csak most itt vagyok náluk egy időre... Nekem nem parancsolnak, de szót fogadok és betartom a banda rendjét.

— Tagja vagy a bandának? — kérdezte halkán az ifju báró és megállt egy percre!

— Nem járok velük, — tért ki az egyenes felelet elől a cigányleány, — különben meglátsz, megtudsz mindent nemsokára, hiszen itt vagyunk.

Valóban odaérkeztek a cigánysátor elé, ahol a kis tűz világított. Teljesen csendes volt a sátor környéke. Pihentek a cigányok a sátor alatt eltakarva. A szerelmesek megállottak a tűz előtt.

— Nem várnak, — mondotta halkán az ifju báró.

— Nem látod, — magyarázta Luternica, — csak maradj nyugodtan, Kuna. Biztosan várnak.

Hát persze, hogy várták. Odébb az erdő sötétjéből, a fák mellől hárman is lesték, figyelték őket. Azért vezette a cigányleány a tűz elé, hogy megvilágítsa, láthatóvá tegye az érkező idegent. Felismerték és előre jött a tűzhöz a banda feje, Surányi Ignác, a "Bihar", akinek itt Balog Mihály volt a neve ezen a vidéken.

Luternica odalépett a nagykalapos cigány férfihez.

— Mihály bácsi megjöttünk! Itt vagyunk. Én meg a Kuna!

A csámpás-lelógó bajuszu, javakorabeli cigány odalépett az ifju báró elé. Kezet is fogott a béke jeléül. Azután Luternicával váltott egy pár cigány szót. Nem értette beszédjüket az ifju báró, csak a hanglejtésből kivette, hogy a szépséges cigányleány parancsol, követel, de a banda feje nem akar beleegyezni.

"Bihar" tiltakozott...

— Ná! Nicsi! (Nem, nem!) — ismételte cigányul Mihály bácsi...

— Tu zórkérítori! (te erőszakos!) — mondotta rá a szép leány és karonfogta az ifju bárót.

— Jere velem Kuna. Ezek parancsolni akarnak, mint-ha urak lennének!

Aztán visszaszólt az öreg Biharhoz:

— Mihály bácsi! keress magadnak cselédet! Annak parancsolj!...

Szemei villogtak a gyönyörű cigány leánynak és elvezette a kis tűzvilágtól oldalra a szerelmesét, de a fák között egy cigány asszony állt az utjukba.

Lévárdy Béla báró könnyű vadászfegyverét lekapta a válláról és lövésre fogta.

— Ne bántsд Kuna! — szólt rá Luternica kérőleg. — Ez nem ellenkezik! Lulugyi néni vezess a nyoszolyámhoz! — szólt parancsolva Luternica.

Aztán cigányul beszéltek. A Lulugyi néni szintén ellenkezni akart, de úgy látszott, hogy a szép cigány leány szavára engedelmes lett. Szót fogadott. Sőt beszélt is.

— Kösd be a szemét! — mondá cigányul Lulugyi, a cigány asszony.

Luternica édes hangon mondotta meg az ifju bárónak.

— Kuna! figyelj, mert bekötöm a szemedet és elvezetlek az én lakásomba. Ne félj, mert vigyázok rád, édes...

Közben bekötözte az ifju báró szemeit és csókolgatta az ajkait. Majd elvezette erre-arra, előre-hátra, aztán megállottak és szólt ismét a szép cigány leány kedves hangon:

— Vigyázz! Lépcsőn lefelé megyünk!

Karonfogva vezette a bekötött szemű ifju bárót.

Lévárdy báró számlálta a lépéseket. Huszonöt lépcsőn mentek lefelé. Falépcsők voltak, mert kopogtak, mint a kő. Itt ajtó nyitást érezett. Beléptek valami finom, puhára, aztán még három lépést tett előre az ifju báró.

Luternica lekapta a kendőkötést a szeméről és az ifju báró ott találta magát egy pompásan berendezett szobában, melynek padlóján finom szőnyeg volt terítve. Az asztalon petróleum lámpa világított, piros ernyővel borítva. Puha székek. Heverő divány és két ágy egészítették ki a titkos szoba butorát.

Lévárdy bárót meglepte ez a titkos lakás. A saját erdejében, valahol elrejtve a föld alatt, kényelmes lakás, amiről sejtelmük se volt a tulajdonosoknak... Fegyverét a lábához állította és leült az asztal mellé. Innen tekintett szét mégegyszer a szobában, de ajtót nem látott.

— Te Luternica!

— Mit kívánsz Kuna?

— Ennek a szobának nincs ajtója!...

— Ugyan ki hallott? ki látott a gerle-fészken ajtót, ablakot?... Talán nem is tetszik neked?... — incselkedett a szép cigány leány.

— Csinos fészek, de te még csinosabb vagy, Luternica...

A leány kelletve, incselkedve közeledett az ifju báróhoz. Oda hozta a széket és mellé ült jó közelbe, átkarolta jó szorosan és csókolta édesen, kéjesen...

— Te vagy Kuna, akit szeretek...

— És aki szeret...

— Megtaláltalak a tűz mellett. Elszerettelek a tűz által. Boldoggá teszek, ha...

És itt elakadott a szava a gyönyörű cigány leánynak.

— Mi bajod Luternica?... — kérdezte a báró.

— Az, hogy te nem vagy cigány... — szólt lassan, hidegen a szép cigány leány. — Apám, a híres és gazdag Sztojka vajda megátkozza a véretem, ha cigánynál mást

boldogítottok!... Nem lehetek a tiéd Kuna, de mégis szeretlek!...

A földalatti szoba faláról különös dobogás hallatszott. A leány odasietett a falon lógó képhez és kezében meleg pecsenyével tért vissza. Letette a falapítót az asztalra. Volt rajta hirtelen sült malacpecsenye a soványából. Mellé retek és só téve. Két kés, két villa és barna rozskenyér.

— Éhes vagyok, — beszélt a leány, — te is egyél Kuna. Késő már az idő, megéheztél...

— Nem lehetsz az enyém?!... — ismételte az ifju báró csendesesen, vontatott hangon és oda se figyelt az illatos, frissen sült pecsenyére, csak a szép cigány leányt nézte, nézte merően... erősen. — Nem lehetsz az enyém?... — mondotta tovább.

— Megakadtál Kuna! Ne bánkódj. Egyél, amig meleg...

Luternica csakugyan hozzáült a falatozáshoz. Törte a kenyeret, harapta a frissen sült malachust és retket fogyasztott hozzá. Lévárды báró most a gyönyörű fehér fogait csodálta meg a szépséges cigány leánynak. Minden harapásnál előragyogtak, mint a fényes porcellán. Még akkor is gyönyörű volt, amikor evett...

Aztán egyet gondolt Luternica és villára szurta a frissen sült pecsenye másik darabját és oda tartotta az ifju báró szájához.

— Harapj bele Kuna! Ezt én kívánom tőled, a Luternica. Vagy nem szeretsz? Nem eszel velem?...

Az ifju báró ránézett a szép leányra és beleharapott az illatos pecsenyébe. Nem birt ellenállni a leány kérve parancsoló szavának, hiszen a szemébe nézett. És az a szem mély volt, mint a csillagos ég.

Vacsoráltak. Csendesesen, kényelmesen ettek együtt a fiatal báró és a szép cigány leány. Éppen a végénél jártak az étkezésnek, amikor átható hármass dobbanás hallatszott. Ez a dobbanás igen különös volt, mert alulról-felülről és minden oldalról hallatszott egyszerre.

Luternica felugrott az asztaltól. Örömmel ujságolta, hogy: — itt van az édes apám! Megjött az édes apám!...

Közben rákoppantott az asztalra a villa nyelével, mint ha dobolna és toppantott a lábával is valami rendszeres ütemmel.

Ott állott előttük Sztojka Ferenc cigányvajda teljes fejedelmi
diszben.

Erre még jött az átható külső dobbanás, de csak egyszer. Luternica nyakába ugrott az ifju bárónak. Atölelte, magához szorította, csókolta...

...És mindezt azért csinálta, hogy leplezze az érkező belépését. Hogy ne lássa Lévárdy báró a titkos, földalatti lakás kijáratát...

Aztán kibocsátotta a báró fejét az ölelésből és ott állott előttük Sztojka Ferenc cigányvajda teljes fejedelmi diszben. Sötét ruháján tiszta ezüst gombok ragyogtak, fénylettek. Mellényén sűrűn, egymást érte az ezüst pityke gomb. Nadrágján sujtás és sok-sok soros vitézkötés. Csizmája fényes, lakkszárral diszlett a lábán és a szár szegője arany zsinór volt s rézpatkó fogta össze a sarkát. De még csak a kezében fogott vajda bot volt igazi érték. Tiszta ezüst gombdiszben végződött és fölért a cigány vajda válláig. Nem a végét fogta, nem a gombját tartotta, hanem a bot közepén felül szorította át a drága gyűrűvel megakasztott ujjaival.

Oda lépett az asztalhoz, ahol Lévárdy báró ült és fekete körszakállát megsimította elébb, amig ránézett az ifju báróra. Majd megemelte selyemplüs pörge kalapját és illedelmesen köszönt.

— Sztojka Ferenc cigányvajda becsületes hajlékában, mint becsült vendégét, tisztelettel köszönti ifj. Lévárdy Béla bárót! a kislévárdi uradalom gazdáját. Jó estét!...

A fiatal báró hirtelen fölállt és kezét nyújtott.

— Jó estét vajda! Köszönöm a szép üdvözetet!

— Szivemből jött. Tisztelettel adtam, — mondotta rá büszke tartással a cigányvajda és ezüstvégű botjával kopantott rá egyet, hogy ezáltal is nyomatékot adjon vajdamivoltának a föld dobbanása révén. — Minek köszönhetem a nem remélt látogatást? — kérdezte Sztojka vajda.

— A lányodnak, Luternicának. Ő vezetett ide, de jöttem én, mert vele akartam lenni, vele maradni mindörökre. Boldog édes apa vagy Sztojka vajda, mert a tiéd Luternica, ez a csodás gyermekleány...

— Kuna! — szólt a cigányleány szemrehányólag, — miért dicsérsz?

— Kuna? — kapta fel a szót a vajda.

— Igen. Kuna! — magyarázta erélyesen Luternica. — Mert ő azt mondotta, hogy senki, ő senki!... hát nevet adtam neki és ő elfogadta!...

— Elfogadtam Luternicától és az maradok: Kuna!
— Nagyot szóltál méltóságos ur! — jegyezte meg a cigányvajda.

— Allom a szavam Sztojka vajda! — jelentette ki mély meghatottsággal Lévárdy Béla báró.

— A vajda leánya csak cigánylegényé lehet! Másé soha! Inkább vérét veszem! — szólt kemény hangon Sztojka vajda.

Az ifju báró nem izgult. Odaállt a gyönyörű Luternica mellé és igazi uri nyugodtsággal mondotta ki a szavakat:

— Akkor cigány leszek! A nevem Kuna. Az életem, a szívem Luternicáé, másé nem lesz soha!

Mielőtt szólhatott volna, mielőtt tiltakozhatott volna, a cigányvajda, az édes apa, — a szépséges cigány leány nyakába borult Lévárdy bárónak és egymást átkarolva, csókolták egymás ajkát édesen...

— Kunám!... Kunám!... édes tűzimádóm... — beszélt csókolódzás közben a vajda édeskéje, mindensége, Luternica.

És a rettenetes hatalmu cigányvajda, aki a népe felett az élet-halál ura, — itt nem birt parancsolni magának sem. Az ő kedveskéje, az ő szemefénye — Luternica parancsolt neki, mert imádta a gyermekét, a szépségest, a legszebbet a cigányok nemzetségében...

---

7. FEJEZET.

CIGÁNY LESZEK!

Lévárdy Béla báró férfiasan, határozottan kimondta a szót: cigány leszek!

Luternica átugrott a komolyan vajdáskodó Sztojka Ferrenchez és ölelte, csókolta, — csókolta, — ölelte.

— Ez az én édesapám... A legjobb édesapa a széles világon... Én vagyok az ő leánya... A Luternica... A Luternica...

— A Luternica... Luternica... — ismételte szerető

apai hangon Sztojka vajda. És engedte, hogy az édes mindensége csókolja, hizelegjen neki, mert boldog volt, ha gyermekét örvendezni látta... No, mert ritkán látta a mosolygását a tűzimádó Luternicának. Ennyi édes csókot még sohasem kapott tőle, a busongó-merengő-tűzimádó Luternicától. És vissza is adta. Megcsókolta a drága, szépségesen szép gyermekét.

— Boldog édesapa vagy Sztojka vajda!... — mondá a báró.

— Az vagyok!... De mi lesz veled, méltóságos báró?...

— Boldog Kuna leszek. A Luternica hűséges Kunája. Veletek megyek. Otthagynom a kastélyomat, mindent-mindent!... Nekem csak Luternica kell, más senki-semmi!... Meg se próbálj lebeszélni Sztojka vajda! Hasztalan erőlködnél! Érzem, hogy itt van az én boldogságom, hát idejövök Luternicához cigánynak...

Sztojka vajda elkomolyodott. Ennek fele sem tréfa, — gondolta magában. — Határoznom kell. És odaszólt a leányához cigánynak:

— Máskárkészté! sztárjákhá! (Négyszemközt.)

— Mé tomnizáré. (Egyezek.) — felelte Luternica nyugodtan és odalépett az ifju báróhoz.

— Kuna! könyökölj az asztalra. Hajtsd le a fejedet, mert betakarlak. Várj nyugodtan, ha szeretsz... Az édesapám négyszemközt akar velem beszélni.

Lévárdy báró egyetlen ellentmondó szó nélkül rákönyökölt az asztalra. Tenyerébe temette a fejét és azt suttogta, hogy szerelmem!... Luternicám!... mindenem!... életem!...

Bojtos, nagy kásmirkendőt terített rá Luternica, hogy ne lássa, amig eltávoznak a szobából. Az ifju báró meg se mozdult. Ott könyökölt hűségesen, a nagy tarka kásmirkendővel letakarva. Eszébe sem jutott a félelem, hiszen az ő szerelme, az ő Luternicája őrködött az élete felett...

* * *

Az erdei tűz mellett, a sátor előtt komoly, sötétarcu cigányférfiak ültek körben. Heten voltak. A szót a vajda vitte. Életbevágó kérdésről határoztak. Azt kellett eldönteni, hogy lehet-e hozzáadni az ország legszebb cigányleányát — nem cigány legényhez?...

A máskor lármásan beszélő cigányok nem kiabáltak.

Inkább gondolkoztak. Bihar kezdette a fejtegetést. Elmondotta, hogy máskor is megtörtént. Cigányleány lett a felesége nemicigány férfinak, de azért a gyermekei mind romák lettek. Sohase tagadták meg az anyjuk nemzetségét. Több árulót is felsorolt Bihar, a banda feje. Aztán kimondotta befejezésül, hogy Sztojka vajda nem tartozik szorosán a bandához. Nem is adhatnak ők határozatot. Tanácsot adnak, de közös határozattal, Sztojka vajda nélkül beszélnek meg az ügyet.

A távolvidékről látogatóba jött Sztojka vajda otthagytatta a társaságot. Bement az erdőbe és eltűnt a bokrok között. Valójában lesietett a földalatti titkos lakásba. Leste Lévárdy bárót ő is, mint az öreg Lulugyi, a cigányasszony.

Az ifju báró türelmesen várt, letakarva a rojtos kendővel. Meg sem mozdult, mert érezte, hogy ha az első próbát ki nem állja — elvesztette Luternicát... A leány kék szemei ott ragyogtak a sötétben is előtte. És erőt adtak a kitartáshoz.

A vén cigányasszony a fal képen át, kívülről leste az ifju bárót.

Sztojka vajda érkezését, a lejárati nyitását megérezte Lulugyi a légvonatról. Nemsokára Sztojka vajda váltotta fel a figyelésben és Lulugyi fölment örködni, de odasugta a vajdának a lakás körüli folyosón:

— Luternica imádkozik...

— A kedves mindenem...

Lulugyi fölment a földalatti lakásból, de hirtelen zajt hallott odafenn. Átlépett a kinézőhöz, a korhadttölgyfa odvába. Ott dugta fel a fejét óvatosan. És amit látott az odvasfa oldalnyílásán át, abból nem kívánt...

Kenderesi Károly egerszalóki jegyző vezetése mellett a csendőrök meglepték a bandát. Körülfogták, hogy nem volt menekülő út semerre...

— Fel a kéz! — hallatszott az egri őrmester kemény szava, — ne mozdulj, mert lövünk!

Egy perc alatt hat cigány volt megkötözve. Az asszonyokat a sátorból verték ki nagy bögés-sírás közben.

Lulugyi ott maradt a faodvában s kikukucskált a biztos menedékből, tovább figyelte a történeteket. Kenderesi Károly jegyző elé vezették a Bihar-bandáját. A tüzet felszították, hogy megvilágítsa a cigányok arcát. A jegyző ur megismerte őket.

— Ez Bihar, a banda feje, Balog Mihálynak mondják, de hát egy cigánynak öt neve is van!

A csendőrök vezették sorban a tüzhöz a megkötözött cigányokat. A másodikat is megnézte a jegyző ur a fel-szított tűzvilágnál.

— Ez a Lakatos Márton, a Tuba, — jelentette ki hatá-rozottan Kenderesi jegyző.

— Igenis kérem alásan! A Tuba vagyok, de idevalósi Szálókra...

Hozták a harmadikat.

— Ez Balog Józsi, a Tuta!

És jöttek rendbe: Lakatos György, Lakatos Anti sza-lóki cigányok. De a hatodikat nem ismerte a jegyző ur. Sztojka Lajosnak mondotta a nevét. Lovat vásárolni jött, azt mondotta.

Kenderesi jegyző nagyot kacagott, amikor a lóvásár-lásról hallott beszélni.

— Nincs még eladó lovuk ezeknek! — mondá a kedves szavu, jóhangulatu jegyző Sztojka Lajosnak. — Háromszor is próbáltak a faluban lovat lopni, de nem sikerült. Szalókon ébren alszanak a gazdák!...

A megkötözött cigányokat sorba állították és elindult a banda be a faluba, csendőr kísérettel. A lámpát egy csendőr tartotta, de a tüzet eloltották előbb és a sátorban hagyták a cigány purdékat is, hogy aludjanak.

Lulugyi, a vén cigány asszony mindezt végig nézte, ki-hallgatta az öreg tölgyfa odvából, aztán eltűnt a föld alá. Ment jelenteni az esetet Sztojka vajdának. Csak halkan pisszentett és jött a vajda a földalatti folyosóba.

— Vigyázz! — suttogta a cigánynő, — vigyázz, mert odafenn zivatar van. Megkötözték a Bihar bandáját a csendőrök s elvitték... Csak a gyermekek maradtak a sá-torban...

— Lajos?!... A fiam?! — kérdezte a vajda megdöb-benve.

— Azt is elvitték megkötözve. Bemondotta a nevét: Sztojka Lajos. Megmondotta, hogy lóvásárolni jött, de a jegyző kikacagta...

— Elfogták a fiamat?!... — töprengett a vajda ott a sötét folyosóban, a gyöngé mécsvilág mellett.

— Ki ne mozdulj vajda! — intette az öreg Lulugyi. —

Ki ne mozdulj, ha jót akarsz... Leégett a nádas. Mérges a csendőrség!...

Sztojka vajda hirtelen gondolt valamit. Bement a lányához, a szép Luternicához ott a folyosó végénél.

— Mi bajod, apukám?! — kérdezte a leány, amint a lámpafénynél a vajda arcára tekintett.

— Nekem semmi, de azokat odafenn elvitték a csendőrök. Összekötözték mind...

— A gyermekeket is?... — kérdezte ijedten Luternica.

— Nem. Azok a sátorban alusznak.

— Az a szerencsájük!...

— Miért?

— Hát ott van a kislévárdi béres leánykája...

— Ahá! A tanu itt maradott!... — örvendezett Sztojka vajda.

— El kell rejteni... Ki kell hozni a purdék közül.... — mondotta Luternica.

— De mit csinálunk itt a földalatt mi bezárkózva? — kérdezte a vajda.

— Okos dolgot apuka! Tudod mit gondoltam?...

— Mit, egyetlen kincsem?

— Azt, hogy Kunát küldjük próbára vissza a kastélyba... Ha hűséges, akkor vissza jő... Ha nem szeret, — elmarad... — de ezt az utolsó szót kissé fájva mondotta ki Luternica...

— Több eszed van gyönyörűségem, drágám, mint a banda fejének. Jó lesz a terved, de hogy lephették meg a csendőrök Bihart?

— Ugy, hogy Lulugyi, meg én voltunk az őrségen. Lulugyi lejött velem s ott maradt a tűz mellett a banda. Összeült tanácskozni az én szivem felett. Szamarak tanácsa volt. Kóterben háltnak érte...

— Te gyalázod a véreidet?!... — kérdezte Sztojka vajda.

— Csak a butákat nem dicsérem, apukám! A véretem soha meg nem tagadom, mert cigány vagyok, nemes vér....

— Ugy — ugy!

— Most aztán beszéljünk Kunával, de okosan! Jere apukám!...

Előbb bekukucskált a falra akasztott szentképen át egy

— Kukk! Itt vagyok! Ezért a hűségért csókot érdemeltél Kuna!

kis lyukon Luternica. Lévárdy báró állotta a próbát legényesen. Meg sem mozdult azóta, csak szötte boldog álmait a gyönyörű cigány leányról ott a rojtos kendő alatt...

Sztojka vajda meghagyta Lulugyinak, hogy tovább kémlelje a külvilágot. Hallgatózzon, mi történik odafenn. És jelt adjon, ha újabb változás lenne.

Aztán óvatosan, nesztelen besurrantak a lakásba és Luternica lekapta a fiatal báró fejéről a rojtos kendőt, a takarót.

— Kukk! Itt vagyok! Ezért a hűségért csókot érdemel té! Kuna! — beszélt a szép cigány leány és megcsókolta a hűséges várakozót.

— Luternicáért mindent megteszek! — szólt a báró.

— Majd eldől a hűségpróbán, — mondotta Sztojka vajda. — Most haza megy a Luternica egyetlen Kunája. És aztán vissza jön, ha úgy gondolja. Ugy határozza. Erőltetni nem jó a szerelmet... Jobb próbára tenni...

— Sztojka vajda kételkedik a szavamban?!... — kérdezte határozott hangon Lévárdy báró.

— Luternicának a kívánsága, nem az én kételkedésem! — mentegetődzött az édesapa. — Ha a lánynak kívánságai vannak, — ezen legényféle ne csodálkozzon. Kunából ismét Lévárdy báró lesz rövidesen, hogy az érzelmeit más oldalról is átvizsgálhassa. Csak a vén leánynak sietős a vőlegény! Luternica még nincs tizenhét éves!...

A szépséges cigány leány ismét elhalmozta csókjaival a fiatal bárót.

— Ha szeretsz, — vissza jössz! Ha nem szeretsz, — elmaradsz. De még most az enyém vagy, Kuna vagy... — és édesgette, csókolgatta az ifju bárót.

— Mást nem mondasz, Luternica? — kérdezte igen lehangoltan az ifju báró.

— Mondanék még valamit, de az kérdés. Minek terheljelek vele, Kuna?!...

— Nem bízol bennem?!

— Arról szó sem lehet. Ha nem volnék biztos felőled, el sem engednék! De én küldelek, mert bízom a szerelmedben...

— És a kérdés?...

— Az más! — mondá nevetve a szép cigány leány. — A szivesség, az nem szerelem.

— Vállalom a szívettséget! — jelentette ki az ifju báró szenvedélyesen.

— Te nagyon jó vagy, Kuna! Előre megígéred, de halld tehát... A bátyámat elfogták a csendőrök...

— Mikor? ... — Hol? ... — kérdezte Lévárdy báró.

— Most. Odafenn a sátor előtt...

— Vezess fel. Kiszabadítom!

— Ilyen hirtelen lépés ártana neked, Kuna. Elvitték a Bihar bandáját. Vele vitték Sztojka Lajost, a bátyámat. Menj a kastélyodba és tegyél, amit jónak látsz... A bátyám nem tartozik a Bihar bandájához. Elengedhetik.

— Megteszem! — ígérte Lévárdy báró.

— Előre meghálálom! — szólt Luternica. — Az elveszett Dobi Esztikét holnapután a csőszházban találjátok meg...

— Nem jártam hiába! Még sem jártam hiába!... — örvendezett az ifju báró.

— De hamarabb el ne áruld a gyermek dolgát, amíg magad át nem veszed! Erre Luternica figyelmeztet. Az el ejtett szó mindent elronthat!...

Sztojka Ferenc cigány vajda ünnepélyesen lépett a vendég elé.

— Méltóságos Lévárdy Béla báró ur! mint vendégemet szívesen láttam. A vendéglátó gazdától ezt a botot vigye emlékül.

Művészi ezüstvégű botot adott át a bárónak.

Lévárdy Béla megnézte a botot. Azután még jobban megnézte.

— Ez tulaezüst... — jegyezte meg rá.

— Valódi oroszországi tula... — mondotta a cigány vajda. — Luternica! Kitől kaptam?

— A moszkvai cigányvajda fiától, aki megkérte a kezemet, de én...

— Nem őt választottad, egyetlen gyönyörűségem! — szólt hirtelen Sztojka vajda. — De még ő is várja a döntést...

— Hiába várja, apuskám! — jegyezte meg édesen a szép Luternica. — Akármilyen gazdag, — én nem őt választottam... — és ránézett az ifju báróra, aki elfogadta az értékes tulaezüst botot, — emlékül és azt sugta a gyönyörű leánynak, hogy: mégis cigány leszek!!...

Következett a bucsuzás. A kikísérés. Bekötötték Lé-

várdy báró szemeit újra vezették. Először a szobában jártak erre-arra. Aztán előre mentek, oldalra mentek, vissza jöttek és fölhaladtak a lépcsőkön. Hanem a friss levegőn messzi vezették az ifju bárót, be az erdőbe, ott a csapásra. Szemei megszokták a sötétséget és amikor levették a kendőt a szemeiről, — tudott tájékozódni. Látott a sötétben. Vadászfegyverét vállára szorította. A tulaezüst emlékbottot kezében tartotta és rövid bucsu után sietős lépésekkel indult Kislévárdra vissza.

---

8. FEJEZET.

KILENC PONT.

Másnap a vén cigányasszony, a Lulugyi néni ápolta a sátoralja cigány gyermeket. Az ennivaló a titkos lakás éléskamrájából került elő észrevétlen. De szinte észrevétlen tűnt el a rajkók közül a kislévárdi béres Esztikéje. Lulugyi vitte le a titkos lakásba és rábizta a Luternica ápolására, míg átlóphatja a csőszházba.

Luternica uj ruhát varrt a kis játékos Dobi Esztikének és levette róla a piszkos cigányruhát. Meg is mosdatta szépen tisztára. Elkészítette a visszalopásra. Közbe-közbe kinézett az odvas nagy cserfa üregéből, hogy mi történik odakinn?

Lulugyi rendet csinált a cigányrajkók között. Éhesek voltak, de enni kaptak és lecsendesedtek, játszottak. A nagyobbakat elküldötte az erdőbe gombáért. Ezeknek Lakatos Rózsa, (később a dánosi cigányok ellen valló koronatanu) vala a vezetőjük. Amig gombát szedni jártak, azalatt a vén cigány asszony átvitte a csőszházba a kis Esztikét. Uj ruha volt rajta, aminek örvendett a gyermek.

Lulugyi szépen beküldötte a csőszék házába és elosont, nyoma veszett a vén cigánynőnek.

Esztike bement az eresz alá. Ott találták meg délután a csőszék, amint ülve aludott a küszöbön. Másnap aztán haza került az édes övéihez az elrabolt gyermek.

Alig érkezett vissza a cigánysátorhoz Lulugyi, a vén

cigányasszony, az erdei csapáson át hintó közeledett arrafelé. Szép, fiatal uri nő ült a hintóban és a lovakat megállította a cigánysátor előtt.

— Esztike! Dobi Esztike! — szólt be a hintóból az uri nő, de válasz nem jött a felhívásra. Esztike ekkor már a csöszék házában, a másik határban játszadozott a babájával, amit Luternica csinált neki.

A cigány rajkók kijöttek a sátor alól, de csak az apraja vala otthon. A nagyobbak gombát gyűjtöttek az erdőben. Az uri nő beszélt, kérdezte, de a kis cigánypurdék nem tudtak válaszolni úgy, amint kívánta.

Lulugyi bevonult az erdő sűrűjébe a kocsizőrej elöl. Onnan leselkedett. Figyelte, hogy mi történik.

Ugy tapasztalta, hogy nincs veszély, hát elősompolygott. De közben odanézett az odvas tölgyfára, mert tudta, hogy Luternica meghallotta a földalatti lakásban a lovak lába dobogását és a kocsizőrejt s bizonyosan figyeli az érkezőt...

Ugy is történt. Az öreg odvas tölgyfa bogján a lyukból faháncs lógott ki egy arasznyira és azon a faháncsdarabkán faszénnel kilenc pont volt csinálva. Lulugyi gondolkozott, de éles esze hamar kitalálta a jelt. A hintós lovak kantárán is kilenc gombos grófi korona díszlett ezüsből... Tehát a kilenc pont a címet jelenti. A vonás utánna azt, hogy egyes, — nem férjes. Lulugyi már mindent tudott, mert veszélyt jelző vonás nem vala a röviden kilógó fakérgen...

Oda állott a kocsi elé az ellenkező oldalról, mert a grófnő a sátor felé fordult, a cigány gyermekekkel beszélni.

— Csókolom a kezeit, méltóságos gróf kisasszony! — szólt fel a hintóba.

Az urinő visszafordult a beszélőhöz és ott látta a hintója közelében a vén cigányasszonyt. De szóhoz se jutott, mert Lulugyi mindjárt megkezdette a jósolást, a szerencsemondást. Elővonta szoknyája madzagján felkötött tengeri kagylóját és nyílásába belehallgatózva, mondani kezdte a csupa tiszta jövendőt...

— A méltóságos grófkisasszonyt valami bánat kerülgeti, csókolom a drága kezeit... Kerülgeti — kerülgeti, de még most is benne van az epekedésbe, csókolom a kedves drága kezeit...

Melánia grófnő figyelemmel hallgatta a vén cigány-asszony beszédjét, de a kocsis nem állotta meg szó nélkül.

— Az ostorral rásujtok erre a szerencse-zsákra!...

— Ne bántsa, Pista! — csitította a grófnő. — Hadd mondja el, amit akar.

— Nem amit akar! — tiltakozott Lulugyi, — a szerencsét nem lehet akarni — megkapni! A te feleséged ebben az órában beszélt a kovácslegénnyel... Az erős kovácslegénnyel!... Most aztán csapj rá az ostorral, de mégis a kovácslegény erősebb...

— Ejnye a kirilejzumat! De sokat tudsz! — tört ki a szó a kocsisból.

— Veled nem állok szóba, — vetette oda a lenézését Lulugyi. — Hanem a kedves méltóságának megmondom a tiszta, igaz jövődöt! — és oda tartotta a lyukas oldalu tengeri kagylót a grófnő felé. Dobjon két-három fényes pénzecskét méltóságos grófnő! Olyan szerencse éri másodnapra, amire nem számít! Csókolom a drága kezeit...

Melánia grófnő ezüst pénzdarabokat bocsátott a tengeri kagyló üregébe és a cigány asszony egy gyors mozdulattal már kivette s a szoknyája zsebébe csusztatta a pénzt, majd a kagylóját hallgatta meg újra, hogy tovább jósolhasson a kagyló zugásából, mely titkos hangot ad ki az üregből.

— A méltóságos grófnőt csak kerülgeti a bánat, csókolom a drága kezeit, — de a méltóságos grófnő hasonlólag körül járja a bánatot... Ez a tiszta igaz!... Járja, járja, de nem hiába járja. Két napfelköltére nagy öröm éri! csókolom a drága kezeit... Fiatal férfi hozza az igaz vigasztalást. Elkergeti a bánatot. Elhessegeti a bajt. Még egy fényes pénzecskét a Lulugyi néninek, csókolom a drága kezeit.

Melánia grófnő ismét ezüst pénzeket csusztatott az eléje tartott tengeri kagyló nyílásába s a cigányasszony gyorsan eltüntette azokat. Azután füléhez tartva, ismét belehallgatózott a zugó belsejü kagyló-csigahéjba.

— Egy csinos férfi szerelmet ígér a méltóságának újból, csókolom a drága kezeit. — De a szavát megint nem tartsa meg a csapodár legény...

A grófnő izgatott lett erre a jövődölésre. Nem birta eltitkolni a hatást, amit a cigányasszony szavai kiváltottak belőle.

— Megcsal? — kérdezte suttogva Lulugyitól.

— Hanem a kedves méltóságának megmondom a tiszta, igaz
jövendőt!

— Nem csalja meg, csókolom a kedves, drága kezeit, —
de az ígérte nem állja... Kettejük közé áll egy idegen
szépséges leány... A csinos férfi ahoz huzódik inkább...
De az a leány sem lesz az övé, csókolom a drága, édes ke-
zecskeit, mind a kettőt... Dobjon fényes pénzecskét a Lu-
lugyinak!...

Az ezüst pénzek újra meghozták a jövendölés folyta-
tását. Lulugyi bele hallgatózott a tengeri csigájába és a
kagyló zugott, mint rendesen.

— Ez az! — mondá örömmel a cigányasszony. — Tes-
sen beléhallgatni, méltóságos grófnő! Ne féljen semmit!...
Tisztán hallatszik benne a suttogás! — és odanyujtotta a
madzagról leoldozott tengeri csigát Melánia grófnőnek. Olyan
szépen beszél ez a jövendölés, hogy öröm volt hallgatni.

A grófnő valóban a füléhez tartotta a tengeri kagylót,
amelyből rendszerint zaj, zugás hallatszik ki.

— Nem! Nem lesz a szépséges leány az a csinos férfi.
... — Vissza vágyik a grófnőhöz... De későre, sokára...

A grófnő örök hűséggel szereti azt a csinos férfit... Szereti kimondhatatlanul, igazán... Ezt suttogja a jövendő...

És a kagyló zugott, beszélt. A külső hangokat különös zugásra változtatva adta vissza. A grófnő hallgatta a suttogó zugást, ami akkor is hallatszott, amikor nem beszélt Lulugyi. Valóban csodálatos, hogy a legnagyobb csendben is hangok hallatszanak a tengeri kagyló üregéből. Melánia grófnő még pénzt dobott a suttogó, szerencsét mondó csigába és vissza adta a cigány asszonynak.

— Pista! indulhatunk tovább! — szólta a kocsishoz.

Lulugyi tovább beszélt a szerencséről, az örömről és a hintó elrobogott a cigánysátor tájékáról. Melánia grófnő folytatta a kis Dobi Esztike keresését. Ott hajtattott el a csöszház mellett, de a csöszék nem voltak otthon. Munkába mentek és az eresz alatt játszó, babázó Esztikét nem vette észre sem a kocsis, sem a grófnő.

Lulugyi a pénzét számlálta a sátor előtt, amit a grófnőtől kapott. Ekkor a pénzszámlálásban különös kakuk hang zavarta meg. Felfigyelt. Cigányjelzés volt. Csak a cigány képes megkülönböztetni a madárhang utánzatot az élő madár hagjától. Lulugyi hallgatta — figyelte és beszélt, mint a kezdő távirász, mikor hangosan olvassa (tanulja) a Morse betűket, a pontokat és vesszőket szóba formálni.

...Jönnek a csendőrök — beszélt csendesen Lulugyi, a kakuk hangját figyelve! — Elviszik az apróságokat... De én nem megyek velük... Itt maradok Luternica mellett...

És gyorsan, mint a menekülő erdei vad, eltűnt az erdő sűrűjébe. A sátortól nem messze egy magában álló bokrot félredöntött. Aztán lement a földalatti lépcsőn a titkos lakásba. Alig tűnt el Lulugyi a föld alá, ismét vissza ereszkedett a bokor talajastól, füvestől a helyére, oda a többi bokrok közé, ahová nem lehet kívülről belátni a körülötte levő sűrű lomboktól.

Mire a földalatti folyosón a vén tölgyfa odvába ért, már a sátor elé érkeztek a csendőrök. Közben hajtóvadászatot rendeztek és összeszedték a gombagyűjtő cigány gyermekeket. A sátort szétszedték. Kocsira rakták, amelyet Kendesi Károlyszalóki jegyző bocsátott rendelkezésükre. Szinte örvendeztek a rajkók, hiszen a múlt ősz óta nem ültek szekéren. (Nem sikerült a lólopás a Bihar bandájának a tava-szon.)

Az erdő alján üres maradt a táj. Eltoloncolták a cigány

népet Egerszalókról. Ehez a toloncoláshoz két izben is rendelt ki lófogatot előfogat gyanánt a jegyző ur.

Lulugyi és Luternica ott maradtak a mások által nem sejtett, titkos, földalatti lakásban, a buvóhelyen, melyet a gazdag Sztojka vajda másvidéki kőmivesekkel, titokban építtetett a föld alá Luternica biztonságára és kényelmére. A titkos kilenc pont is eltűnt az öreg tölgyfa odvából észrevétlenül...

---

9. FEJEZET.

HIDEG VILÁG A PALOTA.

Lévárdy báró Egerbe lovagolt. Ott intézte el a kóbor cigányok dolgát. Sztojka Lajost szabadon engedték Egerszalókon. A Bihar bandáját messze vitték a harmadik falu határáig és otthagyták a cigánykocsikat. A fiatal báró harmadik napon került haza Kislévárdra.

Leszállt a nyeregből és fölsietett a kastélyba, hol az öreg báróék, a szerető szülei örömtől repesve várták. A találkozás meleg és kedves volt. Csak annyit mondott Lévárdy báró, hogy eredményesen járt a kis elrabolt Esztike után. És hívatta Dobi Jánost, a gyászoló cselédet.

Mezei munkáról hívták haza és amíg várt rá az ifju báró, nem maradott tétlenül. Sztojka vajdától emlékül kapott tulaezüst botját beállította a pálcataartóba a többi közé. Különösen szép darab volt. Csak most látta meg a finom ötvösmunkát, amikor a botgyűjteményben összehasonlította a többivel.

Fehérruhát is cserélt, hiszen két nap óta rajta volt ez a változó. Átöltözött. Vadászruhája helyett sötét, látogató öltözetet vett magára. Aztán járt-kelt a kastélyban, várta Dobi Jánost, a cselédet. De nem birt leülni, beszélgetni a szüleivel sem...

Olyan hideg volt neki a kastély, mint a libának a jég amikor féllábon áll rajta és ha fázik, a lábát váltogatja, felhuzza a meleg tolla alá és melengeti. Lévárdy báró is valóban féllábbal érezte itthon magát a kastélyban, mert mindig menni akart valahová... oda, ahol melegség van, ahol

szerelem van és ahol szeretik . . . Akaratlanul bár, de folytonosan az égő nádist látta, meg a gyönyörű cigány leányt: Luternicát. . .

A béres haza érkezett a mezőről és jelentkezett a fiatal bárónál.

— Jó napot kívánok, méltóságos báró ur!

— Ni-ni! János!? — fordult az érkező béres felé Léárdy báró.

— Parancsára méltóságodnak megjelentem!

— Örömhirt mondok magának, János. Fogja be a háta lovaimat a kis kocsimba. Megyünk a kislányért.

A béres térdre esett a nagy örömtől. . .

— Szentséges Isten! Édes jó Atyám! . . . Legyen a te neved áldott! . . . Amen. Megtalálták a gyermekemet. . . Legyen áldott, aki feltalálta! Áldd meg Istenem, jó Atyám a fiatal Léárdy bárót. . . Esztikém! . . . Gyermekem! . . .

— Csak siessen, János! Ne hálálkodjon! Megyünk a gyermekért a kisebb kocsival. Estére otthon lesz a kicsike.

A béres nem bírta megállni. Odarohant a fiatal báróhoz és a kezeit csókolta.

— Áldott jó uram! . . . Aki nagy bánatomban nem hagyott el. . . Örökké hűséges leszek. . . Ha kell, meghalok érte. . . Köszönöm a gyermekemet. . .

Az ifju báró nem akart elérzékenyülni. Biztatólag szólt a hálálkodó Dobi Jánoshoz:

— Siessen, János! Messzire megyünk. Estére haza kívánok jönni!

— Parancsára, méltóságos uram! — mondá Dobi János és fölállott a hálálkodó térdeplésből. Ment, sietett. Befogták a háta lovakat a kis kocsiába. Léárdy báró köpenyt vetett a vállára. Vadászfegyverét a kocsiába vitette. Öt perc múlva elrobogott a kocsin. Előbb a cselédházak felé, hogy János is hozzon valami felső ruhát az utra. Onnan az erdőn keresztül irányította a hajtást. A lovak tüzesek, gyorsak voltak, de a béresnek még ez is kevés volt. Repülni szeretett volna az elrabolt gyermeke után.

* * *

Amint Lulugyi beküldötte szép új ruhájában Dobi Esztikét, az öt éves kis leánykát a szőlőcsősz lakásába, kenyeret is tett a cókémójába, hogy etesse meg a kis babát. A le-

anya bement a csőszékhez az eresz alá, úgy, amint a Lulugyi mondotta neki és eljátszott a babájával. Meg is etette, de nem volt éhes. Aztán ő ette meg a kenyeret és ivott az udvaron a kis vályuból. Majd visszament az árnyékba a ház eresze alá és a csőszék szobája küszöbén elaludott.

Ott találták meg este a hazajövő, munkában fáradt emberek. Fölszedték és bevitték a lakásba. És a békés csősz azt mondotta rá:

— Most már három a gyerek. Holnap én kettőt viszek a munkához. Te egyet. Aztán ha nem jönnek érte, jelented holnapután. Bemegy a községházára...

A kis lányka megmondotta, hogy Esztikének hívják. A babáját Tündikének. Kapott tejet, kenyeret és ott aludott a csőszéknél.

Másnap szombat volt. A csőszék korábban hagyták abba a mezei munkát. Délután napnyugta előtt két órával hazaérkeztek a csőszházba. A három gyermeket letették ott-hon és takarításhoz láttak. — Éppen a tejet itták a gyermekek, amikor a Lévárdy báró fogata megállott a csőszház előtt.

— No, János! Szóljon be. Hivja a leánykát.

A kocsis onnan a bakról, az utról kiáltott be a csőszház felé.

— Esztike!... Esztike!... jere ki, itt az édes apa!...

Ennyi éppen elég volt. Mert a kislány, amint meghalott az édes apa hívó hangját, leejtette a tejes bögrét a kezéből. A kenyeret is ott hagyta és sikoltva örömeiben, szaladott ki a csőszék házából...

— Édes apám!... Édes apám!... Itt vagyok...

De János béres nem várta, hogy oda szaladjon az édes Esztikéje. Leugrott a bakról. A gyeplőt a méltóságos urnak adta át és futott a lánykája elé, be a csőszék udvarára.

— Gyermekem!... Esztikém!...

— Édes apám!...

Fölkapta János a gyermekét és csókolta, reszketve örömeiben.

— Vártalak, hogy mikor jössz már, édes apám! — beszélt a kis lányka. — Kétszer aludtam s mégsem jöttél...

— Jöttem, édes gyermekem! Jöttem! — és csókolja újra a kisleányát a boldog édes apa. — Hogy vagy?

— Jól vagyok... Nem vagyok éhes... De vigyél haza édes apa!...

— Vártalak, hogy mikor jössz már, édes apám! — beszélt a kis leányka.

— Viszlek, gyermekem!... — Az ölébe szoritotta s hozta a kocsihoz, föltette elől a kocsira.

Lévárdy báró odaszólt az örvendezésben mindenről megfélelkező béreshez:

— János! Menjen, hívja ki a csőszéket. Megjutalmazom a gyermek ápolásáért, gondozásáért...

A boldog béres csaknem megölelte a ház ajtajában álló és a történeteket csodálva néző csősz család nagyját, apraját.

— Dobi János vagyok — mondotta a lakáshoz érkezésben, — a Lévárdy báró ur cselédje. A cigányok elrabolták a gyermekemet, de ide menekült a drágám. Tessenek már kigyünni. A báró ur ad valamit, mert én csak köszönni tudom... Boldoggá tettek... Gyűjjenek már! — biztatta a jámbor embereket, — gyűjjenek már, ne várakoztassák a métóságos báró urat!...

A csősz, még a felesége ámulva hallgatták a Dobi János beszédjét. Aztán jöttek is ki a kocsihoz.

— Jó estét adjon Isten a méltóságos báró urnak!

— Dicsértessék! — szólt Lévárdy báró.

— Mindörökké Amen!... — mondták rá a csőszék.

— Mikor került Önökhöz a kis leányka? — kérdezte az ifju báró.

A csősz felesége válaszolt, — mert az járatosabb volt az urak beszédjében. Uraságnál szolgált azelőtt.

— Tegnap este a küszöbön találtuk, csókolom a kezeit méltóságos urnak. Aludt a lelkem a kis babájával.

— A babám! A Tündike babám! — kezdett kiáltozni a kis leány a kocsin. — Hozzák ki a Tündike babámat!...

— Hallja-e!? — szólt a csőszhez a felesége, — menjen be a házba s hozza ki ennek a gyermeknek a babáját, mert meghasad a szíve érte. A cók-mókját szedje össze mind.

— Jó asszony! — szólt az ifju báró, — fogja, itt van egy csekély jutalom a gyermek gondozásáért!

— Nem érdemeljük meg, csókolom a kezeit méltóságos ur. Csekélység volt az egész. Holnap akartam jelenteni a községházán.

— Vegye el jó asszony! — biztatta Lévárdy báró és százkoronás bankót adott át a csősznek.

— Jaj! csókolom a kezeit, méltóságos ur!... Nem vagyunk érdemesek rá!... — szabadkozott a csőszné, — nekem is van két gyermekem. Azokkal megvolt a kicsi Esztike...

— Vegye át, ha parancsolom! — szólt erélyesen a fiatal báró.

A csőszné még szabadkozott, de átvette a pénzt, János béres is váltig biztatta:

— Fogadja el a méltóságos urtól, mert én a köszönetnél többet úgy sem adhatok! Áldja meg az Isten a családját!

A csősz kihozta az Esztike batyuját. Össze volt kötözve. Tündérke baba kikandikált a cók-mók közül.

— No, nézze már kend! A méltóságos ur ezért a semmiségért mit adott?!... — beszélt a csőszné a férjéhez.

A csősz nem szabadkozott, hanem megköszönte:

— Jó szívét áldja meg az Isten a méltóságának! Köszönjük a kis gyermekeink nevében...

A csősz, meg a felesége ugyancsak csókolták a bucsuzkodó Esztikét. Még a csősz gyermekei is kijöttek a játszótársukhoz elbucsuzni. János kézzsoritással köszönte meg

ujra, meg újra a gyermek gondozását. A báró urnak kezét akart csókolni a derék ember, de Lévárdy báró nem engedte.

— Maradjanak békességben, egészségben! — köszöntött el a csöszéktől.

Dobi János az ölébe vette fel a kis lánykát. Két térdével szorította és a gyeplőt meghuzva, elindultak hazafelé.

A csöszék az erdő aljáig néztek utánuk és tárgyalták az esetet. Áldották a jó szerencsét, hogy a kislányka hozzájuk tévedett be, éppen hozzájuk...

* * *

A kislévárdi kastély ismét hideg volt az ifju bárónak. Sztojka Lajost kiszabadította. A kis Esztikét megtalálta. Most aztán az elmaradott eljegyzés dolgában, úgy érezte, hogy ki kell mentenie a lekésést. Hiszen volt rá oka... Volt mentsége bőven. A cigányok gyermekrablása... Az üldözése a rabló cigányoknak... A nádas leégése... Itt, ennél a gondolatnál összerezzenet akaratlanul... Milyen jó, hogy leégett a nádas!... Milyen szép volt a tűz!... De gyönyörű volt a lángokat csodáló cigányleány... Luternica... Megsimogatta az arcát, úgy érezte, mintha a parázstestű, forróajku cigány leány csókolgatná... Körülnézett...

Olyan nagyon hideg volt a kastély.

Uri kötelessége volt leendő jegyesénél az elmaradást kimenteni. Estebédnél jelentette szüleink, az öreg báróéknak, hogy holnap fölkeresi Melánia grófnőt és elmondja elmaradásának okát...

---

10. FEJEZET.

LULUGYI LESEN.

A nagy uraknál előre kigondolva, szabályok szerint megy és történik minden. Lévárdy Béla báró előre egy lovast küldött és jelentette, hogy érkezik, mint látogató. Az inas igazi urasági nevelés volt. Szabályosan, szabatosan elmondotta az utóbbi napok eseményeit. Éppen úgy, amint parancsolták otthon. Sem többet, sem kevesebbet, mert az

okos cselédet nem tartják tovább a nagy uraknál. Csak egyszer dobhatja el a sulykot, aztán ha elszólta magát, akkor szélnek eresztik. Nagy uraknál a legokosabb buták boldogulnak csupán.

Délutánra megérkezett a fiatal báró is. Ugy fogadták, mint vőlegényt, aki elkésett, de nem veszik észre, elnézik. A hirtvivő ugyan mindent elmondott, de a kedves vendég ismételte.

A gyermekrablás... A nádas felgyújtása, ismeretlen tettesek által... Azután mélységes hallgatás... És jött az elrablott gyermek csodálatos megmentése... De a báró ur szabadkozott... Neki éppen semmi dicsősége, része sincs a gyermekrablás meggátolásában, — így állította Lévárdy báró.

Annál inkább ünnepezték. Sőt az eljegyzést, ami elmaradt, rögtönözni akarták. Sem az ifju báró, sem Melánia grófnő nem kívánták a rögtönzést. Későbbi határnapra tűzték ki az eljegyzést, amikor a báró ur szülei szintén jelen lehettek. Hiszen ez a látogatás, csak kimentés volt az elmaradásért.

Melánia grófnőnek még a fülében zúgtak azok a szavak, amiket az öreg cigányasszony a tengeri kagylóból mondott neki az erdőszélen, a cigánysátor előtt:

“A méltóságos grófnőt csak kerülgeti a bánat... De a méltóságos grófnő is körüljárja a bánatot... Járja, de nem hiába járja... Két nap felköltére nagy öröm éri.”

Hát itt van! Eljött a lekésett jegyes!...

“Ez a csinos férfi újra szerelmet ígér, de nem tartja meg, csókolom a kedves kezeit... Csapodár legény lesz ismét... Nem csalja meg, csak az ígétét nem állja. Egy idegen szép leány áll kettejük közé... e ez a szép leány sohasem lesz azé a csapodár legénnyé... Az a csinos férfi vissza vágyik a grófnőhöz... De későre... Sokára... Mert a grófnő igaz hűséggel szereti, halálig...”

Most, hogy Melánia grófnő ismét szembe-szembe állt Lévárdy Béla báróval, a jövődölések úgy zúgtak ismét a fülében, mintha a tengeri kagylóból hallgatná, amelyet a vén cigányasszony adott a kezébe. Szépen, sorjában történtek a kagyló nyílásából hallgatott jövődölések és az ifju grófnő úgy érezte, hogy minden beteljesül...

Az is, ami későre, sokára volt bemondiva. Figyelte az ifju bárót, jól megnézte észrevétlenül az arcát és érezte,

hogy pár nap óta megváltozott . . . Mintha kicserélték volna . . .

Sejtelve nem csalta az ifju grófnőt. Lévárды Béla báró már akkor Kuna volt, a csodálatosan szép cigányleány Kunája. Ezt senki más nem vette észre a nagyuri társaságban, csak az az egy, aki a szívével látott . . .

Mindent érzett. Mindent tudott a szíve sugalata által, de nem szólt, nem éreztette, — mert szeretett igazán. Szereti azt, aki a szavát ugyan nem tartja meg, de visszatér . . . későre . . . sokára . . .

Az ifju bárónak ez a grófi palota is olyan hidegnek tetszett, mint a kislévárdi kastély. Ugy érezte, hogy hideg világ a palota . . .

Boldogságot csak ott talál, ahol igazán, tüzesen, forró vággyal szeretnek. Ott Luternicánál . . .

A kimentés, mentegetőzés sikerült. És távozott. A beígért eljegyzési határnap messze, nagyon messze esett. Talán el sem jön az eljegyzés napja soha. . . Mert hideg világ a palota világa, de forró a cigányszerelem. . .

Hazafelé utjában Lévárды Béla báró fogatát egy vén cigányasszony állította meg. Az ifju báró megismerte Lulugyit. Leszállt és odament. Kérdezni akart tőle Luternicáról, csakhogy ez a furfangos vén cigányné a kocsis előtt nem válaszolt. Csupa jó szerencsét mondott és közben tudtára adta sugva a szerelmes bárónak, hogy négyszem között. . . ott távolabb, ahol a kocsis egy szót sem hallhat meg. . . Csak ott lehet másról beszélni. . . és mondotta a mindenféle jó szerencsét . . . földi és mennybéli boldogságot. . . sok pénzt. . . ifju menyecskét. . . és mindent, amik a közönséges halandót boldogítják, cserencséssé tehetik. . .

Amint kellő távolba érkeztek a fogattól, hogy a kocsis sem hallgathatta a beszédjüket. Lulugyi átfordította az ostoba szerencse mondást. Komolyan kezdett beszélni a fiatal báróhoz.

— Te Kuna!

— Én vagyok Lulugyi néni. . . az Isten vezérelt ide. . .

— Vezetett az erdeg! Lestelek Kuna!

— Miért lestél?

— Mit tudom én, hogy mit akarsz?! . . . Mit üzensz?! Hát azért! . . .

— Okos vagy Lulugyi! Igazán üzenek. Vidd el a szívemet Luternicának a cigánysátorba. . .

- Sátorba?!... Hol van az már!...
- Elköltöztek onnan? — kérdezte megütődve az ifju báró.
- Dehogy költöztek. A szalóki jegyző Kenderesi Károly kocsit küldött ki. Összefogták a rajkókat, felszedték a sátrat, elvittek mindent — mindent!...
- A fiatal báró megdöbbsent.
- És Luternica? — kérdezte hirtelen.
- A lakásba volt...
- Sztojka vajda?
- A lányánál volt. De én is menekültem ki a csendőrök kezéből.
- Csakhogy nem bántották az én mindenségemet.
- Nem bántották, mert nem bánthatták. Nem ért oda a csendőrök keze...
- Magyarázta Lulugyi néni.
- A fiatal báró érzékenyebb részletet kérdezett.
- Gondolt rám Luternica?...
- Azt ő tudja...
- Emlegetett az édes?...
- A cigány szerelmes nem óbégat...
- Hát mit csinál?...
- Csak szeret, csak szeret halálig!... De nem beszél, hanem csókol!...
- Csókol... — mondogatta az ifju báró magában beszélve, — de hogy csókol?... Te Lulugyi néni! ide hallgass. Még ma eljövök a sátorba!...
- Mondottam már: nincs sátor. Nincs rajkó sereg. Nincs semmi— semmi, csak az erdő — mező. Ott semmit sem látsz a cigányokból...
- Hogy találom meg Luternicát? — kérdezte aggályosan Lévárdy báró.
- Lulugyi vezess oda. Jelt adsz...
- Milyen jelt?
- Amibe ketten megegyezünk. Tudsz valami állathangot?
- Nem én! — mondotta Lévárdy báró őszintén.
- Nem sokat tudsz! — jegyezte meg rá a vén cigányné. — Most a kakuk ideje van. Megtanítlak kakukolni.
- Jó lesz Lulugyi!
- Menjünk ide bennebb az erdő széléről. A kocsis észreveszi, hogy nem igazi kakuk madár vagy...

Amig bennebb lépegettek, Lulugyi mutatta és magyarázta a kakukhang utánzatához a felkészülést.

— Ide nézz Kuna! Össze teszem a két tenyeremet, mintha imádkoznék. Ez pápista szokás. Az ujjak egész hosszában a tenyérfelől össze vannak téve...

— Látom. Értem... — beszélt Lévárdy báró és össze tette, égfelé emelte a két kezét, miként Lulugyi néni.

— Jól van, — magyarázta a cigány asszony, — áttérünk a kálvinistákhoz...

A jobbkezed felső négy ujjá becsuszik a balkéz hüvelyke elé a hajlásba. Így imádkoznak a kálvinisták... De most a két összeérő tenyerünket összeszorítjuk... a két hüvelykujjat felnyújtjuk.

A fiatal báró nem figyelte jól meg. A cigányné két tenyere puposan volt összetéve. Az övé simán lapult egymásra... Nem maradt a tenyerek között üres lyuk, amiből a kakukhang kicsalódik. (Okarina.)

— Miféle próba cigány vagy!? — beszélt Lulugyi, — mégcsak a pupot sem látod a kezem hátán?... Ne nyomd laposra a tenyeredet, hanem puposra! Így ni! — és mutatta Lulugyi.

A két egymásmellé szorított hüvelykujját kissé szét engedte. A hüvelykujjak felső hajlását kissé benyomta, rányomta a jobb kézi mutatóujj oldalára. Aztán az ajkához vitte. Odaért az alsó ajak pereme a két összetett hüvelykujj bütykéhez és belefujt. Ez a kézállás adta a kakuk mélyebb hangját.

A fiatal báró utánozta, de az övé nem szólt, nem sikerült.

Lulugyi most a jobbkez kisujját felemelte és megvolt a kakuk magasabb hangja. Aztán hol lecsukta a kisujját, hol fölemelte, amint belefujt és úgy szólt, mint az igazi kakukmadár.

Amikor látta, hogy Lévárdy bárónak nem ad hangot a belefuvás, megigazította az összerakott ujjakat. Elöl kezdte az összetevésnél. Négy ujj hüvelykközé csuszás jött utána. Hüvelyk bütyök behajtás. A két hüvelyk közép nyílása a befujáshoz. A hézagokat betöltötte, — az ujjakat öszsze szorította, aztán belefujt Lulugyi és a báró kezén is szólt a kakuk...

Most így, gondosan csinálva, a fiatal báró belefuvására is hang jött ki belőle. Ismét összetette a kezeit. Ujra pró-

bálta és nagy örömet talált, amikor a jobb kis ujját föl-emelve, már a kakuk felső hangját is tudta utánozni. Igaz, hogy kezdetleges volt még a hang, de volt...

Lulugyi megadta a jelzést. Először három mély hang és gyöngé fujása, aztán három kakukolás.

... Tu — tu — tu ... Kakuk! Kakuk! Kakuk!

— Ez a Kuna jeladása, — magyarázta Lulugyi. — De a válasz nem lesz kakukolás, csak három tu-tu-tu! egymásután. Nappal ne jöjj hiába, szürkületkor, vagy éjjel. Sok a csendő, mindenfelé...

— Kivánom Luternicát látni... Csak egy-két percig...

— Három órára, — jegyezte meg Lulugyi. — Ismerem a szerelmesek perceit Kuna. Menj haza. Készülj fel. Rendezd el a dolgodat. Mert ha egyszer a cigányok közé keveredel, — onnan többé nem jöhetsz vissza. Nincs ut visszafelé...

— Csak ott lehessek! — sóhajtott az ifju báró. — Többet ér egy nap Luternicánál, mint a hosszú élet, nélküle. Te Lulugyi! Ugy-e boldog leszek?...

— Neked nem jövendőlök, Kuna. Te már cigány vagy. A cigány csak másoknak mondja a szerencsét. A magáét csinálja... Hát csináld! csináld Kuna! De okosan csináld. Ne hirtelenkedj, hogy el ne szalaszd Luternicát. Volt annak már tizszer ilyen gazdag nézője, mint te vagy. De elhirtelenkedték. Aztán epekednek, várnak Luternica édes szavára, forró csókjára, parázs kezére... hiába...

— Gazdagabbak, mint én? ... — ütődött meg a szón az ifju báró.

— Tizszer kifizeti az orosz cigányvajda fia ezt a kislévárdi kastélyt birtokostól. Jól megnézted Kuna az emlékbótót, amit a vajdától kaptál?...

— Szép. Művészi munka!...

— No, látod! A muszka cigányvajda háromszáz ezüstműves munkással dolgoztat ilyen művészetet. Van neked háromszáz béresed?...

Lévárdy báró elgondolkodott.

— Nagy dolog a szerelem Kuna! Neked még a lovadat se kell elhozni, nem hogy a vagyonodat! Téged szeret Luternica... Kincset találtál! Kuna, de vigyázz. Megszenvedel érte... Hosszasan kinlódol érte... Ha legény vagy Kuna, akkor a tiéd lesz... De keserves a próba!... Állod?!!

— Lulugyi elmegy, eltűnik itt az erdőben. Menj vissza a kocsihoz és légy okos, számító, előregondoló, mintha már igazi cigány volnál... Ne jőjj közénk, ha nem állod!...

A vén cigányné hirtelen elfordult és eltűnt az ifju báró szemei elől. Olyan gyorsan mozgott, mint a gyermekek. Az ifju báró lassan sétált vissza a fogatjához. Még itt az erdőben elébb próbálta a kakukot utánozni és sikerült némileg.

A kocsisnak nem szólt semmit. Haza hajtattott.

---

11. FEJEZET.

ELJEGYZÉS A FÖLD ALATT.

Lévárdy Béla báró nem gondolkozott sokáig. Otthon elmondotta látogatása eredményét. Tudatta az eljegyzés újabb határnapját. Az öreg báróék örvendeztek, hogy mégis sikerül a házasság, de az ifju báró titokban készült Luterlicához, a szép cigány leányhoz. Csak két napig birta itthon. Második nap este távozott a kastélyból és ment, a szíve után. Ment az erdőn át a cigánysátor helyéhez. Megadta a jelt. Kakukolt.

Tu-tu-tu! Kakuk! Kakuk! Kakuk!...

Aztán várt, de nem sokáig. A sűrűségből jött a megbeszél jél, úgy, amiként Lulugyi mondotta:

Öt percig várt Lévárdy báró, de egy órának tetszett a várakozási idő. És ezalatt sok mindent össze-vissza gondolt. Csak arra nem gondolt, hogy még vissza fordulhat!...

Jött Lulugyi. Bekötötte a szemeit. Vezette ide-oda. Előre-vissza. Aztán lefelé lépegettek a lépcsőkön. A vén cigányné Sztojka vajdához vezette a bárót, a külön szobába. Ott levette szemeiről a kendőt és a báró szembeállott a vajdával.

— Jó estét Sztojka vajda!

— Neked is Kuna — és kezét fogtak.

— Eljöttem. Veletek maradok! — jelentette ki Lévárdy báró.

— Elhatározásod végleges? — kérdezte a vajda.

— Mondottam! — felelte röviden az ifju báró. És kezdett lepakolni a hozottakból. Fegyvert, revolvert, tölténye-

Jött Lulugyi. Bekötötte a szemeit. Vezette ide-oda.

ket. Majd a fehéreneműjét, ruháját és végül a pénzét rakta le. — Hol van Luternica? — kérdezte a vajdától.

— A lakásában, — felelte Sztojka vajda.

— Találkozhatok vele?

— Megkérdezem! — és kiment a vajda rövid időre. Majd visszatért. — Jer! vár a lányom!

Átvezette a folyosón Luternicához. Az ajtót kinyitotta:

— Lépj be Kuna!

A szép cigány leány eléje jött. Megcsókolták egymást. Aztán beszéltek, örvendeztek. Boldogok voltak. De a vajda rövidesen elő állt.

— Ettől a perctől kezdve jegyesek lesztek gyermekeim — jelentette ki Sztojka vajda. — Térdeljetek a szent kép elé és imádkozzatok!

A szent kép alatt két méceszt gyújtott a vajda és a fiatalok oda térdeltek imára.

Sztojka vajda hangosan mondotta el a Miatyánkot:

“Amárodád Dévlá, konszán ándocséri szuntoteál tyo ánáv távél tyo lume, teál tyo vojá, szárándo cséri, kádé vi káthépéphuv, ámáro szákogyészámománro, de ámén ágyész, tháj értiszár ámáro duzsmánengé, tháj ná ligérámén ándé nászulimászté, tháj szolobziszár kátháronászul. Ámen.”

— Ámen! Ámen! — mondták csendesén a szent kép előtt térdeplő ifjak. És Luternica folytatta az angyali üdvözléssel az imádkozást:

“Drágoáv Márijá, szuntoná szászántu, rájtituszá tháj blágo szántu máskálé mánusnye, tháj blágotyé rákhágyipé sávo o Dél, ámáro mánusnyi szunto Márije, Dévléhke szunto déj, rugyiszár lé Dévlész ándá áméndé ándábézech ászléndé ákáná tháj pé mérimoácho császo. Ámen.”

— Ámen! Ámen! — mondogatták Luternica imája után a vajda és az ifju báró meghatottan, mert a szépséges cigány leány érzéstől reszkető hangon rebegte el az “Üdvözlégys Mária” sziveket átható szavait cigányul.

Sztojka vajda két kezét a két ifju fejére tette és megáldotta őket.

— Ettől a perctől kezdve jegyesek vagytok. Az Ur legyen veled Kuna fiam! Isten vezéreljen kegyes utain Luternica leányom!

Kuna és Luternica egymás felé fordultak. Sztojka vajda megcsókolta mindkettőjüket és összetette kezeiket. Majd a szentelt mécsesekből elővette a két jegygyűrűt és úgy, olajosan felhuzta az ujjaikra.

— Csókoljátok meg egymást, — szólt ünnepélyesen Sztojka vajda és ezüst végű vajda botjával megkoppantotta kiméletesen a jegyesek fejét. — Ettől a perctől kezdve Sztojka Ferenc vajda alattvalói vagytok, aki felettetek élet-halál ura! Aki nektek parancsol és ti hűséggel szolgáljátok a cigány nemzetet erőttökkel, véretekkel halálíg elválaszthatatlanul a nemzettől, a nemzet véréből. El ne felejtsetek, hogy cigány vér elárulója vérbosszu alatt áll. Cigány a cigányt el nem árulhatja halálbüntetés nélkül. Jól megjegyezzétek, hogy cigány felett csak a cigány nemzet törvé-

nyei szentek. Idegen törvényt el nem ismerünk a cigány ősi nemes vér felett. Áldott a nemzet!

A vajda még egyszer rákoppantott kiméletesen az ezüst végű botjával Luternica és Kuna fejére, aztán neveiken szólította:

— Kuna! állj fel... Luternica! állj fel. Jegyesek vagytok addig is, amíg az oltár elé léptek, hogy a pap megáldjon titeket. Tégedet pedig Kuna fiam külön felszólítalak és megparancsolom vajdai hatalmammal, hogy a cigány beszédet tanuld hűségesen, hogy még az ősön oltár elé léphess Luternicával, mert amíg a nemzet nyelvét nem tudod, addig egybe nem kelhettek. Luternica fog tanítani. Figyelmeztetek a vér szentségére, ez ellen véteni nem lehet büntetés nélkül a cigánynak. És a cigánybüntetés szigorubb minden más törvényeknél. Következik az átváltozás.

Az ifju báró nem értette, de Luternica megmagyarázta. Kezet csókoltak a vajdának. Megcsókolták a vajdabotot. Aztán átvezették Kunát a Sztojka vajda szobájába. Ott volt Lulugyi néni, meg egy magas cigány legény, akit Sztojka vajda bemutatott.

— Ez az igazi Kuna! A neve Surányi Sztojka János. Ennek a nevét kaptad és fogod viselni mindaddig, amíg véglegesen befogad a cigány nemzet az esküvőd után.

A két Kuna egymással kezet fogott. Egyenlő magasak, hasonló csinosak és karcsuak voltak, csak hogy az ifju bárónak fehér volt a bőre és kétféle a szeme. Lévárdy bárónak ugyanis közről nézve csóka szeme volt, tehát az egyik kékes, a másik szürkés. Az igazi Kunának mindkét szeme barnás-szürkés volt.

— Állj elő Lulugyi! — parancsolta Sztojka vajda.

— Látipéj (hűségesen!) — mondá Lulugyi néni és oda állt a parancsoló vajda elé.

— A két Kunát csináld hasonlóvá, de úgy, hogy az édes anyja se tudja elválasztani, megismerni egyiket a másiktól! Ezt Sztojka vajda parancsolja nektek.

— Vlápide szársáj! (Ahogy parancsoiszl!) — mondta rá Lulugyi néni.

Sztojka vajda botjával a padlóra koppantott és oda szólt:

— Jól végezzétek! Jere lányom! — hívta Luternicát és átmentek a másik szobába a földalatti folyosón.

12. FEJEZET.

HA CIGÁNY, — LEGYEN FEKETE.

Lévárdy Béla bárót Lulugyi és az igazi Kuna levetkőztették. Majd az asztal tetején végig fektetve, először nedves rongyokkal végig simogatták a fejétől a talpáig! És a báró türte szó nélkül.

Lulugyi munkaközben cigányul tanította az új cigányt.

— Te Kuna! ha cigány vagy, legyél fekete! De cigányul beszélj. Ide hallgass! Mond utánam és tanuld meg: a szín, cigányul — moszurá.

— Moszurá — szín, — ismételte a báró.

— Szinlik, cigányul — moszurij.

— Moszurij — színlik, mondotta Lévárdy báró, lehetőleg utánozva a cigányos kiejtést. Lulugyi eredeti cigány nyelvet beszélt, nem a cigányzenészek rontott nyelvét.

— Mond meg Lulugyi néni, hogy mondjam, hogy "szeretlek"?

— Mé kámipé! felelte Lulugyi. „ , „

— Mé kámipé — szeretlek, — ismételte a báró.

Lulugyi megértette, hogy mit akar az új Kuna. Cigányul kívánta megmondani Luternicának, hogy szereti.

— Hát azt, hogy igazán — kérdezte a báró.

— Igazán, cigányul — csácsész.

— Csácsész mé kámipé, — mondotta a báró.

— Nem úgy Kuna, hanem fordítva: "kámipé mé csácsész!" — szeretlek (én) igazán.

— Kámipé mé csácsész Luternica!... — mondotta az ifjú báró, de olyan eredeti utánnazattal, hogy a festő mesterei, Lulugyi meg az igazi Kuna is elcsodálkoztak rajta.

— Hallod-e Kuna! Mire fekete leszel, megtanulsz cigányul, — biztatta Lulugyi.

— És mikor leszek fekete? — tudakolta Lévárdy báró érdeklődve.

— Három nap alatt, ha süt az áldott Nap, a sukár Gyész! — felelte Lulugyi. — De cigányul is megtanulsz három hónap alatt Luternicától.

— Testvér! — szólt a báróhoz az igazi Kuna — arra vigyázz, ne kerülj csendőr kézbe feketén, amíg nem beszélsz cigányul. Lehúzzák rólad a fekete bőrt.

A cigányok nevettek. A báró is mulatott.

— Szalmacsutakkal, erős, csipős luggal kezelnének testvér! — biztatta az igazi Kuna.

— Még se mennének semmire! — jegyezte meg rá büszkén a vén cigány asszony, — amit Lulugyi megfest, azt még ők sem tudják lemosni. Csak én értem a módját igazán! dicsekedett a cigány asszony.

Nemsokára bevégezték a dörzsölést. A báró felöltözött, de nem látott fekete színt a bőrén.

— Nem is fekete még! — csodálkozott.

— Várj, mikor a Nap rád süt holnap! Aztán holnap este beszélj Kuna! — biztatta Lulugyi. — Még ma fehér vagy, de holnap!?

— Fehéren is megmondhatod a szép Luternicának, hogy: kámipé mé csácsész Luternica!

— Hát meg is mondom! Holnap cigányul köszönök, cigányul kérek enni, inni! — ígérte az ifju báró.

— Mozdani is cigányul fogsz! — biztatta Lulugyi.

— Hogyan?

— Nem mozdhatsz meg, mielőtt a napra nem fekszel ki. Azért festettünk alá tégedet Kuna, hogy az áldott Nap belé kapaszkodhasson a bőrödbe. Ezt nem szabad lemosni. Csak cigányosan mosdasz, úgy víz nélkül, sehogy...

— Hát azután?

— Három nap múlva aztán mosdhatsz holtod napjáig, csak barna lesz a bőr a testeden mindig. Te Kuna! Mi lesz veled, ha vissza vágyol a báróságba? A kislévárdi kastélyba uraságnak? Aztán fekete lesz a bőröd!

— Kálo! Kálo! — mondotta az igazi Kuna.

— Mit tesz az, hogy kálo? — kérdezte az ifju báró.

— Fekete! Kálo-kálo— fekete, fekete! — magyarázta Lulugyi.

— Testvér — beszélt az igazi Kuna, — még az éjszaka megszökhetsz fehér bőrrel...

— Vérbeli ur megtartja a szavát! — mondotta rá a báró.

— Nem kételkedem benne! —beszélt az igazi Kuna, — de lehet valami elintézni valód!? Lehet még egy kis ügyed, mielőtt feketére változol egészen. Aztán senkivel sem beszélhetsz többé.... Csak ezért mondtam neked testvér!

Lévárdy báró elgondolkozott öltözködés közben. Tehát még reggelig fehér lesz...

— Köszönöm testvér a figyelmedet. Majd Luternica megmondja, hogy szükséges lesz-e valakivel még ma beszélnem? Nekem ő parancsol már.

— Testvér, jó férj leszel, úgy látom. Átmehetsz beszélni a hugommal, hátha parancsot kapsz tőle.

Csakugyan átvezették az ifju bárót rendes öltözetében Luternicához. Sztojka vajda rövid időre magokra hagyta a fiatal jegyeseket. Hát biz azok csókolóztak és halkán beszélgettek.

— Kámpé mé csácsész Luternica! — suttogta édesen a fiatal báró.

A válasz édes csók volt a szép cigány leány ajkáról.

— Én is szeretlek Kuna... De minek ezt mondani...

— Holnap már fekete leszek. Cigány leszek Luternica. Ma még érintkezhettek az elhagyottakkal.

— Vissza akarsz menni a kastélyba? — döbrent meg a szerelmes cigány leány.

— Dehogy akarok. Oda soha! Csak hozzád mindig! Melletted örökké!...

— Miért mondottad, hogy még ma, csak ma érintkezhettek azokkal?... — aggályoskodott a cigány leány.

— Azért édesem, hogyha valami elintézni valónk volna...

— Mi lehet az?

— Például, ha később valakivel üzenetet akarok küldeni. Vagy azáltal onnan kapni...

— Kitől? Kinek!?

— Az öreg szüleimről, ha meghalnak, hogy imát mondjak értük...

— Ugy!?! Csak értesítést akarsz tehát? — beszélt a szép cigány leány kissé megnyugodva, — van-e bizalmasod?

— Van egy.

— Ki az?

— Dobi János, a cseléd, akinek a kis leánykáját, Esztikét... hiszen tudod?!

— Igen. — igen. Azzal jó volna még az éjszaka beszélned. Nála jelt hagyni, hogy felőled bizonyos legyen...

— Jelt? — csodálkozott a báró.

— No igen! Amit felmutatnak neki, ha te üzensz és ő bizonyosan tudja, hogy csak te lehetsz az üzenő...

— Kezdem már érteni.

— Itt van ni! Két igazi ezüstoffedelű pipa. Az egyik Jánosnál marad, a másik nálad. Ilyen pipa itt nincs. Ez oroszországi különlegesség, — magyarázta Luternica.

— Nagyszerű. Erről felismeri, hogy én kívánok valamit tudni a küldő által.

— No és ha elvesz az egyik pipa? — állt elő Luternica.

— Az már baj lenne!... aggódott a báró.

— A cigány megelőzi a bajt, hogy ne legyen! — magyarázta a szép leány. — Itt van két darab ezüstnyelű kés. Ezüst bicskája sincs mindenkinek, de ilyen tulaezüst éppen nincs erre felé. A párjáról felismernek.

— Nagyszerű eszed van Luternica!

— De még ez sem elég. Három az igazi. Mond be neki a nevedet: Kuna. Ez legyen a jelszó. De esküdjön meg arra, hogy kívül más meg nem tudja! Okos légy!...

— Ugy teszek...

— Mit üzensz ma? — kérdezte a szép Luternica.

— Azt, hogy érettem ne busuljanak. Elmegyek Muszkaországba szerencsét próbálni...

— Jó kifogás!...

— Azt, hogy szerelmes lettem egy gyönyörű cigány leányba. Azzal életem boldog világom...

— Nem hiszik el! Cigány leány máról-holnapra nem áll össze idegen vérről...

— Ezt ők nem tudják! Csak mi, cigányok tudjuk.

— Lehet.

— Aztán itt van az igazi muszkapipa! A valódi muszka ezüstnyelű zsebkés. Mind a kettő igazi muszkaféle. Eből elhiszik, hogy csakugyan elmentem arrafelé.

Most aztán Luternica siettetette az ő Kunáját. Az ifjú bárót a rendes szembekötéssel kivezették. Távolról ketten is kísérték. Nála voltak az emléktárgyak és ment egyenesen a cselédházakhoz. Ott bekopogott a Dobi János ablakán és bekérezkedett.

Minden úgy történt, amint tervezte. A hü cseléd boldog volt, mert ő választotta ki a fiatal báró bizalmasának.

Letérdepelt. Ugy tett esküdt a hűsége mellett.

Hanem az eskütétel igen meghatotta a hü cselédet. Ugy sejtette, hogy többé nem látja viszont az ő urát, a jószívü Lé-
várdy bárót...

Letérdepelt. Ugy tett esküt a hűsége mellett. A drága pipát elrakta a ládafiókba. A zsebkést lajbi zsebébe tette, hogy majd láncot tétet rája. Nehogy elveszítse. A Kuna nevet a kis ládafiók belső deszkalapjára írta fel az ifju báró.

Bucsuzásnál kezet csókolt Dobi János, de meghökkent, mert Lévardy bárónak a keze cigányszagu volt... Nem szólt János béres. Hiszen cigány leánytól jött bucsuzni a báró...

Az uj cigány sokkal gyorsabban rakta a lábait vissza-

felé, Luternicához, mint a kastély felé jött. Ezt észrevették a lesben álló cigányok is. De nem szóltak...

Másnap az erdőben egy tisztás részen kifektették a Napra Lévárdy bárót és estére teljesen barna cigány lett belőle. Második napra újra dörzsölték és ismét a Napon hevert, cigány őrség vigyázata mellett. Csodálatosan megbarnult az ifju báró teste. Ekkor már mozdani is szabad volt, de Lulugyi még nem fejezte be ördögi munkáját. Eme mérges kutyatejjel ronda szeplősséget pettyegetett a Lévárdy báró cigány-fekete arcára, nyakára. Nem sokat, de eleget...

A Nap megszáritotta a mérges kutyatej nedv csöpjeit. Azok belemaródtak a fekete bőrbe és az ifju báró bámult este leginkább rajta, mert hiába mosta vízzel. Hasztalan szappanozta bőrét, — sem a feketeséget, sem a szeplőket nem bírta lemosni többé...

...Ha cigány legyen feketel!...

---

13. FEJEZET.

ELMEGYÜNK AZ ÉN HAZÁMBA...

Kuna, az új cigány, minden éjjel külön hált a cigány férfiakkal, Sztojka vajdával és Surányi Sztojka Jánossal, az igazi Kunával! Napközben Luternicától tanult cigányul. Este lefekvésig a cigány férfiak beszéltek vele cigányul. Be sem várták a hetet. Készültek messzi utra, mert nem bírták ezt a szép földalatti lakást. Nappal az erdőben jártak, gombát gyűjtöttek, epret szedtek. De az éjszakai zárt levegő sem tett jót a természetet szedő cigányoknak.

Ötödik nap Luternice újágolta a fiatal bárónak.

— Kuna! Elmegyünk az én hazámba!

— Hova?

— A Biharba... Biharországba... Ott szabadabb az élet. Nem üldöz a csendőr!... Ismernek az emberek.

— Mikor indulunk Luternica?

— Holnap.

— És a te lakásod?

— Itt hagyjuk. Rendbe tesszük. A Biharbandának még szüksége lehet rá, ha erre jár. Más nem ismeri a lejárási titkát, csak az öreg Bihar, a Surányi Ignác. Lulugyi itt marad egy-két hétig, hogy a cigányok segítségére legyen esetleg. Azután utánunk jön.

— Jó lesz Luternica! Pompás lesz.

— Te hűséges vagy Kuna! — dicsérte a szép cigány leány.

— De mikor lesz már a lakodalom? — érdeklődött a szerelmes vőlegény epekedve.

— Megtudod Biharba!

És a boldog jegyespár turbékolt. Boldogságról álmodtak ébren, egymás mellett. A csók szabad volt és az új Kuna úgy tapasztalta, hogy amióta Lulugyi néni elcsufította az arcát, azóta még vonzóbban szereti ez a csodálatosan szép cigány leány.

A Lévárdy báró ruháit, fegyvereit, pénzét, mindent itt hagytak a titkos lakásban a föld alatt. Az utazási költséget Sztojka vajda fizette! Az új cigány régi cigányruhát kapott. Karimás kalapot, szennyes inget, zsinóros nadrágot, rézpatkós csizmát és a derekára veretes széles szijast, — dészüt. Csupán a haja volt még igen rövid, másképpen igazi cigány lett Lévárdy Béla báróból, mert ő akarta...

Az a gyönyörűséges szép cigány leány rávitte őt mindenre. Oda állt volna egy szempillantásért az akasztófa alá csufosan meghalni...

Ez az igazi szerelem!

Felkészültek. Kevés holmit vittek. Surányi Sztojka János, az igazi Kuna, a Luternica unokatestvére átadta írásait Lévárdy Béla bárónak. Teljesen rátalált az igazolvány, a szeplős arcpettyek kivételével. Ezt azzal fogja menteni, hogy minden nyáron szeplőt kap és a személyleírás télen keltezett. Akkor nem volt szeplős.

A földalatti cigánylakás vendégei háromfelé mentek. Lulugyi itt maradt. Az igazi Kuna a Felvidékre utazott a vajda parancsa szerint. Annyi írás még maradt nála, hogy a csendőrök el ne foghassák. Különben is Abaujba sok cigány rokona volt. Ott igazolták a személyét.

Sztojka vajda, Luternica, meg az új Kuna, hárman elutaztak vonaton Biharba.

Bucsuzásnál már cigányul beszélt az új Kuna. Négy nap alatt több száz szót tanult meg és a ragozást, egyes

és többszámot pompásan betanulta. Mégis magyarul kérte az öreg cigány asszonyt, Lulugyit, hogy ha erre kóborolna az a Dobi János béres, szólítsa meg, hátha lesz üzenni valója... Esemény... A jelszó: "Kuna." De megmagyarázta Lulugyinak, hogy a béres nem tudja azt, hogy ez a név a gazdája neve!... A béres nem tud ebből a szép újvilágból semmit! ... semmit!...

Lulugyi néni forró szeretettel, igazi rokonérzéssel bucsuzott a jegyesektől. Megcsókolta mind a kettőt. Boldogságot kívánt nekik. De ismét nem felejtette el megmondani, hogy nehéz próba a cigányvölégénység... Az a legény, aki állja!...

Hárman elutaztak. Lulugyi ottmaradott. Kiállott az öreg tölgyfa korhadt odvába és onnan nézett utánok az erdei csapás felé vonultokban. Jó szemei, cigány szemei voltak a vén Lulugyinak. Magában beszélt, amint kikukucskált az odvas tölgyfa oldalán... Luternicának igaza van... Ha nem én festettem volna cigánynak, megesküdnék a Devlára, hogy ez a Lévárdy báró igazi cigány nemzetség... Tiszta cigány vér. Nemes roma... Hogy szedi a lábait a lelkem?! Hogy villog a két szeme a pecsétos pofájából kifelé?!... Az a tartás, az a menés?!... No, hát ebben a báróban sok a cigány vér... Luternicának volt esze...

Hosszasan nézett utánok a vén cigányné, míg az erdei csapáson elvonultak Eger felé. Majd onnan vonaton utaznak tovább, kiki a megszabott irányba...

A lakásban egyedül maradott Lulugyi igen kellemetlenül érezte magát a föld alatt. Cigány volt, cigány vér. Vacsorált, aztán egy pokróccal fölment a föld alól az erdőbe. Ott kívánt éjszaka aludni.

Egyedül nem találta célszerűnek idelent. Hátha beteg lesz és itt pusztul el a föld alatt? mert senki sem jön le hozzá. Nem tudják, nem sejtik, hogy ott beteg ember van...

Hozott egy kis csengőt. Ráakasztotta egy bokorra. A csengős ágra rákötött egy fekete cérnaszálat és négy-öt bokrot megkerülve, a másik végét is oda kötötte a bokor csengős ágához. Ez a cérna kerítés emberi térd magasságban vala és akár állat, akár ember közeledett, az erős fekete lencérnát érintenie kellett, a csengőt megrázta és Lulugyi fölébredett, nem lephették meg...

Pokrócába takarózva, cérna várába vonulva, Lulugyi néni ott az erdő bokrai között elaludott. Még álmodott is.

Hiszen a rézcsergő a fejénél vala felakasztva. Biztonságban volt. No, de a bunkós végű bot is ott vala mellette és még a minden közeli harcban a legbiztosabb védelem, ... az erős paprikapor.

A cigány elővigyázatos volt mindig. Lulugyi néni csendesen elaludott hajnalig. Ekkor lépések tompa dobbanására ébredett fel. Ott az erdő vágásán jött egy csizmás ember. Lulugyi a bokrok közül figyelte nesztelen.

Hajnal volt. Már virradott. A csizmás ember eljött a cigánysátor helyéig. Szét nézett. Keresett valamit... valakit...

Lulugyi nem szólt hozzá a bokrok mögül, hiszen őt nem láthatta meg a csizmás ember, aki többször fel és alá sétált a cigánysátor helyén, a bevert cölöpök földturásait nézegette.

Végre megsokalta a figyelést, a sétálást és megszólalt a csizmás ember:

— Kuna!...

Lulugyi nem akart hinni a füleinek. Kiváncsian felkucskált és ismét hallotta a szót:

— Kuna!...

Ez ismerős — gondolta Lulugyi és kerülővel kijött az erdő vágására, de közben harmadszor is hangosan mondta a csizmás ember, hogy:

— Kuna!...

A vén cigányné feléje ment az erdő vágáson lefelé. Dobi János volt, a kislévárdi béres. Amint meglátta a cigány asszonyt, egyenesen feléje tartott.

— Jó reggelt! Dicsértessék!...

— Mindörökké. Ámen! — mondotta rá Lulugyi.

— Ismered Kunát? — kérdezte a béres.

— Talán ismerem...

— Beszélhetnék vele?...

— Távoztak már. Messzire járnak kelet felé...

— Üzenhetek neki?

— Igen, de csak egy hét múlva tudja meg...

— Az se baj! A fiatal bárónak üzenek.

— Lévárdy báró megtudja, amit üzensz. Mondd csak el bátran!... — biztatta az öreg cigány asszony.

— Hogy van az én drága, jó uram?...

— Mit mondjak? Boldog! Igazán boldog!...

A béres nagyot sóhajtott.

— Hej! ... Szép volt a tűzimádó cigány leány...

— Meghiszem azt. Hát mit üzensz? Ne mutass semmit. Se pipát, se bicskát. Biztosan megkapja gazdád az üzenetedet... — ígérte Lulugyi.

— Hát mondd meg az én drága, jó gazdámnak, hogy a grófkisasszony utánna vetette magát. Már azt is tudja, hogy a cigányok közé szerelmesedett...

— Te árultad el?! — förmedt rá Lulugyi.

— Én nem árulom el a gazdámat. Én hűséges cselédje vagyok...

— De tudod, hogy ki árulta el a szerelmit?!...

— Azt se tudom. Csupán sejtelmem volna...

— Kire gyanakszol?...

— A názárénus molnárra... Te, azt a szenteskedő embert is fölkereste, meglátogatta a grófkisasszony. Mondd meg a drága gazdámnak, hogy a csendőrök is keresik már a cigányok között titokban. Nem tudják, hogy kit keresnek, de magyar legényt keresnek, aki nem tud cigányul!... Lulugyi kacagott.

— Miért kacagsz? — kérdezte a béres.

— Hogyne kacagnék, mikor a báró cigányul tartotta a jegyváltást...

— Cigányul? — hűledezett János.

— Nem olyan buta az, mint te! Az ur hamar tanul. Megszokta a három-négyféle nemzetség szavait. Magyarul, németül, franciául, angliusul... hát az a cigány szó nem nehéz neki.

— Igazad lehet...

— Gyermeekjáték a romák beszéde. Még a szerelmét sem mondja másként, csak cigányul, a szépségesen szép cigány leánynak.

A béres bizalmas lett a vén cigány asszonyhoz.

— Aztán vajjon elhozza-e a kislévárdi kastélyba a szép cigány leányt?...

— Bolond lenne! Tudd meg te lágyfejű ember, hogy az erdei virág csak az erdön szép. Ha beviszik a faluba, — ott már nem szép!... A cigány leány is csak a sátorban szép...

— Hát a nádas tűzvilágánál, amikor égett?...

— Az volt a báli fényessége...

— Ott szerette meg az ifju báró....

— De halálosan... örökre... — magyarázta Lulugyi.

— Mivel fizessem meg neked? — kérdezte a béres.

— Mondd meg te cigány asszony nekem, hogy mit mondjak annak a szerelmes gróf kisasszonynak, aki hoppon maradott s a nyakamra jár siránkozva?

Lulugyi nem felelt mindjárt. Ahol női hajszálak vegyülnek az ügyek folyásába, ott nehéz a tanácsadás. Hamar éri csalódás a bölcs tanácsadót . .

— Inkább azt mondom neked, hogy akkor leszel okos, ha semmit se mondasz neki. Az ilyen csalódott szerelmes olyan, mint a vízbefulladozó ember... minden szalmaszálhoz hozzá kap s magával rántja, le a vízbe. Ne mondj meg

neki semmit. De ha már mondottál, ott állj meg, tovább ne tudj semmiről...

— Értem, értem... — beszélt a béres. — Csak így rázhatom le a nyakamról.

— Nehogy az emlékeket megmutasd!... Még az éjszakai álmodból is fölver minden nap. Azért, mert ő nem alszik, hát te aludjál... Ne járjon el a szád!...

— Okos szavaid vannak. Megfogadom.

— Ide ezután hiába jössz. Bizonytalan, hogy üzeni tud. De a gazdád fölkerestet a jelek által bizonyosan a távolból is. Itt nem találsz senkit a fajtánkból, a hozzánk tartozók közül. Másokkal ne állj szóba, hanem várj otthon, a lakásodban, míg a gazdád üzen, kérdez tőled...

— Ugy lesz, — ígérte János béres.

Lulugyi benyult a kebelébe. Kis ezüst keresztet vett elő és átadta Dobi Jánosnak.

— Ezt az ezüst keresztet a kis lánykád nyakára kösd fel fekete bársony szalaggal. Mindig szerencsés lesz.

Ismét a szoknyája zsebében kotorászott. Apró tengeri csigát vett elő. Azt is odaadta a béresnek.

— Ezt a beszélő csigát vidd a temetőbe. Ásd a feleséged sirhantjába. Sokszor fogsz álmodni felőle. Álmodban üzen neked a jó lélek...

— Mivel fizessem meg neked? — kérdezte a béres.

— Nem szabad megfizetni! Nem szabad megköszönni! A halottak emléke szentség!... Járj békével!...

— Isten megáldjon! — szólta Dobi János, amint a kapott tárgyakat zsebébe rakta vigyázva, kiméletesen, aztán arra nézett a cigányasszony felé és nem látta...

Lulugyi a bokrok közé ment és eltűnt.

Elvitte az üzenetet az ifju bárónak, az új cigánynak, hogy a gróf kisasszony csendőrökkel keresteti és tudja, hogy a cigányokkal ment...

14. FEJEZET.

A HIDEG KOVÁCS.

Amióta a hintós fogatok helyett gépkocsik járnak, a mióta a barázdát húzó ekéket a lovak helyett bűzös-puffogó traktorok vontatják, azóta a falusi kovácsoknak szükösen jut munka. Az átkozott benzines megölte a lovat és elvitte a ráfot pneumatiknak...

Ha kevés a ló, — kevés a patkolás... Ha nincsen sok ló, minek a kocsi? Pedig az igazi falusi kovácsnak a kerékráf adja a jövedelmet, mert az kereken kopik, mindig kopik és ráf nélkül a fakó kerék hamar tönkre megy.

Kislévárdtól keletre az első község Némás. Ennek a falunak két híres embere nevezetes, ismert személy a vidéken. Az első a "názárenus molnár", Szóváti József, akinek a malomháza tetején gólyafészek áll.

A másik nevezetes, ismert ember Babócsi József kovácsmester a falu végén, akinek "hideg kovács" a guny-neve, mert a régi jó világhoz viszonyítva, kevés a munkája és az autókat, a bűdös benzineseket szidja szakadatlan, mert ráér...

No, de alkalmat is adnak rá a bűzös benzinesek. Ott robognak el hangos töfföléssel a hideg kovács műhelye előtt, de soha meg nem állanak a szekerük kerekére ráfot huzatni, tengelyszöget csináltatni. Nem kell azoknak soha egy tengelykarika pótlás, de lópatkolás sem soha!... soha!...

Csinálják a port. Olyan felleg terem a nyomukba, mint az eltűnő ördögök után a pokol nehéz füstje... Megmérgezik a levegőt porral, szaggal és a falunak éppen semmi haszna bűdösbenzinesek után!... Valóságos átkai, megrontói a falusi emberek életének ezek a hitvány, rohanva csavargó gépkocsik. Nem is szereti a nép. Átkozza azt, aki feltalálta az ördögös, bűdös masináját. Hát hiszen ha szabad volna, ha lehetne, — kövel verné agyon a bűdös benzinst, valamennyit a falusi nép a sok kellemetlenség miatt, amit csinálnak szakadatlan. Még fehérre mosott ruhát sem lehet szárítani, kiteregetni miattok.

Babócsi József a szagos, poros benzinesek szidásában még ezen is tul ment. A hidegkovács a megrontóit, a kenyere eltolvajlóit látta a benzinesekben. Csak azóta csufolták

“hideg kovács”-nak, amióta az ördögöknek ez az átkos szekere elszaporodott az országban. Kihült napokig a tűz a kohóban. Penészedett a kovács fujtatóján a bőr, mert nem került szél bele, ott állott tétlenül, összehorpadva. A fuvó tejetén a rozsdá eszi az emelő vasat. Nem jön munka, kovács munka. Még a szemtelen pók is kacagott a hideg kovácson... naponta pókhálót vont az üllőjére...

A hideg kovács egyetlen hűséges pártolói voltak a kóbor cigányok, mert ezek kocsival-lóval jártak. Nem is jut eszükbe felülni a száguldó bűdös masinára. És eljöttek rendesen minden esztendőben szekeret vasaltatni, kereket újra ráfoltatni, tengelyszöveget csináltatni.

Babócsi József műhelye előtt akkor is megállottak két szekérrel. Nem az uton van ám a megálló, hanem oldalt, a telek mellett, a gyepen. A “hideg kovács” kinézett és látta, hogy pompás lovakkal jöttek a morék. Jó hámók. Erős gyep-lők, istrángok. Minden rendes a lovakon, de a szekerek gyöngék.

A “hideg kovács” megismerte a cigányokat. A Bihar bandája volt. És a kovácsmester kiment a gyepüre köszönni a cigányoknak.

De hová sülyedett a büszke kézmíves mesterség?... Még a kóbor cigányt is örömmel fogadta a kihült kohó mestere...

— Adj Isten Mihály gazda! — köszönt ki a sövény mögül a hideg kovács.

— Adj Isten neked is Józsi! ...Mi ujság errefelé? . . .

A hideg kovács értette a kérdést. Ahhoz alkalmazkodott.

— Rég nem volt errefelé zivatar... (Nem üldöztek a csendőrök cigányokat).

Balog Mihály, azaz Bihar csendesesen fölfelé nézett az égre, a fellegekre, azután válaszolt.

— Nem lesz mostanság. Rendben vannak a fellegek... (Van utlevél. Van írás a cigányoknál.)

Közben kifogták a lovakat s elengedték a gyepün, ott a faluvégen legelni. Hozzá kezdetek a sátorveréshez a gyepü dombos oldalán.

Babócsi kovács kijött, szemlélte a sátorváros művészi munkáját. Ráért a sietős dolgától. Dohányzacskójából illatos szüzdohánnyal kínálta meg a cigányokat rendre. Azután beszélgettek.

— Honnan jöttök? — érdeklődött a banda fejétől.

— Egerszalókról.

— Ott volt a telelés?...

— A szorulás. . . — felelte Bihar gunyosan és megkérdezte igazi cigány humorral, egészen komolyan, — van-e sok sürgős munkád?...

Még ez a sértő csufolódás sem hozta ki bölcs nyugalmból a hideg kovácsot. A szüzdohányból bodros füstöt engedett. Szipákolt, szipákolt, mintha napszámba pipálna, aztán odavetette a szót.

— Akad — akad, de nem sürgős... Nincs lóvé a gazdának cséplés előtt! . . . Hiszen tudod? . . .

— Tudom — tudom, — felelte Bihar, de még visszacsipett a szavával, — nem dolgozol hitelbe. Lemegy a gabona ára csépléskor...

A hideg kovács minden szónak érezte a szurását, de állotta legényesen.

— Sok a zöldhitel Mihály bácsi . . . Zölden adják el már a gabonatermést, amikor még ki sem hánnya a fejét.

— Úgy?! . . . — mormogott Bihar, a vén cigány, — akkor a zsákot más tartja a cséplésnél! . . .

— Bizony más hombárjába viszik, ami eladásra kerülne...

Közben odajött Lidi Rizi, a Bihar életpárja s elkérte a kovács pipájából a bagót.

— Nem mesternek való a bagót szipákolni... Üsd ki már ide a markomba Babócsi uram!

A hideg kovács szó nélkül megtette. A félig leszívott szüzdohányt a pipájából bele verte az öreg cigányasszony tenyerébe bagónak. És csendesen beszélt a cigányasszonyhoz.

— Csak azt mondom, hogy itt jó helyen vagytok, de görények legyetek!...

— Ne tanítsa lopni a cigányt, Babócsi uram!... Ejnye de jó szagu bagó! — dicsérte amint összemorzsolta a pipa tartalmát a markában, aztán bevette, betette a balpofájára.

— Megédesíti a szivedet...

— Már miért? — kérdezte Lidi Rizi.

— Látom a bal feledre dugtad a szived felől... — jegyezte meg a hideg kovács.

(A görény szokást úgy kell érteni, hogy a görény abból az udvarból, ahol a fészke van, vagy a szomszédból

— Ejnye, de jó szagu bagó! — dicsérte, amint összemorzsolta a pipa tartalmát a markában, aztán bevette, betette a balpofájába.

nem visz el semmit. Ott sétálhat a finom hathetes csirke az orra előtt, — mégsem bántja. Mert a ravasz állat igen bölcsen tudja, hogy ha itt kezdi elhordani a baromfiakat, a károsultak felkutatják a fészket, ott találják a fiait és agyonverik. Az okos görény mindig a távoli szomszédságból hordja a pecsenyét a kicsinyeinek. A szállástadó gazdát meg nem károsítja, fel nem bűszíti maga ellen. Azért mondotta a hideg kovács is, hogy “cigányok itt jó helyen vagytok, de görények legyetek!”)

Az öreg Bihar hamarosan ráterelte a szót a munkára.

— Ez a ráf benne maradt a sárban valahol! — jegyezte meg, a hátsó kerék odadrótozott törött ráfjára mutatva.

— Drótos tóttal kovácsoltattad meg, hát nem csoda!...

— Eladom a ráfot, meg a drótot. — Mit adsz érte?...

— Mit kérsz?

— Három forintot mondok...

— Duplájáért leszedelem a kerekedről azt a csufságot.

— Talán helypénzt is fizessenek rá? — évelődött Bihar.

— No, hallod Mihály bácsi, az ilyen pocséta darab még a hideg kovácsnál sem kell ablakbakitevés céljából!... Drótozott vasmunka... Küld fel a világkiállításra!... Csudának!...

Tovább évelődtek, de végre megalkudtak. Két kerékre uj ráf. Háromra ráffoltozás, vastagítás. A felhércekre uj akasztó horog. A tengely repedésre vasalás pántokkal. És amikor az alku készen volt, a hideg kovács előleget kért.

— Minek az előleg? — fortyant fel Kuna!

— Azért, mert te nem vagy idevalósi. Bihar-országi vagy, aztán nem akarok a pénzem után messzi utazni.

— Itt a szekér, a zálog!

— De ha megcsináltam, akkor könnyen elgurul!... A hideg kovács munkája olyan jó, hogy éjjel sebesebben gurul, mint nappal...

Bihar benyult az oldalzsebébe és elővonta a bugyellárist. Csendesesen beszélt. Már nem évelődött.

— Tudom én, hogy megcsinálnád te Józsikám hitelbe is Mihály bácsinak, de nem látom a rudvasakat felállítva a műhelyed előtt, mint régen. Vasra adok neked pénzt. Előleget azért sem kapsz.

A többi aztán ment magától. A sátor elkészült. Leraktak a szekérről mindent a sátorba. Majd szétszedték a szerkeret és behordották darabonként a kovács udvarába. Amikor szétszedték, újabb javítás is akadt, csak akkor tűnt elő az egyes darabokon a hiány.

Egyik szerkeret szétszedték. A másikkal elmentek vasat hozni.

— Jó lovaidd vannak! — dicsérte a kovács.

— Nem az enyém. A Kunáé. Ezek a Sztojókák gazdagok. Otthon kolompárokodnak, sokat keresnek.

— Hogy került közzétek a János? — kérdezte a kovács.

— Látogatóba jöttek...

— Kivel?

— Nem láttam, akit kísért. Azt mondják, hogy a világ legszebb cigány leánya.

— Nem láttad?... A vendégedet?..

— A leány nem jött közénk. Jobb szállás kell annak!

Nincs szokva az éhezéshez, lopáshoz, gyalogláshoz....

— Egyszóval afféle cigány királykisasszony! Mi?

— Még annál is szebb, azt mondják...

— Hej, de szeretnék ráfot huzni a szekere kerekeire! — tört ki a vágyakozás a hideg kovácsból...

— Drága kincs a szép cigányleány, hát még a legeslegszebb?! Annak még a szeme pillantását is lesik a gazdag cigány legények. Tavaly láttam, de sohase felejttem el, amig élek... Gyönyörű gyermek...

— Fiatal? — kérdezte a kovács.

— Tavaly tizenöt éves volt. Az idén tizenhat mult. Olyan szemei vannak, mint a csillagos kék ég boltozata. Aki belé néz, meggabalyodik.

— Te Mihály, te! Hol láthatnám meg én azt a gyönyörű cigányleányt? Csak úgy megpillantani szeretném... Félszemmel, hogy csak félig gabalyodjak meg...

— Csupán csak azért, hogy eldicsekedhess, hogy láttad?!

— Aztán nem tovább...

— Nem bizony! Nem lehet mindenkinek a kezéhez jutni!

— Csak a csendőr őrmesternek a karkötő láncsal?...

— Bolond vagy te hideg kovács! A sátoros cigányt, a koborló romát megvasalják, de a gazdag cigány nagyobb ur a főszolgabírónál. Igazi cigány fejedelem! Nagy ur! Bároráj!...

— Hát én még ilyet sohasem hallottam, nem láttam....

— No, majd idejön hozzád Sztojka vajda, hogy a tiszta ezüstvégű vajdabotját veled megreperáltassa?... Vagy a vastag aranygyűrűt veled hidegen megedzesse?...

— Majd én megyek el hozzá! — fordította tréfásan át a beszédet a hideg kovács. — Hol lakik az a vajda?

— Bucsán, Biharba!

— Éppen oda megyek! De most elébb álljunk a bolt elé s vegyünk ráfvasat a kerekedre.

A szekér odaállt az üzlet elé. A vasat a kovácsmester

kiválogatta, megvette, kifizette és felrakták a cigányszekerre.

Hazafelé még beszélgettek, Bihar és a hideg kovács. Babócsi sok mident megtudott a cigánytól, még azt is, hogy Kuna elmegy a bandától még az éjjel. Ő hozta a pénzt a kocsijavításra. Van pakszussa emberre, lóra...

Bihar bizalmasan fordult a kovácshoz:

— Te Józsi! Van-e még lósütőd? Bélyegződ?...

— Akad még. Milyen betű kellene?

— Bihar vármegye...

— Van... Igazi vármegyei forma... hiteles...

Bihar megállította a lovakat a korcsma előtt és behívta a kovácsot.

— Jere be egy pohár borra! Te régi emberem vagy, Józsi.

— Nincs pénzem italra. Hideg kovács lettem...

— Azért hivlak, hogy melegedj fel...

— A takarmány is gyöngé volt... Abrakot (hust) sem láttam a szememmel egy hét óta...

Bihar leszállította a kovácsot, aztán bementek a korcsmába, de úgy ült a cigány, hogy lássa az ablakból a lovát-szekerét.

— Mi van harapni? — kérdezte Bihar a korcsmárost.

— Szalonna, hagyma, füstölt száraz kolbász, retek...

— Két szép szelet nyers sonkát süttessen meg kend korcsmáros uram, aztég négy friss tojást veressen rá, ha megsült a sonkaszelet.

— Igen — igen.

— De ne zsirt tegyen alája, hanem szalonnát apróra vagdalva olvasszon elébb a lábosba!... Hagyma nem kell bele! Csináltassa meg kend. Visszatértében hozzon két pohár keserű pálinkát, gyomorerősítőnek...

— Ugy lesz! — mondotta a korcsmáros, — a tojásra paprika vagy bors?

— Paprika, csak paprika! — magyarázta Bihar.

— Lakodalmat tartunk? — kérdezte a kovács.

— Igazad van, csak hogy a szépséges menyasszony másutt huzza az ujjára a jegygyűrűt, nem a te fatornyos faludban. Azért jut a lakodalmi mindenjéből ide is — pénz.

— Azért volt olyan peccsenyeszaga a pénzednek?...

— Éppen azért. Majorannás hust éreztél rajta? Mi?...

— Jókor jött... Hosszu volt az idén a nagybőjt...

— Ne panaszkodj Józsi! — biztatta Bihar a hideg kovácsot. — Egy-két hétre megszűnt a bőjt, amíg itt leszünk, te sem koplalsz...

— Csak dögöt ne adjatok!...

— Eleven hust még sohasem ettem. Mind döglött az valamennyi — még a korcsmáros sonkaszeletje sem lesz más — csak dögből való...

Hozták a gyomorcseppeket. Hirtelen lehajtották. Az első pohárnál röviden áldáskodtak.

— Jó gusztusod van, Mihály bácsi! — dicsérte a hideg kovács, mert az ő kiéhezett gyomrának valóságos melegítő vala a finom diós-keserű pálinka.

— Csak azért is még kettőt! Ezek igazán kicsi poharak! — mondá Bihar.

— Lakodalmas poharak, — jegyezte meg a kovács.

— Menyasszony nélküli lakodalom!

Józsi bácsi intett a félszemével.

— Nem egészen.... Ugy látom az egyik lovad kanca...

Az öreg Bihar jót nevetett a találó megjegyzésen.

— Fiatal vagy Józsi kovács! Hamar szemreveszed a menyecskét... (Ezt a kancára értette, amelyikre más farjelző sütés kellett.)

— Érdekel mindenféleképpen. Benne vagyok a mulatságban.

— Hej, de régen lakodalmaztunk!... — sóhajtott a öreg Bihar s közben a félszeme mindig a kocsiján járt. Vigyázott rá. A kovács is ki-ki nézett a ráfvasakhoz.

Hozták a második pohár keserűt. Fölhajtották és Bihar fél liter bort rendelt a sonkaszelethez, mert érezte az illatát.

Pompásan falatoztak. A fél liter bor is hirtelen lecsuszott rá, de a hideg kovács felállott.

— Nekem sürgős a dolgom! Ezt igen jól tudja Mihály bácsi. Ugy-e megérti? Sürgős!...

Bihar fizetett és eltávoztak. Vitték a munkához a vasat. A hideg kovács kohójában begyult a tűz. A fujtatóról lehult a penész, felfujódott a bőr. Még az üllőről is eltörlődött a csufolkodó pókháló. Babócsi József füttyűrésze verte a tüzes vasat. Vigan pattogtak a szikrák a fényesen izzó vasszilánkok a kalapácsütések alatt.

Másnap estére állt a szekér. Új ráfok. Erős pántok. Cifrán fejelt szekér-tengelyszögek. Mindent megcsinált a ko-

vács. Mégis legjobban a lókeresztelés sikerült... Valóban igazi jó hamisítványai voltak a vas-égetőkből Józsi bácsinak. Harmadnap reggelre hült helye maradott a cigányoknak. A Bihar bandája levonult a Nagy-Alföldre.

---

15. FEJEZET.

A GRÓFNŐ NYOMOZ.

Az elhagyott ijedt gerle megérezte, hogy árván maradt. A názárénus molnárnál nem talált újabb nyomot az eltűnt Lévárdy Béla báróról. Pedig kétszer is fölkereste a szentéletű bibliás embert. Második látogatása alkalmával azt mondotta Szováti József a grófnőnek, hogy sokat kalapáltak a "hideg kovács" üllőjén. Látogasson el oda, mert ilyenkor csak a cigányok csináltatnak kocsivasalást...

Szepessy Melánia grófnő tapintatosan érdeklődött a hideg kovácsnál. Mindjárt munkát vitt neki, hogy ne tűnjön fel a látogatása. Négy darab favázás vasfogas boronát rendelt a kovácsnál, amelyhez a mintát előre elküldötte Babócsi uramhoz.

A hideg kovács kacagott, de titokban, hogy ne lássák mások, még családjá se. Azon kacagott magában, hogy ezek a cigányok megint szerencsét hoztak az ő részére. Bizonyosan a Melánia grófnő is a cigányok nyomába sántikál?!... Vajjon mi baja lehet?...

Az előre küldött vasfogu boronát megnézte. Közönséges bognármunka volt a fája. Gyöngé cigányvasból valók a fogai, de nem mestermunka, hanem csak olyan közönséges fuvónymogató alakítása. Be is repesztette a fát több helyen a vasfogak beégetésénél. No, mert a fába vert vasboronafogat nem minden üllőköptató tudja rendesen, pontosan beverni. Azt először vékony furóval átfurják. Azután a kész vasfogat megtüzesítve, félig beégetik és úgy hagyják a jukban lehűlni. Ha lehül s hideg a vasfog, akkor egészen beverik s az égetett fa nem fog berepedni a vasfog beverése alkalmával.

Csupán az árával nem volt tisztában. Mennyit kérjen? Ezen gondolkozott a mester, de nem bírta eldönteni a kér-

dést. Ha sokat kér, — ez lesz az utolsó munka, többet erre felé sem jön a grófnő!... Ha rendes, mérsékelt díjat számít a munkájáért — fog ömleni a munka a hideg kovács műhelyébe a grófi udvarból, a harmadik faluból... Az is meg lehet, hogy nincs az olcsó árakhoz szokva, hiszen grófnő...

Végre a feleségéhez fordult tanácsért és az életépárja kitanitotta a hideg kovácsot.

— Aki a negyedik faluba jön kovácsmunkával, az három falu kovácsait hátra hagyja... Tehát válogatós! — magyarázta az asszony. — Különös, jó munkát keres. Azt meg nézi. Elbírálja. Alkuszik. Lebecsüli. Lecsepüli! Azért kell tőle sokat kérni, hogy engedhess az árából!...

— Hátha nem alkuszik?... — kérdezte a kovácsmester nagy aggodalommal.

— Annyi baj legyen! — vágta rá vigan a felesége. — Annyi baj legyen! Veszek egy téli ruhát a sok rongy helyett. Ne ijedj meg Józsi, hiszen "hideg kovács" a gunynev. Mutasd meg, hogy tudsz te tüzes kovács is lenni jó pénzért, a grófnő pénzeért!

Másnap eljött Melánia grófnő. Szép, fiatal leány volt és kedves. Behajtatott az udvarra, de amikor látta, hogy négy szem között nem beszélhet a híres hideg kováccsal, mert kicsi a lakás, szűk a férközés. Ott a feleség, meg a gyermekek, — le sem szállt a hintójából.

Nosza rohantak ki a fogát elé a kovácsék. Férfi, asszony, gyermekek, még a szomszéd is elődugta a fejét a kerítéshez. Ha két szomszédja lett volna, két oldalról kándikáltak volna be, de szerencsére a faluvégi utolsó háznak csak egy szomszédja van minden faluban.

— Csókolom a kezeit, drága méltósága! — köszönt, a hintó mellé állva Babócsi kovács.

— Jó napot! Maga az a hideg kovács?

— Ugy csufolnak, csókolom a kezeit méltóságos grófnő.

— Ugy csufolják?!... Én azt hittem, hogy ez valami hideg műveleti kovácsművészetet jelent.

— Oh, nem azt, csókolom a drága kezeit! Csak így csufolnak...

— És a rendes neve?

— Babócsi József kovácsmester, szolgálatára a méltóságának.

— Tehát Babócsi mester?!...

— Igen is szolgálatjára...

— Ebben a félig fa, félig vas borona ügyben igen intim szakkérdéseim volnának...

— Állok készséggel szolgálatjára, méltóságos grófnő. Ha méltóztatna csekély hajlékomba befáradni...

— Oh, nem!... Talán Babócsi mester szállna föl az én kocsimra. Ide szemben velem és megbeszélnök a részleteket....

— De méltóságos grófnő...

— Semmi szabadkozás! Parancsolom! Szálljon föl. Hagyja azt a bőrkötényt! Azzal keresi a kenyerét!...

A hideg kovács izzadott a meglepetéstől. Mégis fellépett a hintó lépcsőjére és a grófnővel szemben letelepedett a kocsi pompás és kényelmes ülésére. A grófnő szólt a kocsisnak és elhajtattott. Vitte az izzadó, zavarában elpiruló hideg kovácsot. A kocsi robogott, de a gyepün tul, a mezei utnál megállította a grófnő és leszállt a hintóból, gyalog sétára indult. A kovácsot is szőlította, hogy kövesse, mert itt a lovak igen pompásan állhatnak az utszéli nagy fák árnyékában.

Amint az oldaluton annyira haladtak, hogy a beszédjüket a kocsis nem hallgathatta ki, Melánia grófnő kedvesen, csevegve kezdett beszélni.

— Na, hallja maga Babócsi mester! Maga bizonyosan meg is neheztelt reám!

— Miért, méltóságos grófnő?..

— Mert én magát, az iparos mestert gunyoltam, "hideg kovácsnak" szőlítottam. De bocsássa meg Babócsi mester, én valóban nem sejtettem, hogy ez gunynév! Bocsásson meg kérem!...

— Sohase haragudtam érte! csókolom a drága kezét méltóságos grófnő!...

— Annál kedvesebb! De mégis mondja ki, hogy megbocsát nekem Babócsi mester!

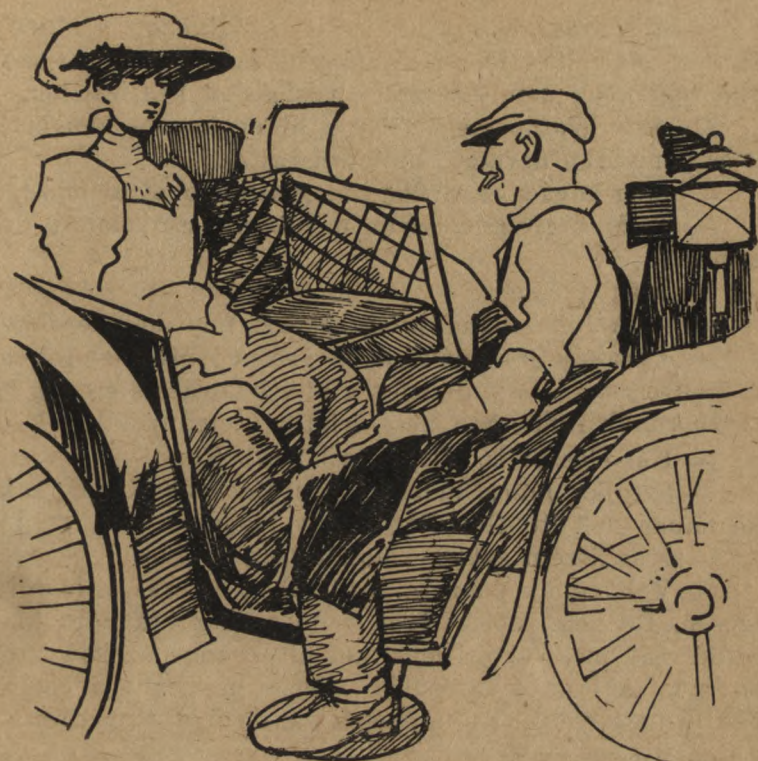
— Igen is méltóságos grófnő. De százszor se bánom, ha hideg kovácsnak nevez a drága grófnő.

— Így ni! Tehát, ha nem bánja, ha százszor sem bánja, akkor is Babócsi kovács mesternek nevezem! No, de térjünk át a tárgyra, amiért fölkerestem.

— Igen is a boronákra....

— Hagyjuk azt későbbre mester. Inkább azt mondja meg nekem, ha lesz oly szives, hogy nem jártak-e itt a na-

— Na, hallja maga Babócsi mester! Maga bizonyosan meg is neheztelt reám!

pokban cigányok! olyan kóbor cigányok? hiszen tudja maga Babócsi mester, hogy mik azok a kóbor cigányok?....

— A sátorosok, csókolom a kedves kezeit!...

— Igen — igen. Voltak itten?... — érdeklődött a grófnő.

— Voltak, két szekérrel.

— Nem sátorral? — kérdezte Melánia grófnő.

— Csak egy sátort vertek le szükségből...

— Hogy értsem azt, hogy szükségből?

— A szekeret vasaltatták. Addig sátort vertek, amíg a szekér elkészült.

— Ismeri őket név szerint, Babócsi mester?

— A Bihar bandájából voltak.

— Van annak a Biharnak más neve is.

— Igen is: Balog Mihály.

— De érdekes. Őket keresem...

— A méltóságos grófnő?... — csodálkozott a hideg kovács. — Mi célból lenne rájuk szüksége? hiszen azok a kóbor cigányok nem értenek a vasborona készítéséhez.

Melánia grófnő megértette a hideg kovács kenyérféltését és pompásan nevetett, mulatott rajta...

A hideg kovács zavarában még ostobábbat mondott.

— Talán szerencsét kíván mondatni? csókolom a drága kezeit...

— Még azt sem! — felelte kedvesen mosolyogva a grófnő. — A Bihar bandájából egy-két férfi neve érdekelne.

— Parancsoljon méltóságos grófnő! Megmondok mindent szívesen... — ajánlkozott a hideg kovács s érezte, hogy a vasboronák rendelését nem érintik a cigányok.

— Hát először is, ott volt-e köztük Kuna?

— Sztojka János, másként a csuf nevén Kuna, csak az első napon volt itt. Gavallér cigány legény...

— Meghiszem azt! — mondotta a grófnő.

— Volt annak pénze a vajdától, a Sztojka vajdától bőségesen. De nem szórta. Igen rendes dolgokra adta ki... A grófnő csak mosolygott, mert azt hitte, hogy az ifju báróról van szó, aki az ő értesülése szerint is beállt a cigányok közé Kuna néven, hogy a szép cigányleányt elnyerhesse.

— Mit vásárolt?

— Vasráfot a szekérre. Vaspántokat a tengelyre. Cifra tengelyszöget vasból a tengely végébe...

— No, ezekre nem kellett sok pénz! — jegyezte meg kissé csalódottan a grófnő.

— Maradt még neki a bugyellárisában bőven! — mondta a kovács.

— Aztán hová ment ez a Kuna?

— Sztojka vajdához...

— Melyik faluba?

— Azt nem mondotta meg.

Melánia grófnőt megszorította ez a felelet. Hiszen így elvesztette a nyomozás fonalát. Kuna ismeretlen helyre távozott a kóbor cigányoktól?!...

— Nincs annak a híres Sztojka vajdának állandó letelepülése? Lakása?... — kérdezte Melánia grófnő valamivel később.

— De van, hiszen gazdag ember. Biharban lakik Bucsa községben, fenn a bércek között...

— Hiszen akkor nem kóbor cigány! — jegyezte meg a grófnő.

— Volt az is. Kolompár mestersége volt, de letelepedett Bucsára.

— Mit keresett a Biharék bandájában?

— Bizonyosan eljött a lányért, a szép Luternicáért, hogy haza vigye, mert itt volt látogatóban.

— Luternica!... — döbrent meg a fiatal grófnő...

— Igen. Jól mondtam, csókolom a drága kezeit, Sztojka Luternica, Sztojka Ferenc cigány vajda leánya. Az a hire, hogy az egész világon most ez a legszebb cigányleány!...

— Tehát mégis igaz... — suttogta szinte reszketve a grófnő.

— Micsoda kérem szépen? — kérdezte a hideg kovács, aki sehogysem értette meg a dolgot idáig.

— Az, hogy ez a különösen szép cigányleány nemcsak a cigányoknak, hanem a főnemes magyar uraknak is elveszi az esztét?...

— Nem veszi az el, méltóságos grófnő, — magyarázta Babócsi, — inkább az urak vesztik el, ha meglátják azt a csoda szép gyermeket...

— Gyermek? — kérdezte a grófnő.

— Tizenhat éves a tavaszon mult. Kunamondotta. Ő csak tudja!

— No, persze, hogy ő tudja!... — és kedvesen nevetett a grófnő, — ki tudhatná jobban, mint ő, a Kuna?!...

Babócsi József ismét nem értette a dolgot. Nem sejtette, hogy a grófnő miért céloz szavaival Kunára?

— A méltósága tulajdonképpen Kunát keresi?

— Valóban szeretnék vele találkozni, Babócsi mester!

— Most már utól nem érheti, de hát ők haza utaznak Biharba...

— Mikor érhetnek azok oda?! — kérdezte a grófnő kételkedve, mert azt hitte, hogy gyalogszerrel, kóborolva mennek.

— Egy napba sem kerül, csókolom a kezeit, ha elindulnak.

— Repülnek? vagy kóborolnak?...

— Vonatra ülnek, csókolom a kezeit méltóságos grófnő. És ha Luternica kívánja, hát a táti gyorsvonattal viszi

haza az ő drága mindenségét... Csak a száját kell felnyitani a csodásan szép cigányleánynak s mindene megvan!

— Hát ez különös....

— Még különösebb az, hogy messzi országokból a leg-gazdagabb cigányvajda fiai jönnek háztüznézőbe Bucsára. Ugy járnak oda a világ minden részéből, mint a csoda-rabbikhoz szoktak járni...

— Láttá már Luternicát, Babócsi mester?

— Nem én! De szeretném megszemlélni.. Kék szemei vannak, aztán fekete, sötét szempillái. Aki belenéz mélyen a szemeibe, minden férfi meggabalyodik... Hát én nem kívánnék mélyen belenézni, csókolom a drága kezeit méltósá-gos grófnő, de mégis látni szeretném egyszer, Csak egyszer... Félszemmel...

— Mind ilyenek a férfiak! — mondotta mosolyogva a grófnő, — akár főúr, akár cigány, mind a szép után bolon-dul!

— Azért van szeme minden férfinak! De én már csak látni szeretném, nem belebolondulni...

— Hát mért nem nézte meg Babócsi mester?

— Későn értesültem. Különben elmentem volna Kuná-val tegnapelőtt éjjel, kísézőnek.

— Kuna egyenesen Luternicához ment?

— Gyalog kutyaolt, hát nem mehetett egyenesen az utak miatt. De oda talált bizonyosan. Tudta a járást.

Melánia grófnő, meg a hideg kovács a mezei uton sétálva beszélgettek. Ide-oda mentek, de mindig kellő távol-ban a kocistól, aki nem hallhatta a beszédjüket. A grófnő vissza fordult. A hintója felé tartott.

— Ezzel a Kunával találkozni fogok. Egész bizonyos, hogy fölkeresem. Tehát Biharban, Bucsá községben van a letelepülése?..

— Igenis, méltóságos grófnő.

— Nem látott azon a Kunán olyan nem cigányos visel-kedést, Babócsi mester?

— Nem én kérem alásan a méltóságát. Egyik olyan ci-gány volt, mint a másik. Csakhogy a pénzesebb cigány mégis a Sztojka fiu volt, a Kuna!

— A beszédéből nem érzett ki, hogy nem cigány?

— Nem annak kérem egy betűjéből sem!...

— Csodálatos!... — mondotta a grófnő.

— Mi csodálatos, kérem alásan méltóságos grófnő?...

— Semmi... semmi.. — beszélt a grófnő. — Jöjjön Babócsi mester! — üljön fel a kocsimra. Haza viszem...

És felültek. A kocsi a mezei uton hangos dübörgéssel elrobogott a faluvégi kovácsműhely felé. Megállt az uton, a ház előtt.

— Köszönöm a kedves értesítését, Babócsi mester! Isten megáldja! — bucsuzott a grófnő.

A hideg kovács odaragadott ijedtében az alsó lépcsőre.

— Csókolom a drága kezeit, méltóságos grófnő, de hát izé...

— Akkor talán még valamit a tárgyalatról mondani? — kérdezte kedvesen Melánia grófnő.

— A tárgyalatról nem, de a boronák rendeléséről...

— Ah! Igen!... Készítsen tiz darabot, kedves Babócsi mester és a számlát küldje el a tisztartóságra, azzal a megjegyzéssel, hogy Melánia grófnő személyes rendelése, a mai napról keltezve!

A hideg kovács még ott állt a hintó lépcsőjén. Mintha ragadott volna a lába.

— Igen is, méltóságos grófnő. Tiz darabot, a minta szerint, de...

— Nem tudja talán megcsinálni? — lepődött meg a grófnő.

— Megtudok én akár százat is, de a vasanyag drága... — magyarázta a hideg kovács.

— No, nézze mennyire feledékeny vagyok. Bocsásson meg, Babócsi mester, ma már másodszor bántom meg! Itt a boritékban az előleg a rendelésre. Ez a foglaló. A számlát a tisztartóság fizeti. Már intézkedtem.

— Bárcsak minden nap így megbántana a drága grófnő, csókolom a kedves kezeit! — és lelépett a hideg kovács a hintó lépcsőjéről.

A fogat elrobogott. Babócsi Józsi még sokáig lengette a kalapját Melánia grófnő után. Aztán bement a lakásba és a boritékot nyitotta fel, de egyedül. Az asszonyt kívül marasztalta. Kétszáz korona volt a foglaló. De a papírra csak négy borona vala felírva. És a grófnő tizet rendelt, személyesen.

Mindjárt fel is jegyezte, hogy tiz darab, személyesen rendelte Szepessy Melánia grófnő, 1906 július...

Amikor készen volt, behívta a feleségét is.

— Aztán mondja még valaki, hogy nem hoz a házhoz szerencsét a cigány!

— Négyet rendelt? — tudakolta a kovácsné.

— Nem! Tizet!

— Foglaló?...

— Kettőszáz korona...

A házastársak összenéztek.

— Nem bánom, ha hideg kovácsnénak csufolnak ezentul! Ötven koronába számítsd darabját, Józsi! — biztatta a felesége.

— Ide nézz! A rendelő borítékba négy boronát irt be és arra adott kettőszáz korona előleget. A tizet szóbelileg rendelte. Summa-summárum, magam kitalálom, még hat-száz korona jár a tiz különleges grófi boronáért.

A falusi bodnárnál négy és fél koronájával alkudta ki a boronák favázáját. A vasalás pedig annyit sem ért, de a cigány azért hozott szerencsét a házhoz a hideg kovácsnak.

---

16. FEJEZET.

BÉRES FAGGATÁS.

Dobi János, a kislevárdi béres, a fiatal bárótól emlékül kapott ezüst fedelű pipát elzárta a ládafiába, de a tula ezüstnyelű zsebkést a zsebébe tette, hiszen ez csupa fekete diszítéssel volt tele. Nem fénylett a nyele és nem volt feltűnő, hogy ne viselhette volna.

A Lulugyitól kapott ezüst keresztecskét a kis Esztikéje nyakába kötötte fekete bársony szalaggal, de úgy, hogy azt az öt éves kislányka el ne veszíthesse, hátul összevarta a bársony szalagot — cérnával, aztán a fürdetésnél levették a nyakáról, de utána ismét odavarrták egymáshoz a bársony szalag két végét. A fürösztő nagymama is tudta az ezüst keresztről, hogy az megóvjá minden bajtól a kis lánykát és szerencsét hoz neki.

János béres a tengeri csigát is elásta a felesége frissen hantolt sirjába. És azóta sokszor üzent neki az áldott felesége — álmában...

Alig telt el egy hét, hogy az ifju báróval utóljára ta-

lálkozott, csakugyan eljött a kastélyba látogatóba a grófnő. Jánosnak eszébe jutott a vén Lulugyi minden szava: "Nehogy a gazdától utóljára kapott emlékeket megmutasd neki, mert az éjszakai legédesebb álmodból is fölver minden nap!" "Az ilyen csalódott szerelmes olyan, mint a vízben fuldokló ember.... minden szalmaszálhoz hozzá kap s magával rántja a víz alá..." "Inkább ne tudj semmiről".

...Semmiről sem fogok tudni, ha lejön ide, vagy felhivat a kastélyba! — határozta el magában János.

És a grófnő csakugyan eljött a cselédlakások felé estére kelve. Kerülő uton jutott oda. Előbb az erdőben sétált. Virágokat szedett, vadvirágokat az erdőből. Kisérő komornája összekötözte és úgy hozták a vadvirág csokrot a cselédlakások felé.

Szürkület volt. A nap leáldozott. Ilyenkor jönnek haza a munkából a cselédek. Dobi János is a lakása felé tartott s ott találta már Melánia grófnőt a komornájával a szobájában.

— Jó estét kívánok! méltóságos grófnő! — köszönt a béres illő tisztelettel.

— Jó estét János! Elfáradott?

— Köszönöm a méltósága szives érdeklődését, nem nagyon. Fiatal vagyok. Birom a munkát...

— Hogy van János?

— Amint láthatja méltósága, egészségben.. Kivánom a hasonlót a méltóságának is.

— A kis lányával nem történt valami?

— Vissza szerezte az én áldott, jó gazdám. Áldja meg az Isten, akárhol van!

— Nem hallott azóta semmit felőle?

— Nem én, csókolom a kezeit a grófnőnek. Én nem járok sehova. Egész nap itthon a mezőt turom. Nem is hallhattam elbujdosott uramról, a jó lelkű fiatal báróról.

— De ugy-e különös eset ez János?

— Már én ehhez nem értek kérem szépen...

— Cigányokkal találkozott kend János?

— Nem állok én szóba, még akkor sem, ha látnám. De a leánykám esete óta nem jár erre cigány. Ütik a csend-örök kegyetlenül, ahol elfogják a kóborlókat...

— Hol van a kis leánya János?

— Mama! — szólt a béres az anyósának, — Eszti ke lefeküdt?

Ott volt az ezüst kereszt a nyakába, bársony szalagra kötve.

— Alszik már, — felelte a nagyanya.

— Gyujtson lámpát János. Megnézem a kislányát. Az elrabolt Esztikét. A megkerült Esztikét . . .

Lámpát a nagyanya gyujtott, mert az asszonyi dolog. És a petróleum lámpa gyöngé-sárgás világánál megtekintette Melánia grófnő az alvó Esztikét. Ott volt az ezüst kereszt a nyakába, bársony szalagra kötve. A grófnő azonnal észrevette a fényes kis keresztet . . .

— Ugy látom János, hogy hitbuzgók . . . — jegyezte meg Melánia grófnő.

— Az Isten szeretetében nevelkedtünk fel. Hát a gyermekem is úgy nő meg.

— Maga vette a keresztet a kis lánykának János?

A béres hirtelen meghökkent, de nyugodt maradott,

mert eszébe jutott a Lulugyi néni intő szava: "inkább ne tudj semmiről!"

— Emlék az édes anyja halálára... Fekete bársony szalaggal, hogy a mély bánatos gyászra emlékeztesse...

A két kis lányka édesen aludott. Első álmukat mélyen aludták. Nem ébredtek föl a Melánia grófnő puha kezeinek simogatására.

— Álmodjatok szépeket! — mondotta a grófnő és meg-simogatta az álomba merült kis lánykák arcát. Rózsika és Esztiike tovább aludtak. Nem ébredtek fel a finom érintésre.

— A kisebbiknek nem vett ezüst keresztet János...

— Nem volt rá pénzem méltóságos grófnő, de veszek ha egy malacot eladok.

— Ne adjon el malacot János. Itt van pénz és vegyen a kisebb lánykának is ezüst keresztet...

— Csókolom a kezeit, méltóságos grófnő... Köszö-nöm...

— Nevét is véssesse rá Egerben. Véssék rá az ezüst keresztre "Melánia". Csak ennyit. És fekete bársony szalaggal kösse fel a kisebbik lányka nyakára, — emlékül.

— Ugy teszek, amint parancsolja a méltósága...

— Hát csakugyan nem hallott az ifju báróról semmit János?

— Nem én semmit, csókolom a kezeit méltósága...

— Cigányok sem jártak errefelé azóta?

— Ha mernének!...

— Egy cigány sem járt? ... — kérdezte a grófnő és ránézett figyelmesen, erősen a béres arcára.

— Fél cigány sem mozgott erre felé csókolom a kezeit. Hiszen tetszik tudni, hogy itt a cselédség kihuzná a bőréből, ha cigányt látna a gyermekrablás óta!

Melánia grófnő megnyugodott, mert valóban fel volt bősztülve a cselédség az uradalomban a kis Dobi Esztiike elrablása miatt. Csupán a visszaszerzésével nem volt tisztázva a helyzet. Erre pedig azt beszélték mindenfelé, hogy a János béres kislányának a tiszta lelkeért feláldozta magát a jólelkű fiatal báró ur és megmentette a cigányoktól... ő pedig áldozatul esett... Eltűnt...

Készülődött már távozni a grófnő, amikor a komorna kérte, hogy a vadvirágcsokor szárrészét vágják le, — mert így — hosszú gyökeresszárral, — igen nehéz cipelni...

Dobi János vesztére előzékenykedett. Kivette a zseb-

kését és lenyiszálta a fölösleges részt a vadvirágcsokor szájából.

A grófnő nyomozó szeme az első pillantásra meglátta a tulaezüstnyelű zsebkést. Ez gyanus volt . . .

— De szép kése van János. Mutassa!... szólt a béreshez Melánia grófnő nyugodtan, mintha csak érdeklődne.

A béres észrevette, hogy bajba eshet. Még csak most lett igazán nemtudó, igazán csendes. Átadta a tiszta uj zsebkést, aztán bambán bámult a grófnőre.

— Hol vette ezt János? Nagyon szép darab...

Dehogy gondolkozott János. Rámondotta gyorsan a feleletet, mintha csak Lulugyi, a vén cigányasszony sugta volna:

— Az én gazdám hozta nekem Bécsből még tavaly...

— És ilyen uj darabot?! — jegyezte meg a grófnő gyanakodva.

De János nem jött zavarba. Segített neki a vén cigány-né szelleme.

— Nem rozsdásodhatott meg a ládafiában... Csak azóta vettem elő amióta eltűnt az édes, jó gazdám...

— Ugy?!...

— Ha nem láthatom a jólelkű uramat minden nap, legalább az ajándékát szemlélem... Mert ez is jól esik tőle, csókolom a kezeit méltóságos grófnő...

Melánia tudta, érezte, hogy a béres nem mond igazat és nem mert kételkedni a János szavaiban, mert olyan együgyű vala ez a cseléd, mint a bambák... De jól megjegyezte a nyomozó grófnő, hogy a János béres még tud, többet is tud, mint amennyit beszélt... Jó lesz hozzá többször eljönni és a nyomozást folytatni, mert a kislévárdi kastélyban csak egyedül Dobi János lehet összeköttetésben az eltűnt vőlegénnyel, — Lévárdy Béla báróval...

17. FEJEZET.

A BUCSAI LAKODALOM.

Vonattal érkeztek haza Bucsára. A leszállásnál első volt Sztojka vajda. Utánna a báró, vagyis az új Kuna, aki az igazi Kuna ruháját viselte. Cigány volt, cigányul beszélt ... és a harmadik volt a csodaszép cigányleány Luternica. Kuna visszafordult és segítette a lépcsőről leugrani a gyönyörű cigány leányt. Fogta a kezeit ... úgy ugrott le Luternica gyerekesen, játszva ...

Meg is kapta a Kuna a finom viselkedés, a figyelem jutalmát, mert a világszép cigányleány csókot adott érte ...

Igazán furcsa volt, hogy a legszebb cigányleány, a Luternica csókolgatott egy ripacsos, pecsétes arcú cigány legényt. Mert úgy gondolták az emberek, hogyha barna is a cigány, de nem muszáj pecsétesnek, himlőhelyesnek lenni!

Kuna pedig ronda arccal került ki a Lulugyi néni színpad műhelyéből. Nézte már magát a tükörben is az ifjú báró, de alig ismert a vonásaira. Még a szemöldöke, meg a szempillája sem volt a régi. Csupán a szemei, a felemás csóka szemei maradtak meg, de ezek is elmosódtak az arcát borító mérges növényfélék ronda színfoltjai között. Valójában azt lehetett volna mondani rá, hogy a varangyos arcú cigány legényt csókolta, cirógatta, szerette igazán ... Sohasoha boldogabb nem lehetett Lévardy Béla báró, mint amikor jegyese volt a legszebb cigány leánynak és ő vala a legromdább pecsétes képű cigány legény, a Kuna.

A fiatal báró nem is sejtette, de Luternica jól tudta, hogy azt a varangyos foltokat senki le nem moshatja a Kuna arcáról más, csak aki rátette: Lulugyi néni. Megmondta neki a Lulugyi néni: Csak szeresd, el ne hagyd a szép bárót drága Luternicám, akármilyen csunya, te csak az igazit lásd rajta, csak arra a csinos férfira gondoldj, — mert én fél óra alatt visszavarázsolom neked a régi színére. Olyan lesz, mint amikor megszeretted ... De ez az utálatos bőr lesz, ami megvédi, megtartja neked ...

És Luternica bízott a Lulugyi tudományában. Régi gyakorlata volt az ilyesfélékből. Örökölte a nagy tudását az édes anyjától. Biztos volt a tudományában Lulugyi néni ...

Az állomásról gyalog mentek be a Sztojka vajda házá-

hoz. Szép, tornácos kőház volt a bérc aljába építve. A kertje hátra ért az erdőbe.

A vajdáné az uccára kijött az érkezők elé. Igazi urimódra éltek. Ugy viselkedtek. Az udvar és a lakás körül minden a jó módot, a hozzáértést mutatta. Kunának a gyönyörű gyümölcsfák ötlöttek a szemébe. Különösen az alma és körtefák voltak egészségesek, szép növésűek.

Az udvaron egész rózsaelő virított. A legszebb magastörzsű és bokorrózsák sokasága csalogatta oda az érkezőket.

A bemutatkozás egyszerű volt. Luternica csak azt mondotta, hogy ez a máxim! Sztojka vajda megcsókolta az életépárját. Derék cigányasszony volt, de egyszerű házas viseletben. Nem látszott rajta a cigányos tarkaság, a sok cifra-sokszínű ruházat. Csupa kézimunka takarta a testét a máminak, de szép varrottas valamennyi.

Luternica nyakába borult a máminak. Össze csókolta. Megkérdezte, hogy van? Azután az ifju bárót mutatta be:

— Kuna, a jegyesem.

Az új Kuna cigányul köszönt, amint hűségesen betanulta és kezdetcsókolt az anyósának.

— Sukár si lásoj... (csinos és jó) — jegyezte meg a mámi és csókot nyomott a varangyos képére Kunának.

Luternica odaugrott és ő is megcsókoltatta az ő kedves Kunáját. Ugy becézte, mint egy igazi királyfit.

Azután oda siettek a rózsabokrok integető virágaihoz a fiatalok. Nézték és gyönyörködtek az illatos nyiló rózsák százaiban.

Sztojka vajdának csendesen sugta az életpárja: — Rájkánó... Rájkánó... inke selyászloj!... (Uras-uras, mégis szeplős).

— Ne törődj vele mámikám, drágám! Ő választotta... szereti, boldog vele, — nyugtatta meg a feleségét Sztojka vajda. Jere bé a házba. Hadd a virágok között a virágokat. (Lulugyi-lulugyi máskárlészté).

A fiatalok csakugyan otthon érezték magukat. Beültek a kerti padra a rózsabokrok közé és beszélgettek, csókolóztak. Luternica tanította Kunát cigányul.

— Pad? — kérdezte Kuna.

— Pádó...

— A rózsák?...

— Ruzsá, lulugyi...

- Lulugyi? a néni neve? — jegyezte meg Kuna.
- Virágot jelent a lulugyi, — magyarázta Luternica.
- Kéz? — kérdezte tovább Kuna.
- Váaszt.
- Esküvő?
- Ábev.
- Csók?
- Csumidipé.
- Csókollak?
- Csumidél....

Kuna átölelte a gyönyörű cigány leányt és csókolta édesen, sokáig s mondogatta egyre: csumidél... csumidél...

Az Évák mindig kíváncsiak voltak. Sztojka mámi még ráadásul nemcsak Éva, de anyós lévendő vala. Hát eljött lábujjhegyen kilesni a fiatalokat és hallotta, hogy Kuna most tanul cigányul.... Hát nem vérbeli cigány? ... — fortyant fel a mámi és sietett Sztojka vajdához, az urához, sebesen rakva lábait fölfelé a tornáclépcsőkön.

- Te Feri! Te vajda!
- Na mi bajod, mámikám?
- Kuna most tanul cigányul!? .... — és kimeresztette a szemeit elképedésében a vajdáné.

- Jól teszi.
- Hát nem cigány a Kuna?!...
- Ne riadozz már! Miért volna cigány?
- Dévlá! Dévlá!... mindjárt elájulok!
- Nem muszáj! Ki mondotta, hogy elájulj, mámikám?...

— Te vajda vagy? — förmedt rá az asszony, — te cigányvajda vagy?... A nemzetség ura vagy? a ráj!?...

— Csak éppen bolond nem vagyok, — beszélt Sztojka vajda igen-igen nyugodtan, csendesen.

— Akkor én vagyok a bolond!? — kelepelt a mámi.

— Mindig az, aki nem tud gondolkozni...

Erre a vajdáné is megállt a tüzeléssel.

— Hát kicsoda ez a jövevény? Ez a Kuna? — kérdezte sziszegő, de nem kiabáló hangon.

— Mindent akarsz tudni?

— Éppen mindent, mert édes anya vagyok...

— Ezt most nem kérdezte senki. Én tudom, nekem ne mond hiába, hanem ülj le szépen...

— Én? hogy leüljek?! — fortyant fel a mámi.

Sztojka vajda az ágya fölül leakasztotta az ezüstvégű vajda botot és a végével a padlóra koppantott.

— Vládi j ándákodé ráj!!... (Parancsol mégis az Ur).

A vajdáné összeszorította az ajkát. Még csak szuszogni is igen csendesen merészkedett. Szó nélkül odaült a szék-re, ahova a vajda mutatott a botjával. A vajdabotot végig nyújtotta maga előtt az asztalon Sztojka vajda és fejedelmi nyugodtsággal beszélt.

— Én neked az urad és vajdád, parancsolom, hogy hallgasd meg rendeletemet és azonképpen cselekedjél, hogy parancsomat meg ne szegd! Sztojka vajda leánya választott magának vőlegényt. Választotta pedig kislévárdi Lévárdy bárót, a vagyonos földesurat. Ez a főnemes férfi Luternica kívánságára elhagyta kastélyát, vagyonát és beállt közénk cigánynak.

A vajdáné szemei meredeztek, de nem szólt sem jót, sem rosszat, mert tudta, hogy most a vajda előtt van, aki parancsol, aki élet-halál ura az alattvalói között...

— Nehezen adtam fejedelmi beleegyezésemet, de gyermekeim boldogsága kívánta és bölcsen beláttam a dolgokat. A szép, ifju báróból csunya, varangyosképű cigánylegényt csináltattam. És ekkor még inkább szerették egymást. Te nemcsak hü alattvalóm, hanem anya is vagy. Belátással ezekre, értésedre adom, hogy Kuna megtanulja a kolompár mesterséget. A lakodalmat megtartjuk, de egy év előtt egymással nem élhetnek. Csak egy év után lesznek igazán hitestársak asztalnál és ágynál egyaránt. Ez az akaratom! Ez a parancsom! E szerint cselekedj, mert ez a te urad és vajdád szigorú parancsa!

— "Pátyáló áláv léche" rájkányipé.... (Uramnak szófogadója!)

Sztojka vajda az asztalról fölemelte a vajda-botját és újra lekoppantott a végével a szoba padlójára. Aztán fölakasztotta a helyére az ágya fölé. De nem beszélt tovább. Kiment az udvarra és hátra a műhelybe szétnézni a kolompárság szerszám forgatóinál.

Kuna rövidesen bekerült a kolompárműhelybe. Tani-tották és ő nagyon figyelmes volt. Kezében biztosan állott a kalapács nyele és helyére koppantott a kalapács vassar-kával mindig. Sztojka vajdának különös gyönyörűsége telt benne. Pár nap alatt minden szerszámnak cigányul tudta a

Kuna rövidesen bekertült a kolompár-műhelybe.

nevét. Naponta átlag negyven cigányszót tanult meg könnyedén és eredeti cigány kiejtéssel.

Szüretkor tartották a lakodalmat, de szőlő nélkül, mert Búcsán nem terem szőlő, magasan fekszik a Királyhágó hegységben. Közbe azonban még történt valami.

18. FEJEZET.

EZ A KUNA?!

A bucsai kolompár-műhelyben kopogott a kalapács. Sztojka vajda már a második héten pompás palacsintasütőt vett át Kunától, aki úgy szegecselt, mint aki három éve tanulja a mesterségét. A vajda szakértő szemmel vizsgálta, forgatta, de nem talált hibát. Kuna pompásan kiverte puha vasból a tányérját, de úgy, hogy a közepe vastag és menetesen kifelé vékonyabb-vékonyabb. Ebben a palacsita közepe nem ég oda sütés közben, mert a vékonyított széle és vastagabb közepe egyszerre melegszik át a palacsintasütőnek.

Cigányul beszélgettek épen a munkáról, amikor betopant a csendőrség a műhelybe. Elöl az őrmester, kézben tartott fegyverrel. Utána két csendőr és végül Szepessy Melánia grófné. Kuna alighogy megpillantotta, beszélni kezdett igazi kóborcigány kiejtéssel:

— Dik dé, dikhitori diloji! . . . (Na nézd a bolond látogatót!)

— Pizdélpé... — (tolakodik) mondotta csendesén Sztojka vajda.

— Jó napot Sztojka vajda! — köszönt be az őrmester.

— Adj Isten ermester ur!... Mi járatban vannak? — érdeklődött elő állva a vajda.

— Egy urnő kívánja szemtől szembe látni Kunát.

— Jere elé Kuna! — szólt hátra Sztojka vajda.

Előjött Kuna úgy, amint dolgozott. Kezében a kalapács, meg a palacsintasütő. Nyakában bőrkötény. Alatta rongyos munkaing foltozva bőségesen, de piszkosan. A mellette kilátszott egészen a gombolatlan ingnyak alól. Bőre bar-na, arca varangyos...

— Jelen vágyok ermester ur!

— Te vagy a Kuna? — kérdezte az őrmester.

— Igen izz kérem álásan.

— Tuds cigányul?

— Vorbidéj vájdá! — (Beszélj vajda!) — szólt Sztojka-hoz.

Sztojka vajda csakugyan beszélt.

— Ermester úr kérem, a cigány csák cigányul tud! Roman az anyanyelve... Kuna! — szólt rá a vajda.

— Vládipé rájká! (Parancsol uram!)
— Szikájpé szkiripé! (Mutasd az írásaid.)
— Kádeszi! (Azonképen) — felelte Kuna és a nadrágja hátsó zsebéből bugyellárist adott elő.

— Tessék ermester ur! Mocskos a kezem... szemlilje meg... Surányi Sztojka János, a Kuna.

— Te voltál Egerszalókon, — mondja az őrmester.

— El is fogott a Bere László ermester ur...

— Jó kézbe kerültél Kuna... Vallatott?!

— Nem vállatott ermester ur kérem. Rengyin voltak a papirosok...

— Miért jártál ott Kuna?

Kuna kacagott. Varangyos, ripacsos arcából kifehérektek a fogai...

— Szép lánykát néztem felesignek, ermester ur...

— Nos? Volt szerencséd?

Kuna ismét kacagott.

— Igen szép voltam: sukár-sukár selászloj!

— Mit mondott? — kérdezte az őrmester a nevető Sztojka vajdától, mert hiszen a vajda is nevetett...

— Azt mondja, hogy igen szép volt, olyan szép-szép szeplős!! — és kacagott ismét a vajda.

De már az őrmester sem birta komolysággal. Bizony elmosolyodott a szépségről, a szeplőről beszélő cigány legényen.

Ekkor a grófnő állott elő nagy komolysággal.

— Mosdjon meg előttem! — szólt az őrmesterhez.

Kuna jót nevetett a kívánságon és megkérdezte:

— Nincs valami finom szappan?... olyan jó szagu?...

De bizony volt. A grófnő hozott szappant, de nem illatosat, hanem kátrányszappant, amilyennel az olajos kezüket mossák le a vasmunkások a piszoktól.

Langyos vizet hoztak fateknőbe és Kuna megmosdott nyakig. Még a mellét is beszappanozta. Csupa élvezet volt nézni a cigánymosdatást. Közbe pedig vegyesen, cigányul-magyarul dicsérte a kátrány-szappant és mulattak a körülállók. Csak a grófnő nem mulatott, nem nevetett. Ő komolyan vette a nyomozást...

— Csupa liliom szagu ez a szappan!... Igazi uri... Dé khándipé!... (de büdösít!)... Fájin de fájin!... — dicsérte Kuna.

Sztojka vajda ropogósan kacagott. Az őrmester megkérdezte tőle:

— Mit mondott a Kuna?

— De бүдөсит! — Дө khándipé!... — és nevettek rajta.

— Bizonyosan a náccságá ilyennel szágosicsá magát! — beszélt Kuna. — Mosákogyak-e tovább ermester ur?!

— Elég lesz Kuna! Törүlkөз meg! — mondotta az őrmester.

— Elig бүдөс lettem... — beszélt Kuna és száraz kendővel jól megdörzsölte fejét, arcát, nyakát. De bizony a barnaságot, meg a ripacsos szeplőt nem vitte le a grófnő kátrányos szappannal (Lulugyi remekeit.)

Törүlkөзөс közben egészen közel lépett Kunához a grófnő. Benézett a mellén az inge alá, hogy vajjon ott nem fehér-e a bőre? Feltűzette a nadrágját a térdéig. Ugy vizsgálta meg alaposan.

— Opré inke! opré inke! — beszél Kuna és a vajda kacagva sugta az őrmesternek, hogy:

— Még фөннеbb! A nadrágot még фөннеbb!... azt mondja Kuna...

Ezt a kedélyes cigánymosdatást a vége felé mégis megzavarták a nevetéssel. Ekkor a grófnő egészen komolyan kérdezte, hogy:

— Csakugyan ez a Kuna?!

Mielőtt az őrmester válaszolhatott volna, a két csendőr között beugrott a kolompár műhelybe Luternica és nyakába borult Kunának.

— Kuna! kámipé munroj! — (Kuna! én szerelmem!) és csókolta a varangyos legényt, a gyönyörű cigány leány édesen, forrón. De Kuna is vissza adta a csókokat...

— Luternica! voszájko munroj! (Luternica én kedvesem.) És amint ölelték egymást átkarolva, Kuna lenézőleg, megvetőleg mondotta a grófnőnek:

— Éта pizdipé! (ni a tolakodó!) — aztán a szép cigány leányhoz fordult és beszélt neki cigányul, hogy még a nadrágja szárát is fölemeltette térdig. S hogy a cigány beszéd értelmesebb legyen, a grófnő előtt Kuna nagyhirtelen, cigányosan a dolgozó bő vászon nadrágját, csufságból még a térdén is felül emelte, feltűrve...

— Nézd, naccsága! nézd!...

Luternica csillapította Kunát. Édesgette. Letűrte a tér-

déről a nadrág szárát, hogy ne mutassa a barna cigány bőrét. És a grófnő ott állt, mint a bálvány, csalódottan...

Ez a Kuna nem lehet Lévárdy Béla báró!... gondolta.

— Ez a Kuna?! — fordult a grófnő még egyszer és elég erélyesen a csendőrőrmesterhez.

— Ez a Kuna! — felelte az őrmester határozottan. —

— Nincs még egy másik Kuna? — kérdezte a grófnő.

— Ez az én Kunám! Az én jegyesem! — beszélte a szép cigány leány, — keress másik Kunát magadnak rájkáji — zsvulyi! (urhölgy.)

Sztojka vajda az őrmester el lépett:

— Lehetek még szolgálatára ermeister ur!?

— Köszönöm előzékenységét Sztojka vajda! Ezek után nincs mit keressünk Önnél. Kunában a grófnő nem ismerte fel, akit keresett. Nem szívesen alkalmatlankodtam a tisztelt vajdánál, de felsőbb parancs volt. A főispán ur személyesen telefonált és utasított szigoruan az eljárásra. Nem kutatás ez bűnygyben, hiszen Ön ellen Sztojka vajda ilyesmi nem fordult elő eddig. De a Kuna személyét közelről kellett megvizsgáltatnom, a grófnő óhajtására.

— Bebüdösíteni grófi szappannal!... — jegyezte meg Kuna a szép Luternica karjaiból. — itt ne hágygá a finom száppánt!... — szólt a grófnőhöz Kuna.

— Isten áldja Sztojka vajda! — bucsuzott az őrmester és kezét szorított a vajdával. Majd oda állott a grófnő elé és tisztelgett.

— Méltóságos grófnő! A vizsgálat eredménytelen maradt. Kunában nem méltóztatott feltalálni a keresett báró Lévárdy Bélát. Elmehetünk.

— Te vagy az a báró Béla?... Mi?... a baronáji?

— Diyipé! (bolondság) — felelte Kuna cigányul. A grófnő még egyszer vissza nézett az ifju szerelmesekre. Bizalmatlan volt nagyon. Ismét oda szólt a csendőrhöz.

— Őrmester ur! Itt végeztünk. Jelenteni fogom a főispánnak, hogy Ön korrektül és odaadással teljesítette kötelességét, de még a lakásban is akarok szét tekinteni....

Erre elő állott a cigány vajda. Ledobta a bőrkötényét. Felöltötte az ezüstpitykés ujjasát és beszélt:

— Őrmester ur! A vajda, az fejedelem! Uri módon kívánom házamban fogadni az uri vendégemet. Jöjjön velem, hogy vajda jelvényemet Ön előtt vegyem a kezembe és az ajtó előtt üdvözölhessem a méltóságos grófnőt, mint vendégemet!...

— Legyen megáldva a vendége sztojkai Sztojka Ferenc cigányok ura és vajdájának, aki nem más, mint nemes szépesi Szepessy Melánia grófnő.

Az őrmester megértette azonnal. Fölment Sztojka vajdával a lakásba, de a vajda odafent egy szót se beszélt az övéihez, csak a vajda botot vette kezébe, leakasztva az ágya felül, meg a vajda süveget nyomta a fejére és kiment az ajtón kívül, le az oszlopos kőlépcső aljára. Ugy állt ott

valóban, mint egy fejedelem, amikor vendéget vár. És jött a kolompár műhelyből a grófnő, akinek a nevét az őrmestertől előre megkérdezte Sztojka vajda.

Egészen megdöbbent a grófnő, amikor maga előtt látta a vajdát, csodaszép ezüstvégű vajdabotjával, diszes süvegével. Igazi uri pompában. Nyugodt, kellemes hangon kezdett beszélni Sztojka vajda:

— Legyen megáldva a vendége sztojkai Sztojka Ferenc cigányok ura és vajdájának, aki nem más, mint nemes szepesi Szepessy Melánia grófnő. Fejedelmi tisztelettel üdvözlöm drága vendégemet, amikor átlépi házam küszöbét és hódolatom jeléül átnyujtom a szeretet s tisztelet jelképét!...

A vajda hátrafordult. Felesége ott tartotta ezüst tányéron a sőtartót és egy darab kenyeret. Sztojka vajda mélyen maghajolva vendége előtt, oda tartotta az ezüst tálcát.

Az őrmester sugva mondotta a grófnőnek: tessék kis darabkát törni a kenyérből és megsózva befalni, megenni.

Melánia grófnő kedves hangon köszönte és megízlelte a kenyeret, meg is szóta. A vajda csak azután emelte fel lehajtott fejét.

— Isten hozta! Isten áldja! Otthonában érezze magát méltóságos grófnő! — Őrmester ur, legyen a vendégem!

Melánia kezét nyujtott. Valóban tetszett neki ez a fejedelmi szertartás. A vajda jobbán mentek fel az oszlop-soros folyosóra. Ott a szoba ajtójában a vajdáné fogadta szívélyesen, de kevés szóval. A fejedelmek felesége még itt is csak szolgálója az urának, mert az uralkodó az első...

A grófnő végig járta a szép vajdalakot. Öt szoba, konyha, kamra, pince, padlás, de mindenütt jó mód. Az edények mind ezüstből és rézből voltak. Szép kolompár vasmunkákat is látott bőven. Különösen a tűzhely kötötte le a figyelmét.

— Valóságos művészeti iparkiállítást látok, — jegyezte meg a grófnő és kedvesen elbeszélgetett a vajdával, az őrmesterrel. Sok kérdeznivalója akadt az ötvösmunkáknál.

Sztojka vajda igen ügyesen megtudta, hogy az ezüst tálcák közül melyik felelne meg az izlésének? És azt a tálcát észrevétlen becsomagoltatta csinosan.

Mire az egész lakást végig járták, akkorára a nagy szobában terítve volt. Az asztalon lépesméz, juhsajt, havasi málna és áfonya volt felrakva.

A vajda igen kedvesen mondotta el:

— Szívéhez szólok méltóságos grófné, amikor asztalomhoz hívom. Tudom, hogy nem éhes, de itt olyan különlegeségeket kóstolhat meg, amiket nem ízlelt még soha!...

— Igazán?

— Valóban méltóságos grófnő! Ez itt a havasi illatos virágokról hozott lépesméz. Csupa virágillat és barnás. Igazi gyógyméz! Izlelje meg és ítélje meg a finomságát.

Melánia grófnő nem birt ellentállni. Megszagolta a piros-barnás lépesmézet. Valóban kellemes illata volt. Gyönyörű ezüstnyelű kis kés volt beleszúrva. Azzal vágott le a lépesméz széléből. A vajda házi kenyeret ajánlott hozzá.

Következett a havasi juhsajt. Sztojka vajda ezt is bevezette mayarázattal.

— Méltóságos grófnő, a havasi legelőn a juhok mind olyan füveket esznek, rágnak, amiket a patikában, mint híres gyógynövényeket árulnak. Gondolhatja, hogy ebből a növényfélékből nem gyári izű sajt lesz, hanem gyógyító sajt.

A grófnő ezt is megízlelte. Ehez nem ajánlott kenyeret a vajda. Hanem a havasi málnát és a havasi áfonyát meg se dicsérte, be sem mutatta Sztojka vajda.

— Csókolom a kezeit méltóságos grófnő, ezeket igazán nem kell bemutatni. Havasi málna. Ezt szereti ám a nyalánk mackó! a medve koma! És erdei áfonya...

Melánia grófnő csakugyan kínálgatás nélkül evett mind a kettőből...

— Sohasem fogom elfelejteni, hogy a cigányok fejedelmének voltam a vendége!... — mondotta kedvesen.

— Oh, arra lesz gondunk grófnő, hogy el ne felejthesse egyhamar. Ime a tálca, amit megszeretett!...

— Az ezüst tálca?...

— Már amelyik tetszett leginkább a méltóságának.

— A tulaezüst?...

— Épen az. És a vajdánétól igazi cigány kézimunka egy ingváll-blouzra való. A vajdáné saját kezű varrása, tehát fejedelmi emlék a vajdánétól, aki kéri, hogy fogadja szívesen és gondoljon kellemesen miránk!...

— Oh, köszönöm!... köszönöm, de...

Itt az őrmester ismét a fülébe sugta a grófnőnek, hogy nem lehet visszautasítani a vajda ajándékát, mert ez sértés lenne...

Melánia grófnő kezét fogott a vajdával, a vajdánéval

és alig talált szavakat a kedves emléktárgyak megköszönésére.

— Bocsássanak meg, — mondotta kedvesen a grófnő, — amikor beléptem a kapujukon, nem tudtam, hogy hová jövök, de most, amikor távozom, valóban tudom eléggé tisztelni önöket. Azt hiszem, módját fogom találni a sok szivesség és kedvesség viszonzásának.

A vajdáné az ajtóig kísérte a ritka vendéget. Az őrmester barátságosan bucsuzott Sztojka Ferencről, kérve, hogy ne bántódjék meg a történetekért.

---

19. FEJEZET.

MÉLTÓSÁGOS DETEKTIV.

A vajda lakásától a csendőrségig sétált a grófnő. A csendőrök más irányba távoztak. Az őrmester beszélgetve ment a grófnővel. Ott hirtelen megszólította a grófnő.

— Őrmester! én önnek jelentést akarok tenni a nyomozás eredményéről. Kérem, foglaljuk jegyzőkönyvbe.

— Szolgálatára, méltóságos grófnő. Talán az őrmesteri irodára fáradna be. Ott minden készen áll a jegyzőkönyv fölvételére.

Fölmentek az irodába. Az őrmester kirendelte onnan a szolgálatosokat. Melánia grófnő leült és elmondotta tapasztalásait, a látottakat, a gyanus dolgokat...

— Ebben a Kunában nem ismertem fel Lévárdy bárót. A hangjában van valami hasonlat, de Lévárdy báró nem tudott cigányul. Nem értette a kolompár mesterséget és nem volt szeplős soha életében... Őrmester urat megbízom, hogy kutasson behatóan a másik Kuna után, mert ez a cigány leány csodálatosan szép, mondhatnám, hogy gyönyörű, de ezt a látott szerelmet azzal a ronda legénnyel csak tettetésnek sejtem... Ezzel leplezik az igazi Kunát, a Lévárdy Béla bárót...

— No, de ez csak gyanu őrmester, de nem tény! — folytatta Melánia grófnő. — Viszont tény az, hogy Dobi Jánosnál, a kislévárdi cselédnél, aki bizalmasa a fiatal bárónak, láttam egy tulaezüstnyelű zsebkést, amely azonos ké

szitmény az ajándékba nekem adott értékes ezüst tálcával. A béres azt mondja, hogy egy évvel ezelőtt hozta neki Bécsből az ő ura, a fiatal báró. De a ládafiában tartotta és ezért új maradott.

— Tekintsen be méltóságos grófnő abba a ládafiába!...
— jegyezte meg az őrmester.

— Ebben igaza van, őrmester. Elfeledtem betekinteni. Ha vissza érkezem, azonnal eljárók pontosan. A béres lánykája nyakán is olyan ezüst kereszt van, amit nem nálunk készítettek, de nem tulaezüst, hanem fehér, sima, idegen motivumokkal. Ha szükség lesz rá, elküldöm a tárgyakat Önnek. Ezeken kívül megküldöm a fiatal báró legutolsó fényképét, hogy a jegyzőkönyvhöz csatolja és kéznél legyen...

— Az adatokat följegyeztem. A jegyzőkönyvet elkészítem és még ma jelentkezem aláírásra a méltóságos grófnőnél, ott az állomás főnökéknél, ahol méltósága szállva van...

— Helyes. Így rendben lesz... Ez a szép cigány leány úgy belevésődött a fejembe, mintha megrontott volna... Mindig itt lebeg előttem az alakja. Rám meresztli igéző, nagy, kék szemeit... Nagyon haragudhat rám...

— Nem olyan veszedelmes leány ez, méltóságos grófnő! Ismerem, mint gyermeket... Inkább félénk, mint veszélyes... Két év előtt porban játszott még...

— Olyan fiatal?

— Éppen hogy tizenhat éves...

— Hová dughatták el az ifju bárót?... Nekem ez a ripacsos cigány legény is gyanus. Figyelje meg, hogy télire elmulik-e a szeplője?...

— És ha nem mulik el?!... — jegyezte meg az őrmester.

— Akkor nem természetes szeplő. Mert a tavaszi nap-sugártól az arcbőrön kiütő foltocskák, ha nem távoznak is el télire egészen, — de meghalványodnak.

— Értem, méltóságos grófnő. Figyelni fogom állandóan a Sztojka vajda házatáját. Ezt megtehetem feltűnés nélkül, mert barátságban vagyunk egymással.

— Pompás! — örvendett a grófnő. — Nem is lesz hivatalos színezete a további nyomozásnak. De még egyet!

— Szolgálatára, grófnő!...

— Puhatolja ki, hogy mit mondanak rólam? Milyen véleményekkel vannak felőlem?...

— Ahogy én másfél évtizede ismerem a vajdát, ott a vendégről, távollétében nem nyilatkoznak.

— Az asszonyok? Hogy nem beszélnek?...

— Talán suttognak, de az is veszélyes, kockázatos a vajdával szemben...

— Veszélyes? ... — hülledezett a grófnő.

— Igen! Amennyiben a vajda, mint fejedelem, az élet és halál ura a cigányok között. Teljhatalmu ur, aki az állam törvényein kívül teszi magát azon a magas polcon, melyre a cigánynép emelte...

— Nem is sejtettem, hogy ilyen igazi nagyurnál voltam! — jegyezte meg a grófnő.

— Méltósága részére nem nagy ur Sztojka vajda, csak alattvalóival szemben bírja ezt a hatalmat! Ők tették meg vajdának maguk fölé.

Melánia grófnő kicsomagolta az emlétárgyakat. Az ezüst tálcát már látta, hiszen ez tetszett meg a sok szép közül. De itt, amikor csak egy darabot látott, még szebbnek tűnt fel a szemében. Közelről nézegette...

— Nagyon gyönyörű munka... — jegyezte meg.

— Művészalkotás, méltóságos grófnő. Ezekből mindig csak egy készül, egy mintával és mindig más és más rajz. Nem másolat. Nem sokszorosítás!... — magyarázta az őrmester.

— Nagyon értékes lehet!?...

— Többet ér, mint a Sztojka vajda ötszobás háza és telke...

Melánia grófnő tágra nyitotta a szemeit.

— És oly könnyedén ajándékozta nekem?...

— Fejedelmi vonás. Így szoktak. No de Sztojka vajda tehette. Nem szegény ember...

A grófnő csodálkozva hallgatta az őrmester felvilágosításait a cigány vajdáról. Aztán a másik emlék csomagot is felbontotta, mert ezek után valóban kíváncsi volt, ami nem vala szokása, mint igazi főuri nőknek.

A csinos csomagolásból elefántcsontszin, durva szövésű selyemvászon (gömbölyű szálú) került elő. Színes selyemszálakkal kihimezve, keleti mintákra, kissé tarka színekkel, de finom kézimunkával és a gyönyörű selyemhim-

zés közé kilyukasztott aranypénzek valának belevarrva...
A grófnő elámult...

— Micsoda aranypénzek ezek, őrmester?!...

— Perzsa királyságbeli. Kissé puhák, nem teljesen merevek, miként az ólom, olyan lágyak... tiszta arany...

— Hiszen ez egy vagyont ér?!...

— A vajdáné sajátkezű himzése. Ilyet pénzen vásárolni nem lehet... — mondotta az őrmester.

— Ez a nyomozásom valóban eredményes... De hogyan fogom viszonzni? Vagy egyáltalán viszonzhatom-e?...

Mig a grófnő töprengett és nézte a fejedelmi emléktárgyait, azalatt az őrmester nem beszélt.

— Mondja, őrmester! Mivel lesz lehetséges ezeknek a viszonzása?... Megvallom, hogy úgy megszerettem mind a két vajdaemléktárgyat, hogy meg nem tudnék válni tőlük soha!...

— Megengedi méltóságos grófnő, hogy őszinte legyek?

— Kérem őrmester, teljes bizalommal tettem Önhöz fel a kérdést. Csakis ön ismerős a vajdáéknál és csakis ön adhat nekem érdemes tanácsot az ajándék viszonzására.

— Én azt hiszem, hogy a vajdának egy háttas lovat lehetne küldeni, mert a lovak bolondja. Azt is elárulhatom, hogy a fehér lovakat szereti...

— Nagyszerű! Igazán pompás!... — örvendezett a grófnő. — És a vajdánénak?...

— Ez már nehezebb kérdés, grófnő...

— No, csak gondolkozzon őrmester. Ön ismeri közelebbről a családot!... — biztatta Melánia grófnő.

Az őrmester nem sokáig töprengett.

— Ugy gondolom, hogy a vajdánénak a leánya számára lehetne egy arany gyűrűt küldeni, színes fejűt, lehetőleg kék kővel és belül beírva: "Melánia grófnő — Luternicának 1906". Ezzel az édesanyjának és a lányának szerez igazi örömet a grófnő...

— Irja le egy papirdarabkára őrmester! Nehogy elfelejtsem nyomozás közben. A fehér lovat is irja fel.

Az őrmester szépen tudott írni. Felírta gyönyörű betűkkel és átadta a grófnőnek.

— No, de most magára hagyom, őrmester, mert soká elraboltam az idejét. A jegyzőkönyvet várom és hálás le-

szek mindenért, amit az eredménytelen és eredményes nyomozás érdekében tett.

A grófnő kezét nyújtott az őrmesternek a bucsuzásnál. A derék katona mélyen meghajolva fogadta a kitüntetést.

---

20. FEJEZET.

KEZDŐDIK A VÉG . . .

A bucsai száraz lakodalom után megérkezett Lulugyi néni, a vén cigányasszony is Bucsára. Nem a vajdához szálaltolta be magát, de ellátogatott Sztojka vajdáékhoz.

Kunát a kolompár műhelyben találta. És cigányul beszelgettek. Még Lulugyit is meglepte a Kuna cigánytudománya. Félesztendőre igazi roma lett belőle Luternica közelében. A szeplőket szeptember vége felé a vén cigányné is tulerősnek találta és rögtön hozzálátott a halványításhoz. A mérges kutyatejjel befoltzott — pontozott arcot kénfüsttel halványította meg.

De nagyon veszélyes eljárás ez. Kisebb rézüst fenekére lapos cserepet tett. Arra kénlapot helyezett és elégette. A mikor a levegőnél nehezebb kengáz kiszorította fölfelé az üstből a levegőt s az üst belseje gyilkos kengázzal színültig telt, akkor megparancsolta Kunának, hogy lassan közeledjen az üsthöz. Ott volt az asztalon. Az orrát fogja be, szorítsa össze a két ujjával és a fejét dugja bele az üstbe. Éppen, mintha vízbe tenné. De vigyázzon, mert ha egyetlen egyszer is lélegzetet vesz, azonnal megfullad, meghal! Nincs mentség! . . .

— Vigyázz, Kuna! Gyilkos, fojtó méreg van benne! Nehogy beleszippants! . . . Amikor szuszogni akarsz, vedd ki a fejed s gyere el onnan öt lépésre! . . . Érted?

— Hogyne érteném? — felelte Kuna. — Így fehérítik a fonott szalmakalapokat is, de oda nem mennek közel, míg el nem oszlik a kengáz.

— Csak vigyázz Kuna! Nem akarok gyászolni érted!

A fej beletartás megtörtént. Harmincig olvasott Lulugyi néni. Kuna nyugodtan, csendesen emelte ki a fejét.

Elment jó távol és ott is megrázta a nyakát, mintha vizet rázna le magáról... Aztán tükörbe nézett...

A varangyos szeplők elhalványodtak az arcán...

— Nagy a te tudományod Lulugyi néni! — dicsérték Kuna és örömeiben megcsókolta a vén asszony arcát.

— Mit látok Kuna? — kiáltott rá az ajtóból Luternica.

Lulugyi néni a mérges üstöt fogta és vitte el hirtelen és oda szólt Luternicához cigányul:

— Be ne jöjj! Hozz inkább tiszta, száraz törülközőt Kunának! De szaporán! Nincs varangy a képin...

— Siessen Luternica! — mondá Kuna.

A gyönyörű cigány leány vissza sem tekintett, hanem rohant a műhely ajtajától föl a lakásba törülközőért. Lulugyi néni vette át és bevitte Kunának.

— Egyik végit üsd be tiszta vízbe, azzal simogasd le a foltocskák helyét. Azután a száraz végével töröld meg az arcod!... Elmult a nyári szeplőd!... beszélt Lulugyi.

És elsietett a rézüsthöz az udvarra. Tele öntötte vízzel. A víz kinyomta az üst belsejéből a nehéz fojtó kéngázt és eloszlott a gyilkos anyag az udvaron.

Kuna szeplőmentesen jött elő a műhelyből. Luternica ott leste az udvaron s a nyakába ugrott.

— Jaj, be szép lettél!?! Jaj! be varangyos voltál!?! Most mosdatna meg a grófnő szagos szappannal!...

És a két boldog szerelmes csókolgatta egymást. Kuna szép barna cigány lett, nem volt szeplős arcu többé! Szerencsájük, hogy a bocsai csendőrmester nem tett gyakran látogatást. Különben el nem kerülte volna figyelmét a hirtelen szeplőtlenítés...

Mindenki örvendett a Kuna szépülésének, csak a vajdánénak nem tetszett a fiatal báró cigánysága. De nem mutatta, mert az urával és parancsolójával nem mert szembe helyezkedni... A vajda iránti tiszteletet legalább a saját fedele alatt szigorúan megtartotta, de mégis elment egy kis szóbeszédre a bucsai cigányfelvégre Lulugyi nénihez.

...Kunát a háztól mielőbb el akarta távolítani, de nem nyilvános fellépéssel, hanem asszonyi furfanggal, ügyesen...

És eljött Lulugyihoz. Az első ellenszenv csak lappangott benne, mert a cigány vajda botja beleszorította a szót, az anyai érzést. Akkor azt mondotta: "Uramnak szófogadója" (Pátyáló áláv Céchkerájkányipé.) De a vérbeli tűz ott rekedt a torkában, szívében...

A gazda Sztojka vajdáné eljött a bucsai cigányvégbe Lulugyihoz és megbeszélte az ügyet.

A vajdával szembe semmit sem teszünk! — magyarázta Sztojkané, — mert ez "kriszínákosini torij" (törvénszegés). Nem szabad vérbeli cigánynak ilyet tenni. De a szófogadó vajdáné mégis csak édes anya, a "rátéh déj!" Az a legény velünk nem vérbeli.

Lulugyi hallgatta a vajdánét. Aztán szólt.

— A lányod szereti. A vérbelid...

— A lányom? ... Nem tudja mit teszen... Gyermekek...

— Milyen boldogság gyermeknek lenni... — sóhajtott a vén Lulugyi. Neki a szívéhez nőttek azok a gyermekek.

— Te pártolod őket Lulugyi?! — kérdezte Sztojka vajdáné.

— Szeretem egyiket a másikért... Luternica szép, kedves, édes. — Kuna hűséges, nemes, igazi szerelmes. Még az életét is oda áldozná egy leányért, aki szeret...

— Ezt akarom Lulugyi!... Az életét áldozza, de leányt, cigány leányt ne kapjon!...

Sztojka vajdánének a belső, elfojtott haragtól szikráztak a szemei. Otthon a nagy ur előtt tiltva volt az ellenkező vélemény nyilvánítása. A fejedelem előtt csak óhajtásai lehettek, de itt, amikor kettesben traccsoltak, itt a vajdáné is ki merte mondani, ami a véleménye volt, ami a szívében feküdt. A lányát csak cigánynak akarta adni, tiszta vérbeli cigánynak...

Lulugyi a vén ravasz, nem nyilvánított többé véleményt. Csak beszélt ha lehetett.

— Luternica szép...

A vajdáné elkapta a szót:

—Luternica szép, de cigánynak szép! Romának szép! A világon a legszebb cigány leány! Miért legyen idegen vérbelié? ... Idegen nemzetségé? ...

— Nyápmé sztéjin... (idegen nemzetség) — mondta a vén Lulugyi.

Ez az, amit én akarok Lulugyi!

— Anya vagy. Édes anya vagy...

— De vajda előtt csak alattvaló vagyok. Ő az Ur!...

— A ráj...

— Segítesz nekem Lulugyi?

— Gárádoláj... (rejtve, titkon) — suttogta a vén cigányné.

— Az az igazi Lulugyim. Kunát a házamtól elviszed.

Ha cigány, legyen cigány! Próbáljon kóbor életet. Aztán ha gödörbe esik, legyen esze a kimászásra.

— Értem... Édesem — beszélt csendesen Lulugyi...

— Mártsad belé a cigány életbe... Ugrasd!... Elég fiatal, hogy benne maradjon a nyaka...

Lulugyi ránézett a beszélőre.

— Elég gazdag vagyok, hogy amig élsz, nálam nem éhezel. Ha Kuna nem lesz, akkor a muszka cigányvajda fia jön Luternicáért. Annak aztán van!... Az gazdag!... Az egész uccát ezüsttel rakatja ki Bucsán a szép Luternica lábai alatt!... Jut belőle Lulugyinak még több, mint amenynyit akarna...

— Bizd rám Sztojka vajdáné, — biztatta Lulugyi néni. — Vigyázva, de biztosan. Gödörbe vezetem, de ha kimászik, az nem az én hibám lesz...

Két cigányasszony összeesküdött a fiatal báró ellen, mert Kuna nem volt cigány vér. Lulugyi nem ígérte meg a Kuna elvesztését, csak annyit vállalt, hogy bajba viszi, halálos veszedelembé vezeti... Aztán ha kijut belőle Kuna, az nem a Lulugyi hibája lesz...

Másnap már előállott Lulugyi a vajdánál. Azt mondta, hogy csináljon igazi embert Kunából. Nem is cigány, ha nem kóborol! A hátralevő időt töltse kóborlással, tapasztalással! Lakjon sátor alatt!... Háljon a szekéren... Gyalogoljon két nap alvás nélkül!... Legyen igazi vérbeli cigány, ha Luternicát megkapta...

— Hiszen magad mondottad! — vágta ki Sztojka vajda előtt Lulugyi. — Én elvezettem Biharékhoz. Ott lesz módja legénykedni! Ki kell próbálni a vérit, — sugta a vén cigány asszony. — Te vajda vagy... Jobban tudod a vér dolgát...

— Téltre menjen sátorba lakni... — ütődött meg a vajda.

— Jég alatt lubickolni! — vágta rá a vén Lulugyi. — Mikor te Sztojka vajda a világra gyüttél, a bába először a jég alatt mártott belé a vízbe, a Kőrös vizébe... De vajda lett belőled!... Sokat próbáltál. Bölcs vagy!...

Sztojka Ferenc vajda elgondolkozott. Ennek a Lulugyinak igaza van. A cigánynak kóborolni, nyomorogni kell, hogy megedződjön, mint a vas...

— Erről még beszélünk Lulugyi. Megmondom a vajdánénak.

— Csak Luternicától ne kérj tanácsot Sztojka vajda...
Mert ő gyermek. — Nem érti a vér dolgát.

—Ha már elhatároztam, megtudja ő is. Előbb a vajdánénak mondom meg.

Lulugyi nem szólt semmit, de azt gondolta, hogy oda jó helyre beszél. Ott szép szerével beleugratják Kunát a gödörbe, de jó mély gödörbe ám!...

És Kuna egy zuzmarás őszi reggelen Lulugyival együtt, kettesben elhagyta Sztojka vajda bucsai lakását. Elment cigányvilágot látni. Cigányosan élni. Próbálni, szenvedni a szép, a gyönyörű Luternicáért.

---

21. FEJEZET.

ELŐSZÖR A TÖMLÖCBEN.

A Bihar bandája odaszorult télire Egerszalókra. Kegyetlen hideg volt a tél. Éheztek és fáztak a cigányok. A szükség rávitte őket a lopásra minden nap, csakhogy az sem volt elég a didergő éhező moréknak, mert nem sikerült.

Elzálogosították, eladták mindenüket. Először a lovakat adták el. De közbe annyira leromlottak a lovak, hogy a Lakatos Bajka (Sztojka Bajka) lova megdőglött... Eladták a bőrét.

Balog József (Kolompár Tuka) eladta a két sárga lovát. De azt is gyorsan felélte a Bihar bandája. Sokan voltak. Az egész banda ott telelt, azokon kívül, akik Lipótujszálláson és Kecskeméten voltak bezárva.

Lakatos Bujer kocsijára már karácsonykor 40 koronát vettek fel Stóber Károlytól Egerszalókon. Farsangra ismét 30 koronát kértek a kocsira. Bezálogosították a kocsit teljesen.

Tavaszi felé már érezték a szabadság szellőjét Biharék. Betörték egy boltba, de nem sikerült. A banda több tagját bevitték Egerbe a csendőrök. Ezek között volt Kuna is, aki először izelte meg a börtönt.

Áprilisban (1907) szabadultak, mert tagadásuk ellen nem volt tanu. Az öreg bandavezér összeszedte minden erejét, hogy végre megmozdulhasson Szalókról. Az adósság

Stóberéknél 70 korona, Molnár Gyulánál ugyancsak, Egerszalókon 51 korona 56 fillér zálogtárgyakra.

Kuna el sem indulhatott, hiszen nem vala takarója a kóbor utra. Hát megkérte Molnár Gyulát, hogy segítsen rajta. A pompás csizmáit becserélte egy pokrócért. Helli Józsefnél 140 koronát vettek fel a zálogul adott szekérre. Eladósodtak tehát úgy, hogy Kenderesi Károly szalóki jegyző másodszor is fogatokat, lovakat rendelt ki hivatalból a cigányok eltoloncolására... Kivitték a harmadik falu határába cókókostul és ott hagyták a Bihar bandáját az erdőszélén.

Csak erre vártak a cigányok. Összeültek tanácskozni, tervet faragtak, a nyári kóbor élet örömeire készültek.

Ott volt Bihar, azaz Surányi Ignác (itt még csak Balog Mihály) a banda feje.

Párnó, azaz Lakatos Lajos.

Bajka, azaz Lakatos Sztojka Bajka.

Tuta, azaz Kolompár Balog József.

Kuna, azaz Lakatos Sztojka János (Lévárdy Béla báró) aki a szüret idejét várta, hogy a legszebb cigányleányt bírassa hitvesül.

Tuba, azaz Surányi Márton, a Bihar veje.

Trokár Marcsa, azaz Márton Vrana, férjezett Bihar Gusztiné. Férje fogságban volt.

Lulugyi, a vén cigányasszony, Tuta, Jóska és Jutina édesanyja.

Bujer, azaz Lakatos Mari, férjezett Lakatos Mátyásné, a férje fogságban Lipótváron volt elzárva.

Mundra, azaz Lakatos Róza, Bujer huga, (a későbbi dánosi koronatanu 13 éves).

Angyel, azaz Zelfi, a Dola felesége.

Lidi Rizi, azaz Bihar-Surányi Ignác felesége.

Csoroszlya, azaz Lakatos Angyél (18—19 éves).

Mozol, azaz Surányi Julcsa, a Tuba felesége.

Luretna, azaz Lakatos Julcsa (22 éves).

Murzsa, azaz Lakatos Jancsi, Párnó fia (12 éves).

Jóska, azaz Lakatos Józsi (10 éves), a Lulugyi fia.

Junita, azaz Lakatos Junita (11 éves) Lulugyi fia.

Ez utóbbi három gyerek volt később a dánosi rablógyilkosságnak koronatanuja, de ezeken kívül apró gyerek is volt számmal a Bihar banda nőtagjainál.

Rövidesen két lovat szereztek (loptak) s a gyermekeket szekérre rakhatták a cókókmal. Ez volt az első siker,

mert megindulhattak. A szekér ment Maklárra irányítva, a cigánybanda felnőtt tagjai, ahol átvonultak, mindenütt lop-
tak. De Bihar ráunt az apró dicsőségre. Szét eresztette a
cigányok ügyesebbjeit valami nagyobb szerzemény kiszag-
lásására.

Lulugyi volt a legügyesebb a hirszerzésben és a Bihar
bandájának téli nyomoruságát is ő okozta. Ez a vén cigány-
asszony csak Kunát figyelte szakadatlanul. Éjjel-nappal
ügyelt rája, hogy nem érintkezik-e a kastélybeliekkel? Nem
jár-e be Kislévárdra? ... Csak erre vágyott Lulugyi. Ezért
éheztette, börtönbe juttatta Kunát, hogy hűtlenségen csipje
és bevádolhassa Sztojka vajdánénál Bucsán. A szép Luter-
nica szerelme azonban visszatartotta a szerelmes Kunát
mindenféle ballépéstől. Szenvedett, sanyargott, börtönben
ült, de ... igazán szeretett.

A szalóki kitoloncolás után ördögi ügyességgel, forté-
lyosan kísértette meg Kunát a vén cigányasszony. Ott az
erdőben félrehívta beszélgetni. Amikor kellő távolban vol-
tak, egy tisztáson letelepedtek a fűbe és beszélni kezdett
Lulugyi. (A cigányok főbenjáró dolgokat, titkos ügyeket
egyáltalán nem beszélnek meg bokrok között, épületek mel-
lett vagy az erdő fái alatt, mert ott nem biztosak a kihall-
gatás ellen. Csak térségre kuporodnak le, hogy mindenfelé
szétnézzhessenek, biztosan őrizhessék a kihallgatást, ki-
lesést.)

Az öreg cigányasszony leült a térség közepén a fűbe.

— Ülj le Kuna! mondok valamit!

— Beszélj Lulugyi néni!

— Távozunk a kastélyodtól. Nem is jövünk errefelé
a télen sem.

— Ne legyen több bajom az életbe! — felelte egyked-
vűen Kuna és szinte érezte a szerelmes legény, hogy ez a
kisértés...

— Benézni sem akarsz?

— Miért? Nincs nekem ott keresnivalóm...

— Valakivel beszélni... Ugy sem ismernek meg!...
Hiszen tudod, a grófnő sem ismert meg...

— Nincs kivel! — felelte egykedvűen Kuna.

— Hirt hallani?!... — beszélt Lulugyi, — hát édes
anyádról...

Kuna elgondolkozott. Nem szólt.

— Látni őket, hogy mégsem ismernek rád...

— Nem! — jelentette ki Kuna határozottan, — hanem egy kis szivességet tehetnél nekem, Lulugyi néni!

— Mit kívánsz Kuna? Elkísérlek téged! Kilesek neked minden utat a kastélyba!...

— Nem arról van szó, hanem arra kérlek téged, aki eddig is legközelebb voltál hozzám a sok szivességeddel, hogy menj be te a cselédlakásokhoz...

— Én menjek? Hiszen te bucsuzol onnan...

— Elbucsuztam régen. Te hozz hírt a Dobi Jánostól. Csak mutasd fel ezt a bicskát s erre ő mindent elmond, a mit kérdezel. Tudja, hogy az ő fiatal gazdája küldött...

— Csak személyesen járj el, Kuna. Ajánlom, hogy jobb lesz, ha személyesen jársz ott... — kísértette Lulugyi.

— Akkor nincs szükségem onnan semmi hirre! — mondotta határozottan Kuna. — Mást nem akarsz még mondani Lulugyi néni?...

A vén cigányné látta, hogy itt határozott férfivel van dolga. Ezt nem bírta ingadozásba hozni. Óh, a vén Lulugyi nagyon jól ismerte az embereket és különösen a fiatal bárót, aki egész férfi volt.

— Akarok! — felelt a vén cigányasszony. — Akarok és azt mondom neked Kuna, hogy érted elmegyek a béreshez!

— Mindig ilyen jó voltál, Lulugyi néni! Hát hallgass rám. Itt van ez a bicska a nadrágom korcába belevarrva. Kibontom a varrást és átadom neked. Jól tedd el, jól rejtse el, nehogy elvegyék tőled.

— Bizd rám, Kuna!

— A béresnél, hiszen ismered!

— De még mennyire. Én loptam el a kislányát...

— Nem fog a lányka megismerni?! — kérdezte Kuna hirtelen.

— Hát megyek én nappal?... hogy láthasson?... Este megyek, amikor alszik.

— Ha kint a mezőn keresed fel, csak annyit szólj, hogy Kuna tisztelteti!...

— Ez a jelszó?

— A "Kuna" a jelszó. Ugy egyeztünk meg. De ha kételkedik, akkor a bicskán kívül megemlítheted az ezüstkupakos pipát is.

— Nem is szükséges! — mondotta Lulugyi. — Szemé-

lyes jó ismerősök vagyunk a János béressel. Adtam a lánykája nyakára ezüst keresztet...

— Volt neked, Lulugyi?

— A Luternica lakásában van minden bőven most is.

— Hej, ha oda el tudnál jutni, Lulugyi!

— No, mi jutott az eszedbe?

— Van ott a régi ruhámban pénz a bugyellárisban...

— Elhozzam? — kérdezte komolyan Lulugyi.

— Ne mind! Csak ezer koronát...

— Sok lesz az, Kuna! Még a fele is sok lesz neked!...

— Miért? Hogy gondolod, Lulugyi néni?

— Ugy, hogy ha neked pénzed van, azonnal opré Luternicához!... De sebesen!... De vonaton!...

— Azt nem teszem, Lulugyi, még akkor sem, ha száz-ezer koronám lenne! Elveszteném a jegyesem bizalmát... Luternica nem szeretne többé!... pedig ő szeret... Igazán szeret... Én éreztem...

A vén cigányasszony minden számítását, minden ördögi cselszövését megdöntötte az igaz szerelem. Kuna hajthatatlan maradt, mosolyogva szenvedett... És sokat szenvedett a szerelmeért...

— Hát mit kérdezzek Jánostól, a bérestől?

— Élnek-e még a szüleim? Hogy vannak?... És a grófnő járt-e nála azóta nyomozni utánam?... Más semmit.

— Meglesz Kuna! — ígérte Lulugyi, — de a pénzedből csak kétszáz koronát hozok el, azt se neked, hanem lóra, lószerszámra a bandának...

— Ahogy jónak látod, Lulugyi néni! — hagyta rá Kuna, hiszen tudta, hogy neki nem szabad külön uri életet élni. Neki kóborcigány módjára kell leszolgálni a szép Luternicáért ezt az esztendőt. De szüret után aztán boldog lesz. Olyan gyönyörű felesége nincs és nem is lesz senkinek, mint neki. A szép cigány leány mélységes kék szemei biztatták és nem gyötörte az éhség... Ha fázott, — megmelegedett a képzelt szemsugaraitól... De hogy is írta Petőfi:

“A szerelem mindent pótol, — a szerelmet nem pótolja semmi!”...

* * *

Az öreg cigányasszony, a vén Lulugyi, azon a napon még kilenc órát gyalogolt. Alkonyatkor ott volt a kislé-

várdi cselédházak táján. Háromszor huhogott, mint a bagoly és várt. Távolról nézte az ismert cselédházat.

Dobi János csakugyan meghallotta a bagoly-hangot, hiszen mindennap üzenetet várt az ő jószágos ifju gazdájától, az ifju bárótól...

Kijött az ajtójába és a fasor felé nézett, de már sötét volt, nem látott.

A bagoly ismét szólt. De csak egyet huhogott...

— Semmi kétség! — beszélt magában a béres. A Kuna üzent...

Vette pálcáját és átment az utra, a fasor felé. Csendesen lépdelt a gyepon. Figyelt minden neszre. A Lulugyi cigányszeme a sötétben is meglátta. Ismét huhogott a bagoly, de igen halkán, hogy messzire ne hallatszon a hangja.

Dobi János már egészen bizonyos volt a dolgában. Egyenesen arrafelé tartott, ahonnan jött a bagolyhang csendes szava. És amint az uton ment, a fák alól odaszólt a vén cigányasszony.

— János!... Itt Kunától...

— Hála neked, édes jó Istenem!... — fohászkodott a béres, áztán alig lépett előre tízet, ott állott eléje Lulugyi néni.

— Jer közelebb, Dobi János... Ne gyujts világot... Lulugyi van itt... Kuna küldött...

— Él-e még az én gazdám?... — kérdezte a béres meghatottan.

— Csak most él ám igazán! Már a tömlöcből is kiszabadult Egerből szerencsésen, — suttogta a vén cigány asszony.

— A gazdám a tömlöcben volt?!... — riadott fel a hűséges cseléd.

— Néhány hétig volt a vizsgálatiban, de kiengedték. A bicska itt van, az ezüst kupakos pipát nem hoztam el.

— Tőled nem kell ismertető jel, Lulugyi. Téged ismerlek. De a gazdám, hogy be volt zárva... Tömlöcbe a báró Lévardy Béla öméltósága!... — töprengett a hű cseléd.

— Nem ugy van az, János! A tömlöcbe Kuna volt, a rongyos, feketebőrű cigány legény, aki már nem báró, hanem csupa cigány... igazi roma...

— Az én gazdám cigány lett?...

— Testestől-bőröstől!

— Hol van most? De szeretnék vele beszélni!...

— Nem jött el. Hiszen úgy sem ismernéd meg, János...

— Én?!

— A grófnő sem ismerte meg. Pedig beszélt vele...

— Akit megmosdatott a szappannal? Az a gazdám? a fiatal báró volt?...

— Igen. Az volt a Lévárdy báró, de ezt te kitől hallottad?

— A grófnő beszélte el. Itt jár hetenkint-kéthetenkint, hogy nem tudok-e valami új hírt?...

— Nem akadott még a jegyese nyomára?...

— A fiatal báró eltűnt végleg előle. De csakhogyl él az én jólelkű gazdám! Te Lulugyi, mit üzent neked?

— Azt akarja tudni, hogy élnek-e a szülei? Hogy vannak?

— Élnek, Lulugyi, de busulva élnek. Éjjel-nappal a Béla bárót siratják. Keresik a nyomát és hasztalan minden...

— Reménykednek?...

— Igen! Várják, hogy egyszer visszajön a szép cigány leánnyal és beállít a kislévárdi kastélyba, mint fiatal cigány vajda... Még ez is megvigasztalná őket a nagy készenléstükben. Te Lulugyi!!

— No, mit akarsz?

— Vissza jön-e még ide az én drága gazdám?...

— Nem hiszem, János! Ez a kastély nem ér annyit, mint a legszebb cigányleány szeme! Mert az igazán szép!

— Tudom. Láttam... — mondogatta a béres.

— Mikor? Hol?...

— Akkor, mikor a nádas égett, lángolt és az én gazdám elvarázsolta... Ha a gazdám meg nem fogja, hát beleütöttem volna a vasvillámat...

Lulugyi nem tartotta helyesnek a megbotránkozást a durvaságon. Áttért róla másfelé...

— De ugy-e, szép leány?

— Hát ugy... cigánynak igazán szép... de nekem nem kéne, Lulugyi!... Imádja a tüzet, a lángot...

— Csak azért, mert testvér a szeme ragyogásával... vérének lángolásával. De te nem értesz az igazi, uri szépséghez, János! Az más, mint a vastagdereku munkás leány...

— Tudom én azt is... Mégis sajnálom a gazdámát. Hej, ha elmehetnék érte?!...

— Ugy járnál, mint a grófnő... Ugyan ugy!!

— Lulugyi, te biztosan tudod, hogy a grófnő csakugyan az ifju báróval beszélt?

— Biztosan vele, de a Kuna bőrében. Én festettem...

— Ez aztán furcsa valami. Mégis három napig gyalognék, oda-vissza, ha láthatnám a gazdámát.

— Ne fáraszd magad, János. Hívtam, de nem jött. Eljöhetett volna Egerből, amikor kiszabadult. Nem jött. De majd egyszer mégis eljön. A hirt megviszem a szüleiről. Megmondom a grófnő dolgát. Azt is elfogom mondani, a mit te üzensz. Hát mit mondjak?...

Dobi János gondolkozott elébb. Azután beszélt.

— Mondd meg Lulugyi, hogy minden percben kész vagyok elmenni az én jó gazdámhoz, akár hűséges kutyának...

Többet nem beszélt a béres. Nagyon el volt érzékenyülve.

Lulugyi felhasználta a meghatottságot és eltűnt a sötétbe. A tulsó fa sötét törzsétől még vissza szólt:

— A gyermekeid maradjanak egészségben, veled együtt János!

— Elmégy, Lulugyi?

Válasz sem jött a kérdésre, hiába hallgatózott. De még utánna mondotta:

— Járj szerencsével!...

---

22. FEJEZET.

A DÁNOSI TERV.

Lulugyi azon az éjjelen ott hált Luternica pompás földalatti lakásában. A Bihar bandájából a banda fején kívül, csak Lulugyi ismerte a titkos lejárást. Jól vacsoráztott az élestárból. Ivott is rá, hogy jól aludjon, mert fáradt volt. Tizenkét órai gyaloglás után édes álomba szenderült. Magát biztonságban érezte és kipihente fáradozásait.

Másnap délfelé ébredett. Kiment a folyosón át az odvas tölgyfa üregébe és onnan látta a nap állásáról, a fák árnyékáról az időt, amint kikukucskált.

Elmult dél....

A báró ruhái közül elővette az oldaltárcát s pénzt vett ki belőle. Kuna részére kettőszáz koronát bevarrt a szoknyája korcába. A saját részére, utiköltségnek szintén kivett ötven koronát. Ezt az utóbbi pénzt nem a szoknyája korcába dugta el, hanem a kézi füles kosarát vette elő, hogy magával vigye és ennek a vesszőfonásu kosárnak a kettős deszka fenekében rejtette el a pénzt. Madzaggal vala egymáshoz erősítve a két deszke — fenéklap és a szélein csinált lyukak segélyével a kosár fenekéhez fűzve spárgával. Lulugyi csekély pénzt a zsebében is hagyott, hogy kéznél legyen az utazása alatt. Egy-két napi harapnivalót szintén rakott a kosarába, aztán óvatosan mindent bezárva a kulcsokat elrejtve a szokott helyeken, feljött a félrebillent bokor alól...

Előbb nyugodtan megállt. Figyelt éberén, akár az erdei vadak. Hiszen előzőleg az odvas tölgyből is kikémlelte a környéket, de mégis vigyázott nagyon, nehogy ember legyen a közelében. Negyedórai várakozás után kijött a bokrok közül és eltávozott Eger felé. Karján a füles kosár, kevéscók-mók benne. Ugy lépegetett el az erdőben, mintha a közelből jönne és rövid utra menne. Pedig ment. Négy napig járt gyalog és vonaton Lulugyi.

Biharnak, a banda fejének jelentette Kuna, hogy Lulugyi néni nyomozni ment. Ötödik nap érkezett vissza. A füles kosár ott volt a karján, de tele rakva sok minden jóval, ennivalóval. Még a hátán is hozott egy zsákban pompás rozskenyeret, de kettőt.

— Lulugyi sohasem járt üresen, — jegyezte meg Bihar.

— Hátha tudnád még a többit?!... — mondá Lulugyi.

— Mond már a jót! — biztatta Bihar.

— Tanács elé való....

— Össze ülünk neki....

A tanács az, amikor a banda feje összehívja a főbb embereit, asszonyait a bandának. Távol maradnak a serdülők, gyermekek és az idegenek, akik nem szorosan tartoznak a bandához.

Bihar meghívta Kunát is a tanácsba. Ez nagy kitüntetés és bizalom volt a banda fejétől, amit a Lulugyi ajánlata tett meg a bandavezér.

A füles kosár ott volt a karján, de tele rakva sok minden jóval, ennivalóval.

A szekér a purdékkel, serdülőkkel előre ment. A Bihar bandája az erdő szélétől idébb a sima gyepen körbe ült. A tanácskozást Bihar vezette be.

— Halljátok véreim! Lulugyi jó szerencséivel járt az utján. Munka akadott. Nagy munka. Beszéljük meg az ügyet jól! Nagy munkához nagyobb előkészület szükséges. Mindenki vállalja a magáét! Beszélj Lulugyi!

A vén cigányasszony óvatosan széttekintett elébb a térségen. Senkit sem látott közelben, ameddig a beszéd elhalatszott, de azért mégis halkán, szinte suttogva adta elő a tervet.

— Wekerle kegyelmes ur birtoka szomszédságában, Dános-pusztán van egy csárda... A Szarvas-csárda. Olyan a fekvése, hogy bátran lehet dolgozni, a maga idejében.

— Van-e mód? — kérdezte Tuta.

Lulugyi ránézett a fiára. És nem botránkozott meg a saját fia butaságán, hanem csendesen beszélt tovább.

— A mód nehéz... A csárdásnak arany lánc, ezüst órája van. Több gyűrűje. A csárdásnének arany filbevalója, gyűrűk az ujján. A lányának arany filbevaló, de több gyűrű. Van pénz is bőven. Jó mód van a csárdáséknál... Az alkalom bevág nekünk. Estétől reggelig járatlan vidék...

— Kulcs, vagy balta? — kérdezte Bihar.

— Későn este egyik sem kell. Elég a kicsi civódás, veszekedés, aztán a sebes munka, amilyen a Párnó, Dola, Tuta kezeiből való... — mondotta rá Lulugyi.

— Az asszony az én kezembe kerül... — ajánlkozott Trokár Marcsa. — Kezdsnek ez legyen...

— Külső védelemnek állok — mondotta Bajka, — de a cigány gunya igen gyanús. Szűrt keritsetek, mintha csősz lennék, éjjeli felkészüléssel, de baltával, hogy zajt ne csináljon, ha dolgozni kell!...

— Kuna te mit vállalsz? — fordult feléje Bihar.

— Sztojka Bajka egyfelől. Én más felől állok őrt. De cigányruha nem oda való. Legalább bricsesz nadrág kell a bizalomkeltésre...

— Honnan veszünk bricseszt? — kérdezte Bihar.

— Majd Lulugyi tudja a helyét!...

— Igen — igen! — beszélt Lulugyi, — van bricsesz Kunának. Ez jó lesz. Idejére elhozom...

Dola beletanácsolt:

— Oda cigányférfi mostanság ne járjon! Csak nők végezzék el a készületet.

— Bisd rám! — válaszolt Trokár Marcsa.

— Sokan nem mehettek! — emelte fel szavát Bihar. Kettő éppen elég a látásra. Lulugyi!

— Hallom!

— Tanyát néztél a bandának a közelben?...

— Igen. A gyóni szőlőkbe. Van ott üres házikó bőven. Ha bevégzik a szőlőmunkát, hetekig sem mennek ki a szőlőkbe, préházba... Válogathatsz menedéket.

— Mi lesz a gyermekekkel? — érdeklődött a Bihar felesége: Lidi Rizi.

— Ellenkező irányba, előre mennek a kocsival.

— Kár, hogy nincs ló — szekér! — mondotta Tuba. Bihar ránézett a vejére.

— Nyomot hagy a kerék!...

— Hát a lábad? — kérdezte Tuba.

— Csupa homok, mind homok, ott nem ismerik fel a lábad nyomáról, hogy jöttél, vagy mentél?!... — magyarázta Lulugyi. . .

— Mennyi pénz lehet? — kérdezte Párnó.

— Sok, nagyon sok! Temérdek, — beszélt Lulugyi. — Annyi van, hogy bételhetsz véle. Gyűjti a pénzt a csárdás szüretelőtti borvételre, hogy a gazdáknak jusson üres hordó a mustnak. Kihallgattam a beszédjüket. Tele akarja venni a pincét szüret előtt. . .

— Ugy szoktak a pénzes emberek. Amikor a szőlősgazda megszorul hordó dolgában, akkor üriti meg, olcsón a szüretre való borokat. Akkor veszi a bort!!! — beszélt Bihar. — Elfogadjátok a munkát?

Mind benne voltak a keresetben. És a dánosi Szarvascsárda lakóira oly könnyedén mondták ki a legyilkolást, mint a disznóölést szokták az emberek elhatározni. A Bihar bandája különben is híres volt a vakmerőségéről országsszerte a csendőrség körében. De annyira óvatos, előre-látó volt a ravasz bandavezér, hogy rábizonyítani nem bírták a gyilkosságokat.

A dánosi csárdánál a remeket mutatták be. A munka jó volt, de elverte az eső, vagyis a gyorsan kivontatott tüzifecskendő a védekezést.

A Bihar bandája nagy kerülővel tette meg az útját, Dánosig. Közben fosztogattak, loptak, raboltak szüntelen.

Lulugyi még kétszer elment kémszemlére a Dánosi csárdába. Nála volt a füleskosár. Italt vett és fogyasztott a csárdában, aztán alaposan szétnézett kívül-belül s úgy találta, hogy jobb a helyzet, amint azt legelőször szemlélte.

A dánosi rémes dráma előtt pár nappal a Bihar-banda kocsija ott haladott el a csárda előtt, de nem állottak meg a gyermekekkel, serdülőkkel, hanem tovább mentek. Pusztavacson Valkai Sámuelné, az iccésné a dánosi rablás előtt tiznappal látta a cigányokat. Az asszonyok mindennapos vásárlói voltak. És a Hajósi József korcsmájában is többször megfordultak a Biharbanda tagjai. Vacsról jártak át megfigyelni a dánosi színhelyet.

Julius közepére megért a helyzet. Bihar elrendelte a felvonulást.

23. FEJEZET.

A NAGY NAP.

Lulugyi még azt is tudta, hogy kik? és mikor járnak be a Szarvas-csárdába? Ott settenkedett. Elment, visszajött és tovább figyelt. Trokár Marcsa szintén átjött szemléltartani. De őket alig lehetett látni, olyan szerényen elvonultak. Az utszélén, a fák árnyékában pihentek. Hangjukat sem hallatták, nehogy az emberek figyelmét magukra vonják. Szürkület előtt Trokár Marcsa eltűnt. Lulugyi ott maradt a csárda közelében.

Később bement a csárdába és italt fogyasztott a vén cigányné. Egészen sötét volt, amikor a rablóbanda megérkezett a csárdához. Egyenként, osonva, szinte bujkálva jöttek.

Előcsapat volt az asszonynépség. Ezek közül elébb kettő, azután még egy ment be a csárdába. Az utóbbi hamar kiment, jelezni, hogy mi van?...

Szarvas Istvánné, meg a Teréz leánya kilenc óra után álmosak lettek. Pihenőre tértek. A két cigány asszony még italt kért. Jött a harmadik is segíteni, de valójában hirt hozni, hirt vinni.

Amikor a cigányasszony másodszor is kivitte a hadszintéri hirt, a csárdás bezárta utánna a csárda ajtaját és biztatta a bent levő Lulugyit és Trokár Marcsát, hogy fogyasszák el gyorsan az italt, mert már bezárt. Távozzanak a csárdából!...

Szó után szó következett, de csak azért, hogy huzzák az időt.

Közbe visszajött a harmadik cigányasszony is, hogy ital, kell. Elviszi. Üveget is hozott...

— Jól van! — mondá Szarvas István, — az üveget meg töltöm, fizettek és mentek.

— Nem szökünk meg! Itt a pénz! — beszélt teleszájjal Trokár Marcsa.

— Nem akarunk magával hálni! — mondá Lulugyi gunyosan.

A csárdás kinyitotta az ajtót. A cigányasszony a kezében előre betartotta a kétliteres üveget. Át is adta és bejött. Aztán rátámadott a bent ülő két társára:

— Jertek már! Itt akartok hálni?!...

— Mit parancsolgatsz? — förmedt rá Trokár Marcsa neki tüzesedve.

— Ki fogadott prókátornak? — szájalt Lulugyi.

És a három cigányné éktelen zenebonát csinált a nyelvével az ivóban, ugyannyira, hogy Szarvas István a csárdás más zajt nem is hallott, csak a cigányasszonyok veszekedését, kiabálását.

Közbe hirtelen basurran a nyitott ajtón Parnó és Dola. A lábuknak semmi koppanása sem hallatszott s máris a söntésben az italt mérő csárdás fejébe vágta Dola a szerkercejét. Párnó ugyanezt tette a másik oldalról és Szarvas István egy jajszó nélkül, véresen zuhant a padlóra...

Veszekedés, szóváltás, tülekedés nem volt, hiszen vilámgyorsan dolgoztak a Bihar-banda legényei.

A csárdásnét Trokár Marcsa rohanta meg ott a szobájában, az ágyában. Az első álmában csavarta a nyakára az inget és megfojtotta egy sikoltás nélkül. A haláltusában csinált egy kis zajt a rémes munka alatt az ágy fája. Nagyokat dobant a védekező asszony rugásaitól, de meztláb volt, nem koppant, nem dörömbölt, a rugás zaja igen tompa volt.

Mégis fölébredt a csárdás leánya, Szarvas Teréz és föl-kelt, hogy a dörej okát megtudja... Kis szobája ajtójában találkozott Tutával. Mögötte Trokár Marcsa állott, akit már ismert a leány...

— Mari! Trokár Mari! mi van itt?...

Ezt a kérdést a dörbörgésre, a dörömbölésre tette, mert hiszen nem látta, hogy mi történt? A cigányok lármáját akarta csillapítani. Azért jött ki ingben, úgy, amint föl-kelt...

A válasz nem szó volt...

Megismerte Trokár Marcsát... meg kellett hálnia, ne-hogy elárulja a rablógyilkosokat...

Balog Tuta rárohant a korcsmáros lányára. A padlóra teperte. Az egészséges, 17 éves leány teljes erejéből védte az életét, de hasztalan...

Tuta a fejét fogta, Trokár Marcsa egy nagy késsel a lány nyakát vágta el. Ez a munka nem ment olyan gyorsan, mint az első kettő. Az erős ifju lány karmolt, rugott, védekezett.

A gyilkos cigányasszony kétszer is nekifogott a nyak-

vágásnak, míg végre a tömeges vérvesztéstől elgyöngült Szarvas Teréz is kiszenvedett a kis szobája ajtajában a küszöbön...

Negyedórás munka után következett a fosztogatás, rablás és a tor...

Először a meleg hullákat fosztották ki. A csárdás arany óralánca, ezüst zsebórája. Vastag arany gyűrűje. Azután a csárdásné és lánya arany fülfüggői, gyűrűi kerültek zsákmányul. Végül a pénzt vették ki a szekrényből...

Lulugyi biztos nyomra vezette, megmondotta, hogy hol van a pénz? Hiszen kileste hetek óta...

Halálesetnél tort szoktak ülni... A Bihar-bandája ez alkalommal is mértékletes volt az ivásban, mert úgy tartotta a bandavezér, hogy a részeg ember bajt csinál!...

A pincébe nem mentek le. Több italt nem hoztak fel, csak a fent valót fogyasztották el és ettek is közben.

Zajt, lármát egyáltalában nem csináltak, de hosszúra nyúlt a munka és lakoma. Pitymallott az ég Kelet felől és nem vették észre a nyári reggel gyors közeledését.

A szürkületben kocsi jött a csárda felé. Kuna fölis-merte és besietett jelenteni.

— Jön a tejeskocsi... Hozza a tejet!... Engedjétek be, mert virrad... Idekünn nem lehet dolgozni... Gyors munkát!...

Bihar átlátta a helyzetet. Ugy rendezte a közbejött akadályt, hogy legyenek csendben... A tejeskocsi beviszi a tejet és odabent végezzenek vele...

A szerencsétlen reggeli vendég Tabányi Pál tejeskocsi volt. Gyanutlanul ment be a csárda nyitott ajtaján, de odabent még sötét volt...

— Jó reggelt, Pista bácsi! — köszönt be, de nem fogadta senki.

Ekkor Dola egy kis zajt csinált a kamrában és a kocsi gyanutlanul ment be a jól ismert kamrába a csárdáshoz, ahonnan a neszt hallotta...

Már a kamra ajtajában hátulról egy hatakkas késszurást kapott a nyakába, amitől arccal beleesett a fásládába. A szurást Párnó tette. A kést benne hagyta...

Dola serényen csapta fejbe fejszéjével hátulról a kocsist. Mindez pillanatok alatt történt. És a rablók az előre megbeszélt terv szerint távoztak. De előbb Kuna elindította

a tejes kocsit, — kocsis nélkül, tudva, hogy a haditerv szerint felgyújtják a szalmafedeles Szarvas-csárda épületét...

A ló tovább haladott az uton. 'Sztójka Bajka még biztatta' a lovat.

— Siess, Csinos! nehogy megperzseld a farod!...

A csárda felgyújtása hirtelen történt és amint az épület négy sarkán kigyult a láng, a cigányok menekülve iramodtak szét.

Az utolsók voltak: Bihar, Párnó, Dola és Tuta.

Vissza sem néztek a reggeli szürkületben a Szarvas-csárda felé többet. Száraz volt a szalmafedél, biztos a csárda leégése, — ezt tudták a cigányok, hiszen így volt a terv már azelőtt hat héttel. A tűz a legbiztosabban takarítja el a bűnjeleket... Lehamvad, összeég minden. Nem

ismernek rá a hullákra, semmire. A tűz mindent elemészt a dánosi Szarvas-csárdában...

Az üszög... a hamu nem fog beszélni... néma lesz...
És mégis beszélt a parázsló zsarátnok!...

24. FEJEZET.

LULUGYI BAJT CSINÁLT.

A dánosi véres dráma után szétfutottak a cigányok, de nem ész nélkül, bégetve, mint a birkanyáj, hanem tervszerűen vezetve, irányítva, hogy a nyomozó csendőrséget teljesen félrevezessék, elbolondítsák.

Lulugyi futás közben mondotta Biharnak, a banda fejének, a vezérnek:

- Kunát messze küldöm...
- Nem biztos már?... — kérdezte Bihar.
- Biztosnak biztos, de nem roma...
- Csináld Lulugyi, csak jól csináld.
- Azt mondom, ne vedd észre, ha intézkedek!...
- Ugy-ugy! — hagyta rá Bihar.
- Mintha tudnál róla... Hallgass!
- Mintha bele egyeznék, Lulugyi...
- Ez az!... Majd én csinálom a Sztojka vajdáné szíve szerint az irányítását Kunának.
- Sztojkané? — ütötte fel a fejét Bihar és gyors lépkedésében hirtelen megállott az utszéli ösvényen.
- Hát a Sztojkané mondotta, hogy nekünk, cigány anyáknak nem vérbeli!
- Hát a Luternica? — kérdezte Bihar.
- Azt mondotta Sztojkané, hogy Luternica nem tudja mit teszen!?... Cigány vajdáné csak cigánynak, vérbelinek adhassa a leányát...
- No, aztán te Lulugyi? Mindig pártolod a Kunát!...
- Ahogy én pártolom! — beszélt a bandavezér.
- Luternicát szeretem a Kunáért. Kunát szeretem Luternicáért, de a fejemet nem veszttem el.
- A vajdánéval tartasz...
- Gárádoláj!... (Rejtve, titokban.)

— Most mit akarsz vele? — tudakolta Bihar.
 — Elküldöm próbára!...
 — Hova?
 — Abaujba...
 — Hiszen ott van az igazi Kuna!?...
 — Ez a jó! — beszélt Lulugyi.
 — Össze akarod veszejteni őket?
 — Nem. Csak azt szeretném, hogy a csendőr választaná ki közülök az igazi Kunát...

— Nagy tudásod van Lulugyi! — dicsérte Bihar.
 — Gárádolaj (titokban). Hát ne szólj belé az intézkedésbe Kunával szembe. Hadd próbáljon!... Itt nem lesz baja, mert rendbetettük a Szarvas-csárdát, de ott a pakszusát megnézik ám!

Amikor Lulugyi, ott menet közben a Szarvas-csárdát az utszélen kimondotta, Bihar hirtelen szétnézett, hogy nem hallotta-e meg valaki a beszédet.

A halottakat ne háborgasd! — szólt rá komolyan, Lulugyira. — Lé mulé zsénénge gyihá Dévléhke ázsú timátár ándé pácsá! (A megholtak lelkei Isten irgalmasságából békében nyugodjanak!) mondá Bihar szónoki-lendülettel, mintha bucsuztatna a temetőben...

A vén cigányasszony hirtelen megrázkódott. Keresztet vetett magára és csendesen mormogta:

— Té chodiniszáren tháj opuné sztrá fipé lénge. Amen... (És az örök világosság fényekedjék nekik. Amen.)

— Tháj boldé áméndár tyo hólyi! Amen!) És fordítsd el tőlünk haragokat! Amen) — szólt a Lulugyi hátamegett Kuna csendesen...

Már világos volt. Kora juliusi világosság. Napkelte az alföldi tájon. Akácszegélyes uton. És Kuna ott lépegetett a beszélő bandatagok mögött serényen. Szedte-rakta a lábait szaporán. Sietett mentől távolabb lenni a rémes rablógyilkosság színhelyétől. Leginkább ott szeretett volna lenni a Királyhágón, a magas határhegységben, — Bucsán, a Sztojka vajda házában.

De amint itt a dánosi rablógyilkos kóbor cigányokkal együtt a véres szintértől, utolérte a két beszélgető főbűnös — segített nekik cigányul imádkozni.

— Ámen! — mondotta Lulugyi. — Utolértél?...

— Most érkeztem ide (hiszen ezt tudta Lulugyi is).

— Nincs hátvéd? — kérdezte Bihar.

— Most elővédek leszünk vezér! — mondá cigányul Kuna. — A hátunk megett minden csendes. Minden elmúlt. Csak előre kell vigyázni, nehogy belebotorkázzunk a csend-örökbe.

— A főutról letérünk nemsokára, vasuton utazunk tovább, hogy messze legyünk innen holnap, — válaszolt Bihar.

— Te Kuna! — szólítá meg Lulugyi.

— Mit akarsz Lulugyi néni!

— De urasan feszít rajtad az a bricsesz!?

— Te hoztad!...

— Bárótól hoztam, — jegyezte meg (célzatosan) Lulugyi.

— Cigányra huztad...

— Jól áll neki! — beszélt Lulugyi.

— Épen mintha rám szabta volna a szabó... — jegyezte meg gunyosan Kuna. És kacagtak a cigányok, mert valóban a báró bricsesze volt. Az erdei földalatti titkos lakásból, a Luternica házából hozta Lulugyi néni a bricsesz nadrágot Kunának. Közbe áttértek egy dülőtra. Lulugyi pici rongydarabokat kötött az utszéli akácfabokor ágára jelnek és mentek, siettek tovább...

— Te Kuna — szólt Lulugyi.

— Mi bajod megint velem?

— Küldöttségre menesztelek...

— A török szultánhoz? Csak nem akarsz háremhölgy lenni Lulugyi?...

— Éppen a szultán gusztusára való ez a Lulugyi! — jegyezte meg Bihar, a hosszú bajusza alól mosolyogva...

— Fogjon meg a görcs! — beszélt Lulugyi harag nélkül, — a terek szultán nem roma!

— Te romához menesztesz kildetségbe! — kérdezte Kuna.

— Vérbeliekhez!

— Keletre, mégis Keletre, — találgatta Kuna és azt hitte, hogy Bucsára meneszti a szép Luternicához.

— Északra, Északra!...

— Csak nem Szibériába?... — beszélt Kuna, — ott hideg van a cigánynak!

— Rokonsághoz mégy Kuna. Föl Abaujba a nemzet-séghez. Hátra van még két hónapod, aztán letelt az esztendő. Tiéd lesz a világ legszebb leánya... a Luternica.

És amíg ezeket mondotta Lulugyi, rágondolt a Sztojka

vajdánénak tett ígéretere, a titkos szövetséghez. Majd, ha két Kuna lesz egymás mellett, a csendőrök bajba juttatják mind a kettőt és a vallatásnál kiderül, hogy melyik az igazi Kuna?!

— Náj love! (Nincs pénz) — mondá Kuna.

Lulugyi kényelmesen kotorászott a zsebébe, a szoknyákat forgatta, tapogatta, veregette.

— Van itt love! Tud meg te legény, hogy akit küldött-ségbe menesztenek, üres kézzel nem engedik el, tudod miért?

— Nem én! — felelte Kuna.

— Azért, mert akinek nincsen pénze, annak esze sincs.

— Csuda jó dolga lehet a király küldöttjeinek?... — mondá Kuna.

— Amíg tart a pénzből, — mondá Lulugyi.

— Amíg adót fizet a nép, addig nem fogynak ki az észből! — jegyezte meg Bihar igen találóan.

— No, neked hamarabb kifogy a pénzed! — beszélt Lulugyi, — neked nem jár adópénz!

— Majd dolgozom! — bizakodott Kuna.

— Ott Abaujba nem megy a kolompár mesterség!...

— Dolgozom a mezőn. Sok a munka nyáron s mind sürgős.

— Meleged lesz a finom bricseszbe!

— Fehérneműre vetkőzik a szénacsináló a felső vidéken, — beszélt Kuna.

— Nagyokat fogsz aludni a szénaboglya tövében, de amit nem te raktál össze! — évelődött Bihar.

Három órai sietős gyaloglás után 16 kilométer távolságban jártak a Dánosi-csárdától, vagyis annak az üszkös romjaitól. Olyan biztonságban érezték magukat, akár ha Egerszalókon lennének. Itt Kecskemét felé, egy félreeső erdőcskében, amelyet dűlőuton lehet megközelíteni, itt adtak gyűlő találkát a cigányok. Először a banda feje Bihar, aztán Lulugyi, meg Kuna érkeztek a kitűzött helyre, mert ők lehetőleg az egyenes uton jöttek.

Kunát mielőbb utnak engedte Lulugyi. Alig pihentek le az akácos erdőbe, bicskát nyitott a vén cigány asszony. Felvágta az egyik szoknyája korcát és pénzt adott át Kunának.

— Itt a pénz az utra Kuna! Te ne pihenj itt. Ne töltsd az időt hiába. Itt a kis erdőn túl még a dűlőuton egyenesen ki az állomásra. Elmégy Kecskemétre vonattal. Ott nem vesz-

tegeted az időt, hanem tovább utazol a Felvidékre. Meg ne állj Abaujig. Ott sem rontasz bé a rokonsághoz, hanem három napigjáró földdel idebb leszállasz a gőzösről. Gyalog kóborolsz a nemzetséghez. Csak mond, hogy Biharéktől a Lulugyi küldött. Az irásokat ne mutasd, ha nem muszáj. Ha nem lesz chámáhkoj (ennivaló), hát lopj, hiszen hat hét mulva igazi cigány leszel. Vérbeli cigány!...

— De messzi van az a tizenkét hét Lulugyi!

— Az a legény, aki állja, aki birja! Vigyázz Kuna! Sok az irigyed s mind cigány!...

— Állom én! — biztatta Kuna.

— Hát opré! siess!

Kuna odament Biharhoz, a banda fejéhez. Megölelte és úgy bucsuzott. A vezér megcsókolta.

— Járj szerencsével fiam Kuna! Jól viseld magad. Nem löttél, nem csináltál bajt. Okos voltál, amikor kellett, amikor szükség volt! Te mentetted meg a bandát. Ha rálősz a tejes kocsisra, — ott rekedtünk volna!...

— Jól csinálta! — dicsérte Lulugyi is.

— Amit tehettem, megtettem Mihály bácsi!

— Járj sok szerencsével Kuna fiam. Neked egy arany függő jár. Itt van nesze!

Kuna megnézte a Szarvas Teréz függőjét. Átvette Bi-hartól, de oda adta Lulugyinak.

— Lulugyi néni. Nekem nincs szükségem a függőre. Minek vigyem magammal. Legyen a Lakatos Julcsáé, a Luternáé. Adja át neki, ha megérkeznek.

— Udvarolsz Luternának? — kérdezte félig tréfásan a vén cigányasszony, — hátha fülébe sugom a legszebbnek, — Luternicának?...

— Azt se bánom Lulugyi néni! Csak add át a függőt Luternának, hogy én adtam neki.

— Jó fiu vagy Kuna! dicsérte Bihar. — Neked szerencséd lesz! Nem csinálsz haragosokat magadnak!

— No, várj még! Ne legénykedj Kuna! Hátra van még a szüret ideje... — incselkedett Lulugyi és nem épen célzás nélkül, hiszen bajba küldötte, Abaujba irányította, ahol Kuna számára a legveszélyesebb a vidék, mert ott vala az igazi Kuna, akinek az eredeti okmányait ő hordozta magánál... A másiknál pedig eredeti hamisítványok voltak másolatban.

Lulugyi elvetette a baj magvait Kuna részére.

Mégegyszer ölelkeztek, csókolóztak és Kuna pompás bricseszében elsietett a legközelebbi vasuti felszállóhoz. Nem vala nála más egy akáchusángnál, amit a kezébe fogott pálca helyett.

A megállóhelyen, az őrháznál jegyet váltott Kecskemétre. De onnan is tovább utazott azonnal. Alig evett-ivott valamit, mert sietett, igen sietett.

Az állomáson már beszéltek a dánosi rablógyilkosságról. Kuna többször elment a hirlapárus előtt. Olvasta a lapokon a kiabáló nagy betűket. Láta, hogy a Szarvas-csárda nem égett le egészen a földig... Ott állott, hogy kóbor cigányokat gyanúsítanak a tett elkövetésével...

Sietett, nagyon sietett Kuna. Alig várta, hogy már a robogó vonaton legyen. Egész éjjel utazott. És másnap egy felvidéki félreeső állomáson szállt le végleg a vonatról, mert a pénze elfogyott. Első dolga volt munkát keresni. Beállt a szénacsinálók közé. Villát fogott a kezébe és forgatta, rázta a lekaszált zöld füvet, a rendeket. Hordotta össze a napon száradott füvet. Kezelte a gereblyét. Cigány volt, mégis dolgozott. De amint megkapta a háromnapi napszámot a munkájáért, tovább állott.

A rokonok felé igyekezett. Már Telkibányán járt. Ide vezette a rokonságból egy cigány fiu, a Györgyi. Utközben beszélt a csikósokkal. A rokonai felől kérdezősködött, de azok megmondották neki, hogy itt nehéz már kóborolni, mert a csendőrök nagyon keresik a cigányokat.

Kuna Telkibányán megtudta, hogy a Dánosi-csárda kirablóit részben elfogták már. A banda fejét most üldözik a csendőrök Eger vidékén. Itt is járnak, keresik a cigányokat. Estére a Dankó András házához közeledett Kuna a vezető Györgyi cigány fiuval. A kutyák ugatták, de a Makula János leánya elkergette a kutyát és Kuna éjjeli szállást, meg vacsorát kapott a gazda házábanál.

Közben a csendőrök jöttek a csikósokhoz és megtudták, hogy egy cigánylegény Telkibányára ment meghálni, másnap három körben tizenhat csendőr kereste a cigánylegényt.

Ott fogták el az istállóban Dankó Andrásnál, Telkibányán. Györgyit, a cigány fiut elengedték haza a szomszéd faluba a szüleihez. Kunát egy próbacsendőr kötözte meg.

Lakatos János néven mondotta be magát. A Kuna nevet egyelőre tagadta. De az írásai nyomán két napi fogság alatt tisztázták a személyazonosságát, Lakatos Róza, az elfogott koronatanu bementette, hogy Lakatos Sztojka János az a Kuna szintén ott volt a Dánosi-csárdánál a rablógyilkos cigányok között...

Az újabb cigányfogás bejárta a hírlapok útján az országot és erre a hírre az ország két távoli részén, két fiatal leányszív dobbant rettentő nagyot...

Szepessy Melánia grófnő zokogva borult a támlásszék karjára... Béla... Bélám!...

Sztojka Luternica ragyogó szemeiben könnyek tölultak és felsóhajtott: Kuna! Az én egyetlen Kunám!...

KUNA? VAGY BÉLA? ...

A fájdalom közös. A szive, ha fáj, éppen úgy sajog a grófnőnek, mint a szép cigány leánynak. Itt is, ott is vérzik a szív...

Luternica, a Sztojka vajda gyönyörű szép leánya sokat sirt a dánosi rablógyilkos kóbor cigányok összefogása óta. Hiszen nem tudta, hogy melyik Kunát fogták el? Az igazit? aki az unokaöccse volt. Vagy nem az igazit? aki a vőlegénye volt és azelőtt Lévárdy Béla báró néven ismerték az emberek.

Luternica sirt, sokat sirt és Sztojka vajda közel volt a megőrüléshez egyetlen gyermekéért...

A csendőrmester többször feljött a vajda lakásába, de soha sem hivatalosan, hanem csak, mint régi ismerős, — látogatóba jött

Amikor a dánosi rablógyilkos cigányok közé végre, utolsónak Kuna is bekerült, a bucsai csendőrmester eljött érdeklődni Sztojkáéknál.

— Nem a mi Kunánk! — jelentette ki a vajda.

— De az írásai ugyan azok?!

— Ellopták tőle. Ennyi az egész! — bizakodott Sztojka vajda.

— És a személy leírás? — kérdezte bizalmasan az őrmester.

— Sok cigány van, aki egyforma! A cigányt csak a cigány ismeri fel! — jegyezte meg Sztojka vajda.

— Bizol abban, amit mondottál?

— Ismerem Kunát. De ha nem is ismerném, akkor is te vagy a tanum rá ermeister ur!

— Hogyan? Én tanu?...

— Igen! Csakis te lehetsz a tanu arra, hogy kolompár cigány, rézüstös, palacsintasütös, kolompos, csengetyüs mesterember, — az nem rablógyilkos!!!... Mondj egy rablógyilkos kolompárt nekem ermeister ur!...

A csendőrmester hosszasan elgondolkozott...

— Igazán nem emlékszem, hogy ilyen lett volna...

Sztojka vajda fölemelte a fejét, úgy beszélt...

Két kóborló népség van Magyarországon. A drótostót, meg a kolompár cigány. Még a tót sohasem lopott, de nem

is volt rablógyilkos. A kolompár cigány már lopott, de rablógyilkos nem volt soha...

— Ez igaz! — jegyezte meg az őrmester.

— Hogy gondolod őrmester ur, hogy a szép Luternica, a gazdag Luternica vőlegénye, a kolompár Kuna beáll rablógyilkosnak?... Soha!!...

— Magam is kételkedem! Azért nem nyomozok hivatalosan tenálad Sztojka vajda! Bizom a tévedésben...

— Mi bizonyosak vagyunk a tévedésben, kivéve a Luternicát! Ez a gyermek olyan érzékeny, hogy nem bírom megvigasztalni...

— Szegény Luternica! — mondá részvétellel az őrmester.

— Te ermeister! Segíhetnél a vigasztalásban!...

— Szívesen! — ajánlkozott a derék csendőr.

— Irjál a gönci őrsvezetőnek hivatalosan. Kérdezd meg, hogy a Lakatos Györgyénél ott van-e még Sztojka János Bucsáról?... Ez a hivatalos döntés tisztázza a dolgot. Megvigasztalja Luternicát. Segitsz?...

— Táviratilag keresem meg. Rövid idő múlva jelentem neked Sztojka vajda. Tehát Lakatos Györgyénél...

— Lakatos Sztojka Györgyénél, Göncön a bucsai Sztojka János, Kuna?...

Az őrmester pontosan leírta és ment a hivatalos sürgős megkeresés Göncre. És jött a hivatalos válasz Göncről a csendőrőrsről, hogy:

“Lakatos Sztojka Györgynél, Göncön, ott van a bucsai rokona: Sztojka János, Kuna.”

Két óra múlva örömmel vette át a hivatalos táviratot Sztojka Ferenc vajda.

—No, végre megnyugtathatom, az édes Luternicát! — mondá Sztojka vajda. — Köszönöm neked ermeister barátom. Milyen jó, ha a vajdának igazi barátai vannak!...

A csendőrőrmester pedig egészen komolyan nyomozott, de a hivatalos sürgöny után félbenhagyta a nyomozást. Hiszen Göncről a csendőrőrs jelentette a bucsai Sztojka János Kuna ottlétét, akit tehát nem fogtak el, nem kísértek el Budapestre...

A bucsai csendőrőrsön minden csendes maradt. De a bucsai cigányvajda házában, titkos bánat szállott a szép Luternica szívébe...

Tudta, már bizonyosan tudta, hogy akit elfogtak Telki-bányán, akit a dánosi rablógyilkos kóborcigányok közé ki-

sértek megvasalva, az a Kuna Luternica Kunája, vagyis az ifju Lévárdy báró!

Többé nem kételkedett a szép Luternica. Tudta a legszomorubb valóságot és tudta, hogy a rémséges Dánosi-csárda esetben az ítélet csak halál lehet minden résztvevőre!...

Luternica elbujt és egész napon át sirt. A szép cigányleány egész az őrültségig jutott már a szenvedéssel, amit sokáig el se birt, ert nem volt, akivel megoszthatta volna...

— Bejövök Babócsi mester, — szólott a grófnő és belépett a kiskapun. Fellépdelt a négy lépcsőn a kovácsmester alkásába.

A kovács felesége ugyancsak hirtelen kivonult a gyermekekkel a műhelybe, mert úgy gondolta, hogy nem rontja el a jó üzletet, a rendelést. Az ilyen grófi kényes népség nem szereti a lármát, a zavarást... Előzőleg is, mikor itt járt, kivitte a hideg kovácsot hintóban a mezőre, ahol nem kellemetlenkedett a megbeszélés alatt senki...

A kovácsné tapintatos volt. Amint látta a kapun bejönni a drága grófnőt, sebtibe kitelepedtek a kovács műhelybe. Melánia grófnő az üres lakásba lépett be. Utánna a kovácsmester, aki sietve törülte le a széket, pedig tiszta volt, de ez már így szokás falun, — mielőtt üléssel kínálják meg a vendéget, előbb ott előtte letörlik a széket, hogy lássa az igazi szíves vendéglátást.

— Parancsoljon leülni csekély házamban méltóságos grófnő! Örvendek, hogy megtisztelt látogatásával...

— Üljön le Babócsi mester! — szólitotta fel a vendég.

— Csókolom a kedves kezeit méltóságos grófnő. Köszönöm szépen a megtiszteltetést. Allok szolgálatára! — mondotta a hideg kovács és leült, nem állott...

— Mit szól a Dánosi-csárda rablógyilkosaihoz Babócsi mester? — kérdezte egyenesen a tárgyra térve a grófnő.

Szörnyü vadállatok voltak!... Ugyan ki hitte volna itt, amikor a szekerüket vasaltam?!...

— No, ugy-e borzasztó?!...

— Én az öreg Biharral még jól ebédeltem a korcsmában. Sonkaszeletet rendelt. Tojáást üttetett rá, hármat mindkettőnk részére... Csak fél liter bort ittunk rá... S akivel egy asztalnál ültem, együtt ettem?... az a dánosi négyszeres rablógyilkos!?... Szörnyűség!... Rémes

szörnyűség ez, csókolom a drága kezeit méltóságos grófnő...

— A bőkezű? A gavallér Kuna?...

— A gazdag Sztojka veje... betörő... rabló — gyilkos... véres kezű... szörnyűség!... — beszélt a kovácmester.

— Olvasta az ujságból?

— Mit, méltóságos grófnő?

— Hogy nem menekült a szép Luternicájához, hanem ide a Felvidékre? Abaujban fogták el...

— Ez nekem is feltűnt, csókolom a kezeit, méltósága.

— Egészen egyedül, külön bujkált...

— Ugy van... — erősítette a kovácmester.

— Hát nem találja ezt különösnek, Babócsi mester?

— Persze, hogy különös... De még különösebb, hogy nála semmiféle bűnjelet nem találtak, mint a többi cigányoknál...

— Elhányta bizonyosan... volt ideje a kétheti kóborlása alatt!... — mondotta Melánia grófnő.

— Vagy át se vett a véres holmiból semmit?!...

— Gondolja? — kérdezte a grófnő örömmel.

— Gazdag gyerek volt! — Minek neki az a csekélység?...

— El is dobálhatta, amint hallotta a banda elfogatását?...

— Nem egészen így gondolom...

— Miért?

— Mert a cigány olyan ragaszkodó ahoz, amit lopott, hogy inkább a bőréből enged kivágni, — majd beforrad a seb, de a lopott holmit el nem hagyja! Azért cigány! De ez a Kuna gazdag cigány! Át se vette a gyanutkeltő értéktárgyakat... Nehezen fogják rábizonyítani... — beszélt a hideg Kovács.

A grófnőnek láthatólag jól esett a Kuna mentetegetése, pedig másodszor sem ismerte föl benne az ifju bárót...

— Így gondolja, Babócsi mester?...

— A nyomozás után remélem a Kuna kiszabadulását. Hiszen innen a szép cigányleányhoz sietett. Itt hagyta a Bihar bandáját Némaságon. Biharék egész bizonyosan Kuna nélkül indultak le az Alföldre...

— A mesternek tehát gyanus a Kuna dolga?...

— Nem lehetett benne a dánosi ügyben! ezt a tárgyaláson fogják még kivilágosítani!

- Különös...
- Micsoda különös, méltóságos grófnő?
- Az, hogy én is ezen a véleményen voltam. De csalódtam, mert a bucsai cigányvajda szép leányának láttam a Kunáját ott Bucsán, Biharban. És fölkerestem ezt a Telkibányán elfogott Kunát a börtönben és a kettő ugyanegy cigánylegény... Ez a Kuna...
- Érthetetlen... De mégis csak az a gyanúsítás nem igazolódott be, mert semmi bűnjel nincs nála!...
- Legalább is nem találtak Kunánál, — magyarázta a grófnő.
- Ebben a Kuna dolgában mégis van valami titokzatos, méltóságos grófnő!...
- Éppen ezt a titokzatosságot óhajtanám földeríteni, Babócsi mester! Ez izgat... Ezért jártam Bucsán...
- És a Kuna börtönében is! — egészítette ki a hideg kovács.
- Ezért jöttem önhöz újra, hátha valami újabb nyomot fedezünk fel a titokzatosságról.
- Méltóságos grófnő miket gyanít erről a Kunáról?...
- kérdezte minden nagyobb érdeklődés nélkül Babócsi mester.
- Benne sejtettem elrejtőzve, elálcázva Lévárdy Béla bárót, a nyomtalanul eltűnt jegyesemet...
- Kuna?... Lévárdy báró?... — hebegte a kovács.
- Kuna, vagyis Béla... aki a szép cigányleányért beállt a cigányok közé kóborolni...
- Lehetséges?...
- A szerelem még a halálba is elragadja a szerelmeket... — magyarázta a grófnő. — Ha öngyilkosok lesznek, miért ne lehetnének kóborcigányok, — szerelemből?...
- Szörnyen különös... Kunának urias tartása, dacos járása volt... és gavallér volt... — beszélt csendesen álmélkodva a hideg kovács... — No, de mégis!...
- Nincs kizárva!...
- Dacára, hogy a méltósága már kétszer is beszélt vele?... mondotta kérdőleg a hideg kovács.
- Elvárásolhatta az a szép cigányleány!... — magyarázta a grófnő. — Babócsi mester hisz a varázslásban?...
- Nem én!
- A megrontásban sem?
- Nem én, még az ígézetben sem hiszek!...

- Pedig itt valami olyasféle történt.
- Akkor is fölismerné a fiatal bárót a méltóságos grófnő a hangjáról, a beszédjéről!
- Erről legkevésbé, hiszen cigányul beszél, mint a többi cigány férfi. . . A magyar beszédje is cigányos. . .
- És az arca? — kérdezte a hideg kovács.
- Hasonló, de fekete-barna az egész testén. . .

* * *

Szepessy Melánia grófnő megkapta a bucsai csendőr-őrmester értesítést arról, hogy "Lakatos Sztojka Györgynél Göncön, ott van a bucsai rokona: Sztojka János, Kuna."

A grófnő sietve folytatta a nyomozást. Először a Telkibányán elfogott Kunát kereste fel börtönében. Megnézte jól. A szeplők nem voltak már az arcán, aztán a fogság is sápadttá tette a barnára festett Lévárdy bárót, de a cigány ruha, meg a cigány beszéd annyira elváltoztatták a hangját és alakját, hogy ebben a cigány rabban ismét nem ismerte fel az ifju bárót. (A bajuszát is kitepte szálanként a börtönben Kuna és Sztojka Bajka.)

Hiába volt minden kérdés, faggatás, — Kuna csak Sztojka Jánosnak vallotta magát. Személyét az összes elfogott cigányok igazolták és erősítették, hogy:

— Hát persze, hogy ő a Kuna! . . . Ezt rendre mondá valamennyi.

A cigány gyermekek nem voltak ott a börtönben. Azokkal nem igazoltatta a grófnő Kunát. Mert ha szembe-sította volna Jutinával, vagy Jóskával, a Balog Tuta kis öccseivel, azok bizony megmondották volna a tiszta igazságot, úgy, amint az esküdtszéki tárgyaláson kimondották később . . .

Jutina azt mondotta Kunának, az esküdtszék előtt, hogy: nem ismerem! . . .

Jóska is határozottan szemébe mondotta, hogy: ez nem Kuna! . . .

Ugyan ezt még bizonyosabban megmondották volna a fiuk egy évvel előbb, mert hiszen a dánosi rablógyilkos cigányokat 1907. évben július-augusztusban fogták össze, és az esküdtszéki tárgyalást csak 1908 április-május havában tartották meg Pestvármegye Székházának tanácskozó nagytermében Budapesten.

Először a Telkibányán elfogott Kunát kereste fel börtönében.

A grófnő csak azt felelte el a nyomozásnál, hogy nem kereste a gyermek tanukat, miként a nyomozó derék csendőrök tették. Hiszen a dánosi rablógyilkos cigányok ellen más tanu nem is volt, mint a cigány gyermekek! A Róza — Mundra, a Jancsi — Mursa, a Jutina — Jánoska és a Jóska voltak, akik a rémes rablógyilkosságra némi világságot derítettek. De bizonyosan és határozottan rávezették a csendőrséget az elásott pénzre, az órára, láncra, fülbevalóra, amiket a csendőrség a gyermekek vallomása, bemon-

dása alapján megtalált és a többi, nem cigány tanu felismert, igazolt . . .

Melánia grófnő kifejejtette a gyermek igazmondását, hazudni nem tudását a méltóságos nyomozásból . . . Eredménytelen munkáját folytatta. Felutazott Abaujba, Gönc-re. Abban a biztos reményben indult, hogy végre megtalálja az ifju Levárdy Béla bárót a másik Kuna személyében. Kézi táskájában vitte a bucsai csendőrörmester jelentését, de utazása közben benézett Kislévárdon a János béreshez. Némáson a hideg kovácshoz és a nazarénus molnárhoz is.

Dobi János nem tudott semmi újabb hirt az ő jóságos lelkü gazdájáról, uráról, az ifju báróról. A Lulugyi látogatását mélységesen elhallgatta a grófnő előtt.

Azonban Melánia grófnő felnyitotta a ládafiát. Miként a bucsai őrmester ajánlotta, — belenézett. Megtalálta az ezüst fedelű pipát Dobi János béresnél. Finom szarvasbőr zacskóba volt betéve és külön a láda kis fiókjában elzárva.

— Erről nekem nem szólt János?! — mondá a grófnő szemrehányólag.

— Ez az enyém! Nem loptam!!

— Miért nem mutatta meg? . . .

— Mert nem a méltóságos grófnő adta, hanem az ifju báró, aki megparancsolta nekem, hogy vigyázzak rája! Én hűségesen megőrizem. Nem használom, nem mutogatom, de inkább a husomból engedek levágni egy ekkora darabot, mint ez a drága pipa, — mégsem adom oda senki-nek, amíg élek!! . . . Ezt csak az ifju báró nézheti meg, ha vissza tér.

A béres ime előre tiltakozott még az elvitel gondolatától is.

— Maga János még várja az urát? — kérdezte a grófnő. — Halálom percéig várom és remélem, hogy még látni fogom a jó gazdámat! . . .

— Nincs még más valami eltitkolt dolga János? . . .

— Az ifju báró emlékei nem titkok, csak becsesek. Azt hiszem ezek nem lehetnek büntárgyak. Ezeket nem lopta Lévardy báró, hanem Bécsben vásárolta . . .

— Bécsben nincsenek ilyen tulaezüst művek János! — jegyezte meg a grófnő.

— Az én uram nem szokott hazudni!

És János vissza tette az ezüstkupaku emlékipát a szarvasbőr zacskóba nagy kimélettel, vigyázva. Bezárta a kis

ládafiát kulccsal. Azután a ládát is külön bezárta. A grófnő a cseléd viselkedéséből meggyőződhetett, hogy itt az ifju Lévárdy báró személye nagy tiszteletben áll.

A bérestől semmi új hirt, új esetet nem tudott a grófnő és tovább folytatta a nyomozást.

* * *

A hideg kovácsnál már élénkebb volt a nyomozás. A kovácsmester értesült a lapokból, hogy mi történt Dánoson? A Bihar bandájának majdnem minden tagját ismerte Babócsi uram és élénken megbeszélték a faluban az esetet.

Melánia grófnő kocsin érkezett. A hideg kovács újabb munkát remélt a látogatás által. Törtetett kifelé a műhelyből. Azt hitte, hogy ismét kocsin viszi el a grófnő megbeszélni a dolgokat. A hintó felé sietett, de mire kiérkezett, már könnyedén lelibbent, leszállt Melánia grófnő.

— Csókolom a kezeit méltóságos grófnő! Isten hozta!.

— Jó napot Babócsi mester! Hogy van?

— Sok egészséggel, kevés munkával! méltóságos grófnő . . .

— A boronákkal meg vagyok elégedve! . . .

— Örvendek. — Méltóztasson befáradni csekély hajlékomba! — biztatta a hideg kovács.

— Kicsérélték őket! — vágta rá a hideg kovács.

— Ez az igaz! Ebbe járok én most, Babócsi mester.

— Hogyan? . . .

— Megtaláltam a második Kuna tartózkodási helyét. Ide csak beszóltam, hogy nincs-e valami újabb értesülése és azután megyek Gönczre, Abaujba.

— Ott van a másik Kuna?

— Ott. Legalább megtudom, hogy Kuna, vagy Béla?...

— Szörnyen érdekes úgy, csókolom a kezeit, méltóságos grófnő! Rettentően izgalmas nyomozás. . . Az ifju báró a kóbor cigányok között?! . . . És ha az a másik Kuna sem lesz az ifju báró? . . .

— Tovább lesem a világhírű szépséget, a cigány leányt, Luternicát! . . .

— Ez aztán izgalmas hajsza, csókolom a kezeit. . . Nem is gondoltam volna, hogy mi célból érdeklődött a cigányok felől! . . . No, ezután jobban figyelem. Többet érdeklődöm a Kuna felől. Itt sok cigány megfordul. Műhelyem mellett a pázsiton szoktak sátort verni. . . Okosan tudakozódok ezután Kuna felől. . .

— Egy segítséggel több lesz, — mondotta a grófnő.
— De még mindig hideg kovács maga, Babócsi mester?
— Kevés a munka, méltóságos grófnő!
— Nézzen át az uradalomba és kérjen munkát. Mondja, hogy személyesen jártam itt és oda rendeltem!
— Hálásan köszönöm, méltóságos grófnő!...

A nyomozást itt befejezte Melánia grófnő és eltávozott. Áthajtatott a falu másik végére, a názárénus molnárhoz.

Babócsi kovácsmester a hintóig kísérte, aztán besietett ujságolni a feleségének a jó hirt. Holnap átmegy a Szepes-
sy uradalomba munkát vállalni. Nem kér, hiszen a grófnő személyesen rendelte oda a hideg kovácsot.

---

26. FEJEZET.

AMIT A BÉRES ELHALLGATOTT.

Melánia grófnő előzőleg is a názárénus molnártól tudta meg az igazat. Most is nála reménykedett, mert Dobi János a béres igen titkolódzó volt előtte. Sehogy se hitte el róla, hogy többet ne tudna az eltűnt gazdájáról?!... A béres eljárt néha a názárénus molnárhoz, hátha elárult itt valamit és a remete életü molnár elmondja neki?!...

A grófi fogat kirobogott a faluvégén túl a mezőre. Ott állottak meg a lovak a gólyafészkes malomház előtt és a grófnő bement Szováti Józsefhez, a lakásába tért be ez alkalommal is. De azzal a komoly elhatározással, hogy csak is az igazat mondja el újra a remete életü molnárnak. És remélte, hogy segítségére lesz a nyomozásban.

Egyenesen bement a tetején gólyafészkes malomba. A lakás ajtaján belépett, nem kopogott... Ezt először is így mondotta János béres.

A názárénus molnár ott ült a széken. Előtte a Szent Biblia és olvasott. Amint az érkező az ajtón belépett, Szováti József megcsókolta a szentírás lapját és fölnézett az érkezőre...

Tekintete nyugodt volt. Nézése mély és átható. Szakállát megsimogatta csendesen.

— Jó napot, molnár mester! — köszönt a grófnő.

— Az Ur vezetett ide. Legyen áldva az Ur!... Ismerlek, testvérem. Ül le ott velem szemben és mondd el, miért jöttél...

Melánia grófnő leült. Az asztalra felkönyökölt nyugodtan és halkán beszélte el panaszait.

— Fájdalmam nem fogyott, amióta itt jártam. Föltaláltam ugyan a szép cigány leányt Biharban — Bucsán, de az a Kuna, a szép cigány leány jegyese, nem az én jegyese. Nem Lévárdy Béla báró.

— Nem ismerted fel... — jegyezte meg csendesen a názárénus molnár.

A grófnő ránézett Szováti Józsefre. A molnár lassan simogatta remete szakállát.

— Nem ismerted fel... — ismételte szavait halkán.

— Nem találtam semmi hasonlatot rajta — benne... Most utazom Abaujba, Göncre. Ott tartózkodik a másik Kuna... Remélem az lesz, akit keresek.

A béres biztosan tudja, hogy melyik az ő ura...

— Tagadott, semmit sem tudott tegnap... — panaszkolta Melánia grófnő. — Miért hallgatott?

— A hűség tartja vissza szavait... A fiatal gróf, mióta eltávozott, azóta érdeklődött szülei felől... A béres hirt adott.

— Rólam nem kérdezett... — mormogta a szavakat a grófnő.

— Még nem érdeke... De te maradj hűséges, mint János béres az urához. Keresd tovább... Közeli eredményre ne számíts... Az Ur hatalmas és nagy az Ő bölcsessége, mely szerint rendez mindeneket...

A názárénus molnár felállt. Ráhajolt a Szent Bibliára és ajkaival érinté annak lapját.

— Az Ur veled vagyon... Veled marad. Ámen. Aztán kiment.

A grófnő távozása előtt szintén érintette ajkaival a Szent Bibliát és elhagyta a remete életű názárénus molnár házáat. Haza hajtott, hogy pihenjen és gondolkozzon a gönci utazás előtt.

* * *

Harmadik napon a gönci csendőrség irodájában volt Melánia grófnő. Felmutatta a bucsai őrmester hivatalos átíratát, mely szerint: "Lakatos Sztojka Györgynél, Göncön tartózkodik bucsai rokona, Sztojka János — Kuna."

— Örmester ur! Nincs szükségem magasabb hivatalnok jelenlétére. Nem tudattam sem a főispánnal, sem a főszolgabíróval érkezésemet. Nevemet a bucsai átiratról ismerheti. Személyesen vagyok itt.

— Szepessy Melánia grófnő? — kérdezte az örmester és meghajtottta magát a nagyuri vendég előtt.

— Igen. De kérem a lehető titoktartást. Az ügy elég kényes, de nem nehéz.

— Szolgálatára állok, méltóságos grófnő!

— Sziveskedjen átjönni velem ehez a Lakatos Sztojka Györgyhöz. A nála tartózkodó Kunát, azaz Sztojka Jánost óhajtanám megtekinteni és vele beszélni. Célom megállapítani, hogy nem hasonlít-e valakihez, akit keresek... A látogatást ne tegye hivatalosan, csak így, egyszerűen elmegyünk kocsin...

— Amint kívánja méltósága!

— Messzi van az illető lakása?

— A város végén. Putriban laknak, a cigányok között.

— És mióta tartózkodik itt ez a Kuna? — érdeklődött a grófnő.

— Mult nyáron érkezett...

— Foglalkozása?

— Kolompár munka, de sárral is dolgoznak, ha nincs más kenyérkereset. Vályogot vetnek, padlást tapasztanak.

— Egyszóval: közönséges cigányok! — jegyezte meg a grófnő.

— Nem kóbor cigányok, hanem letelepültek.

— Nincsenek ennek a cigány legénynek uri szokásai? Például bőkezű költekezés, gavallérság?

— Minden cigány könnyelmű, de nem lehet gavallér, mert ahhoz pénz szükséges. Ezek szegény cigányok. Csak a viskójuk van, más semmi...

— Igen. Tehát nem uraskodhatnak.

— Nem nagyon telik a sárgyurásból, de mulatni azért szeretnek. A verekedéstől sem riadnak vissza egymás között. Különben szorgalmas nép a cigány.

— Egy kissé különös, hogy ezek után mégis elmegyek a cigány putriba, de a megnyugvásomért teszem. Ha lehet, indulhatunk, örmester!...

— Szolgálatára, azonnal készen vagyok!

Gyorsan, katonásan öltözködött. Tollas kalapot, fegyvert rakott magára és tisztelgett.

— Kész!...

A grófnő elől ment ki a laktanyából. A kapu előtt állott a fogat. Melánia grófnő hátul ült. Az őrmester a kocsis mellé föllépett. Aztán megmondotta a bérkocsisnak, hogy hova hajtson.

A gönci cigányvégben meglepődtek a mórék, amikor a kakastollas csendőrkalapot meglátták. A kocsi ott állott a viskók, a putrik előtt. Az őrmester leszállt és megkérdezte a bámészkodók egyikétől, hogy melyik ház a Sztojka Györgyé?

— Gyuri cigány nincs otthon! — ujságolta egyik cigány asszony.

— Hát a János? — kérdezte az őrmester.

— Az elébb jött haza ermester ur kérem szépen. Tessék befáradni. Itt lakik.

— Maga a Sztojka György felesége?

— A Gyuri-é kérem alássan, én vagyok.

Melánia grófnő leszállt a kocsiról és bementek a cigány viskóba. Aránylag elég tiszta volt kívülről. Az oldala fehérre meszelve. De a fal alja színes festékekkel kipingálva sárga-kékre, kirivó élénken.

Elöl az őrmester ment be. A grófnő halkán megsugta, hogy — a neve elhallgatásával!...

— Értem! — nyugtatta meg az őrmester.

Belépett az őrmester és szólt:

— Sztojka János, Kuna!

— Jelen kérem alássan!... — és az asztal mellől egy csinos cigány legény állott fel.

— Az urnő beszélni kíván magával, János!

— Parancsoljon a nagysága! — és a grófnő elé állott.

Melánia grófnő jól megnézte a cigánylegényt.

Arca rendes. Szeme barnás-szürke. Magas, karcsu termet. Orra alatt kis bajusz pelyhedzett.

— Hogy hívják magát? ... — kérdezte a grófnő.

— Sztojka János.

— Más neve nincs?

— De van kérem alássan a nagyságát. Kunának csu-folnak... de én nem haragszom érte.

— Hány éves?

— Huszonkettő elmúltam kérem alásan a nagyságát...

— Hová való?

— Bucsára. Biharból.

— Az apja? anyja?

— Nem élnek, kérem alásan a nagyságát.

— Hát Sztojka Ferenc nem az édes apja?

— Nem kérem alásan! A vajda csak nevelő szülőm!...

— Őrmester ur! — szólt a grófnő hátra.

— Parancsol?...

— Az írásait a legénynek nézze át kérem...

— Igen is. Kuna! — szólt a legényhez, — a pakszus-féléket add elő!...

A cigány legény sietve nyitotta fel a festett ládát és elővette az iratait.

— Tessék ermester ur! Minden együtt van, úgy, amint ide hoztam.

Az őrmester átvette, aztán átnyújtotta Melánia grófnőnek.

— Egy és ugyanaz, ami a másik Kunáé! — jegyezte meg a grófnő. — Két ember, de ugyanazok az írásaik.

— És az illetőre a hasonlat? — kérdezte az őrmester érdeklődve.

— Sok a hasonlat, de nem egyenlők.

— Ugy értem, — magyarázta az őrmester, — hogy a kutatott személyre hasonlít-e?...

— Legkevésbé sem. Ennek a cigányvoltához kétség sem férhet. Mondja csak, Sztojka János! — szólt a cigánylegényhez a grófnő, — milyen a kereset?

— Megélünk kérem alásan nagysága. Csak az a kár, hogy kevés a kolompár munka, ami többet hoz...

— Miket tud csinálni kolompár munkából?...

— Mindent. Éppen mindent kérem alásan a nagyságát. Rézüstöt, üstlábat, palacsintasütőt, kolopot, rézcsengőt, késnyelet... mindent-mindent...

— Készítsen nekem egy palacsintasütőt.

— Hamar készen lesz, kérem alásan... — és máris átment a másik szobácskába. Verni kezdte a puha vasat kalapáccsal. Verte-formálta, ellaposította. A szélét vékonyra, a közepét vastagra. Félóra alatt csak a kész nyelet szögecselte rá és készen volt a kolompár palacsintasütő...

A grófnő nézte-nézte a kézügyességét Kunának. Aztán megkérdezte, hogy mi az ára.

— Hetven krajcár, kérem alásan a nagyságát, nem lesz drága! — beszélt a cigány legény, — mert ebben nem ég meg a palancsinta közepe. Egyenlően süti a tésztáját...

A grófnő tíz koronás bankjegyet adott érte.

— Tartsa meg, Kuna!

— Használja szerencsével! csókolom a kezeit nagysága. Holnap még az őrmester urnak is viszek egyet, hogy ide vezette a vevőt... Köszönöm szépen a pénzt... Csak tessék szólni, ha bármiféle vasedény szükséges... Egy finom rézüstöt tessék rendelni nagysága... remeket csinálok a nagyságának.

— Más most nem szükséges, Kuna. Hanem őrmester urat újra kérem valamire.

— Parancsoljon...

— Volna szives meggyőződni a mellen és lábszáron, hogy ez a Kuna valóban cigánybőrű-e?...

A grófnő kiment. Az őrmester megvizsgálta a Kuna testén a bőrt és valóban cigánynak találta, barna volt az egész testén.

Jött és jelentette a grófnőnek.

— Minden rendben van tehát, — mondá a grófnő, — csak még egy kérdésem volna a Kunához, — és bejött a cigány Lakásba.

— Magának tehát nem vértestvére a szép Luternica?

A név hallatára felcsillant a cigánylegény szeme...

— Nem is rokonom, kérem, de nagyon bele bolondultam, hát jönnöm kellett hazulról... Nem szeretett az a lány...

— Szép gyerek! — mondogatta a grófnő, — van oka a válogatásra...

— Luternicát látta a nagysága? — kérdezte hirtelen a cigány legény.

— A saját lakásában voltam náluk Bucsán...

— Oh, hogy az a jóságos Dévlá áldja meg! Hogy vannak otthon?...

— Jó egészségben, jó módban, — mondotta a grófnő.

— Nem nyomorognak, mint én... Hej, az a szép Luternica... Luternica... — mondogatta elkeseredve a cigánylegény és egyszerre nagyon elszomorodott.

A grófnő egészen közel ment a cigány legényhez és halkán sugta neki:

— Azt a másik Kunát elfogták. Haza mehetsz, ha akarsz!... Adok utiköltséget neked!...

— Nem lehet... Nem szabad!... A vajda szigorú parancsa... Nem lehet...

— Hátha haza kísértetlek a csendőrökkel?...

— Még akkor is bajom lesz... Nem szabad...

— Értem — értem!... A vajda nálatok élet-halál ura...

— Ezért nem szabad...

— Isten megáldjon, Kuna! Ha valamit tudsz arról a másik Kunáról, mondd el az őrmester urnak, hogy tudassa velem... Ha pedig utiköltség kell, azt is írasd meg, hogy küldjek neked... Isten áldjon meg, Kuna!...

— Járjon szerencsével a nagysága!... Köszönöm a szíveségét!...

A bérkocsira felültek a látogatók és otthagyták a gön-

ci cigányvéget. Melánia grófnő ismét csalódott a nyomozásában. Ez a Kuna sem volt az ifju báró. Tehát most is a názárénus molnár mondott igazat. Pedig az még nem fogadott el a grófnőtől semmi ajándékot, sem emléket...

Nem maradott tovább Göncön, hanem elutazott hazafelé Melánia grófnő, abban a reményben, hogy a názárénus molnár további szavai szerint irányul.

“Keresd tovább... Közeli eredményre ne számíts... Az Ur hatalmas, — és nagy az Ő bölcsesége, mely szerint rendez mindenedet...”

Majd János béréstől meg fogja tudni, melyik cigány az ő ura?...

---

27. FEJEZET.

AZ ESKÜDTSZÉK ELŐTT.

1908. évi március hó 21-én keltezve küldötte szét a Pestvidéki Törvényszék mint esküdtbírótság az idézést, melyben ad 4990|B 1908. szám alatt negyven esküdtszéki tagot hívott be vidékről, esküdtszolgálat teljesítésre, mely szolgálat 1908. évi április hó 22-ik napján kezdődött. Helyiségül nem az Ujvilág-uccai törvényszék épülete (Simmelweis-ucca) volt megjelölve, hanem Budapest, IV. kerület, Városház-ucca, Vármegyei-székház közgyűlési terme. Az idézést Rónay Kamil törvényszéki elnök, mint az esküdtbírótság elnöke és Gáll Endre kir. ügyész bocsátotta ki.

Az idézésre mind a negyven esküdtszéki beidézett tag megjelent. A sorsolást megejtették és a rendes 12 esküdt helyett, tekintettel a tárgyalás hosszúra terjedhető idejére, tizenhat esküdtet hívtak be, azaz sorsoltak ki. Visszavetési jogát úgy az ügyész, mint a védők megbizottja, Battlay Dezső, dr. ügyvéd igen számos alkalommal gyakorolta, lehetőleg a nagyobb értelmiségűt választotta az esküdtszéki tagok közül a vádhatóság, — a kisebb műveltségűeket fogadta el a védelem.

A tizenhat esküdt kijelölése után megalakult az Esküdtszék. Az esküdtek elmondották a fogadalmat és elővezették a vádlottakat.

Tizenhét kóbor cigányt állítottak föl három sorba a vármegyei székház nagytermében, az emelvény elé. A bevonulás a fegyőrök kettős sorfala között történt.

És a közönség?... A vármegyei székház közgyűlési terme szorongásig megtelt érdeklődőkkel. A nagyuri nőkkel, művésznőkkel, előkelő urakkal, művészekkel és másokkal, akik csak jegyet kaphattak a terembe jutásra.

A bíróság és az esküdtszéki tagok részére külön elzárt bejárat szolgált. Itt is rendőrök állottak és szigoruan ellenőrizték a bemenőket. A tulzsufolt közgyűlési terem közönségét akkor 500—600 személyre becsülték. De többen voltak.

Már a törvényszék kapujától, a Városház-uccai irányban, egészen a vármegyeházig, ember-ember hátán sűrűsödött. A kivonult rendőrség kettős sorfala között vezették fel a fogházból a dánosi rablógyilkos cigányokat. Az ucca élénk volt.

“Ott megy! Az a Balog Tuta!”

“Melyik az?”

“A fekete báránybőr sapkás!”...

“Melyik a Trokár Marcsa?”

“Az a sárga kendős!”...

“Ez a Tuta?!”...

“Az a híres legény!”...

Az ezrekre menő uccai közönség csak Balog Tutát, meg Trokár Marcsát kereste, látta. Csak erre a két nagy-hirű szereplőre volt kíváncsi, mert ezek voltak vádolva erkölcsbe ütköző cselekményekkel, halott gyalázással... becsstelenséggel...

A hírlapok ezt a két bűnözőt kapták szárnyra a tizenhét cigányvádolt közül. Pedig az a híres Balog Tuta egy tátott száju, hülye cigány legény volt valójában és nem az a híres férfi nagyság, cigány szépség, amit benne, rajta láttak. Teste görbe, járása csoszogó, nehézkes, mindig tátott szája nyálás, amit a kezével olykor izléstelenül eltörült a szája széléről...

Az emberismerő, komolyan vizsgáló szem nem találta fel benne a hírlapok által világgá kürtölt deli legényt. Egy beteges, hülye cigány legény volt az a híres Balog Tuta, a kiért oly nagyon törték magukat a nők, hogy csak megláthassák és eldicsekedhessenek vele, hogy “én már láttam azt a híres Balog Tutát!”... És beszéltek heteken át erről a bugyuta cigányról, akinek a gunyneve is “Tuta” — hülye volt. Nem is élt tovább félévnél...

Trokár Marcsa már egészen más jelenség, mint egészséges, erős, villogó szemű, vad cigánynő.

Benne a kóbor cigánynők igazi alakját lehetett látni, de nem volt szép, amint híresztelték róla, csak vad, igazi nyers vér, aminek a tüze a két szeme villogásán át tört elő... Trokár Marcsa félelmetesen vad nézésű volt, igazi cigány vér...

A vármegyei székház közgyűlési termének annál a bejáratánál, ahol a hivatalosak mentek be, az egyik esküdtet fiatal, nagyuri nő szólította meg:

— Esküdt ur! N. N. grófnő vagyok. Legyen szives bejuttatni... Legyen kegyes...

Nem mondotta tovább a szép uri nő. Az esküdt odalépett és hangosan beszélt, hogy a rendőr is hallja:

— Csókolom a kezeit, méltóságos grófnő. Tessék itt velem jönni. Majd az esküdtek padjai mögött el tud helyezkedni...

A rendőrök előtt felmutatta az esküdt az esküdtszéki

idézését és bevezette az izgatott grófnőt a folyosón át, be a terembe és odáig kalauzolta az esküdtek háta mögé, ahol az ülők feje fölött mindent láthatott, mindent hallhatott a szép és ifju grófnő...

Nagy volt a főuri nő hálálkodása, de az esküdt nem várta be, gyorsan eltűnt az emberek tömegében és helyére ült.

* * *

A bíróság megalakulása után, bevezették a cigány vádlottakat, akik sorrendben így következtek:

FÉRFIAK:

Lakatos Balog János = Párno (férfi korban),
Lakatos Balog Lajos = Dola (férfi korban),
Kolompár Balog József = Tuta (22—25 éves),
Lakatos Sztojka Bajka = Sztojka Bajka (19—21 éves),
Surányi Sztojka János = Kuna (22—25 éves),
Surányi Ignác (Balog Mihály) = Bihar (öreg férfi),
Surányi Márton (Lakatos) = Tuba (25—30 éves).

NŐK:

Német Vrana = Trokár Marcsa (25—30 éves),
Surányi Ignácné = Lidi Rizi (öreg asszony),
Lakatos Lulugya = Lulugyi (öreg asszony),
Lakatos Mari (Kolompár) = Bujer (asszony),
Surányi Julcsa (Tubáné) = Mozol (asszony),
Lakatos Lajosné = Zelfi, Angyelka (asszony),
Lakatos Angyél = Csoroszlya (17—24 éves),
Lakatos Julcsa = Luterna (22—24 éves),
Lakatos Mari = Kácsi (19 éves),
Lakatos Róza = Mundra (14—16 éves).

GYERMEKEK:

Lakatos Jancsi = Murzsa (12—13 éves).
Lakatos Jóska = Jóska (12 éves),
Lakatos Jutina = Jutina (13 éves).

A négy utóbbi, mint tanúk szerepeltek és nem ültek a vádlottak közé!

A dánosi rablógyilkos cigányok tárgyalása 1908. évi

április 22-től, május 27-ig tartott, az ünnepnapokat kivéve, minden nap.

Százhuszonkét tanu. Tizenhét vádlott. Tizenhét védőügyvéd. Tizenhat esküdt, de közülök kettő közben beteg lett és tizennégyen maradtak meg a tárgyalás végéig. És a törvényszék elnöke, bírái, az ügyész, jegyzők, törvényszéki orvosok, hites szakértők, cigánytolmács, — tehát a hivatalosak kettőszázon felül voltak jelen a dánosi rablógyilkos kóbor cigányok ügyének tárgyalásán.

A vádlottak előtt Gáll Endre kir. ügyész olvasta fel a többrendbeli vádat.

Először az egerszalóki lopások, betörések jöttek elő.

Utána Gyónon és a gyóni szőlőkben elkövetett többrendbeli betörés, lopás, testi sértés következett a tárgyalás sorrendjén.

Közbe még a matkó-pusztai, kecskeméti, kisperesti, pusztavacsi, irsai, nyiregyházi, téglási, kiskunfélegyházi, örkényi és más tolvajlások, személy igazolások következtek.

Végül a dánosi Szarvas-csárda véres drámáját olvasta fejükre az ügyész, ahol négy embert nagy kegyetlenséggel megöltek. A csárdát kirabolták és hogy minden bűnjelt eltüntessenek, négy sarkán felgyújtották a szalmafedeles csárda épületet...

A cigányok mind ártatlannak mondták magukat. — Nem tudtak semmiről, cigányok voltak, tagadtak utolsó percig, április 22-től május 27-ig.

A rémes rablógyilkosságot ismeri hirből az egész ország népe. A hosszas tárgyalás jegyzőkönyvét egy nagy ládára való kéziratot őriz a törvényszék irattára és hosszúra nyújtott, de mindig izgalmas jegyzőkönyvei nem idevalók. Hanem mégis szükséges a dánosi véres dráma jelentősebb mozzanatait, szereplőit és a tanukat felidézni igen röviden, csak azért, hogy a husz év előtti hirhedt ügy kissé föllevenedjen, hogy eszünkbe jusson ismét.

28. FEJEZET.

JELEN VOLTAK

Rónay Kamil az esküdtbiróság elnöke, mindig kedves, mindig mosolygást látszó arca melegséget hozott a vármegyeház nagy tanácstermébe. Az ő arcán valóban nem látszott a birói szigor, pedig nagy mult állt mögötte.

Az iratokat forgatta, nézegette és szólitotta rendre a tizenhét vádlott ellen felvonultatott tanukat.

Pál Péter csendőrőrmester Egerből, igen jól ismerte a cigányokat, csak Tutára nem emlékezett.

Oláh József csendőrőrmester Kispestről áprilistól júniusig vadászta, kereste a cigányokat.

Kopp László kovácstól vette Szarvas István csárdás a fegyvert, vagyis revolvert, igazolta Szarvas János, a csárdás fia. Szarvas Jánosnénak csekély szerepe volt.

Serdült Károly csendőrőrmester Nagykátáról az elfogatásokat sorolta elő.

Sundler Rikárd gazdatiszt, württembergi illetőségű, a tüzi fecskendőt vontatta ki gyorsan az égő csárdához és megakadályozta erélyes mentő intézkedésével az épület földig leégését, a büntett nyomainak megsemmisülését.

Kopp László és Kopp Etel a fegyver eladásról tanuskodtak és azonosságát igazolták a meggyilkolt csárdás revolverének.

Lakatos Sztojka Sándor, Lulugyának irt levelet és a cigánytanu vallomása közben Bujer vádlott feltűnően nyugtalankodott.

Tárcsánszki József, Liptóvárról, Szetti István Liptóvárról, mint fegyörök jöttek. Farkas Pál liptóvári fegyenc tanuvallomása alatt Bujer ismét nyugtalan volt. Ugyancsak tanuskodott Kolompár Farkas József liptóvári cigány, fegyenc is.

Rubes József Irsáról adta elő a cigányok viselt dolgait. Majer József Alberti (boltos), Jelinger Mihályné Dánospusztá, megismerték a cigányokat.

Brunner Béla aranyműves igazolta az értéktárgyakat, amelyeket 1906 szeptember 26-án vettek tőle Szarvasnéék. A dánospusztaiak sokan vonultak fel, akik látták a cigányokat abban az időben. Sándor Péterné a függőt és a láncot ismeri. Vrana István, a legyilkolt csárdásné testvé-

re és felesége ékszereit igazolja. Kalmár Vilma láttott szűrös embert a csárda körül akkor este (Sztojka Bajkát). Burján Jánosné négy cigány férfit, két cigány aszszonyt ismert fel, akik ott jártak.

Vecserek Sándor, Alsónyáregyházáról Tutát ismeri. Viselt dolgait bizonyította. Krissán Andrásné Kunát ismeri fel. Diligenc János, Vágó Bálint szintén Nyiregyházáról ismerték fel a cigányokat.

Frankó Irén, a kecskeméti állomás jegypénztárosnője, szintén felismerte a cigányokat.

Egerszalókról többen vonultak fel. Stáber Károly és Stáber Károlyné először karácsonyra 40 koronát, farsangra 30 koronát adott a zálogban hagyott kocsira, mely a Bujéré volt. Kenderesi Károly jegyző ismeri a cigányokat. Kácsi nem volt ott. Háromszor kísérelték meg a lólopást, de a szalóki gazdák igen ébren alusznak. Egyszer sem sikerült. A cigányok eltoloncolásához a község két ízben adott előfogatul lovakat. Molnár Gyula 51.56 koronát adott nekik zálogra. Igazolta, hogy Kunának nem volt revolvère Egerszalókon.

Fogarasi Gyula csendőrőrmester Hajduhadháza, július 23-án az ezüstenyélű zsebkést véresen találta Tutánál. Lakatos Róza = "Mundra" neki vallott először beismerőleg a dánosi rablógyilkosságról. Ennek a vallomásnak az alapján került csendőrkézre a "Bihar-banda". Ez a vallomás a vonaton történt. Orosz Béla kereskedő (Füzesgyarmat) és Wrabec Béla postatiszt (Debrecen) előtt.

Téglásról ismét sokan voltak a tanuk beidézve. Kationa János vendéglős, P. Kovács Gábor, Szabó Imre, Varga József (aki Tutát már előzőleg ismerte), Dézsán Sándor ácssegéd, aki Dolánál látta az aranyláncot július 23-án d. u. 2 órakor. Süket Zsuzsanna, Zelfit látta, amint holmit a földbe kapart és elrejtette, 28 korona pénz is volt elásva, de se óra, se lánc elásva nem volt. A cigányok az egyórai gőzössel érkeztek Téglásra. Nagy Sándor látta a Tuta revolverét.

Debrecenből a vasuttól Pereci Mihály jegykiadó elmondja, hogy órát kínáltak neki cserébe. Turi Lajos máv. vasmunkásnak Dola kínálta az órát eladásra.

Gyónról a sok lopás és betörés károsultjai közül bejöttek Fabók János és felesége, Fabók András és felesége, mint testileg sértettek és a betörés által károsultak.

Nyiregyházáról érdekes tanu volt Sztankó Józsefné, aki a dánosi rablógyilkosság előtti napon Kunát bársony bricsesz nadrágban és szürke kabátban látta. A kalapját nagyon mélyen behuzta a szemébe. (Tehát Lulugyi meghozta már a kívánt bricsesz nadrágot és Kuna nem szerepelt cigány ruhában a Szarvas-csárda kirablásánál. Kunára még igen sok érdekes és jellemző vallomást tettek azután is.)

Gulyás Mihályné Nyiregyházáról jól emlékezik Marcira (Tuba) és Csoroszlyára (Angyél).

Kecskemétről Pető Lajos bérlő az ellopott pipáját felismeri. Marcit (Tuba) gyanítja a tolvajlással. Buchwald Ferenc igazolja, hogy Bajkánál volt a szűr és egy revolver. A makra pipát Surányinál (Biharnál) találták. Mundrát egy év után nem ismerte meg. Deák László polgári rendőr Kecskemétről tanusítja, hogy öt cigány vonult be a kukoricásba. Bajkától elvette a szűr és a pisztolyt. Hűvösi Imre rendőr főkapitány elmondja, hogy az elfogott cigányok tiszaföldváriaknak vallották magukat.

Pusztavacsról, Pelle Imre csendőr őrmester tett hosszú jelentést. Ez a derék csendőr valóban sokat fáradott a dánosi rablógyilkosok fölhalálására. Legérdekesebb az a tény, hogy Biharnak egyik cigány földije mondotta el, hogy itt tartózkodik a "Bihar-bandája", sőt személyesen a vezér is itt van... A dánosi Szarvas-csárda romjaihoz július 25-én érkeztek meg a már letartóztatott cigányok, Pelle őrmester és csendőreitől kísérve... Rózi (Mundra) itt a csárda romjainál nyilatkozott a rablógyilkosság részleteiről az őrmesternek. Azt is megmondotta, hogy Trokár Marcsa vágta el a csárdás 17 éves lányának, Szarvas Teréznek a nyakát.

A dánosi Szarvas-csárda kirablásának és a négyszeres gyilkosság végrehajtásának a tetteseken kívül más szemtanuja nem volt. A koronatanu, Lakatos Róza (14 éves) vagy "Mundra", ahogy a cigányok hívták a cigány leánykát, ez sem volt benn a "Szarvas-csárdában a gyilkosságok megtörténte alatt, sem a rablás, fosztogatás alatt semmit sem látott a saját szemeivel, csakis a rablógyilkos cigányok elmondása, elejtett szavai voltak a vallomása támasztékai.

Másik koronatanu a Murzsa gyerek (12 éves), de ez sem járt a csárda küszöbén belül azon a véres estén. Jutina és Jóska, akiket a kocsival onnan elküldöttek, szintén a tettesek elbeszéléseiből és a náluk látott rabolt tárgyakból mondták el tanuvallomásukat.

Szemtanu, aki vallomást tett volna, — nem akadt...

A dánosi Szarvas-csárda rablógyilkos cigányai pedig tagadtak mindvégig. A bünjelek ott voltak, de nem beszéltek. A csárdás órája, lánc, az arany függők, gyűrűk, a véres bankók — ezek nem beszéltek el semmit, csak megtalálták őket az elfogott cigányoknál. Kunánál pedig még csak bünjelt sem birtak felmutatni, csupán a jelenléte lett tanusítva többek által, hogy ott járt.

A cigánygyermekesek vallomása több napig eltartott. Rózát (Mundrát) rendre szembesítették a vádlottakkal. Hosszadalmas volna leírni a rablógyilkos cigányok védekezését, tagadását a cigány gyermekekkel szemben, de nem is tartozik már ide, hiszen a tettesek semmit sem ismertek be!

De volt néhány igen derűs és kedves jelenete a hosszú tárgyalásnak, amely olyan hosszúra nyulott, hogy azalatt két esküdt házánál a gólya járt.

Mikor a lipótvári rabokat, mint foglyokat elővezették, nagy láncsörgetéssel jöttek előre az elnöki emelvényhez. Ez alatt Bujer megcsipte az ölében dajkált, göndör szőke-haju gyermekét és az a csipéstől bögni kezdett, aztán csitította a siró rajkót "ná pinzsáré!... ná pinzsáré!"... Az egyik esküdt az első sorból (aki értett cigányul) tenyerét oldalt a szájához tartva, hogy a hang ne menjen a cigányok felé, óvatosan felmondotta az emelvényre Rónay Kamil elnöknek: Bujer megcsipte a gyereket és csitítja cigányul, hogy "ne ismerd meg! ne ismerd meg!"...

— Értem... — válaszolt az elnök. Aztán nagy zörgetéssel, láncsörgetéssel, amikor végre felállottak a rab cigány tanuk, a törvényszéki elnök ur odaszólt Bujerhez:

— Te Bujer! Állj fel!

— Igen is, kérem alásan...

— A tárgyalás elején már megmondottam, hogy cigányul ne beszéljetelek hiába...

— Én nem beszéltem kérem alásan!

— Ne beszéljetelek hiába cigányul! — mondotta az elnök, — mert a fegyőrök között három tud cigányul... Itt mellettem a cigánytolmács hivatalosan... (Valóban ott állt Hermann Antal cigánytolmács, hosszú fehér szakállát simogatva nagy ártatlanul). Aztán az esküdtszéki tag urak között is minden második-harmadik cigányul beszél! — jegyezte meg kedvesen mosolyogva Rónay Kamil elnök...

— Én nem beszéltem kérem alásan...

Bujer megcsipte a gyereket és csitítja cigányul, hogy: "ne ismerd meg! Ne ismerd meg!"

— Nem beszéltél, — jegyezte meg erőlyesen az elnök,
— csak a gyereket megcsipted, hogy sirjon, aztán azzal csitítottad, hogy ne ismerd meg!... ne ismerd meg!"

— Én nem kérem alásan...

— Most itt állanak a cigány tanuk, akiket a kecskeméti fegyházba beküldött stikkelt zsebkendőről szükséges kihallgatni, de most már akár meg se kérdezem tőlük, mert te Bujer előre megjelentetted cigányul, hogy ne ismerjék meg a Lulugya zsebkendőjét!...

Legnagyobb zavarban volt a cigánytolmács. Ugy mozgott, mintha gombostükön állott volna. Szünet alatt megkérdezte az elnöktől, hogy ki mondotta be a cigány beszédet és amint megtudta, fölkereste azt az esküdtet a folyosón. Ugyanaz az esküdt volt, akit az izgatott grófnő megkért, hogy bejuttassa a tárgyaló terembe a hivatalosak folyosóján át...

Jóska és Jutina egyszerre állottak a tanukihallgatás dobogójára. Az édes anyjuk, amint meglátta a diszes, zsinóros egyenruhába öltöztetett gyermekeit, akiket a fiunevelőből vezettek ide, — odarohant hozzájuk "Sábó munroj! Sábó munroj!" (gyermekeim!) De a fegyőrök vissza tartották. Mire leszólt kedves hangján Rónay Kamil elnök:

— Ugyan engedjétek oda! hiszen az édes gyermekeit egy éve nem látta!... — és hosszasan hagyta beszélgetni Lulugyit a két fiával, akik csinos fiuk lettek és jól festettek a szép intézeti egyenruhában. Háromszor is végig csókolgatta Lulugya néni a szépségesen csinos rajkóit.

De azt is megtette az elnök, hogy az édes szülőanyjukkal szemben semmit sem kérdezett, mondván:

— Az édes anyátokról nem vagytok kötelesek vallo-mást tenni!...

* * *

És jött a Kácsi, a kecskeméti cigány leány, aki csak véletlenségből került a "Bihar-bandája" közé. Amikor meglátta Jóskát és Jutinát, a két játszótársát a szép intézeti ruhákban, hát a három serdülő cigány csemete olyan kacagást csinált, mintha otthon volnának a vityilóban és nem a vármegyeház gyűléstermében... Csak nézték egymást és nevettek...

— Te Kácsi! — szólt rá az elnök, mosolyogva a jókedvű csemeték kacagásán, — mit nevettek?!

Ilyen uri-fiuk lettek!... Igazi urfik! rájkánosávo!...

És még egyszer összenevettek a fiatalok, hogy azután annál sötétebb komolysággal folytatódjon a dánosi rablás és négyszeres gyilkosság kiderítése, amikor már nem kacagtak a cigány fiuk, a Jutina, a Jóska, hanem a vádlottak szemébe mondták a gyermekek előtt dicsekedve mondott szavakat, a zsvány virtust... hogy ki, mit csinált!?...

* * *

A törvénszéki orvosok boncolási jegyzőkönyve és a

Csak nézték egymást és nevettek...

büntény becstelenségének részletei érdekelték ezek után a hosszú tárgyalás külső és belső hallgatóságát.

Először Szikszay Sándor dr. törvényszéki orvos mondta el magyarázatát a boncolási jegyzőkönyvről:

Szarvas Terézt, a csárdás tizenhét éves lányát, először a nyakán kétszeri nyiszálással vágták be. Majd mellén a bimbók alatt kétszeri késszurás érte és a karján a durva, erőszakos fogások által, még a bőr is lejött a karjáról. Végül erőszakos megbecstelenítés, belső rombolással kapcsolatban. A halál oka elvérzés...

Szarvas Istvánnét, a csárdásnét a nyakára szorított fehérneművel fojtották meg. A fojtogatás erős küzdelemmel történt, mert a gégeporcot is eltörték a haláltusa alatt.

Szarvas István csárdás halálát kétszeri fejbevágás okozta, melyek az agyba is behatoltak és a nyakára irányított kettős vágás, mely a nyakcsigolyát is átvágta.

Tabányi Pál tejes kocsist 9 cm-es golyók ölték meg, melyek hátul hatoltak be és a mellen jöttek ki. Vetkőztetésnél a golyók a ruhájából kihullottak. Nyakszirtjén kettős késszurás. A testben hagyott kés hegye elgörbülve. Fején két fejszevágás. A halál oka elvérzés, agyroncsolás...

Második orvos Andreánszky Jenő dr. a boncolási jegyzőkönyvet magyarázva, majdnem az előzőket mondotta el. Megadta a legyilkolt emberek magasság méreteit. Szarvas

csárdás 174 cm, Tabányi Pál 167 cm, Szarvas csárdásné 151 cm és Szarvas Teréz 167 cm magas volt.

A cigányokat is megvizsgálták a törvényszéki orvosok. Testükön több sebet, karcolást, karmolást, horzsolást találtak, de Kunán semmiféle nyoma nem maradt a véres dánosi drámának.

* * *

A jelen voltak közül legközvetlenebb tanu Gáspár János, a Rakovszky-major dohányos kertésze, Dános-pusztáról. Este tíz óra után két lövést hallott, de nyugatról fújt a szél és nem vehette ki, hogy honnan jött a lövések hangja. A Szarvas-csárda felgyulása után ő volt, aki legelsőnek érkezett az égő csárdához, ő volt a legelső, aki belépett a csárda ivójába. Az asztalon két üveg volt (félliteresek), két boros pohár és három más pohár. Továbbá hat darab zsemlye. A szobatüzet elfojtotta. Egy zsemlyét a kutyának dobott. Előző napon Trokár Marcsát látta a csárdában.

A cigány asszony tagadott.

Gáspár János dohányos kertész még azt is megmondotta egész határozott bizonyossággal, hogy eberlasztin cipő volt a Trokár Marcsa lábán.

Ugyanilyen közvetlen tanu még Schwarz Gábor állat- és borju-kereskedő Nyiregyházáról, aki a cséplőgép mellett fűtő volt azon a napon. A gépész borért és dohányért küldötte. Este 7—8 óra között járt a Szarvas-csárdában. Határozottan emlékezik, hogy az ivóban benn voltak: Tuta, Trokár Marcsa és Sztojka Bajka akkor.

Ezzel le is zárult a dánosi rablógyilkos cigányok ellen a bizonyítási eljárás. A törvényszék szünetet tartott egy napra, az esküdtekhez intézendő 336 kérdés megszövegezésére.

Másnap az esküdszéki tárgyalás igen rövid volt. A törvényszéki jegyző felolvasta a 336 kérdést. Az elnök átadta az esküdteknek és elmagyarázta rövidesen a teendőket. Először elnököt választanak, azután az elnök vezeti a szavazás rendjét.

A két pótesküdt kívül maradt arra az esetre, ha talán beteg lesz valaki a szavazó 12 esküdt közül, akiket bezártak, míg az ítéletet meghozták. A vármegyeház külön kistermébe vonultak vissza az esküdtek. Egyhangulag elnökükké választották Wattay Gusztávot Pomázról, aki a hosszú tárgyalás anyagát először is föl kívánta eleveníteni még egy-

szer, mert 122 tanunak csak a nevét és lakóhelyét megtanulni már sok.

Az esküdtek között az egyiknek kettőszáz oldalas följegyzési naplója volt a dánosi rablógyilkosság tárgyalásáról. Wattay Gusztáv elnök ezt az esküdtet kérte fel a bizonyítási anyag ismertetésére.

A hosszú tárgyalás eseményeinek rövid felsorolása két és fél óráig tartott. Azután ebédet hozattak a bezárt esküdtzéki tagok és megebédeltek.

Wattay elnök igen nyugodtan és kellő tapintattal vezette az esküdtek szavazását. Elmagyarázta a szabályokat háromszor is. Majd próba szavazást rendelt el.

És már itt eldőlt az esküdtek részéről, hogy a dánosi négyszeres gyilkosság és rablás tettese, hatan halálbüntetést kapnak a polgári bírától...

Wattay az esküdtek elnöke, Nagy Lajos segédjegyzőt Pécelről, mint esküdtet, maga mellé választotta jegyzőnek. Aztán megtörtént a szavazás az első kérdésre.

...Bűnös-e Lakatos Balog János (Párno) abban, hogy 1907. évi július 19-én éjjel a Szarvas-csárdában Dános-pusztán? ... stb. ... stb.

Az esküdtek ünnepélyes tisztelettel az asztaltól egyenként felállva mondták ki az igent vagy nem-et. A jegyző jegyezte szóval. Az elnök megállapította (amit amugy is megszámoltak az esküdtek), hogy nyolcnál több — igen!

Ez volt az első halálos ítélet...

És utána még három következett szoros kapcsolatban, hiszen a kérdések szövege egy és ugyanaz volt a négy főbűnösre. Az esküdtek igen komolyan vették bírói hivatásukat. Mielőtt mind a 336 kérdést el nem döntötték, addig nem vacsoráltak... Igazi férfiak voltak, akik egy percre sem tévesztették el szemük elől, hogy:

“Bíró, bíró hivatalod
Nem valami kicsi dolog!...”

Érezték mind a tizenketten, hogy élet és halál felett döntenek. Az esküdtek ítélete erős és határozott volt.

Aztán tábori ágyakat hordattak be a vármegyeház tanácstermébe és ott aludtak. De az elnök és még két törvénykezésben jártas esküdt a késő éjjeli órákig szerkesztették, kitöltötték, szabályosan ellátták a törvényszék által feltett kérdések tömegét.

Este tíz óra előtt tudatták Rónay Kamil törvényszéki elnökkel, hogy a szavazás rendben megtörtént. Az üzenetet a törvényszéki altiszt vitte meg, akit az épületet megszállva tartó rendőrség kiengedett a lepecsételt üzenettel. Az este hat órakor eldöntött halálos ítéleteket csak reggel a tárgyaláson tudta meg mindenki, még a törvényszéki elnök is, mert az értesítés csakis a szavazás tényének megtörténtét tudatta, de nem volt szó benne a minősítésről...

Másnap halálos csendben olvasta fel Wattay Gusztáv az esküdtek elnöke a nyolcnál több — igen-t. A halálra ítéletét a főbűnösöknek, a dánosi rablógyilkos cigányoknak.

De következett a törvényszék ítélet hirdetése. Itt az enyhítő szakasz alkalmazásával egyetlen halálos ítéletet sem hoztak... A törvényszék bírái kegyelmet adtak a cigányoknak...

---

29. FEJEZET.

KÉK SZEMEKBEN CSILLOGÓ KÖNYEK.

Kislévárdon egyhangúságban multak a napok az ifjú báró eltünése óta. Szepessy Melánia grófnő minden két hétben ellátogatott az öreg báróékhoz. Az öreg Lévardy Kálmán arca már szürkésfehér köhöz hasonlított. Nem beszélt csak maga elé révedezett. Előre nézett a nagy semmibe, a bánatba. Mióta fia eltűnt és életjelt sem adott magáról, azóta az öreg báró az élőhalottak csendes táborába vala számítható...

Az öreg báróné naponta sirt órák hosszáig. Aztán imádkozott buzgón, mélyen! De nem volt számára vigasztalás.

Valahányszor megérkezett a fiatal grófnő, még a köszönést is elfeledték viszonzni az öreg báróék...

— Megtaláltad? ... — ez volt az első kérdésük.

A fiatal grófnő csak a fejét rázta tagadólag. Nem birt szólni sem, a bánatos szülők előtt.

Következett a dánosi cigányok tárgyalása. És Melánia grófnő hetekig elmaradott a kislévárdi kastélyból. Felutazott Budapestre. De előzőleg beszólt Dobi Jánoshoz, a hűséges béreshez.

— Nem tud-e valami ujat János? — kérdezte a grófnő.

— Semmit — semmit, méltóságos grófnő!

— Maga még mindig titkol valamit János...

— Megmondanám én a méltóságának, ha volna mit...

Melánia grófnő még egyszer megnézte a láda kis fiókjába gondosan elzárt ezüstoffelű pipát. A tulaezüst nyelű zseb kést is sokáig forgatta a kezében. Aztán visszaadta a kést a béresnek és a pipát visszatette a grófnő a szarvasbőr tokba és azzal együtt a láda kis fiókjába.

Amint felnyitotta a ládafiók deszka fedelét, azon írást pillantott meg. Lévárdy báró irta volt fel a hü béres részére a jelszót, hogy esetleg el ne felejtse:

... K u n á ...

— Ez az ifju báró írása! — szólt Jánoshoz.

— Nem tudom méltóságos grófnő... — tagadta a béres.

— Hiába tagad János! — magyarázta reszketve az izgalomtól Melánia grófnő. Hasztalan tagad! A fiatal báró a kóbor cigányok között a "Kuna" nevet vette fel... Azt ide felírta magának János! Tehát mégis itt járt az ifju báró?!

— Nem tudom, méltóságos grófnő! — felelte makacsul tagadva a béres...

— Hogyan került ide a deszkára az írása?!...

— Nem tudom méltóságos grófnő... Egész nap munkában vagyok a határban... — védekezett a béres.

A grófnő még egyszer és jól megnézte a láda kis fiókja deszkafedelén az írást. Határozottan az ifju báró vonásaira ismert benne. Nem faggatta tovább Dobi Jánost, mert belátta, hogy ez a hűséges cseléd inkább meghal, de mégsem árulja el az ő jó gazdáját. Eltávozott a kislévárdi cselédházból és másnap felutazott Budapestre.

A dánosi rablógyilkos cigányok érdekes tárgyalására ezrével jelentkeztek a belépő jegyekért. Melánia grófnő egyelőre nem kaphatott jegyet Gáll Endre törvényszéki ügyésztől, de nagy ügyesen, erős akarattal mégis bejutott és jó helyre került, ahonnan mindent végig nézett, végig hallgatott...

(Tehát a fiatal grófnő, akit a megszólított esküdt a hivatalos személyek folyosóján bevezetett, — Melánia volt.)

* * *

A grófnő szállodai lakásába, az esküdtszéki tárgyalás első napjaiban, egyik este csendes, kiméletes kopogás hal-

latszott. Melánia grófnő nem szólt, mert igen halk volt a kopogás. Bele volt mélyedve a napilapok olvasásába az ifjú grófnő. Minden tudósításnál erős szavakkal bélyegezték meg a rablógyilkos cigányokat és akasztást sürgettek a négyszeres gyilkosságért. Sehol, egyetlen lapban sem talált enyhítő szót, kiméletet a cigányok részére...

A fiatal grófnő lakásának ajtója a csendes kopogás után valamivel később felnyilt nesztelenül és bejött egy szép cigány leány vigyázva, lábujhegyen. Megállt az ajtón belül és halkán ejtették ki ajkai a szót:

... K u n a ...

A fiatal grófnő megrezzent. Azt hitte, hogy az ő ajkairól szállt el a suttogó szó: Kuna... Hiszen éppen a cigányokról olvasott. De a szó olyan leheletszerű volt, hogy nem vehette észre, honnan jött...

Az ajtón belül pedig ott állt lélegzetét visszafojtva, hogy ezzel se csináljon zajt — Luternica. Ismét suttogta a nevet:

... K u n a ...

A második szóra a grófnő letartotta a kezében levő újságot és oda nézett... Hirtelen nem látott mást, mint két világoskék szemet és a kék szemekben ragyogó könnycseppeket...

Félelem nélkül. Meghatottan. Némán nézte a gyönyörű kék szemeket, mert azok rámeredtek a grófnőre mozdulatlanul, varázslatosan és a csillogó könnyek hullottak belőlük szüntelenül...

Melánia grófnő nem birt szólni a fájó érzéstől...

... Mentsd meg Kunát... — suttogták a szép cigány leány ajkai titokzatos lágyssággal.

De a fiatal grófnő, bár akart, mégse birt szólni. A fájdalom úgy összeszorította a torkát, hogy nem tudott áttörni rajta a hang...

... Te is szereted... Mentsd meg Kunát!...

A grófnő fölállt és előre tartva kezeit, a cigány leányhoz közeledett. A test megmozdulása által felszabadult toroka a szorító fádalomtól. Közeledett fogadni az ismerőst...

... Luternica... — rebegte Melánia grófnő.

— Én vagyok az a szerencsétlen Luternica!...

— Hozzám jöttél?... — kérdezte a fiatal grófnő és megfogta a könnyező cigány leány kezeit lágyan, reszketően.

...Mentsd meg Kunát... — suttogták a szép cigányleány ajkai
titokzatos lágysággal.

— Eljöttem hozzád, — suttogta Luternica. — Eljöttem
vallomást tenni neked.

— Tehát jól sejtettem?! — sóhajtott a grófnő és oda
vezette a szép cigány leányt a kis asztalka mellé és leültette.

— Sejtelmed igaz...

— Lévárdy Béla báró?...

— Kuna... akit felakasztanak... — rebegette a szép
cigány leány és újra könnyezett. Mélységes kék szemeiből
hullottak a csillogó könnyek... — Mentsd meg őt... hiszen
te is szereted.

— Béla... Kuna... — rebegették a két nevet a fiatal

grófnő ajkai halkan. — Jól sejtettem... — Majd megkérdezte:

— Hogyan jöhettél be hozzám?

— A gyűrűvel, amit nekem küldöttél. Megmutattam a mit bele vésettél Melánia... és beengedtek, mert tőled való.

— Azt hiszed, hogy én meg tudom menteni Kunát?!

— Te grófnő vagy... Mindenkihez bemehetsz... — beszélt a könnyes kékszemű cigány leány.

— És hová gondolod, hogy bemenjek?

— A törvényszéki elnökhöz... de ne kérj tőle...

— Hát?...

— Csak sugd meg neki, hogy a dánosi rablógyilkos cigányok nem mind cigányok... Ne legyen az ítélet: halál!

— Nem hiszi el, rebegte a grófnő.

— Szerezünk bizonyítékot...

— Hogyan? — érdeklődött Melánia grófnő.

— Kuna nem fekete, nem barna, csak festve van...

— Lehetetlen, hiszen kátrányszappannal se ment le a szeplős arca...

— Mégis levette Lulugyi néni a ragyás szeplőt róla fél perc alatt... Lulugyi tudja... Ő festette...

— A feketét is?

— Azt is Lulugyi festette... — magyarázta Luternica.

— És le tudja venni róla a barna színt?

— Éppen úgy, amint a csunya ragyát az arcáról...

A fiatal grófnő hirtelen visszaemlékezett... Eszébe jutott, hogy Bucsán milyen édesen csókolgatta Luternica a Kuna varangyos, foltos arcát... Hiszen tudta a gyönyörű cigány leány, hogy ez csak festék, cigány-festék...

— Hol van most Lulugyi?

— A börtönben van a többi cigánnyal...

— Ez a terved nem jó Luternica...

— Miért?

— Rablógyilkosokat nem lehet meglátogatni a tárgyalás alatt. Ezt még nekem sem engedik meg...

— Akkor vége!... felakasztják Kunát!... — sóhajtott a kékszemű cigány leány és újra könnyezett...

Percekig maradtak némán, hallgatagon.

Később Luternica szólt csendesen:

— Ha Lulugyival nem lehet találkozni, ha Kunát nem lehet fehérre csinálni, akkor irass vele levelet...

— Igaz! Lévárdy báró szépen tud írni — mondá Luternica.

— De tud írni... Levelet küldök neki... — ajánlotta a grófnő.

— Neked nem fog válaszolni! — jelentette ki határozottan Luternica.

— Az életéről van szó!... — mondá a grófnő.

— Ha neked írni akart volna, nem lenne cigány!...

— Ez is lehetséges... — rebegte az ifju grófnő fájdalommal.

— Az én levelemre válaszolna... — jegyezte meg Luternica.

— Te tudsz írni? — kérdezte meglepődve Melánia grófnő.

— Az apám is tud, Sztojka vajda... Mi jártunk iskolába.

— Ezt nem is sejtettem... — mondá a grófnő.

— Annál jobb! Annál biztosabb!

— Tehát irsz Kunának...

— Irok... — felelte Luternica.

— És hogyan juttatjuk a kezéhez?

Luternica röviden gondolkozott.

— A fegyőrök között van-e cigány?

— Kettő is! — felelte a grófnő, aki a tárgyaláson a törvényszéki elnöktől hallotta már a megjegyzést Bujer elsőülésére, gyermek csitításra, cigányul...

— Akkor lehetséges! — jelentette ki Luternica, — egészen bizonyos!

Melánia grófnő valóban hihetetlennek tartotta a cigányok összetartását, de hát megpróbálja, úgy gondolta.

— Ird meg a levelet Luternica. Megpróbálom a cigány fegyőrnek átadni.

A szép cigány leány papírt és tollat kapott. Oda ült az asztalhoz és írta cigányul a levelet. Iskolázott írása volt a vajda leányának.

Muro, i prál rom! (Cigány testvérem!)

Igy kezdette a levelet és a sorokban megkérte a cigány testvér fegyőrt, hogy Kunától kérjen írásban életjeladást Luternicának. A végére oda tette, hogy ő a vajda szerelmes leánya.

Válaszborítékot címezve, bélyeggel ellátva tettek a levélbe. Válaszhoz papírt is tett bele Luternica és a címét ide

a szállodába írta, csak hogy házszámot, emeletet, ajtószámot tett rá, de a szállodát elhallgatta, mintha magánlakás lenne.

— Most már csak a cigány fegyőr nevét tudd meg! — mondá Luternica. — Az írást egyszerű levélbe küld el, de csak szürke, kereskedői borítékba, hogy ne legyen feltűnő.

De nem mondotta meg Luternica az ifju grófnőnek, hogy ő bizony a levélbe a vajda cigánytörvényét, vérbosszut jelző vonását is bele tette és így bizonyos volt az ügye felől...

A szép cigány leány távozott a grófnőtől.

— Holnap is jöjj el! — biztatta Melánia.

— Holnapután! — szólt vissza az ajtóból Luternica — a válaszáért.

* * *

Csodálatos volt a sors játéka. Kuna celláját éppen egy cigány fegyőr őrizte. Melánia grófnő meglátogatta az igazgatót. Érdeklődött a cigányok iránt és igen ügyes fogással megtudta még azon a napon a cigány fegyőr nevét.

A közönséges levél postán elment.

A válaszos boríték megjött.

Kuna, a cigány, aki nem tudott írni, olvasni, mégis választ írt, de cigányul...

A grófnő fényfelé tartva a borítékot, látta a cigány írást, de nem bontotta fel a borítékot. Várta Luternicát, aki harmadik napon megjelent nála. A szállodai személyzet beengedte szó nélkül.

— Megjött a levél! — ujságolta örömmel a grófnő és a cigány leány elé sietett az ajtóig, — vártalak Luternica...

— Nem bontottad fel? — kérdezte Luternica a borítékot átvéve.

— Ugysem tudok cigányul! Minek bontottam volna fel...

Luternica ügyesen, egy kis késsel föl vágta a borítékot és amint rápillantott, — megcsókolta a levelet...

— Kuna írta!... — suttogta csendesen.

A fiatal grófnő a cigány leány háta mögül nézett a levélbe...

— Béla írása! — mondotta csendesen... — a fiatal báróé.

Luternica, amíg elolvasta a plajbásszal írt sorokat, tizszer is megcsókolta a levelet és a végén sirt a szép cigány leány.

— Meghal értem... — suttogta halkan.

— Nem árulja el kilétét? — kérdezte a grófnő.

— Nem, de meghal, mert szeret... — és zokogott a cigány leány... — Titok marad, rejtély marad örökre a Kuna, olyan igazi gárágyász!... gárágyász! (rejtett, eltitkolt.)

A szép cigány leány csak nézte-nézte az irást és sirt.

— Meg van az irás Kunától, — mondá csendesesen a grófnő, — de mit kezdjek vele? Nem tud cigányul az elnök!

Luternica megrázkódott, mintha álmodásából ébredne.

— Mit mondottál? — kérdezte.

— Azt, hogy nem tud cigányul az elnök!

— Van neki cigány tolmácsa! Majd az!

— Igaz. Ott áll mellette az a fehérszakállas tudós, aki cigánytolmács... — mondá a grófnő.

— Vidd el... Mentsd meg a csufos haláltól őt... Beszélj az elnökkel... A cigány fegyőrt el ne áruld!...

— Miért?

— A vérbosszu! — suttogta Luternica.

— És ha kérdi a levél eredetét az elnök?

— Csak mond, hogy Kuna irta... hogy a dánosi rablógyilkos cigányok nem mind cigányok... Ne ítéljenek halált! Mert akkor ő is meghal... Mentsd meg őt!

— Még van időnk, több mint két hét. Gondoljuk át, hogy mit tegyünk...

— Aztán mit csinálsz, ha holnap ítélkeznek?

— Százhuszonkét tanuból még a felét sem hallgatták ki. Azután jönnek a szakértők. Az orvosok, Az ujilyenomatos daktiloszkópia... A védők felszólalásai... Mondom neked Luternica, hogy legalább két hét! Gondolkozzunk a megmentésén...

És a szerelmesek gondolkoztak.

Melánia grófnő az esküdszéki tárgyaláson minden nap elnézte a legnyugodtabban viselkedő cigány vádlottat, — Kunát...

Hallgatta a védekezését. Teljesen eltérő volt a többi cigányétól. Mindig a munkájával védekezett. Azt állította, azt bizonyította, hogy ő dolgozott... Hogy ő rendes munkás és nem kóbor cigány... És a tárgyalás során valóban Fekete János csősz tanuskodott arról, hogy Kuna nála hét nap földet hordott... Dankó János Telkibányáról bizonyi-

totta, hogy két cigány legény valóban segített a szénahordásnál, de egészen bizonyosan nem emlékezik Kunára. Csak amikor Kuna több kisebb eseményt elmondott arról, ami szénahordás közben történt, akkor a tanu is belátta, hogy ezek csakugyan megtörténtek és lehetséges, hogy nála (Dankó Jánosnál) Kuna két nap dolgozott. Frankó Vilma üzleti elárusítónő Kecskemétről emlékezett, hogy Kuna volt revolvert venni az üzletben. Határozottan emlékezett a szép kék szemére. A revolver hetes volt. És ekkor Kuna elszólta magát. Azt mondotta, hogy nem hetes, hanem kilences revolver volt... A cigányok, a Bihar-bandája, Kunával vétették meg a kilences revolvert.

A grófnőt leginkább az a jelenet győzte meg kételyében, amikor a cigányfiuk: Murzsa, Jóska, Jutina minden cigány vádlottat felismertek és névszerint megneveztek, csak egyedül Kunát nem!

Jani (Murzsa) határozottan mondotta szemébe a szembesítésnél: ez nem Kuna!

Ettől a tárgyalási naptól kezdve Melánia grófnő egész határozottan tudta, hogy Surányi Sztojka János — Kuna nem cigány, hanem Lévárdy Béla báró, aki szerelmes a Sztojka vajda csodaszép lányába, Luternicába... Minden kétsége eloszlott, hiszen a védőbeszédék alatt is csak egyedül Kuna sirt a cigányok közül. Amig Elek Mór dr., a Kuna védő ügyvédje beszélt, felhozva mindent védelmére védenének, Kuna törülgette könnyes szemeit és vele sirt Mozol is, a Tuba felesége, mert a cigányasszony, aki legtöbbet volt Kuna társaságában, bizonyosan a fiatal báróra gondolt érzékeny szívével. A cigány férfiak közül egy sem könnyezett csak egyes egyedül Kuna...

Melánia grófnő a dánosi rablógyilkos kóborcigányok esküdtszéki tárgyalásának mindenik napján várta, hogy nagy meglepetés lesz... Hogy Kuna kimondja, hogy ő nem cigány...

De ez nem történt meg... A szerelem nagyobb volt az életnél!

Utolsóelőtti napon, amikor a törvényszéki elnök a kérdések halmazát 336 kérdést, írásban átadta az esküdteknek, hogy ítéletet mondjanak a rablógyilkos cigányok ügyében, — mind a két szerelmes nő tette határozta el magát.

A ragyogó kékszemű, szépségesen szép cigány leány az

utcán szólitotta meg a törvényszéki elnököt, ott a lakása előtt, amikor egyedül ment be a kapu alatt...

— Ezt a levelet vegye át tőlem méltóságos ur! — szólt a szép cigány leány. — Az ítéletnél pedig gondoljon arra, hogy a dánosi cigányok — nem mind cigányok!... kegyelmezzen annak, aki nem is cigány...

Luternica csodaszép szemei szinte átmelegítették a komoly bírót... Először rendőrnek akarta átadni a cigány leányt, de látva igen illedelmes viselkedését, mást gondolt. Átvette a levelet. Zsebébe tette és nem szólt a cigány leányhoz egyetlen szót se... Felment a lakásába.

Luternica hosszasan nézett az elnök után. Még ott várakozott a kapuban, a ház előtt ámbolyogva, de hogy nem történt más semmi, ő is eltávozott s magában mondogatta:

— Én elvégeztem... átadtam... Vajjon mit csinált az a másik?

* * *

Még azon a napon délután egy elegáns fiatal uri nő tett látogatást a törvényszéki elnöknél. Névjegyét beküldötte és fogadták. A látogatás negyed óráig sem tartott... Bizonyosan belépő jegyet kért az uri dáma a dánosi rablógyilkos cigányok ítéletki hirdetéséhez holnapra... — Így gondolták azok, akik látták bemenni és kijönni, aztán uri fogaton távozni a fiatal uri nőt.

Az utca tulsó oldaláról fiatal, szép cigány leány leste, míg az elnökhöz felment a látogató. Óvatosan tekintett oda, amikor a fogat elrobogott, aztán felsóhajtott:

— Ő is elvégezte...

Luternica volt a leskelődő.

---

30. FEJEZET.

A SZERELEM MINDENT PÓTOL.

Másnap rettentő meleg napja volt Pestvármegye közgyűlési nagytermének. Az esküdtek ítéletét hirdették ki. A szorongásig telezsufolt tárgyalóteremben ember ember hátán állott. Még a bíróság nem vonult be zugott a terem. Mindenki beszélgetett, találgatott. Az ítélet eredményét talál-

gatták, az eshetőséget fejtegették, — szárazon ítélkezett mindenki...

Biztosan számítottak, hogy akasztás lesz! Csak a számokban volt eltérés...

A hozzá nem értők azt hangoztatták, hogy az összes cigányokat halálra ítélik, mind a tizenhetet felakasztják, a kik résztvettek a Szarvas-csárdai vérengzésben, rablásban. És ezek a tudatlanok igen sokan voltak, akik még a feltett kérdéseket és bemondott törvénycikk számokat sem ismerték jelentőségükben.

A hozzáértők viszont a 4, vagy 6 akasztást emlegették, tudva a föltett kérdések jelentőségét, hatályát.

Olyan ember a hallgatóságban egy sem akadt, aki ne számított volna halálos ítéletre.

A közhangulat az esküdtek részéről valóban eltalálta a határozatot. Az esküdtek a legsúlyosabb büntetést rótták ki az elsősorban levő hat vádlotta, a hat fővádlott cigányra.

1908. évi május 27-én, szép és meleg tavaszi napon, a dánosi rablógyilkosságot tárgyaló törvényszéki bírák pontosan vonultak be a tárgyaló terembe. Csend lett...

Rónay Kamil az esküdtszék elnöke megnyitotta a tárgyalást. Figyelmeztette a hallgatóságot, hogy csendben maradjon és tetszésének, vagy nem tetszésének nyilvánításától tartózkodjon.

— Vezessék be a vádlottakat, — parancsolta az elnök.

A cigányokat a már megszokott rendben vezették be a nagy tárgyaló terembe a fegyőrök. Rendre meghajoltak a cigány férfiak az elnök felé, amint áthaladtak az emelvény előtt.

Ez a nap nagy nap lesz. Ők is érezték. Aztán helyeikre mentek és a vádlottak padjain elhelyezkedtek, mint rendesen: egy cigány, egy fegyőr és így végig három sorban...

Az elnök az esküdtekért küldött, de az esküdtek kiüzentek, kérve az elnököt, hogy az esküdtek kis asztalkái elé, sorba fegyőröket állítsanak fel...

Rónay Kamil elnök csendesén, kedvesen mosolygott és elrendelte a fegyőrök felállítását. Ugyanis az esküdtek között az a cigányismerő megmondotta, hogy a vad cigányok még arra is képesek lesznek, hogy leköpdösik az esküdteket a szigorú ítéletért. De még tovább is mehetnek a bosszuban: neki rohannak az esküdteknek és véresre karmolják, mire

a fegyőrök közbelépnek és megakadályozzák a tettlegességet...

Ezért történt az előrelátó intézkedés, a fegyőrök fölállítása az esküdtek asztala elé, aminek hasznos voltát az események igazolták, mert a cigányok valóban vadállatias tombolást csináltak.

* * *

A tizenkét esküdt bevonult. Elöl Wattay Gusztáv elnök, kezében hozva az iratokat, az ítéletet.

Mindenki felállott a tárgyalási teremben. Valami nehéz sejtelem szállta meg a közönséget. Ennek a tizenkét polgári bírónak, most az élet és halál felett döntő egyéneknek különös tiszteletet adtak, amit talán meg is érdemeltek 41 napos nehéz munkájukért.

Az esküdtek a helyeikre ültek. Rónay Kamil esküdtszéki elnök fölkérte az esküdtek elnökét, hogy olvassa fel az ítéletet...

Halálos csend következett ezután.

Wattay Gusztáv nyugodtan olvasta, asztalkája mellett állva, a törvényszéki bíróság kérdéseit. Amikor az első kérdésre csendesesen, de nyomatékosan kimondotta, hogy:

“Nyolcnál több — igen”... — a védő ügyvédek ajkairól elhangzott a sóhajtás:

“Halálos ítélet...”

Wattay Gusztáv nyugodtan olvasta tovább. Az esküdtek keményen sujtották a négyszeres gyilkosságban és rablásban gyanúsított és bűnökkel terhelt cigányokat.

Felolvasás után az esküdtek elnöke oda vitte a bírói emelvényhez az iratokat és átadta Rónay Kamil elnöknek.

A bírák az emelvényen összejöttek, összehúzódtak közel egymáshoz. Az elnök és a két ítélkező bíró, de odahajolt Gáll Endre királyi ügyész is, áttekintették az iratokat és jegyzeteket.

A szavazó lapokat az esküdtek előzőleg mind elégették, hogy senki meg ne tudhassa azt, hogy névszerint ki mire szavazott.

A kérdéseket tartalmazó iratok átlapozása és áttekintése után a törvényszéki elnök kijelentette, hogy az esküdtek döntését alakilag rendben találták és elfogadják.

Az elnök szünetet adott és a bíróság visszavonult az ítélet megszövegezésére.

Az esküdtek szünet alatt kimentek a külön folyosóra. A

vádlottak benn maradtak s az ügyvédekkel, védőkkel beszéltek. Az ügyvédek váltig mondogatták, biztatták védenceiket, a cigányokat, hogy nem lesz akasztás... A törvényszék enyhíti az esküdtek drákói döntését!...

Ők sem tudták, de vigasztalták a halálra rémült cigányokat.

A tárgyalási nagy terem. a vármegye közgyűlési terme zsibbongott, zajongott, mindenki beszélt, tárgyalt a tárgyalás felfüggesztése, szünete alatt. Vajjon lesz-e enyhítés?

... Csak egy fiatal uri nő volt hallgatag, néma az egész várakozási idő alatt. Ott állott az esküdtek háta mögött. Nem szólt senkihez, nem válaszolt senkinek... Merően nézett előre a cigány vádlottak felé... Ott is a Tuta mellett ülő cigányt, azt a kékes-szürkés szemű Kunát nézte... De a legény nem nézett vissza egyetlenegyszer sem. Ült csendesen, nyugodtabban mindenik vádlottnál.

* * *

Körülbelül másfél óra múlva bevonult a bíróság. Elöl Rónay Kamil elnök. Utána K. Nagy Sándor ítélő bíró és a többiek. Végül a jegyző, akinek az arcán már a fáradtság, kimerülés jelei mutatkoztak a tárgyalás hosszú és nagy munkája alatt.

Az elnök oda rendelte fölállítani a vádlottakat a bírói emelvény elé. Három sorban állottak fel az ítélet meghallgatására. Trokár Marcsa és Balog Tuta, a két hangos vádlott egymás mellett éppen az esküdtek felől állottak. Az elrendezkedés nehézkesen ment.

Az esküdtek pici asztalkái előtt fegyőrök állottak sorfalat. Ez mindjárt feltűnt a cigányoknak. Villogó fekete szemükkel meredeztek az esküdtek felé, mintha csak azt mondták volna: gyilkosok!... emberölők!... Az akasztófára akartok juttatni?!... No, mert ők semmit be nem vallottak...

Nagysokára fenn állott a vádlott cigányhad a dobogón.

Párno... Dola... Sztojka Bajka... Kuna... Trokár Marcsa... Tuta... Bihar... Tuba... Lidi Rizi... Lulugyi... Luterna... Kácsi... Csoroszlya...

Mundra, Murzsa, Jóska és Jutina, mint tanuk, távol voltak az ítélethirdetéskor, nehogy a rablógyilkos cigányok bosszúból rátámadjanak az áruló gyermekekre, serdülökre az ítélet fájdalmas értesülése alatt... A vérbosszút gyorsan végrehajtották volna a cigány tanukon.

Az elnök csöngetett és halálos csend lett a tárgyaló teremben.

“Ő Felsége a Király nevében!” — kezdette az ítélethirDETÉST Rónay Kamil elnök hangosan.

És következett négy életfogytiglani, kettő tizenöt évi, egy kilenc, egy hat évi és a többi kisebb elmarasztalás... Mundrát leánynevelőbe küldötték. Murzsát, Jóskát, Jutinát visszavitték a fiuintézetbe és ipari pályára nevelték.

A cigányok az ítélet alatt borzalmas tombolást, bőgést, vadállati orditást csináltak. Trokár Marcsa úgy sikoltzott, hogy a vért megfagyasztotta a hallgatóságban... Addig sivitott, sikított, míg be nem rekedt és ekkor hosszú fekete haját tincsekben kitépte és oda akarta vágni az esküdtekhez... (Ezért volt jó a fegyőr sorfal). Végül dühében lefeküdt a hátára és nyavalyatörőssök módjára rángatózott, vonaglott, a száján habot fújt és köpte volna az esküdtek felé, de ott álltak a fegyveres fegyőrök.

Balog Tuta rekedten ordította az esküdtek felé, hogy “sijjedjen el az esküdtszék! Sijjedjen el!” Köpött is, de tárt szájából a nyál nem jutott el az esküdtekig.

Parnó, Dolá, Tuba, az öreg Bihar bőgtek, mint a fenevadak. Átkozódtak... Igazságot követeltek...

Az asszonyok, a cigánynők sivitása, sirása rémes volt...

Nagy tűz alkalmával lehet ilyen kétségbeesett orditást hallani a szenvedő emberek szájából, torkából, mint a dánosi rablógyilkos kóbor cigányasszonyok ítélet fogadásán. Mégis csak vadállatok voltak.

Kuna méltatlankodott... Jajgatott... de helyén maradt... Ő tizenöt évet kapott, mint Sztojka Bajka... Ott állottak egymás mellett Bajka és Kuna. A legszebb cigány köztük Sztojka Bajka volt... Kellemes arc, férfias vonások, bajusz nélkül és sötét fekete haj, féloldalra simítva.

Kácsi, Luterna kiszabadultak. A vizsgálati fogsággal kitöltötték a büntetést.

Amikor az ítéletki hirdetésnek vége volt, a fegyőrök elvezették az elítélt cigányokat. A törvényszéki elnök a lopott tárgyakról, a kártérítésekről olvasta fel a bíróság döntését. A megtalált pénz, ami a rabolt összegből megkerült, 634 korona 55 fillér a károsultak részére kiosztatott részben.

És a tömeg, a hallgatóság tömege vitte a felháborodást ki az ucca néptömegébe:

“Nem lesz akasztás!...”

“Megfélemlítették az esküdteket!...”

“Ebben az országban még ilyen nem történt!...”

“Négyszeres gyilkosság, halálos ítélet nélkül!...”

Zugott az ucca a fővárosban...

Ment a hír a villany szárnyán, vitte a sürgönydrót az ország minden részébe és az emberek elképedtek a dánosi rablógyilkos kóbor cigányok érthetetlenül gyöngé elítélésén.

Az ítélet meg volt és megmaradott. A felebbezése semmit sem változtatott rajta. De mielőtt a legfelsőbb bíróság, a Kuria helybenhagyta volna, már Balog Tuta elköltözött az élők sorából félévi fogság után. Neki rövid lett az életfogytiglani ítélet... Hamar elfogyott a gyöngé, beteges élete.

* * *

Biharban, fent a magas hegyek között gyönyörű szép az ősz. 1908 szeptemberében Bucsán, Sztojka Ferenc cigány vajda házába vendég érkezett. Gyalog jött be a pályaudvarról. Nem várta senki, mert nem jelezte előre az érkezését. Bejött. Haza jött...

Kuna volt az érkező.

Piszkos, rongyos cigányruhában. Lyukas lábbelivel. Sápadt arccal. Csendes beszéddel. Egyenesen a kolompár műhelybe ment. Sztojka vajda fogadta tisztességgel, emberségesen.

Cigányul köszönt és jelentette:

— Eltelt az esztendő. Megjöttem Sztojka apám!

— Kuna fiam, bízam benned. Nem csalódtam!

— Pihenésre vágyom egyelőre Sztojka apám!... Dugj el és adj ennem, hogy az erőmet, az egészségemet ismét visszanyerjem.

— Nem akarsz találkozni a mámival? — kérdezte Sztojka vajda.

— Nem...

— Luternicával sem?!... — érdeklődött a vajda.

— Most vele sem Sztojka apám! Te férfi vagy, te apám vagy, te megértesz. A legény — legyen legény!

— Értem Kuna fiam... — mondotta a vajda, — te sokat szenvedtél.

— Nem panaszkodom, de jó apám, most légy velem, mellettem. Segíts újraélednem... Nem panaszkodom...

— A háztól elviszlek... — mondotta csendesen a vajda.

— Jó lesz édes apám!...

— Az erdőbe kiviszlek, csendességbe.
— Jó lesz édes Sztojka apám!
— Az erdővédnél fogsz lakni... Eljársz vadászni...
Sarjut csinálni... Szabadban járni — mozogni...

— Köszönöm Sztojka apám... Ezt csináld velem...
Mindezeket igazi cigány nyelven beszéltek meg és Kuna nem is jelentkezett a vajda lakásában, nem is találkozott a háziakkal.

Sztojka vajda pompás fürdőt melegített a kolompár műhelyben. Az ajtót bezárta. Az ablakot becsukta, hogy az alsó homályos üvegeken be ne lássanak. Tiszta alsó ruhát, tiszta felső ruhát hozott Kunának, hogy fürdés után rendbe legyen...

Ha kiment Sztojka vajda, rázárta az ajtót. Elvitte a kulcsot, mint amikor valami műdarab készül a kolompár műhelyben és tilos a bemenet... Most is igazi műdarab készült. Fürdött kislévárdi Lévárdy Béla báró, egy évi cigányélet után, amit a szép cigány leányért szenvedett át férfiasan, panasza nélkül...

Igazi legény volt.

Fürdés után pompásan étkezett... Aztán beszélt a vajda:

— Kuna fiam pihenj le. Aludj négy-öt óráig. Majd fölkeltelek és este a holdvilágon elmegyünk oda, ahol pihenhetsz, ahol ismét legény leszel...

— Köszönöm Sztojka apám. Te mindig ember voltál...

A meleg fürdő ellankasztotta az ifju embert. Rövidesen elaludott a műhelyben hevenyészett vackon. És aludott nyugodtan, csendesen, — ahogy már régóta nem pihent a kóbor életben, a cigányok között és a börtönben...

* * *

Amikor a holdvilág feljött este, Sztojka vajda felkeltette Kunát. Éppen hat óráig aludott. Gyorsan öltözött. És amikor rendben volt, megkérdezte a vajdát:

— Nézd Sztojka apám! Jók az írásaim?...

A vajda alig pillantott bele.

— Itthon ezek még jók... A további majd az uton, gyaloglás közben megbeszéljük.

A két férfi felpakkolt. A szükségeseikről meg nem feledkeztek és elindultak hátra a telken, hátra a kerten, de Sztojka vajda még a kerten belől megmondotta:

— Kuna fiam, ha kilépünk az én területemről, a fundu-

somról, — csak magyarul beszéljünk, nehogy az emberek hallják és azt mondják, hogy "két cigány megy ott!"

A kert végénél az erdő kezdődött. Kuna és Sztojka vajda kimentek a hátsó kertkapun.

Kuna nem szólt.

A vajda hallgatott.

És amerre ment Sztojka vajda, Kuna követte, vele ment, cipelték a holmit, ami kevés volt. Mentek erdei ösvényeken, tisztásokon.

Jó félórai gyaloglás után a vajda unta meg előbb azt a halotti csendet, némaságot, amit Kuna egy év alatt a börtönben megszokott.

Sztojka vajda szólt elébb.

— Hogy jöttél vissza? — kérdezte, amint az erdei ösvényen, a Hold világánál haladtak, mentek.

— Azt csak Luternica, az én boldogságom tudja... — felelte Kuna csendesen.

A vajda megtorpant, megállt.

— Luternica?

Kuna igazi uri kényelemmel megállott:

— Csak Luternica!

— Hogyan? — kérdezte a vajda.

— Ugy, hogy a fegyőröm roma (cigány) volt. És egy levelet bejuttatott a börtönömbe, amit cigányul írt.

— Hát ez a vajda lánya! — dicsérte Sztojka vajda.

— Ez semmi Sztojka apám! — beszélt Kuna.

— Semmi?! — ümmögött a büszke apa.

— Éppen semmi! — beszélt Kuna. — Hallgassd meg, hogy Luternica még miket művelt.

— Az én lányom, gyémántom, virágom.

— Az okos gyermek! — magyarázta Kuna. — Fölkereste a volt jegyesemet. Rá izgatta, hogy lépjen közbe, mert ő grófnő, neki lehet... Ráküldötte a teljes főuri protekciót... És azok mentettek... Nem lett halálos ítélet a dánosi rablógyilkos cigányok felett... Csak azért, mert ott a gyilkos, rabló cigány — nem biztos, hogy mind cigány!? Ez a Luternica dicsősége.

— A grófnő felismert Kuna? — kérdezte a vajda.

— Nem, soha!!... Én cigány vagyok!!

A vajda szinte megdöbbent, de fejedelmi vér volt és ki tudta fejezni magát:

— A cigány akkor is cigány, ha annak vallja magát! Mert a cigány nemes vérű nemzet!...

— Luternica meg éppenséggel szép!... — mondotta Kuna. Érte meghalni is édes!!... Élni dicsőség! — mondotta lágyan, édesen Kuna...

— Vajda vagyok, — beszélt Sztojka, — de most érzem, hogy tiszta a vérem. Az én leányom...

— Apám vagy... de vigyázz reám, Sztojka apám!... Mert a régi nemes vér átkeverése igen nehéz... — mondá Kuna.

— Nagyon könnyű! — mondotta Sztojka vajda, — mert víz az olajjal ugysem vegyül, de a nemes vér nemes vérrel mindig... — aztán oda fordult hirtelen:

— Te Kuna!

— Mit akarsz, Sztojka apám?...

— Mond el nekem azt, hogy miként szabadultál meg a dánosi rablógyilkos kóbor cigányok nehéz börtönéből?...

— Apám, ez a legegyszerűbb... cigány voltam, cigány maradtam...

Beszélgetés közben a Királyhágó vadregényes bércei között bolyongva, hol fel, hol le törtetve az erdei ösvényeken, utakon, amiket Sztojka vajda husz év óta ismert, — egy tisztáshoz érkeztek. Ettől nem messzire látszott a Hold által megvilágítva az erdőőr lakása. Sztojka vajda az erdei tisztás lapályon lehevert a fűbe.

Kuna melléje dült... Nem siettek. Célnál voltak az erdészlak közelében... Már látták a hold fényénél az erdőőr házát.

— Hát hogy is volt az eset, Kuna fiam? — kérdezte Sztojka vajda csendesen, a fűben heverve.

Kuna szintén leheveredett, hasra feküdt kényelmesen és két könyökére támasztotta a fejét. Így beszélt el, hogy miként szabadult meg a dánosi rablógyilkos cigányok közül, az akasztófa alól...

— Luternica igazán szeret engem, — így kezdette el beszélését Kuna. — A szerelme még vonzóbb lett, amikor meglátta a fiatal grófnőt, akit elhagytam érette... Minket azóta el nem választhat földi hatalom egymástól... Sztojka apám nehéz küzdelem elé állított, amikor egy esztendei kóbor cigányságot szabott elém. Én vállaltam Luternicáért... Soha eszembe sem jutott a szerelmes szép gyermeket

megszöktetni, elcsábitani, megejtteni... Előttem ő mindig szent volt és érintetlen...

— Az is maradott... — jegyezte meg csendesen Sztojka vajda.

— Vigyáztam rá, — folytatta elbeszélését Kuna, — vigyáztam, mert azt akartam, hogy igazán boldog legyen... Neki jó módja volt válogatni a vőlegényekben...

— Ez igaz! — mondá a vajda csendesen.

— Ha engemet választott, ezt ki kellett érdemelni... Mert Sztojka apám, könnyű a madarat megfogni, de nehéz magunknál megőrizni!... Én ezt tudtam, hát így viselkedtem, igyekeztem, hogy a legszebbet meg is tarthassam, hogy vele boldogan élhessek a földi életem végéig...

— Be szépen beszélsz, Kuna...

— A szép beszéd értéktelen valami, ha nem követi a cselekedet!... Én azonképpen cselekedtem és szép szavakkal nem csábitottam Luternicát soha... soha!...

Rövid szünet következett. Kuna elgondolkozott, aztán csendesen folytatta.

Minden könnyű volt az egy esztendő kóbor cigánykodásban, csupán az akasztófa gondolata vala a legnehezebb. A rablásnál a Dános-pusztán külső őrség voltam Sztojka Bajkával... Nekem jött a tejes kocsis... Itt aztán minden eszemet össze szedtem... Ha lövök a kilences revolveremmel, — zajt ütök és jönnek a lövésre a pusztán éberén alvó lakók... Elárultam volna a Bihar-bandáját... Tehát nem állottam utját a háborgatónak, a tejeskocsisnak, hanem a sötétes szörkületben berohantam a Szarvas-csárdába... A homok nem kopogott a csizmám alatt. A kocsis a szekérgörgéstől nem hallotta lépteimet sem... Jelentettem odabent a munkában, ivásban levőknek rövid szóval és rájuk ripakodtam, hogy engedjék bemenni... Csálják egy kis motorászás zajával a kamra felé, mintha ott csinálna valamit a csárdás, aztán hirtelen kezeljék... Kiáltás ne legyen, mert az éppen annyi, mintha bolondul rálöttem volna...

— Csak hogy éppen kisurrantam a csárda ajtaján... Megérkezett a kocsis... Leszállt és bement... Figyeltem, hogy nem kell-e futni, menekülni, ha zajt csinálnak... De nem volt zaj. Csak tompa koppanás... utánna nehéz zuhanás... Rája két lövés, de közélről. Rátartva, hogy ne pukkanhasson a levegő...

— A tejes kocsit továbbbitottam, a lovakat megindítottam Bajka felé... A kocsi elment az utunkból. De a legények is észbe kaptak. Otthagyták az evést, ivást és gyors menetben elszéledtünk, hogy a kitűzött helyen, Kecskemét felé találkozzunk... Nem kértem részt az osztozkodásnál, de mégis adtak... Arany fülbevaló és pénz jutott nekem. A legények nagyon hencegtek és az lett a vesztük. A gyermekek mindent megtudtak a dánosi esetről... A bűnjelektől sem váltak meg... Ott tartották maguknál...

— Ez ostobaság volt... — jegyezte meg a vajda.

— Én az arany fülbevalókat pedig Csoroszlyának adtam. Nálam semmi sem maradt a dánosi hozományból. Még a pénzt is gyorsan elköltöttem s kóborlás közben munkát vállaltam többször... Aztán a Róza (a Mundra) mindent elmondott a csendőröknek... A Kunát a Mundra árulására keresték. Telkibányán fogták el... Sokat szenvedtem... Elkészültem a felakasztásomra, a halálomra...

Aztán levelet kaptam Luternicától. A cigány börtönöröm adta át és vitte rá a választ... És ettől kezdve már a haláltól sem féltem, mert tudtam, hogy Luternica csak engem szeret... Többé nem gondoltam arra, hogy életem megmentéséért megtagadom a cigányságomat, megmondom, hogy ki vagyok!

— Bátran, elszántan viseltem a halál félelmét egészen az ítélet hirdetéséig... Ott az esküdtek halálos ítélete sem hozott rám félelmet... Valahogy sejtettem, bízam a szerelem erejében... Annak győzni kell... Ugy éreztem...

— És jött az ítélet-hirdetés... Nem szólt a halálról, hanem tizenöt évről... Már reméltem, hogy boldog leszek... Hittem a földi életben... Luternica mindent megtett... Kiszabadított...

— De hogyan?... — kérdezte Sztojka vajda.

— Cigányosan... Cigányokkal... Mikor a gyűjtőfogházba szállítottak, két cigányfegyőr kísérte a kocsit... És az uton ördögös hirtelenséggel az igazi Kuna ült be megvasalva az én helyemre... Azt a másik Kunát, a Luternica Kunáját eltüntették ketten...

— Ketten?... — ütődött meg a vajda.

— Igen. Ketten... Melánia grófnő és Sztojka Luternica, a vajda szép leánya. Luternica kiszabadított. Melánia grófnő elrejtett, elrobogott velem...

— És te itt vagy mégis, Kuna fiam...

— Sokat sirt, kért, könyörgött a grófnő... A börtönből Lulugyit akarta kihozni, hogy a barna testszínemet levegye rólam... Igért mindent... De a szívem a Luternicáé... Elszöktem és Dobi János hűséges béresem elrejtett két hétre a világ elől... Aztán jöttem... Ide jöttem, hogy végre boldog legyek... Hiszen ennyi szenvedés után megérdemlem...

— Kuna fiam! Büszke vagyok rád. Nemes vér vagy. Nem csalódtam benned, — beszélt Sztojka Ferenc vajda. Most beviszlek ide az erdőőrékhez. Itt maradsz, amíg csak igazán legénynek nem érzed magad és aztán a tied a boldogság, tied a te igaz szerelmed, a szép Luternica...

Két hét múlva két igazán szerető szív egyesült dobogva, szeretve egymást, tüzőn — véren keresztül vezető igaz szerelemmel...

* * *

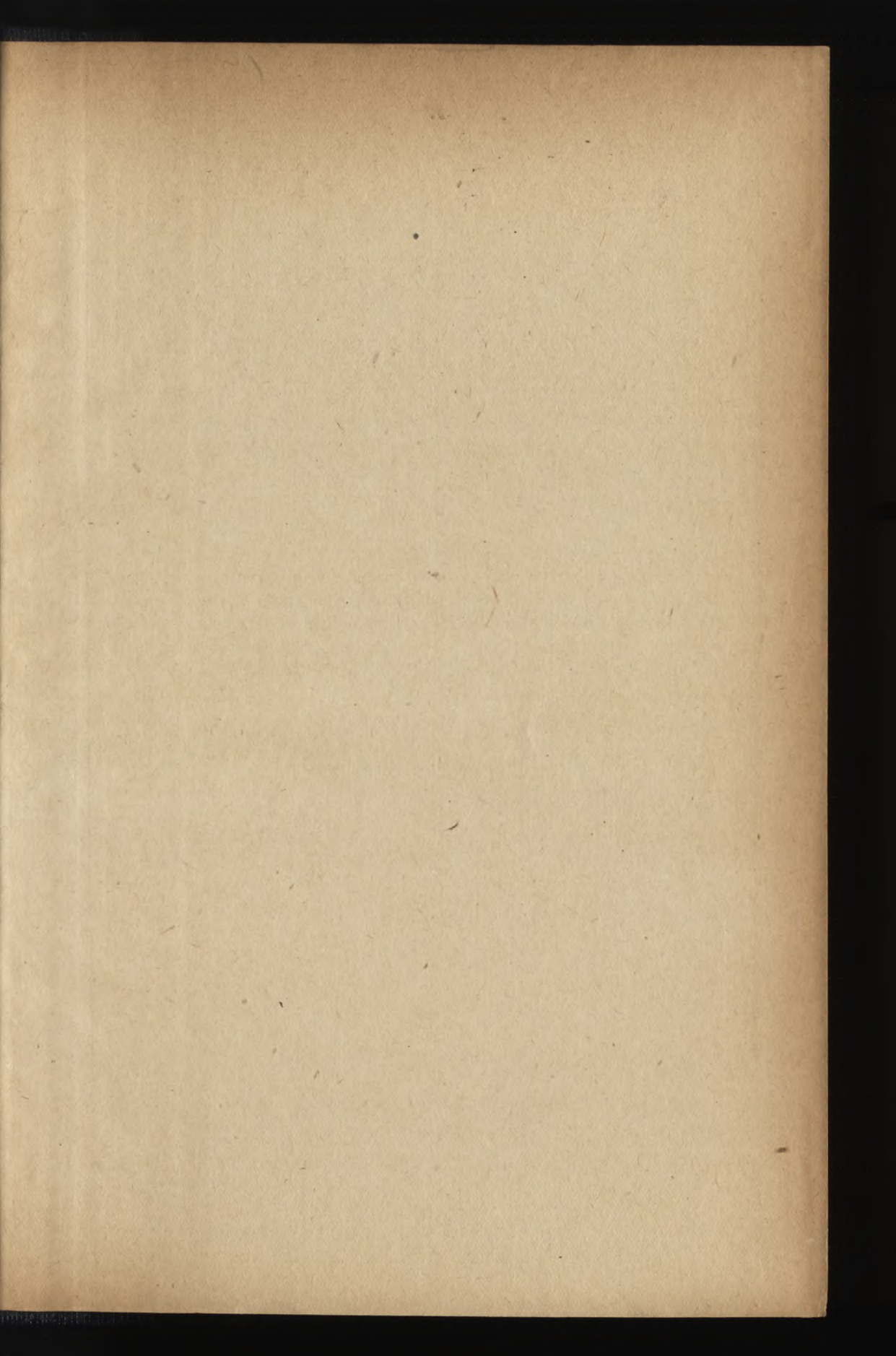
Melánia grófnő eljött Bucsára, keresni az ifju bárót, de üres fészket talált. Luternica és Kuna már messzi jártak boldog nászutjukon... Krimiában, az Azori-tenger partján, ahol örök a tavasz, mindig nyílik a rózsa, sohasem lesz hűtlen a lány... ott éltek, ott élnek boldogul... mert a dánosi rablógyilkos cigányokat mégsem akasztották fel...

Örökké nagy hatalom lesz az igaz szerelem!

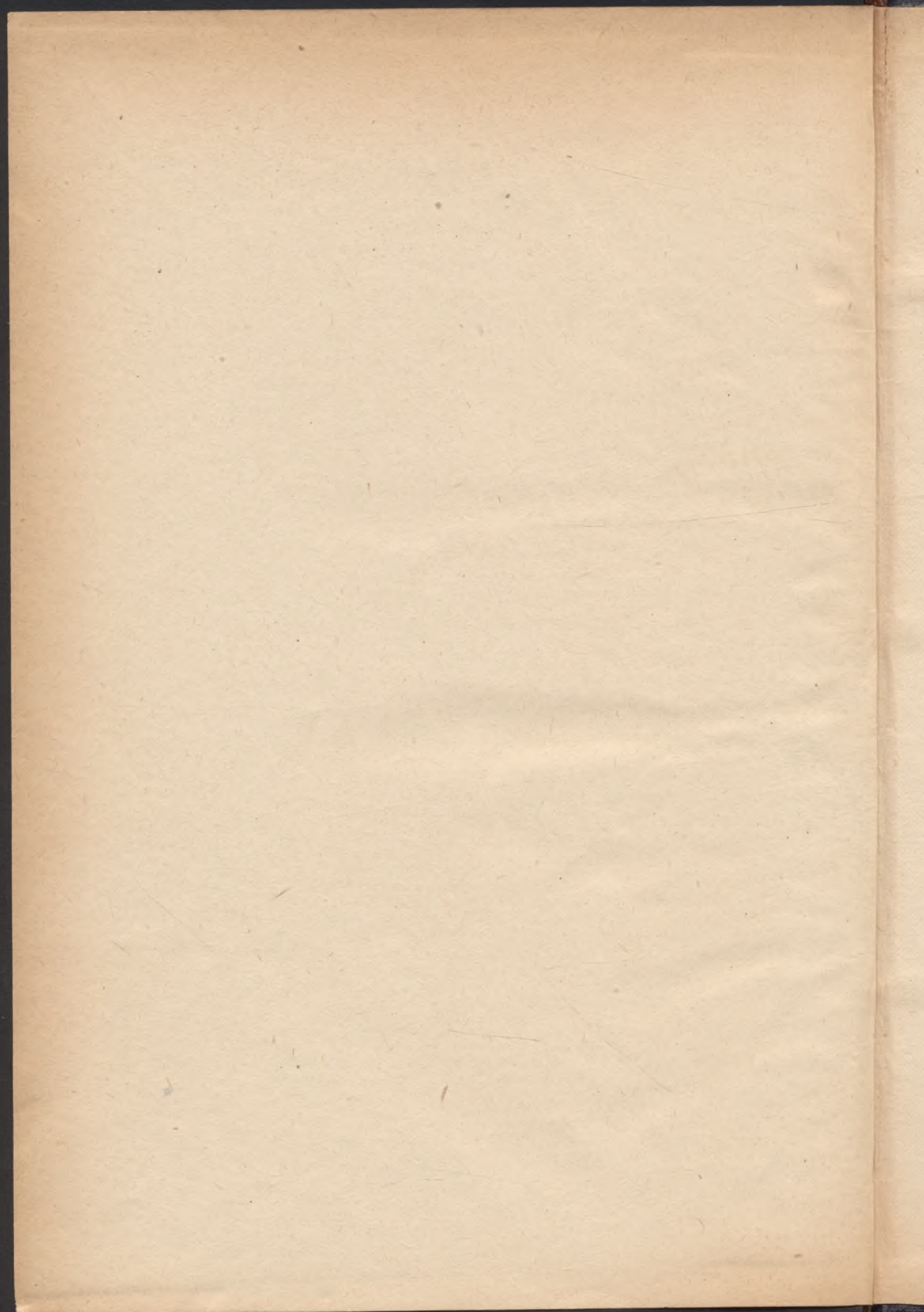
— VÉGE —

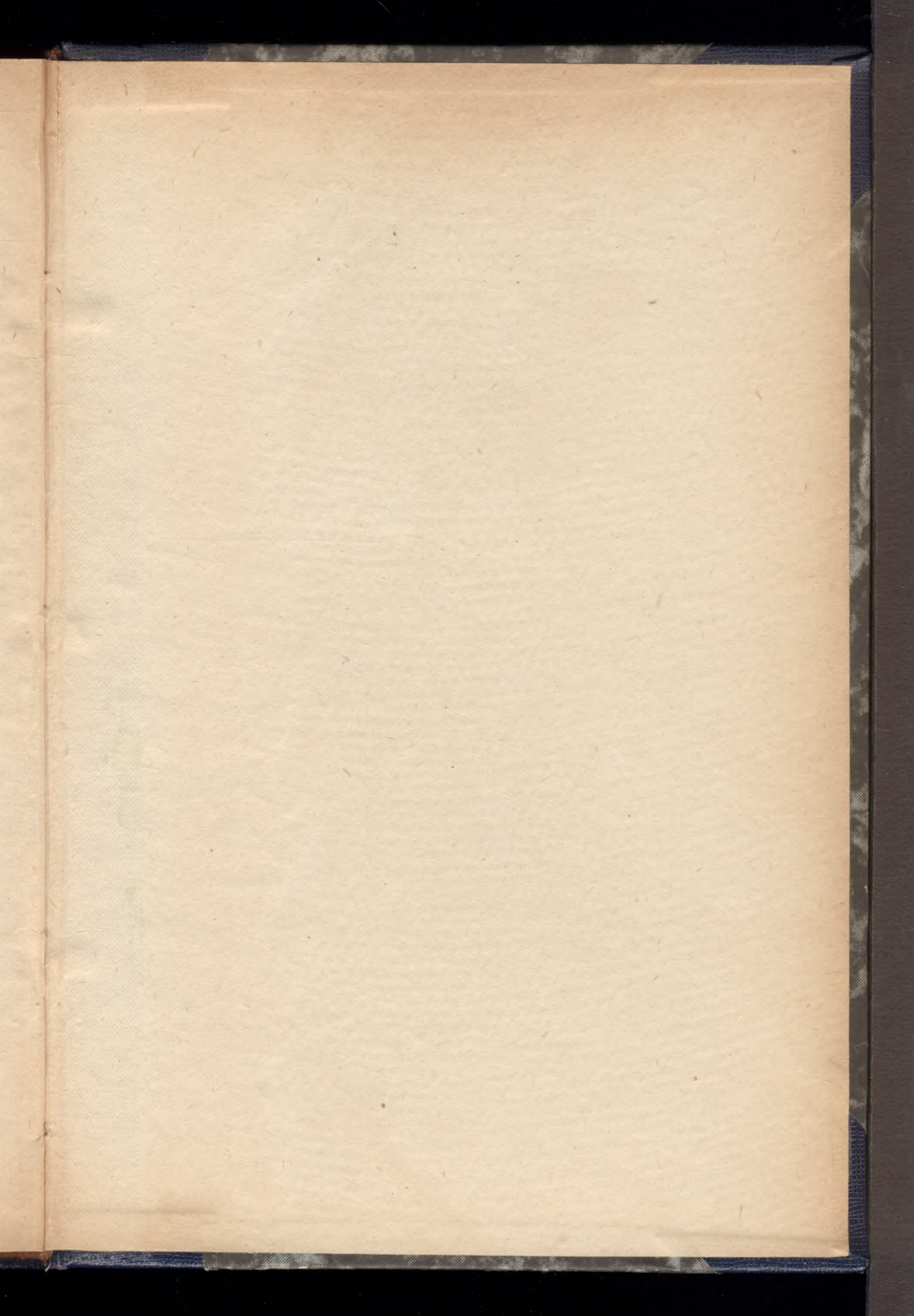

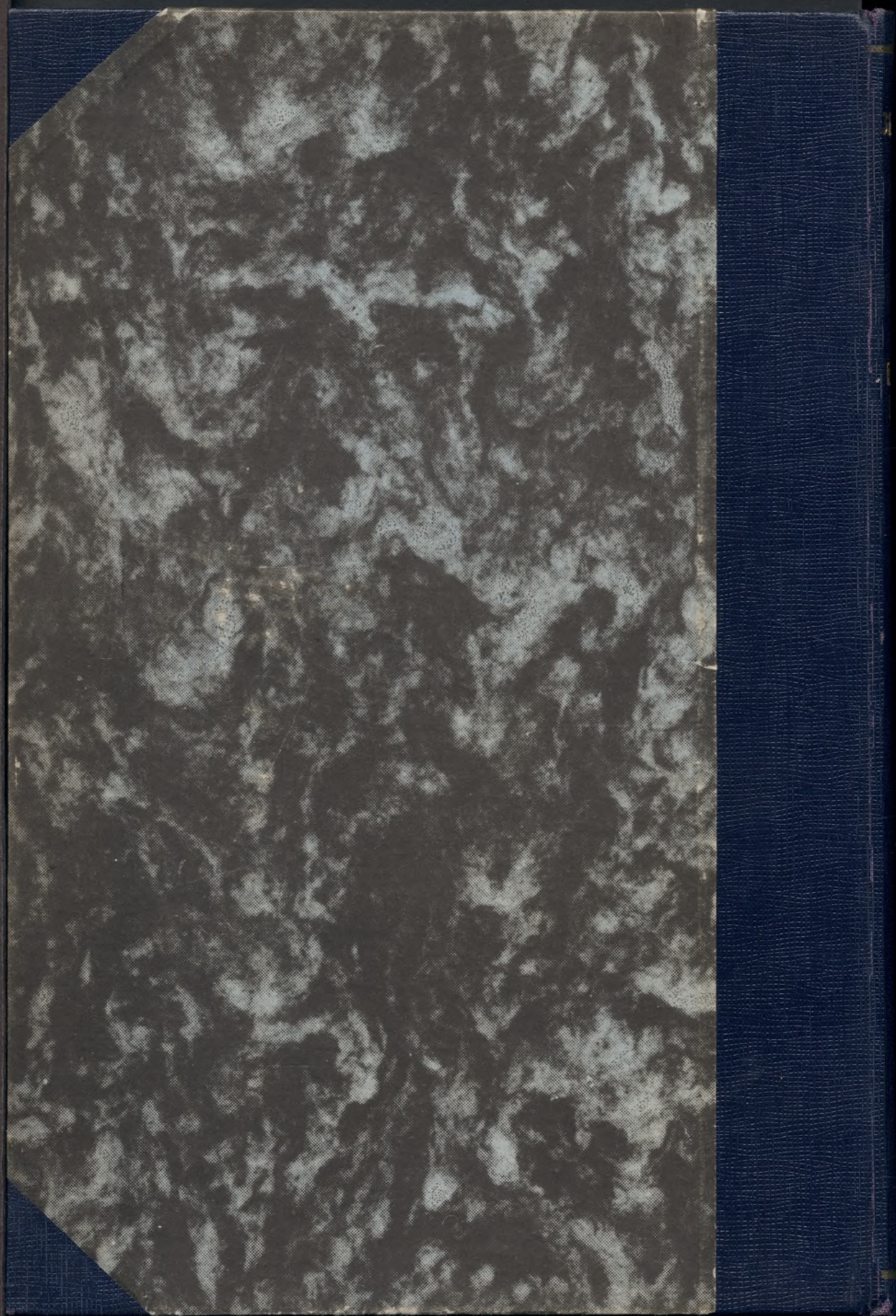

312552

Péterfy

Tűzön-Véren
Keresztül